

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ
ANABİLİM DALI**

**KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK
DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİ**

Doktora Tezi

**Hazırlayan
Mustafa BÖLÜKBAŞ**

**Danışman
Prof. Dr. Deniz KAPLAN**

TEMMUZ-2025, MERSİN

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ
ANABİLİM DALI**

**KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ
MİMARİ SÜSLEMELERİ**

Doktora Tezi

**Hazırlayan
Mustafa BÖLÜKBAŞ
ORCID No: 0000-0001-8664-6766**

**Danışman
Prof. Dr. Deniz KAPLAN
ORCID No: 0000-0002-2106-5503**

TEMMUZ-2025, MERSİN

ÖZET

KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİ

Kappadokia Bölgesi, Orta Anadolu'nun merkezi ve güney kesimlerinde konumlanmıştır. Antik Çağ'da hem coğrafi hem de siyasi açıdan stratejik bir öneme sahiptir. Bölge, kuzeyde Galatia ve Pontus, batıda Lykaonia, güneyde Kilikia, doğuda ise Armenia ile sınır komşusudur. Augustus Dönemi'nde, Kral I. Archelaos, bölgeyi Roma'nın imparatorluk ideolojisi ve propagandası doğrultusunda bir vasal kral olarak yönetmiştir. Tiberius'un tahta geçişiyle birlikte bölge, doğrudan Roma idaresine bağlanarak bir eyalet statüsü kazanmış ve Roma valileri tarafından yönetilmiştir. Bu çalışma, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kappadokia Bölgesi'nde görülen mimari süslemeleri konu edinmektedir. İncelenen mimari süslemeler arasında korinth, ion ve dil motifli (yivli) kompozit başlıklar, dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar, dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklar, ion ve lesbos kymationları, kıvrık dal, palmet, soffit bezemeleri ve girland dekorasyonu yer almaktadır. Kappadokia Bölgedeki en erken mimari süsleme örnekleri Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Flaviuslar Dönemi'ne ait herhangi bir süsleme belgesi bulunmamaktadır. Traianus – Hadrianus Dönemlerinden itibaren süslemelerin sayısında ve işçilik kalitesinde belirgin bir artış görülmektedir. Bu yükseliş Antoninuslar Dönemi'nde devam etmiş, Severuslar Dönemi'nde ise süslemecilik sanatı doruk noktasına ulaşmıştır. Buna karşılık, Geç Antik Dönem'de mimari süslemelerin niteliğinde hızlı bir düşüş gözlemlenmektedir. Kappadokia'daki mimari süslemelerin atölye özellikleri incelendiğinde, büyük ölçüde Anadolu'nun sanatsal geleneklerinden etkilendiği anlaşılmaktadır. Ancak bazı örneklerde hem Doğulu hem de Batılı unsurların bir araya getirilmesiyle oluşan eklektik bir üslubun varlığı da dikkat çekmektedir. Ayrıca, özellikle Augustus, Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine ait süslemelerde, yerel kaynaklı özgün motiflerin varlığı bölgesel bir sanat anlayışının geliştiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mimari Süsleme, Kappadokia Bölgesi, Roma İmparatorluk Dönemi

Danışman: Prof. Dr. Deniz KAPLAN, Arkeoloji Bölümü, Mersin Üniversitesi, Mersin

ABSTRACT

THE ARCHITECTURAL DECORATIONS OF THE ROMAN IMPERIAL PERIOD IN THE CAPPADOCIA REGION

The Cappadocia Region is located in the central and southern parts of Central Anatolia. In Antiquity, it held strategic importance both geographically and politically. The region was bordered by Galatia and Pontus to the north, Lycaonia to the west, Cilicia to the south, and Armenia to the east. During the reign of Augustus, King Archelaus I. ruled the region as a vassal king in line with the imperial ideology and propaganda of Rome. With the accession of Tiberius to the throne, the region was directly annexed into the Roman administrative system, gaining the status of a province governed by Roman officials. This study focuses on the architectural decorations observed in the Cappadocia Region during the Roman Imperial Period. The decorations examined include corinthian, ionic, and fluted composite capitals, fluted – acanthus capitals, fluted – ionic kymation capitals, ionic and lesbos kymations, scroll patterns, palmettes, soffit decorations, and garland motifs. The earliest examples of architectural decoration in Cappadocia are dated to the Augustan Period. There are no documented decorative works from the Flavian Period. From the time of Trajan and Hadrian onward, there is a notable increase in both the number and craftsmanship quality of decorative elements. This upward trend continued during the Antonine Period and reached its peak under the Severan dynasty. In contrast, a rapid decline in the quality of architectural decoration is observed in the Late Antiquity period. When examining the workshop characteristics of architectural decorations in Cappadocia, it becomes clear that they were largely influenced by the artistic traditions of Anatolia. However, in some cases, an eclectic style that combines both Eastern and Western elements is also evident. Moreover, especially in decorations from the Augustan, Antonine, and Severan Periods, the presence of original motifs derived from local sources reveals the development of a regional artistic approach.

Keywords: Architectural Decoration, Cappadocia Region, Roman Imperial Period

Advisor: Prof. Dr. Deniz KAPLAN, Department of Archaeology, Mersin University, Mersin

TEŞEKKÜR

Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri başlıklı doktora tezinde, bölgedeki mimari süslemeler ilk kez bütüncül bir yaklaşımla ele alınmış; bu bağlamda tarih önerileri, kronolojik gelişim süreçleri ve atölye özellikleri üzerine kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır. Tez konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar geçen süreçte, bilgi ve deneyimiyle her aşamada rehberlik eden, akademik bakış açımı geliştirmemde büyük katkısı bulunan değerli danışmanım Prof. Dr. Deniz KAPLAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarım süresince saha ve kütüphane araştırmalarımda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Osman DOĞANAY'a canı gönülden teşekkür ederim. Fikir ve tecrübeleriyle tez sürecime katkıda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Murat DURUKAN, Doç. Dr. Ercan AŞKIN ve Dr. Öğr. Üyesi Ulus TEPEBAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim. Saha çalışmalarım sırasında gösterdikleri anlayış ve sağladıkları uygun çalışma ortamı dolayısıyla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kazılar ve Araştırmalar Daire Başkanlığı başta olmak üzere, Aksaray, Ereğli, Kayseri, Niğde, Yozgat ve Sivas Müze Müdürlüklerinin değerli müdürleri ile uzman personeline gönülden teşekkür ederim. Lisans ve lisansüstü eğitimim süresince mesleki gelişimime sundukları katkılardan dolayı kıymetli hocalarım Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL, Prof. Dr. Ümit AYDINOĞLU, Doç. Dr. Erkan ALKAÇ, Dr. Murat ÖZYILDIRIM, Öğr. Gör. Ceyhun DORA, Öğr. Gör. Dr. Bilhan SUBAŞI ve Doç. Dr. Hatice KÖRSULU'ya en içten şükranlarımı sunarım. Doktora tez çalışmam boyunca ihtiyaç duyduğum her an yanımda olan, desteğini ve manevi varlığını esirgemeyen Dr. Tuğba KILIÇ'a yürekten teşekkür ederim. Hayatım boyunca her koşulda yanımda olan ve varlıklarıyla bana güç veren babam İbrahim BÖLÜKBAŞ'a, annem Necmiye BÖLÜKBAŞ'a ve kardeşlerime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR ve SİMGELER	xi
GİRİŞ	1
Konu ve Kapsam	1
Yöntem	3
1. KAPPADOKIA BÖLGESİ	7
1.1. Roma İmparatorluk Dönemi'ne Kadar Kappadokia Bölgesi	7
1.2. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kappadokia Bölgesi	11
2. KAPPADOKIA BÖLGESİ'NDEKİ SÜSLEMELİ MİMARİ ELEMANLARI	19
2.1. Postamentler	19
2.2. Kaideler	19
2.3. Sütunlar	20
2.4. Başlıklar	20
2.5. Architravlar	22
2.6. Frizler	23
2.7. Architrav – Frizler	23
2.8. Kornişler	24
2.9. Alınlıklar	25
2.10. Akroterler	25
2.11. Pencere, Tavan ve Kaset	25
3. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİ	26
3.1. KORINTH BAŞLIKLARI	26
3.1.1. Erken İmparatorluk Dönemi	26
3.1.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri	30
3.1.3. Severuslar Dönemi	32
3.1.4. Geç Antik Dönem	39
3.2. İON BAŞLIKLARI	46
3.2.1. Erken İmparatorluk Dönemi	47
3.2.2. Antoninuslar Dönemi	48
3.2.3. Severuslar Dönemi	50
3.3. DİL MOTİFLİ (YİVLİ) KOMPOZİT BAŞLIKLARI	52
3.3.1. Severuslar Dönemi	53
3.4. DİL MOTİFLİ (YİVLİ) BAŞLIKLAR	56
3.4.1. Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlıklar	57
3.4.1.1. Severuslar Dönemi	57
3.4.2. Dil Motifli (Yivli) – İon Kymationlu Başlıklar	58
3.4.2.1. Erken İmparatorluk Dönemi	58
3.4.2.2. Geç Antik Dönem	59
3.5. İON KYMATION	60
3.5.1. Erken İmparatorluk Dönemi	60
3.5.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri	62
3.5.3. Antoninuslar Dönemi	63

3.5.4. Severuslar Dönemi	66
3.5.5. Geç Antik Dönem	69
3.6. KIVRIK DAL SÜSLEMELERİ	70
3.6.1. Antoninuslar Dönemi	70
3.6.2. Severuslar Dönemi	72
3.7. PALMET DİZİLERİ	75
3.7.1. Erken İmparatorluk Dönemi	75
3.7.2. Antoninuslar Dönemi	76
3.7.3. Severuslar Dönemi	76
3.7.4. Geç Antik Dönem	81
3.8. GİRLAND DEKORASYONLARI	81
3.8.1. Erken İmparatorluk Dönemi	81
3.8.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri	83
3.8.3. Antoninuslar Dönemi	85
3.8.4. Severuslar Dönemi	87
3.9. LESBOS KYMATIONLARI	89
3.9.1. Antoninuslar Dönemi	89
3.9.2. Severuslar Dönemi	90
3.10. SOFFIT SÜSLEMELERİ	92
3.10.1. Severuslar Dönemi	92
4. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİNİN STİLİSTİK – TİPOLOJİK ÖZELLİKLERİ	96
4.1. Korinth Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri	96
4.2. Ion Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri	103
4.3. Ion Kymationlarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri	107
4.4. Kıvrık Dal Süslemelerinin Stilistik – Tipolojik Özellikleri	112
4.5. Palmet Dizilerinin Stilistik – Tipolojik Özellikleri	113
4.6. Girland Dekorasyonlarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri	115
4.7. Lesbos Kymationlarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri	120
5. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİNİN ATÖLYE ÖZELLİKLERİ	122
5.1. Erken İmparatorluk Dönemi	122
5.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri	126
5.3. Antoninuslar Dönemi	127
5.4. Severuslar Dönemi	131
5.5. Geç Antik Dönem	136
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER	139
EKLER 1- KATALOG	157
EKLER 2- ÇİZİMLER	258
EKLER 3- TABLOLAR	263
KAYNAKLAR	271
BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI	282
ÖZGEÇMİŞ	283

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Korinth Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Gelişimi	263
Tablo 2. İon Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Gelişimi	264
Tablo 3. İon Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Gelişimi	265
Tablo 4. Kuvruk Dal Süslemesinin Stilistik – Tipolojik Gelişimi	266
Tablo 5. Palmet Süslemesinin Stilistik – Tipolojik Gelişimi	267
Tablo 6. Girland Dekorasyonu Stilistik – Tipolojik Gelişimi	268
Tablo 7. Lesbos Kymation Süslemesinin Stilistik – Tipolojik Gelişimi	269
Tablo 8. Kappadokia Bölgesi’ndeki mimari süslemelerde etkili olan atölyeler	270

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. MÖ 2. Binyılda Anadolu	8
Şekil 1.2. MS 1. yüzyılın ortalarında Kappadokia Eyaleti	13
Şekil 1.3. İmparator Vespasianus Dönemi'nden itibaren Kapapdokia Eyaleti	14

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
Abb	Abbildungen
Bkz	Bakınız
Çev	Çeviren
Çiz	Çizim
Dp	Dipnot
Fig	Figür
Har	Harita
Kat	Katalog
Kat No	Katalog Numarası
Lev	Levha
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
Pl	Plate
Res	Resim
Taf	Tafeln
Ter	Terminology

GİRİŞ

Roma İmparatorluğu askeri alandaki başarılarını siyasi hamlelerle destekleyerek farklı coğrafyalarda yüzyıllarca egemenlik sürmeyi başarmıştır. İmparator Augustus ile başlayan ve MS 2. yüzyılda zirveye ulaşan *Pax Romana* politikası sayesinde merkezi otoritenin gücünü ve kültür anlayışını farklı coğrafyalara ulaştırmıştır. Bu politikalar arasında en önemlilerinden biri kuşkusuz imar faaliyetleridir. Yollar ve köprüler başta olmak üzere pek çok kamu ve dini yapıların var olanları onarılmış, bunlara ek olarak yenileri de inşa edilmiştir.

Mühendislik ve mimarlık tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Roma İmparatorluğu'nda kamu, dini veya sivil yapıların anıtsal olmasına önem verilmiştir. Yapılarda tercih edilen teknik özelliklerle birlikte cephe tasarımları, imparatorluğun sahip olduğu gücü, ihtişamı ve sanatsal estetiği temsil etmiştir.

Mimari süslemeler yapıların statik özelliklerinden ziyade görsel zenginliğine hizmet etmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde hanedanların değişmesiyle paralel olarak mimari süslemelerin stil özelliklerinde de değişim yaşanmıştır. Yeni inşa edilen yapılarda ve restore edilen yapılarda dönemin stil özellikleri tercih edilmiştir.

Roma, Kuzey Afrika, Mısır ve Kuzey Suriye'de mimari süsleme alanında üslup ve başarılı işçilikleriyle birbirlerinden ayrılan ekoller ortaya çıkmış ve önemli işler ortaya koyulmuştur. Anadolu'daki mimari süsleme anlayışı ise bu ekollerin seviyesine ulaşmakla birlikte döneminin sanat anlayışı içerisinde özgün bir kimliğe sahip olmayı başarmıştır. Geçtiğimiz yüzyılın başlarından itibaren arkeolojik çalışmalar sayesinde Batı Anadolu ve kıyı kentlerde tespit edilen yapılar ve bu yapıların cephe tasarımları, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'nun bu alanda zengin bir dönem yaşandığının anlaşılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'da önemli dekorasyon ekolleri ortaya çıkmıştır. Batı Anadolu ve kıyı kesimlerde güçlü bir şekilde varlık gösteren bu ekollerin stil özellikleri, iç kesimlerdeki kentlere kadar yayılmıştır. Ayrıca söz konusu Anadolu ekollerin yanı sıra Roma, Kuzey Afrika ve Suriye'ye ait süsleme özellikleri, Anadolu mimari süslemeciliğinde kendilerine yer bulmayı başarmışlardır. Buna ek olarak ekollerden etkilenecek yerel sanat anlayışı/işçiliğine sahip atölyelere ait stilistik detaylar da tespit edilmiştir. Bu sayede Roma İmparatorluk Dönemi'nde mimari süsleme sanatının sosyal yaşam içerisinde oldukça yaygınlaştığı da anlaşılmaktadır.

Konu ve Kapsam

Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri başlıklı doktora tez çalışmasında, Kappadokia Bölgesi'nde Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait in situ, devşirme yapı elemanı olarak sonraki dönem yapılarında kullanılmış ve bağımsız vaziyetteki mimari elemanların üzerlerinde yer alan korinth, ion, dil motifli (yivli) kompozit, dil motifli (yivli) – akanthuslu ve ion

kymationlu başlıklar, ion ve lesbos kymationu, kıvrık dal, palmet ve soffit süslemeleri ile girland dekorasyonlarının stilistik özelliklerini konu almaktadır.

MÖ 63 – MS 23 yılları arasında yaşamış olan Strabon, mimari süslemelerini incelediğimiz Kappadokia Bölgesi'nin sınırlarıyla ilgili önemli bilgiler aktarmıştır. Strabon'a göre bölge güneyde Tauros Dağları ile Kilikia, doğuda Armenia ve Kolkhis, Kuzeyde Halys (Kızılırmak) Irmağı'nın ağzına kadar Eukseinos, batıda Paphlagonialı kabileler, Phrygia'ya yerleşmiş Lykoanialılar ve Galatlar ile çevrilidir¹. Günümüzde Kayseri, Niğde, Nevşehir ve Malatya illerinin tamamını, Aksaray ilinin merkezi ve doğusunu, Konya ilinin Ereğli ilçesi ve Adana ilinin Tufanbeyli ilçesi Strabon'un belirttiği sınırların içerisinde kalmaktadır. Buna ek olarak Kilikia Trakheia ve Kybistra ile Armenia Minor MÖ 20 yılında Kappadokia sınırlarına dâhil edilmiştir². Ayrıca Traianus Dönemi'nde bölgenin kuzey sınırı genişletilmiştir. Bölgenin kuzey sınırında yer alan Sebasteia (Sivas ilinin merkezi ve güneyi?), Sebastopolis (Tokat ilinin Sulusaray ilçesi) ve Aquae Sarvenae (Yozgat ilinin Sarıkaya ilçesi bölgeye dâhil edilmiştir. Bu kentler Roma İmparatorluk Dönemi Kappadokiası ile birlikte tez çalışmasının da coğrafi sınırlarını, Augustus Dönemi'nden Geç Roma Dönemi'nin sonu ise tarihsel aralığını oluşturmaktadır. Ancak süslemelerin stilistik – tipolojik gelişimi ve atölye özelliklerinin takip edilebilmesi açısından daha geç döneme ait mimari süslemelerde incelenmiştir.

Kappadokia Bölgesi'nde Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait yapılar ve önemli sayıda süslemeli yapı kalıntıları günümüze ulaşmıştır. Buna karşın bu yapılarla birlikte süslemeli yapı elemanlarının bir kısmı makale ve tez çalışması olarak bilim dünyasına sunulmuştur. Bu çalışmalar Tyana'daki (Niğde/Bor) bağımsız yapı elemanlarının bir kısmı³, Kappadokia Komanası Tapınağı'na (Adana/Tufanbeyli) ait başlık ve üst yapı elemanları⁴, Felahiye Anıt Mezarı'nın (Kayseri) plaster başlıkları⁵ ile Terzili (Sarıkaya) Roma Hamamı⁶ (Yozgat/Sarıkaya), Sebastopolis⁷ (Tokat/Sulusaray) ve Ozan Köyü Anıtı'nın (Malatya/Darende) girland süslemeleridir⁸.

Bugüne kadar yapılmış çalışmalarda mimari süslemeler kent, yapı ve girland süslemesi özelinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar Kappadokia Bölgesi mimari süslemeciliği açısından önemlidir. Ancak bölgenin mimari süsleme konusunda sahip olduğu zenginliğin çok daha büyük bir potansiyele

¹ Strabon, *Geographika* 12, 1, 1.

² Strabon, *Geographika* 12, 1, 4.

³ Dietrich Berges, “Nene Forschungen in Tyana” *Veröff. Joachim Jungius-Ges. Wiss. Hamburg*, 87, (1998): 179-204; Dietrich Berges ve Johannes Nollé, *Tyana I-II*, (Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH, 2000): 120-174; Mustafa Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2020).

⁴ Deniz Kaplan, “Kappadokia Komana'sında (Şar) Bulunan Tapınak Üzerine Yeni Gözlemler”, *Arkeoloji Dergisi* XI (2008/1): 105-115.

⁵ Serdar H. Öztaner, “Kappadokia Bölgesi'nden Tapınak Planlı Bir Anıt Mezar – Felahiye Anıt Mezarı”, *Belleten* CLXXVI, 24 (2012): 369-384.

⁶ İbrahim Ethem Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Üniversitesi, 2019): 255-256; Şenyurt, Hasan K., Yılmaz, Ömer, Becene, Necip. “Yozgat – Sarıkaya Roma Hamamı”. *Byzas* 26 (2021): 401-414.

⁷ Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 108,236.

⁸ Deniz Kaplan, İbrahim Ethem Koçak ve Ali Alkan, “Kappadokia'da Bir Anıt Mezar: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata” *Olba* XXIX (2021): 287-312.

sahip olduğu kanısındayız. Buna karşın henüz Kappadokia Bölgesi süslemelerini kapsayan herhangi bir çalışma yapılmamıştır. İlk kez bu doktora tez çalışmasında bölgenin sahip olduğu mimari süslemeler derlenerek detaylı bir şekilde çalışılmıştır.

Kappadokia Bölgesi'nde yaptığımız saha ve kütüphane çalışmalarında az sayıda in situ yapı ile karşılaştık. Buna karşın in situ vaziyetteki yapılarda yer alan süslemelerin kesin olarak tarihlenmesine imkân sunan epigrafik bir veriye ulaşamadık. Buna ek olarak bölgedeki saha çalışmaları sırasında derlediğimiz tahrip durumundaki yapı kalıntıları, antik kentler (Tyana ve Sebastopolis) üzerine kurulan modern kasabalar (Kemerhisar ve Sulusaray) ile il ve ilçe merkezlerinde yer alan müzelerdeki (Aksaray, Ereğli, Kayseri, Malatya ve Niğde) dağınık mimari elemanlarda da benzer bir durum ile karşılaştık. Kemerhisar (Tyana) Kasabasındaki 155 katalog numaralı architrav – friz dışında Kappadokia Bölgesi'nde yazıtlı kesin olarak tarihlenen bir mimari eleman henüz tespit edilmemiştir. Dolayısıyla Kappadokia Bölgesi'ndeki süslemeler üzerine yaptığımız çalışmalarda temel veri kaynağı süslemelerin stil özellikleridir.

Yerinde gerçekleştirdiğimiz çalışmalar neticesinde bölgede tespit ettiğimiz mimari süslemelerin stil özelliklerini ayrıntılı bir şekilde incelemek ve sunmak, stilden yola çıkarak tarihlendirme önerilerinde bulunmak, stilistik – tipolojik özellikleri detaylı bir şekilde sunarak stilistik – tipolojik gelişimin kronolojik değişimini elde etmek, süslemelerin üretim tartışmalarını yürütmek ve olası yerel atölye/ustalara ait unsurları tespit etmek bu doktora tez çalışmasının amaçlarıdır.

Yöntem

Tezimizin ilk aşamasını, bölgedeki mimari süslemelerin tespiti oluşturmaktadır. Bu kapsamda Kappadokia Bölgesi'nin sınırları içerisinde yer alan antik yerleşimler ve çevreleri, antik yerleşimlerin üzerine veya yakınında bulunan modern yerleşimler, kent ve ilçe merkezlerindeki müzeler belirlenmiş ve ziyaret edilmiştir. Bahsi geçen yerlerde gerçekleştirdiğimiz çalışmalar öncesinde, Kazılar Daire Başkanlığı, müze müdürlükleri ve faal olarak kazı çalışmaları yürüten kazıların başkanlarından gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında müze ve antik yerleşimler başta olmak üzere iyi durumdaki süslemeli yapı elemanlarının kataloglama çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada tarafımızca yapı elemanlarının ölçüleri alınmış ve detaylı fotoğraflamaları yapılarak katalog çalışması tamamlanmıştır.

Mimari süslemelerin tarihlenmesinde özellikle ait oldukları yapıların yazıtlı kesin tarihlenebiliyor olması önemlidir. Ancak Kappadokia Bölgesi'nde yazıtlı kesin tarihlenen Roma İmparatorluk Dönemi'nden günümüze ulaşmış bir yapı henüz tespit edilmemiştir. Bölgede yazıtlı tarihlenen tek örnek, Tyana'daki (Kat. No 155) bir architrav – friz bloğudur.

Kappadokia Bölgesi yarı engebeli, orman varlığı çok az ve karasal iklime sahiptir. Bu durum yapı elemanı olarak kullanılabilir kayaçlar açısından bölgenin zengin bir coğrafya olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Anadolu'nun genelinde karşımıza çıkan önceki dönem yapı kalıntılarının sonraki dönemde tekrar kullanımı Kappadokia Bölgesi'nde de yaygın görülen bir durumdur. Bu yapı elemanlarının

sonraki dönem yapılarında veya bağımsız vaziyette müzelerde, parklarda veya sokak aralarında yer alması ait oldukları yapıların kimliklendirilmemesini, dolayısıyla yazıtıyla kesin tarihleme imkânı olmamasının yanında ait oldukları yapının mimari özelliklerinden faydalanarak yapılabilecek bir tarihleme önerisinin de yapılma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle tespit ettiğimiz mimari süslemelerin stil özellikleri bu tez çalışmasında faydalandığımız en önemli veri kaynağıdır.

Mevcut durum itibarıyla Kappadokia Bölgesi'ndeki mimari süslemeler üzerine yaptığımız tez çalışmasında izlediğimiz yöntem; bölgede tespit ettiğimiz mimari süslemelerin stil özelliklerinin benzer örnekleri ile karşılaştırılmasıdır. Bu doğrultuda ilk olarak Kappadokia ve komşu bölgelerdeki benzer örnekler aranmıştır. Ardından Anadolu'daki diğer uzak eyaletlerin mimari süslemeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Burada özellikle yazıtıyla kesin tarihlenen yapılardaki benzer stil özelliklere sahip örnekler ile analogi yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu bağlamda bölgedeki mimari süslemelerin tarih önerileri, stilistik – tipolojik özellikleri incelenerek kronolojik gelişimleri ve atölye özellikleri üzerine yaptığımız değerlendirmelerde benzer örnekler ile karşılaştırma yöntemi ile elde ettiğimiz veriler ortaya koyulmuştur.

Tez çalışmasının giriş bölümünde çalışmanın konusu ve kapsamı üzerinde durularak izlenilecek yöntemin gerekçeleri açıklanmıştır. Çalışmaya konu olan mimari süslemelerin bölge arkeolojisi açısından önemi vurgulanmıştır. Sonrasında Kappadokia Bölgesi'nin coğrafi sınırları ile tarih aralığı belirtilmiştir. Son olarak tez çalışmasında mevcut dezavantajlı durumlar üzerinde durularak, izlenecek yöntem açıklanmıştır.

Birinci bölümünde Kappadokia Bölgesi'nin tarihsel süreci sunulmuştur. Bu bölüm iki başlık altında ele alınmıştır. İlk olarak bölge arkeolojisinin anlaşılması amacıyla Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar gelişen tarihsel sürece genel hatlarıyla değinilmiş, daha sonra ise tezin tarih aralığı olan Roma İmparatorluk Dönemi'nde meydana gelen tarihsel olaylar, sınır düzenlemeleri ve uygulanan politikalar ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Nihayetinde mimari hareketlilik, siyasi istikrar ile paralel olarak sürdürülebilir ekonomik ve toplumsal güven, barış ile beraber ivme kazanan bir gerçekliktir.

İkinci bölümde, araştırma alanı sınırları içerisinde tespit edilen mimari elemanlar incelenmiştir. Bu kapsamda postamentler, kaideler, sütunlar, başlıklar, architravlar, frizler, architrav – frizler, kornişler, alınlıklar ile pencere, konsol ve kaset gibi mimari öğeler değerlendirilmiştir. On bir başlık altında ele alınan bu mimari parçaların öncelikle bulundukları konumlara (in situ, devşirme veya bağımsız) ilişkin veriler sunulmuştur. Daha sonra, her bir unsurun form özellikleri ayrıntılı şekilde tanımlanmış ve tipolojik sınıflandırmaları yapılmıştır. Bu doğrultuda; kaideler attik ve ionik, sütunlar kabartmalı, sade ve kalp formu, başlıklar korinth, ion ve dil (yivli) motifli, architravlar iki ve üç faskialı, frizler düz veya kavisli kuşaklı, kornişler konsollu ve konsolsuz alınlıklar ise sahne içerikli kompozisyonlara sahip olacak şekilde sınıflandırılmıştır.

Üçüncü bölüm, tez çalışmasının ana konusu olan mimari süslemelere ayrılmıştır. Bu bölümde; korinth, ion, dil motifli (yivli) – kompozit ve dil motifli (yivli) başlıkların yanı sıra ion kymationu, kıvrık dal, palmet, girland, lesbos kymationu ve soffit süslemeleri gibi süslemelerin stil özellikleri ele alınmıştır. İlk aşamada, bu mimari süslemelerin stil özellikleri ayrıntılı biçimde tanımlanmış; ardından yazıtlar sayesinde kesin tarihlendirmesi yapılabilen yapılar üzerindeki benzer süslemelerle karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Karşılaştırmalarda öncelik, Kappadokia ve komşu eyaletlerdeki örneklerle verilmiş; ancak bölge içinde ve yakın çevresinde benzer örneklerin bulunamaması durumunda daha uzak eyaletlerdeki benzer süslemeler de değerlendirmeye alınmıştır. Özellikle yazıtlarıyla kesin tarihlenen yapılardaki benzer örneklerle yapılan bu karşılaştırmalar, bölgedeki mimari süslemelerin tarih önerilerinin yapılmasını sağlamıştır. Stil analizlerinin yapıldığı bu bölüm, tez çalışması açısından büyük önem taşımaktadır. Zira burada elde edilen karşılaştırmalı veriler, hem bölgedeki süslemelerin stilistik – tipolojik özelliklerinin hem de üretim atölyelerine ait izlerin değerlendirildiği bölümlere önemli ölçüde yön vermiştir.

Dördüncü bölümde, Kappadokia Bölgesi'ndeki mimari süslemelerin stilistik – tipolojik özellikleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde analoji yöntemiyle yapılan tarihllemeler neticesinde, mimari süslemelerin kendi içlerinde farklı stilistik – tipolojik özellikler gösterdiği anlaşılmıştır. Bu çerçevede, Kappadokia Bölgesi'ne ait süslemeler erken dönemden geç döneme doğru kronolojik bir yaklaşımla değerlendirilmiş ve yedi başlık altında sınıflandırılmıştır: Bunlar korinth başlıklarının stilistik – tipolojik özellikleri, ion başlıklarının stilistik – tipolojik özellikleri, ion kymation süslemelerinin stilistik – tipolojik özellikleri, kıvrık dal süslemelerinin stilistik – tipolojik özellikleri, palmet süslemelerinin stilistik – tipolojik özellikleri, girland dekorasyonlarının stilistik – tipolojik özellikleri ve lesbos kymation süslemelerinin stilistik – tipolojik özellikleridir.

Beşinci bölümde, Kappadokia Bölgesi'ndeki mimari süslemelerin üretim yerlerine dair veriler incelenmiştir. Mimari süslemelerdeki mevcut stilistik detaylar ve bu detayların, yazıtları sayesinde kesin olarak tarihlenen benzer örneklerle karşılaştırılması, bölgedeki mimari süslemelerin atölyelerine ilişkin önemli ipuçları sunmuştur. Bu ipuçları dikkate alındığında, Kappadokia Bölgesi'nde özellikle Anadolu'nun batısında ve kıyı kesimlerinde yer alan metropollerin etkisinin öne çıktığı görülmektedir. Bu metropoller arasında bölge komşuları olan Kilikia ve Phrygia'nın yanı sıra Pergamon, Aphrodisias ve Pamphylia da yer almaktadır. Ayrıca, mimari süslemeler arasında Batılı ve Doğulu atölyelere ait uygulamalar da tespit edilmiştir. Ancak, Anadolulu, Batılı ve Doğulu etkiler kadar dikkat çeken bir diğer husus, süslemelerdeki özgün tasarımlardır. Bu özgün süsleme örnekleri bulundukları dönemler itibarıyla bölgede faaliyet göstermiş olabilecek yerel atölyelere dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Sonuç bölümünde öncelikle, Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi kentleri ile bu kentlerden derlenen mimari elemanlar ele alınmıştır. Çalışmada izlenen yöntem bir kez daha vurgulanmış, ardından mimari süslemelerin kronolojik ve tipolojik özellikleri ile ilgili elde edilen veriler sunulmuştur. Bu kapsamda, korinth başlıkları Augustus, Traianus – Hadrianus, Severuslar ve Geç Antik

Dönem; ion başlıkları Augustus, Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine; ion kymation süslemeleri Augustus, Traianus – Hadrianus, Severuslar ve Geç Antik Döneme; kıvrık dal süslemeleri Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine; palmet süslemeleri Augustus, Antoninuslar, Severuslar ve Geç Antik Döneme; girland dekorasyonları Traianus–Hadrianus, Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine; lesbos kymationu süslemeleri ise Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine ait stilistik – tipolojik özellikler değerlendirilmiştir. Bu doktora tezi ile ilk kez bölgedeki süslemelerin kronolojik sıralaması oluşturulmuştur. Bu kronolojik sıralamaya dayanarak, bölgedeki tarihsel süreç ile mimari süslemelerin atölye özellikleri birlikte ele alınmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda, Augustus Dönemi’nden Geç Antik Dönem’in başlarına kadar olan süreçte süslemelerde özellikle Anadolu atölyelerin etkisinin belirleyici olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Batılı ve Doğulu atölyelere ait uygulamaların etkileri de tespit edilmiştir. Son olarak bölgede yer alan özgün stil özelliklerine değinilerek, Augustus, Antoninuslar ve Severuslar dönemleri ile MS 3. yüzyıla ait süsleme süslemelerde, yerel atölyelere özgü özelliklerin de önemli bir yer tuttuğu belirlenmiştir.

Ekler bölümünde katalog, çizimler ve tablolar yer almaktadır. Katalogda yer alan mimari elemanlar ait oldukları kentlerin alfabetik sıralamasına göre numaralandırılmıştır. Katalog iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mimari elemanlara ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Bu kısımda katalog numarası, mimari elemanın adı, bulunduğu ve korunduğu yerler, yapımında kullanılan malzeme, ölçüleri ve ait olduğu dönem gibi bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde her bir mimari elemanın korunma durumu ve tanımı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. İkinci bölümde ise mimari elemanlara ait fotoğraflar yer almaktadır. Bu kısımda mimari elemanlar yeniden numaralandırılmamış, birinci bölümde verilen katalog numaraları kullanılmaya devam edilmiştir.

Çizimlerde, mimari süslemelerin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla öğelerin detayları ve adları belirtilmiştir. Tablolar ise, tez çalışmasının dördüncü bölümünde ele alınan mimari süslemelerin stilistik – tipolojik özelliklerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda, süslemelerin gelişimini daha net bir şekilde izleyebilmek için tablolarda kronolojik bir düzen oluşturulmuş; her dönemden, erken dönemden geç döneme doğru sıralanacak şekilde en az bir örneğe yer verilmiştir. Aynı dönem içinde birden fazla süsleme tipi tespit edilen durumlarda ise bu farklı tipler de tablolar içerisinde gösterilmiştir.

1. KAPPADOKIA BÖLGESİ

1.1. Roma İmparatorluk Dönemi'ne Kadar Kappadokia Bölgesi

Günümüzde İç Anadolu Bölgesi'nin orta ve güneyini kapsayan Kappadokia Bölgesi, Aşıklı Höyük⁹, Köşk Höyük¹⁰, Sofular Höyük¹¹, Tepecik – Çiftlik¹², Volkantepe, Türkmenlik Tepesi¹³ ve Avla Dağ¹⁴ gibi pek çok önemli Neolitik Dönem yerleşimlerine ev sahipliği yapmıştır.

MÖ 2. bin yılın başlarında Kappadokia Bölgesi, yerel beylikler tarafından yönetilmiştir. Bölge kalyan, bakır, gümüş, değerli taşlar, deri ve hububat gibi ticari değere sahip ürünler bakımından zengindir¹⁵. Bu durum dönemin önemli güçlerinden Assurlular'ın ilgisini çekmiş ve siyasi çıkar olmaksızın ticaret amaçlı merkezler kurmuşlar¹⁶, hatta ticaret yapmak için yerel beyliklere vergi ödemişlerdir¹⁷. Kaniş/Kultepe, Hattuşaş/Alışar ve Boğazköy Assurlular'ın etkisinde gelişen önemli ticaret merkezleridir¹⁸. Bu kentlerde tespit edilen yazılı kaynaklarda Assurlular'ın Anadolu'daki örgütlenmeleri ve mal fiyatları, bilançolar gibi ticari faaliyetleri hakkında önemli bilgilere ulaşılmıştır¹⁹. MÖ 2. bin yılın ilk çeyreğinden sonra Orta Anadolu'da siyasi güç haline gelen Hititler Assur varlığına son vermiştir²⁰.

Kappadokia Bölgesi'ndeki ilk büyük siyasi otorite olduğu düşünülen Hititler, MÖ 17. yüzyılın ilk yarısında I. Labarna tarafından kurulmuş, I. Şuppililuma Dönemi'nde imparatorluk yapısına geçmiştir. İç karışıklıklar, kuraklık, Deniz Kavimleri Göçü ve Kaşka saldırıları devletin yıkılmasına yol açmıştır²¹. Arkeolojik çalışmalar sayesinde tespit edilen Hitit siyasi, askeri ve dini tören yazıtlarında bölge kentlerin adları geçmektedir. Bu yazıtlarda bölge kentlerinin (Hupisna, Tuwanuwa, Nenassa,

⁹ Güneş Duru, "Değişen zaman, dönüşen geçmiş: volkanik Kappadokya'da Neolitik", *Anadolu/Anatolia* 44 (2018): 157- 179.

¹⁰ Uğur Silistreli, "1984 Köşk Höyük kazısı" *Anatolian Studies* 34 (1985): 223-224.

¹¹ Fevzi V. Güngördü ve Okşan Başoğlu, "Kızılırmak Nehri kenarında bir çanak çömleksiz Neolitik Dönem yerleşimi: Sofular Höyük", *Olba XXVII* (2019): 41-60.

¹² Martin Godon, "New result and remarks about Neolithic pottery in Central Anatolia: A view from Tepecik-Çiftlik" *Colloquium Anatolicum* IV (2005): 91-104.

¹³ Fevzi V. Güngördü, "Merkezi volkanik Kappadokya'nın erken tarihöncesi toplulukları üzerine yeni bulgular, Avanos Örnekleri; Topraktepe ve Türkmenlik Tepesi" *Neşehir Hacı Bektaşî Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11/1 (2021): 260-285.

¹⁴ Fevzi V. Güngördü, "Avla Dağ'da yeni dönem tarihöncesi araştırmaları: İlk gözlemler", *Anadolu Araştırmaları* 25 (2021): 1-25.

¹⁵ Veli Sevin, *Anadolu Arkeolojisi*. (İstanbul: Der Yayınları, 2003): 152.

¹⁶ Gojko Bayramovic, "Tüccarlar ve Seyahlar: Anadolu'da Assurlular (MÖ 2000-1600)", *Assurlular* (Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı) içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 26-50.

¹⁷ Erol Sever, *Assur Tarihi*. (İstanbul: Kaynak Yayınları, 1993): 53-55.

¹⁸ Kemalettin Köroğlu, *Eski Mezopotamya tarihi başlangıcından Perslere kadar*. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011): 103-104; H. Gül Küçükbezi, "Assur Koloni Ticaret Çağı'nda Orta Anadolu'da dinsel yapı," *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5 (2011): 90; Fikri Kulakoğlu, "Kaniş Karumu: Eski Assur Ticaretinin Anadolu'daki Başkenti", *Assurlular* (Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı) içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 51-73.

¹⁹ Sevin, *Anadolu Arkeolojisi*, 54; Ekrem Memiş ve Cemil Bülbül, *Eski Çağda Göçler*. (Bursa: Ekin Basın Yayın ve Dağıtım, 2014): 77.

²⁰ Sever, *Assur Tarihi*. 55-57.

²¹ Yaşar Coşkun, "Hitit çivi yazılı belgelerin ışığı altında ilk çağda Tuuanuua", *Belleten* LIII, 207-208 (1989): 477-485.

Landa, Zallara, Parşuhanta/Purushanta, Kizzuwatna, Lusna) üstlendiği roller, merkezi otoriteye olan bağlılıkları ve refaha sahip oldukları bilgilerine ulaşılmıştır²². Orta Anadolu Bölgesi MÖ 13. yüzyılın sonuna kadar Hititler'in yönetiminde kalmıştır.

Şekil 1.1. MÖ 2. Binyılda Anadolu (www.historyfiles.co.uk)

Hitit İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından bölgede, Tabal Krallığı'nın sınırları içerisinde kalmıştır. Bu beylikler Melid (Malatya), Sam'al (İslâhiye çevresi), Kargamış (Gaziantep), Kue ve Hilakku (Çukurova/Adana), Asivatna (Adana ve Kadirli arası/Karatepe), Pattin (Amik Ovası) ve en büyükleri Tabal (Niğde, Nevşehir ve Kayseri)'dir. MÖ 9. yüzyılın ikinci yarısı ile 8. yüzyılın ortalarında bölgedeki krallıklar Yeni Assurlular tarafından işgal edilmiştir²³. Bu dönemde (Tabal) Tuhana/Tuwana Kralı Warpalawas hakimiyet alanını genişletmiş, döneminin önemli güçlerinden Urartu ve Phrygler arasındaki siyasi görüşmelerde aracılık rolü üstlenmiştir²⁴.

²² Seton Llyod, *Türkiye'nin Tarihi*. (Ankara: TÜBİTAK Yayınları, 1989): 32; Gürkan Karağuz, "Arkeolojik ve filolojik veriler ışığında MÖ II. binde Anadolu'nun güney kesimi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2000): 69; Ahmet Ünal, *Hititler devrinde Anadolu I*. (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları, 2002): 136; Trevor Bryce, "Tuwana" *The routledge handbook of the people and place of Ancient Western Asia*, içinde. 726, (London: Routledge, 2009); Ali Narçın, *A'dan Z'ye Hitit*. (İstanbul: Ozan Yayıncılık, 2015): 466.

²³ Mehmet Kurt, "Yeni Assur Devleti'nin kuzey yayılımı ve Doğu Anadolu'nun tarihi coğrafyası", *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, (2009): 2-12; Tamas Dezso, "Yeni Assurluların Anadolu Seferleri", *Assurlular* (Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı) içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 112-137.

²⁴ Gürkan Karağuz, "Orta Anadolu'da Hitit ve Geç Hitit Dönemi kenti Tuwanuwa üzerine birkaç söz" içinde *Tyana Kazı ve Araştırmaları I*, editör Osman Doğanay, 67-68. (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019).

MÖ 6. yüzyılda bölgeye birlikte Anadolu'nun önemli bir kısmında Pers Hakimiyeti başlamıştır. Persler Anadolu'daki topraklarını beş satraplığa bölmüşlerdir²⁵. Bölge Behistun yazıtlarında geçtiği şekilde Katpatuka/Kappadokia Satraplığı'na bağlıdır²⁶. Merkezi otoriteye sadık olan bölge halkı, yıllık vergilerini gümüş, koyun, at ve katır olarak ödemişlerdir²⁷. MÖ 407 yılında gerçekleşen taht mücadelesinde Genç Kyros Güney Kappadokia kentlerinden Dana'da (Tyana) üç gün konaklamıştır. Onbinlerin Dönüşü adlı eserinde Ksenophone, bu kentten zengin ve kalabalık olarak bahsetmiştir²⁸. MÖ 360 yılında Kappadokia Bölgesi ikiye bölünmüştür. Kuzeydeki bölge Kappadokia Pontika, güneydeki ise Büyük Kappadokia, Asıl Kappadokia ve Tauros yakınlarındaki Kappadokia olarak adlandırılmıştır²⁹.

Büyük İskender Anadolu'daki Pers hakimiyetine son vermesinin ardından Kappadokia Satraplığı'nı komutanı Sabiktas'ın yönetimine vermiştir. Ancak MÖ 332 yılında Sabiktas, I. Ariarathes ile yaptığı savaşı ve hayatını kaybetmiştir. I. Ariarathes'in bölgedeki yönetimi Perdikkas'ın MÖ 322 yılındaki öç seferinde son bulmuştur³⁰. MÖ 3. yüzyılın ortalarına kadar Makedon krallar ve yöneticiler tarafından yönetilmiştir³¹. I. Ariarathes'in soyundan gelen II. Ariaramnes ve oğlu III. Ariarathes bölgenin önemli bir kesimini yönetimleri altına almayı başarmışlardır. Bu süreçte Seleukos Krallığı ile mücadele etmek zorunda kalmışlar, ancak III. Ariarathes'in Seleukos prensesi ile evlenmesinin ardından III. Ariarathes (MÖ 255-220) bölgede bağımsız bir Kappadokia Krallığı kurmayı başarmış ve istikrarlı bir dönem başlamıştır³². Tyana'da basılan sikkelerde Pers başlığı (kyrbasia) ile betimlenen kral, yönetiminin son dönemlerinde Hellen krallarına öykünerek diadem ile tasvir edilmiş ve "ΒΑΣΙΛΕΩΣ" ünvanını kullanmıştır³³. Sonraki Kappadokia kralları da benzer politikayı benimseyerek Seleukos ve Pergamon krallıklarıyla siyasi evlilikler yapmışlar³⁴, Hellen krallarına öykünerek Eusebes, Philopator, Philometor ve Kristes ünvanlarını kullanmışlar, saray yazışmalarında Hellen ve idari yapılanmada Seleukos Krallığı'nı örnek almışlardır³⁵. V. Ariarathes Eusebes Dönemi'nde (MÖ 163-130) Mazaka ve Tyana kentlerinin adları Eusebes olarak değiştirilmiş ve kentler Yunan polisleri şeklinde

²⁵ Cemil Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi" (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2015): 13.

²⁶ Evren Şar, "Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2004): 22-23.

²⁷ Strabon, *Geographika*, 11. 13. 8.

²⁸ Ksenophon, *Onbinlerin Dönüşü*, 1. 2. 20.

²⁹ Strabon, *Geographika*, 11. 13. 3.

³⁰ William W. Seymour, *The cross in tradition, in history, In Art*. (London: The Knickerbocker Press, 1898): 66; Şemsettin Günaltay, *Romalılar zamanında Kappadokia, Pont ve Artaksiad*. (Ankara: TDK Basımevi, 1951): 259-261.

³¹ Oğuz Tekin, *Eski Anadolu ve Trakya*. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2007): 158; Mehmet Kurt ve Esra Bulut, "Hellenistik ve Roma Dönemi'nde Tyana", *Tyana Kazıları ve Araştırmaları I*. İçinde Osman Doğanay, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019): 76.

³² Günaltay, *Romalılar zamanında Kappadokia, Pont ve Artaksiad*, 263-264; Micheal A. Speidel, "Hellenistik Kappadokia Krallığı" *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu krallar, imparatorlar ve kent devletleri*. içinde Oğuz Tekin, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 121.

³³ Gisela M.A. Richter, *The portraits of the Greeks*. (London: The Phaidon Press, 1965):1935; Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Taf. 123.1, 3.

³⁴ Salih Soslu, "Kappadokia Krallığı'nda siyasi evlilikler ile kurulan ittifaklar", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 36 (2017): 9-29.

³⁵ Speidel, "Hellenistik Kappadokia Krallığı", 120.

düzenlenmiştir³⁶. VI. Ariarathes Epiphanes Philopator Dönemi'nde (MÖ 130-116) bölge kentlerinde Yunan tanrıları onuruna oyunlar/festivaller düzenlenmiş, Yunan mimarlığına uygun düzenlerde yapılar inşa edilmiştir³⁷.

MÖ 192 yılında gerçekleşen Magnesia Savaşı'nı kazanmasının ardından Roma'nın Küçük Asia'daki varlığı giderek artmıştır. Apamea Anlaşması ile Seleukoslar, Toroslar'a kadar geri çekilmek zorunda kalmış, Pergamon Krallığı, Roma'nın hamisi olarak boşalan topraklarda hâkimiyet kurmuştur. III. Attalos'un vasiyetiyle de Pergamon Krallığı topraklarının Roma'ya miras olarak bırakılması, Roma'nın artık bu coğrafyada kalıcı olmasını sağlamıştır³⁸.

Kappadokia Krallığı Magnesia Savaşı'nda Seleukoslar'ın yanında yer almış ve mağlubiyetten dolayı yüklü bir tazminat ödemek zorunda kalmıştır³⁹. Ancak Ariarathes Hanedanlığı'ndan gelen kralların doğru politikası MÖ 2. yüzyılda bağımsız yapılarını korumalarını sağlamıştır⁴⁰.

MÖ 2. yüzyılın sonlarında VI. Mithridates'in Pontus Kralı olması ve uyguladığı yayılmacı politika, Kappadokia Bölgesi'ndeki istikrarlı dönemin sonunu getirmiştir. Kappadokialılar, Ariarathes Hanedanlığı Dönemi'nin son bulmasıyla Roma'ya sığınmıştır. Roma Senatosu Kappadokialılar'a soylular aileler arasından yeni bir kral çıkarılmasını istemiştir⁴¹. Bugün "Vasal kral" olarak adlandırılan bu uygulamanın amacı, Roma Senatosu'nun desteğiyle yerel soylular arasından seçilen kralların Roma'nın çıkarlarını korunması amaçlamaktadır. Vasal krallar, Tiberius Dönemi'nin ilk yıllarına kadar bölgeyi yönetmişlerdir.

MÖ 96/95 yılında Roma'nın desteğiyle I. Ariobarzanes kral olmuştur. I. Ariobarzanes'in kral olmasında L. Cornelius Sulla'nın etkili olduğu düşünülmektedir⁴². I. Ariobarzanes "Roma'nın dostu" anlamına gelen Philorhomaiois ünvanını kullanmıştır. Buna uygun olarak da Roma'ya sadık bir müttefik olmuştur⁴³. Kappadokia, Pontus Kralı VI. Mithridates tarafından pek çok kez işgal edilmiş ve Kappadokia kralı sürülmüştür. I. Ariobarzanes, Pompeius'un yardımıyla MÖ 66 yılında Mazaka'da tahtını geri almayı başarmıştır⁴⁴.

³⁶ Strabon, *Geographika*, 12. 2. 7; Arnold H.M. Jones, *The Greek City From Alexander to Justinian*. (Clarendon Press, Oxford, 1940): 20, 220; Arnold H. M. Jones, *Cities of the Eastern Roman Provinces*. (Clarendon Press, Oxford, 1971): 179.

³⁷ Jones, *The Greek City From Alexander to Justinian*, 35; Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 152, Taf. 88.1-2; Mustafa Bölükbaş, "Bir Kappadokia Kenti: Tyana", 71-77, 104-106; Kat. No T1, Kat. No T6.

³⁸ Speidel, "Hellenistik Kappadokia Krallığı", 121-122.

³⁹ Robert E. Allen, *The Attalid Kingdom*. (Oxford: Clarendon Press, 1983) 200-206.

⁴⁰ Roger B. McShane, *The foreign policy of the Attalids of Pergamon*. (University of Illinois Press, Urbana, 1964): 173; Hans-Joachim Gerkhe, "Bir antik dönem metropolünün tarihçesi", *Anadolu'da Hellenistik bir başkent Pergamon*, 2014: 136.

⁴¹ Strabon, *Geographika*, 12.2.11.

⁴² Plutarkhos, *Sulla*, 5.3-4.

⁴³ Wolfgang Hoben, *Untersuchungen Zur Stellung Kleinasiatischer Dynastien In Den Machtkämpfen Der Ausgehenden Römischen Republik* Ph. Diss. Thesis Mainz, (1969): 146; Speidel, "Hellenistik Kappadokia Krallığı", 127.

⁴⁴ Speidel, "Hellenistik Kappadokia Krallığı", 122.

I. Ariobarzanes MÖ 63/62 yılında tahtını oğlu II. Ariobarzanes Philopator'a bırakmıştır. Kral, Atina'da hayır sahibi olarak tanınmış ve iki oğluyla vatandaşlık hakkı kazanmıştır⁴⁵. MÖ 57 yılında düşmanlarına karşı Syria valisi Aulus Gabinius'un askeri desteğini almıştır. MÖ 52/51 yılında öldürülmüştür⁴⁶. Oğlu III. Ariobarzanes Eusebes Philorhomaioir bölgenin sonraki kralı olmuştur. Kral olmasının ardından Komanalı Archelaos tarafından düzenlenen komplodan Kilikia valisi Cicero sayesinde kurtulmuştur⁴⁷. I. Triumvirlik savaşında Cesar'a karşı Pompeius'un yanında yer almıştır. Zafer kazanan Caesar, III. Ariobarzanes'i affetmiş, Küçük Armenia'dan bazı toprakları onun yönetimine vermiş ve vasal kral olarak yönetimine devam etmesini sağlamıştır⁴⁸. Onun döneminde MÖ 47 yılında Caesar, Kappadokia Komanası'ndaki Bellona Tapınağı'nı ziyaret etmiştir⁴⁹. Caesar'ın öldürülmesinin ardından katillerini desteklemeyi reddetmesi üzerine Liberator olan C. Casius Longinus tarafından MÖ 42 yılında öldürtülmüştür⁵⁰. Kardeşi X. Ariarathes tahta geçmiş ancak onun da yönetim yılları uzun olmamıştır. MÖ 36 yılında Marcus Antonius tarafından tahtan indirilmiş ve öldürtülmüştür⁵¹.

Kappadokia'nın sonraki kralı, Marcus Antonius'un desteğiyle MÖ 36 yılında Makedon kökenli ve Pontus Komanası'ndan Archelaos olmuştur⁵². Philapatris ve Ktistes, "Vatansever ve Kurucu" ünvanlarını alan Archelaos, MÖ 31 yılındaki Actium Savaşı'nda Octavianus'a karşı Marcus Antonius'un yanında savaşmıştır⁵³. Augustus kazandığı zaferden sonra Archelaos'u düşmanının yanında yer almasına rağmen affetmiş, Archelaos'un yönetim alanını genişletmiştir.

1.2. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kappadokia Bölgesi

I. Archelaos Kappadokia'yı strategiae "eyalet" sistemi ile yönetmiştir. Bu eyaletler Katonia, Tyanitis, Kilikia, Garsauria, Laviansene, Sargarausene, Khammanene/Khammenesia, Saravene ve Morimene'dir. Kastabala ve Kilikia, Korsan Antipatros'tan alınmıştır. Kilikia Trakheia ve Kybistra (Ereğli) ile Armenia Minor, MÖ 20 yılında Kappadokia sınırlarına dâhil edilmiştir⁵⁴. Kilikia Bölgesi'ne ait bu kentler de on birinci strategiae olmuştur. Kappadokia kralı MÖ 12 – 9 yılları arasında Mazaka'nın

⁴⁵ Hoben, *Untersuchungen Zur Stellung Kleinasiatischer Dynastien In Den Machtkämpfen Der Ausgehenden Römischen Republik*. 156; Richard D. Sullivan, "The Dynasty Of Cappadocia", *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt*, II 7.2 (1980): 1138.

⁴⁶ Cicero, *De Provinciis Consularibus*. 9; Speidel, "Hellenistik Kappadokia Krallığı", 127.

⁴⁷ Cicero, *Ad familiares*. 15.4.6; Appianus, *Mithridates*, 121; Strabon, *Geographika*, 12.3.35.

⁴⁸ Diodoros, *Bibliothèque*. 41.63.3, 42.45.6, 42.48.4.

⁴⁹ Charles Texier, *Küçük Asia coğrafyası tarihi ve arkeolojisi III* (Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınevi, Ankara, 2002): 18-20; Ferit Baz, *Die Inschriften von Komana (Hierapolis) in Kappadokien* (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1978) 29-32.

⁵⁰ Diodoros, 47.33.

⁵¹ Sullivan, "The Dynasty Of Cappadocia", 1147-1149; Marek, *In The Land Of A Thousand Gods A History Of Asia Minor In The Ancient World*. 306.

⁵² Silvia Panichi, "Cappadocia through Strabo's eyes", *Strabo's cultural geography the making of a kolossourgia*. (2005): 200-215; Archelaos, MÖ 51 yılında III. Ariobarzanes Eusebes Philorhomaos'a karşı suikast düzenleyen Komana rahibi Archelaos'un oğludur. Bkz. Sullivan, "The Dynasty Of Cappadocia", 1149-1152.

⁵³ Plutarkhos, *Antonius*, 61.

⁵⁴ Strabon, *Geographika*, 12.1.4.

(Kayseri) adını “Caesarea”⁵⁵, Megalopolis’in (Sivas) adını “Sebasteia” olarak değiştirmiştir⁵⁶. I. Archelaos, Dağlık Kilikia’daki Elauissa’ya yazlık başkenti ilan etmiştir. Bu kente imparator onuruna “Sebaste” adını ekletmiş ve imparator kültü tapınağı inşa ettirmiştir⁵⁷. I. Arkhelaos kurduğu ilişkiler ve Augustus’un da desteği sayesinde torunu Tigranes, MS 6 – 12 yılları arasında Armenia Krallığı’nı yönetmiştir⁵⁸. Önceki Kappadokia krallarının yaptığı gibi Atina’ya hediyeler sunmuş, bu davranışı Parthenon’un karşısına bir yazıt dikilerek onurlandırılmıştır⁵⁹. Hellenistik Dönem’de Garsaura olarak bilinen kentin adı I. Archelaos tarafından Archelais olarak değiştirilmiştir⁶⁰.

I. Archelaos yönetim yıllarının sonuna doğru çalışmalarının aksi yönünde hareket ettiği gerekçesiyle Roma Senatosu tarafından suçlanmıştır⁶¹. I. Archelaos bu suçlamaların sonucu belli olmadan kısa bir süre önce, MS 17 yılında hayatını kaybetmiştir⁶². Bunun üzerine İmparator Tiberius ve senato Kappadokia’nın bir eyalet olmasına karar vermişlerdir⁶³. I. Archelaos’un geniş bir coğrafyada etkin rol oynaması ve bölgenin ekonomik potansiyelinden dolayı Tiberius Dönemi’nde Kappadokia eyalet olmasında etkili olmuş olmalıdır.

İmparatorluğun doğu sınırında yer alan Parth ve Armenia tehdidinden dolayı Roma, Kappadokia’daki garnizonlarını güçlendirmek istemiştir. Germanicus Kappadokia, Syria ve Kilikia’daki sorunlarla ilgilenmesi için Anadolu’ya gönderilmiştir. Bu sayede bölgede askerî açıdan daha sakin bir dönem yaşanmıştır⁶⁴. Eyaletin sınırlarına MS 22 yılında Kerasos ve Trapezus şehirleri de eklenmesine rağmen, MS 38/39 yıllarında bu kentler Pontus Krallığı’na verilmiştir⁶⁵.

MS 31 yılında bölgenin yönetiminde bir değişiklik yaşanmıştır. Bölge, *Procurator* olarak adlandırılan doğrudan imparatora bağlı mali işlerden sorumlu valilerin idaresine bırakılmıştır. Claudius Dönemi’nde, Kappadokia’nın batısında yer alana Archelais’e *Colonia* ünvanı verilmiştir⁶⁶.

Nero Dönemi’nde koyulan yeni vergiler bölge halkına ekonomik sıkıntılar yaşatmış ve halkın sefaletini arttırmıştır⁶⁷. Bununla birlikte Kappadokia’nın güney kentlerinden Tyana’da Nero Dönemi’nde sikke basımı başlamıştır⁶⁸. Sikke basımı yapılan bir diğer Kappadokia kenti ise Kappadokia

⁵⁵ Eusebius, *Historia Ecclesiastica*. 2. 147; Koyuncu, “Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi” 328.

⁵⁶ Driedrich Hild ve Marcel Restle, “Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)”, *Tabula Imperii Byzantini II*, (Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1981): 193, 274.

⁵⁷ Deniz Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia mimarisi yeni tespitler ve öneriler*, 1-9.

⁵⁸ Sullivan, “The Dynasty Of Cappadocia”, 1161.

⁵⁹ Wilhelm Dittenberger, *Orientis Graeci Inscriptiones Selectae 2* (Leipzig: Lipsiae S. Hirzel, 1903-1905): 357

⁶⁰ Josephus, *Bellum Judaicum* 17. 339.

⁶¹ Barbara Levick, *Tiberius the politician*, (Londra: Routledge, 1999): 140-141, 145.

⁶² Cassius Dio, 57.17.5.

⁶³ Strabon, *Geographika*, 12.1.4.

⁶⁴ Tacitus, *Annales*, VI. 31,32.

⁶⁵ Marek, “Pontos et Bithynia, Pamphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemonianus, Ora Ponti Polemoniani, Pontus Mediterraneus”, *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu krallar, imparatorlar ve kent devletleri*. içinde Oğuz Tekin, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 308-309.

⁶⁶ Şar, “Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi”, 41-42.

⁶⁷ Tacitus, *Annales*, 24. 26.

⁶⁸ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 368, Taf. 123.8.

Komanası'dır. Hellenistik Dönem'de önemli bir kent olan Komana'nın adı, MS 55 – 56 yıllarına tarihlenen iki adet sikkede “Kutsal şehir” anlamına gelen Hierapolis olarak değiştirildiği görülmektedir. MS 77 – 80 yıllarında Kappadokia – Galatia Valisi M. H. Fronta Naratius Pansa onuruna yaptırılan saygı anıtı yazıtında kentin adı hala Hierapolis olarak geçmektedir⁶⁹. Iulius – Cladiuslar Dönemi'nde bölge idari ve ekonomik değişimler yaşanmış ve Roma etkisi giderek artmıştır.

Şekil 1.2. MS 1. yüzyılın ortalarında Kappadokia Eyaleti (Marek, “Pontos et Bithynia, Pamphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemonianus, Ora Ponti Polemoniani, Pontus Mediterraneus” Har.)

Vespasianus imparator olmasının hemen ardından (MS 71/72) iki lejyonu Kappadokia'ya göndermiş ve bölgede bir sınır savunma hattı kurmuştur. Ayrıca MS 72 yılında Galatia ile Kappadokia eyaletlerini birleştirmiştir. Yönetim merkezi ise bölgenin en doğusundaki Melitene olarak belirlenmiştir⁷⁰. Bölgelerin birleştirmesinin ardından *Legio XII Fulminata* ve *Legio XV Apollinaris* birlikleri Melitene'de görev yapmaya başlamıştır. *Legio XII Fulminata*, Melitene ve çevresinde yaklaşık üç asır kalmıştır⁷¹. Vespasianus'un aldığı bu kararların temelinde Syria'den gelerek Kilikia Kapıları üzerinden Armenia'ya geçmek isteyen Parthlar ve Kafkaslardan gelen barbar akınları olduğu

⁶⁹ Baz, *Die Inschriften von Komana (Hierapolis) in Kappadokien*, 45-46, 101-102.

⁷⁰ David Magie, *Roman rule in Asia Minor I*. (New Jersey: Princeton University Press, 1950): 1435; Bölgeye gönderilen legion için ayrıca bkz. Deniz Kaplan, İbrahim E. Koçak ve Ali Alkan, “Kappadokia'da Bir Anıt: Ozan Köyü Anıt Mezar ve Legio XII Fulminata”, 298-299.

⁷¹ Hüseyin S. Öztürk ve Ceren Pilevneli, “Halûk Perk Müzesi'nden Lucius Artorius Marcianus'un Zeus Keraunios'a Adağı” *Adalya*, XVI, (2013): 107-118.

düşünülmektedir⁷². Ancak daha sonra doğu sınırındaki problemlerin artması nedeniyle Kappadokia, *Purocurator* durumundan *Consularis*, eyalet sistemine yükseltilmiştir⁷³.

Şekil 1.3. İmparator Vespasianus Dönemi’nden itibaren Kappadokia Eyaleti (Frank Kolb, “Lykia ve Pamphylia Eyaleti”, Har.)

Kappadokia ve Galatia eyaletleri, MS 90 yılında ayrılmasına rağmen Traianus Dönemi’nde bölgeye atanan Consul T. Pompeius Bassus’un valiliği sırasında MS 94/6-99 yıllarında tekrar birleştirilmiştir. Buna göre Armenia Minor, Pontos Cappadocius, Pontos Polemoniacus, Pontos Galaticus ve Lycaonia toprakları Kappadokia valisinin yönetimine dâhil edilmiştir⁷⁴. Bu durum MS 107-113 yıllarına kadar devam etmiştir. Eyaletlerin ayrılmasından sonra Galatia kentlerinden Sebasteia ve Sebastopolis, Kappadokia valilerinin yönetiminde kalmıştır. Bu durum Diocletianus Dönemi’ne (MS 284 – 305) kadar devam etmiştir⁷⁵.

Traianus Dönemi ile birlikte bölgede ciddi şekilde değişiklikler yaşanmıştır. Bölgeye önemli yatırımlar yapılmıştır. Bölge içerisinde bulunan önemli yollar tamir edilmiş ve yenileri yapılmıştır⁷⁶.

⁷² Mehmet Kurt, “Antik Lykaonia’da yönetim ve şehirleşme, Kütahya” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, (2010): 127.

⁷³ Kurt ve Bulut, “Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Tyana”, 78.

⁷⁴ Herman Dessau, *Inscriptiones latinae selectae*, 3 vols., (Berlin: Apud Weidmannos, 1916): 1364, 9013; Marek, “Pontos et Bithynia, Pamphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemonianus, Ora Ponti Polemoniani, Pontus Mediterraneus”, 309.

⁷⁵ Plinius, *Natural History*. 6. 3. 8.

⁷⁶ Mustafa Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, 41-42, dn. 203.

Traianus Dönemi'nde bölgenin “*üçte biri*” iskân edilmiştir. Ayrıca bölgeye kurulan garnizonlar bölge ekonomisine önemli katkı sağlamış, Roma kültürünün ve düşünce yaşamının Kappadokia'da güçlenmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde Caesarea ve Tyana'daki darphanelerde sikke basımları yapılmış⁷⁷, Melitene şehir statüsüne yükseltilmiştir. Kentin surların dışına genişlemesiyle agora, hamam, tiyatro, hipodrom ve sütunlu salonlar (portiko/stoa?) inşa edilmiştir⁷⁸.

Hadrianus ikinci gezisinde Kappadokia'yı ziyaret etmiştir⁷⁹. Traianus Dönemi'nde başlayan sikke basımı⁸⁰ ve iskân faaliyetleri Hadrianus Dönemi'nde devam ettirmiştir. Günümüze ulaşan bir yazıt sayesinde Lykaonia sınırındaki Kappadokia kenti olan Archelais'teki *colonia* tapınağının restore edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Yazıt MS 10 Aralık 128/9 yıllarına tarihlenirken, MS 128-129 ve 130-131 yıllarında Kappadokia valisi T. Priferius Paetus Rosianus Geminus'un da adı yer almaktadır⁸¹.

Bölgenin kuzey sınır kentlerinden Sebastopolis'teki Çekerek (Scylax) Irmağı'nın üzerine bir köprü inşa edilmiştir. Köprü kemerlerinden birinde İmparator Hadrianus'a ithaf edilen bir yazıt yer almaktadır. Yazıtta, Flavius Arianus'un yönetiminden bahsedilmiştir. Hadrianus Dönemi'nde MS 130?131-136/137-139? yılları arasında Flavius Arianus, Kappadokia valiliği yapmış, Kappadokia Komanası'nda Apollon kültüyle alakalı bir onurlandırma yazıtında F. Arrianus'tan, *legatus Augusti pro praetore* olarak “dindar ve adil vali” şeklinde bahsedilmiştir⁸². Tespit edilen yazıtlar sayesinde İmparator Hadrianus Dönemi'nde kente portiko⁸³, stoa ve ergasteria'nın (işlik)⁸⁴ inşa ettirildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Ayrıca imparator rahibi ve kentin yerlisi Antonius Rufus tarafından kentte imar faaliyetlerinin yürüttüğü, ayrıca imparator onuruna gladyatör ve hayvan dövüşlerinin yer aldığı oyunlar düzenlemiştir. Sebastopolis kentinde yapılan müze kazılarında hamam – gymnasium⁸⁵ ve kilise ortaya çıkarılmıştır. Antonius Rufus'un kızı Antonia Maxima, kentte gymnasium inşa ettirmiştir⁸⁶. Tyana'da mimari süslemesiyle Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen yapı elemanı tespit edilmiştir⁸⁷.

⁷⁷ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*, 356-357, Taf. 128.5-6,9; Evren Şar, “Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2004): 43.

⁷⁸ Procopius, *De Aedificiis*. 4. 3. 18; Diedrich Hild ve Marcel Restle, “Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)”, *Tabula Imperii Byzantini II*, (1981): 236; Frank Sear, *Roman theatres*, 360.

⁷⁹ Philostratus, *Apollonius of Tyana*. 7.20.

⁸⁰ Tyana'da dört farklı emisyonunda sikke darp edilmiştir. İlk emisyon İmparator Hadrianus'un ikinci yönetim yılına, ikinci emisyon imparatorun beşinci yılına, üçüncü emisyon imparatorun yirminci yılına ve dördüncü emisyon ise imparatorun yirmi birinci yönetim yılında basılmıştır. Bkz. Hüsamettin H. Şener, “Tyana'nın Roma İmparatorluk Dönemi Sikke Basımları”, 130-131.

⁸¹ Margherita Cassia, *Cappadocia Romana* (Edizioni del Prisma, Catania, 2004):117-118; Şenol Yurdakul, “Roma'nın Principatus Devri'nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia eyalet valileri”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara): 200.

⁸² Yurdakul, “Roma'nın Principatus Devri'nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia eyalet valileri”, 205.

⁸³ Franz Cumont ve Eugène Cumont, “Studia Pontica II”, *Voyage d'exploration archeologique dans le Pont et la petite Armenie*. Bruxelles, (1906): 202-203; Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 46.

⁸⁴ Onur Gülbay, “Anadolu'da İmparator Hadrianus Dönemi İmar Faaliyetleri” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009): 46, dp. 241.

⁸⁵ Bu yapıyla ilgili detaylı bilgi Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Yapıları ve Yapı elemanları bölümünde yer almaktadır.

⁸⁶ Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 50-52.

⁸⁷ Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, 120-121.

Antoninuslar Dönemi'nde Armenia'ya yapılmış seferlerde Kappadokia askerî açıdan büyük önem kazanmıştır. Bu nedenle özellikle batı eyaletlerinden yeni gelen askeri birlikler, Satala ve Melitene gibi iki bölgenin sınır kentlerine yerleştirilmiştir. Kentte bir evin duvarında köşe taşı üzerinde yer alan yazıt, “Yüce imparator Caesar yüce Hadrian'ın oğlu, yüce Traian'ın torunu, Partları yenen Nerva'nın küçük torunu dindar Titus Aelius Hadrian Antonius Augustus, imparator Sedatius Severianus zamanında Sebastopolis şehrinin temsilcisi oldu” şeklinde çevrilmiştir. Yazıt Antonius Pius'a ithaf edilmiştir⁸⁸. Yazıtta yer alan “Sedatius Severianus zamanı” ibaresi kent için önemlidir. Sedatius Severianus, Antonius Pius'un imparatorluğunun sonlarında (MS 157/158, 158/159-161/162) Kappadokia valiliği yapmıştır.

Tyana'daki bir architrav – friz (Kat. No 55) üzerinde dönemin Kappadokia valisi Arrius Antoninus'un adı yer almaktadır. Marcus Aurelius Dönemi'nde, MS 175-177 yılları arasında görev yapan valinin adının, kemer yapan mermer mimari blokta yer alması olasılıkla bu dönemde kente yapılan bir kamu yapısına işaret etmektedir⁸⁹. Ayrıca İmparator'un eşini Tyana'ya yakın bir kent olan Halala'da kaybetmesinin sonrasında burası imparatorun eşinin adını alarak Faustopolis olarak adlandırılmış ve Coloni ünvanı almıştır⁹⁰. Marcus Aurelius Döneminde Ti. Claudius Gordianus (Suffectus consil) şehirden senatör seçilmiştir⁹¹.

Septimius Severus Roma tahtı için Pescennius Niger'e karşı yaptığı savaşlarda Kappadokia kentleri kendisine destek olmuştur. İmparator olmasının ardından Doğu'ya askeri seferler düzenlemiş, Mezopotamia'yı bir Roma eyaleti haline getirmiştir. Bu savaşlardaki başarısının ardından Arabicus, Adiabenicus ve Parthicus ünvanları almıştır⁹².

Septimius Severus'un askeri seferlerinde Tyana stratejik bir noktada yer almıştır. İmparatorun yakın arkadaşı (Praefectus) Plautianus bu kentteki karargâhta görev yapmıştır. Severus, Plautianus'u burada ziyaret etmiştir⁹³. Tyana'da mimari süslemeleriyle Severuslar Dönemi tarihlenen pek çok süslemeli mermer blok tespit edilmiştir. Kentte basılan sikkeler Tyana'nın, ekonomik açıdan Severus'tan memnun olan Anadolu kentleri arasında olduğunu göstermektedir⁹⁴. Ayrıca Caesarea ilk kez *Neokoros* ünvanını Septimius Severus Dönemi'nde almıştır. Ayrıca kentte, Severuslar Dönemi'nde *Severeia Philadelphia Koina* adıyla bilinen yeni festival ve yarışmalar düzenlenmiştir⁹⁵. MS 198 yılında

⁸⁸ John George Clark Anderson, *Studia Pontica*, (Bruxelles: H. Lemertine Librairie, 1903): 35; Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 48.

⁸⁹ Berges ve Nollé, Tyana I-II, 137, 218. Taf. 81.81.

⁹⁰ Berges ve Nollé, Tyana I-II, 494.

⁹¹ Werner Eck, “Emperor, senate and magistrates”, *The Cambridge Ancient History XI*, (Londra: Cambridge University Press, 2008): 219.

⁹² Mehmet A. Kaya, *Roma'nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus*. (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008): 213-246.

⁹³ Historia Augusta, Severus, 14.

⁹⁴ Hüsamettin H. Şener, “Tyana Kenti'nin Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri” içinde *Tyana Kazı ve Araştırmaları I*. editör Osman Doğanay, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019): 137-149.

⁹⁵ Bu festivaller, Caesarea dışında Anazarbos, Perinthos, Nikaea kentlerinde düzenlenmiştir. Bkz. Barbara Burrell, *Neokoroi Greek Cities and Roman Emperors*, (Boston: Brill Leiden, 2004): 246-256.

dönemin Kappadokia valisi C. F. Flaccus Aelianus, Melitene – Caesarea – Komana arasındaki yolları yeniden inşa ettirmiştir. Buna ek olarak Armenia Minor'daki Carsaga'da askeri yapılar ve Pontus'un batısına denk gelen yollar iyileştirilmiştir⁹⁶.

MS 1. – 2. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta, bir mezarın ikinci kez kullanılmasından dolayı bir kişiye devlet kasasına ödemesi gereken bir cezadan bahsedilmiştir⁹⁷. Bu yazıt ve ona uygulanan yaptırım, Roma'nın Küçük Asia'da bulunan kentlerde uyguladığı bir politika şeklinde değerlendirilmiştir⁹⁸.

Caracalla, MS 212 yılında kötü ekonomi yüzünden vergi gelirlerini arttırmak için imparatorluk sınırları içerisindeki insanlara kendi adıyla anılan (*Constitutio Antoniniana*) vatandaşlık hakkı vermiştir. Tyana bu dönemde *Colonia* olmuştur⁹⁹. Caracalla MS 215'te Parthlar'a karşı Armenia'a sefer düzenlemiştir. Bu sefere Kappadokialı birliklerde katılmıştır¹⁰⁰.

MS 3. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren Kappadokia Bölgesi'nde istikrarsız bir dönem yaşanmaya başlanmıştır. Severus Alexander Dönemi'nde (MS 222 – 235) Doğu'da ciddi bir güç haline gelen Pers Kralı Artakserkses Mezopotamia ile birlikte Kappadokia Bölgesi'ne saldırmıştır¹⁰¹. Doğu birliklerindeki disiplinsizlik nedeniyle Roma bu saldırılara karşılık verememiştir. Ancak imparator tarafından Illyricum, Ren ve Danubium bölgelerinden gelen birlikler Pers birliklerini mağlup etmiş ve kaybettiği toprakları geri almıştır¹⁰². Pers saldırılarından dolayı Caesarea'da savunma amaçlı inşa faaliyetleri gerçekleşmiştir¹⁰³.

İmparator Philippos Dönemi'nde (MS 244-249) imparatorun kardeşi Priscus'un uyguladığı ağır vergi ve baskıcı politika Kappadokia ve Syria'da isyanların çıkmasına yol açmıştır¹⁰⁴. İsyancılar bölgenin en önemli kentlerinden Caesarea ve Tyana'yı ele geçirmiştir. Bu isyanlar İmparator Traianus Decius Dönemi'nde (MS 251-253) bastırılmıştır¹⁰⁵.

İmparator Licinius Valerianus Dönemi'nde (MS 270-275) bölgenin güneyi Palmyra Kraliçesi Zenobia tarafından işgal edilmiştir. Bölge İmparator L. Domitius Aurelianus Dönemi'nde tekrar Roma hakimiyetine girmiştir¹⁰⁶.

⁹⁶ Timothy B. Mitford, "Cappadocia And Armenia Minor. Historical Setting Of The Limes", *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt* 2/7, 2, (1980): 1206.

⁹⁷ David H. French, "Inscriptions from Cappadocia II. Museums of Yozgat, Kırşehir, Hacıbektaş, Nevşehir, Ürgüp, Aksaray, Konya Ereğlisi, Kayseri, Sivas", *Epigraphica Anatolica* 40, (2007): 91, No: 31.

⁹⁸ Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi", 304-305, dn. 904.

⁹⁹ Bölükbaş, "Bir Kappadokia Kenti: Tyana", 46, Şekil 3.6.13.

¹⁰⁰ Mitford, "Cappadocia And Armenia Minor. Historical Setting Of The Limes", 1207; Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi: 232-233.

¹⁰¹ Herodianus, *Historia Romana*, 6. 2.

¹⁰² Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi", 236-237.

¹⁰³ Şar, "Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi", 43.

¹⁰⁴ Zosimus, *Historia Nova*, 1. 20-21.

¹⁰⁵ Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi", 240.

¹⁰⁶ Akşit, *Roma Tarihi*. 269-176.

MS 4. yüzyılda bölgede siyasi düzenlemeler yapılmıştır. İmparator Diocletianus Dönemi'nde (MS 284-305) Kappadokia Bölgesi ikiye bölmüş, batıyı imparatorluk yönetiminde bırakmış doğudaki küçük kesimi ise Armenia Minor'un yönetimine bırakmıştır. İmparator Valens (MS 364-378) ise Caesarea Piskoposu Basil'in batıdaki kesimde giderek güçlenmesinden dolayı MS 371/372 yıllarında bölgeyi tekrardan düzenlemiştir. Kappadokia Prima'nın yönetimi Caesarea'ya, Kappadokia Secunda'nın ise önce Podandos ardından Tyana Piskoposluğu'na verilmiştir¹⁰⁷.

Kappadokia MS 6. yüzyılda Isaurialılar'ın ve Hunlar'ın akınlarına maruz kalmıştır. MS 535 yılında İmparator I. Iustianus Caesarea'yı yeniden yapılandırmış, Mokissos'u askeri ve sivil açıdan destekleyecek düzenlemeler yapmıştır. MS 553 yılında ise Kappadokia Prima ve Secunda tekrar birleştirmiş, yönetimine *Prokonsül* atamıştır. MS 575 yılında Caesarea ve Sebasteia Sasaniler'in saldırılarına maruz kalmıştır¹⁰⁸. MS 611/612 yıllarında Kappadokia, Sasani ve Doğu Roma arasındaki hakimiyet mücadelesine sahne olmuş¹⁰⁹, Diocletianus Dönemi'nden itibaren görülen kısmen istikrarlı dönem sona ermiştir¹¹⁰. MS 647 ve 708 yılları arasında ise Arap Akınları'nda istilalara uğramıştır¹¹¹.

¹⁰⁷ William M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi, 1960): 312.

¹⁰⁸ Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi", 249; Şar, "Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi", 45.

¹⁰⁹ Clive Foss, "The Persians in Asia Minor ant the end of Antiquity", *The English Historical Review* CCCLVII, (1975): 721-747.

¹¹⁰ Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi", 250.

¹¹¹ Karl Strobel, "Tyana", *Der Neue Pauly* 12/1 (2002): 936; Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*. (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011): 134.

2. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ ELEMANLARI

2.1. Postamentler

Kappadokia Bölgesi'nde postamentler Tyana'da (Kat. No 108 – Kat. No 112) ve Aksaray Müzesi'nde (Kat. No 29, Kat. No 30) dağınık vaziyette tespit edilmiştir.

Postamentler alt plinthe, orthostat ve üst taç profilinden oluşmaktadır. Postamentlerin profil geçişlerinde farklılıklar söz konusudur. Alt plinteden orthostata, orthostattan üst taç profiline geçişlerde iki basamak, eğik açılı düz kesit ve eğik kavisli (cyma recta?) şeklinde geçişler mevcuttur. Ayrıca postamentler arasında attik ve attik – ion tipte kaideler ile birlikte işlenmiş örnekler de mevcuttur.

Kappadokia'da en fazla postament Tyana'da yer almaktadır. 108 – 110 katalog numaralı postamentlerin profil geçişleri eğik açılı kavis (cyma recta?) şeklindedir. Bu postamentlerden 108 katalog numaralı postamentin diğer ikisinden farklı olarak orthostatı daha yüksektir, orthostattan üst taç profiline geçiş iki kademeli ve eğik kavislidir. Diğer iki postament ise kaidelerle birlikte işlenmişlerdir. 111 – 112 katalog numaralı postamentlerin profil geçişleri eğik açılı düz kesitler şeklindedir. Üst taç profillerinin üzerindeki kaide plinthe ve sütunun oturduğu kısımdan oluşmaktadır. 111 katalog numaralı postamentin profilleri 109 ve 110 katalog numaralı postamentlerde olduğu gibi eğik açılı düz kesit şeklindedir, diğer örneklerden farklı olarak üst taç profilinin üzerinde alt plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşan attik ion kaide yer almaktadır.

Aksaray Müzesi'nde postamentler attik kaide ile birlikte işlenmiştir. Aksaray Müzesi'ndeki postamentlerin geçişleri iki kademeli basamak şeklindedir. Üst taç profillerinin üzerine attik tipine uygun torus, trochilos ve torustan oluşan kaideler yer almaktadır.

2.2. Kaideler

Bölgede pilaster ve sütun olmak üzere iki farklı kaide tipi mevcuttur. Sarıkaya Roma Hamamı (Kat. No 1, Kat. No 2), Ozan Köyü Anıt Mezarı (Kat. No 88) ve Komana'daki tapınakta (Kat. No 57) kaideler in situ, Tyana'da (Kat. No 113 – Kat. No 117) farklı tipteki kaideler ise dağınık vaziyette tespit edilmiştir.

Sarıkaya Roma Hamamı'nın cephesinin her iki köşesinde yer alan eksadraların dış cephe tasarımlarında 1 – 2 katalog numaralı pilaster attik – ion tipi kaideler tercih edilmiştir. Bu kaideler plinthe, torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır.

Komana'daki tapınağın pronaosunda 57 katalog numaralı attik – ion tipi kaideler kullanılmıştır. Stylobat üzerindeki kaide plinthe, torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır.

Ozan Köyü Anıt Mezarı'nda yapının dört cephesindeki duvarlarda yarım kaideler bulunmaktadır. Yarım kaide plinthe, torus, trochilos, torus, kademeli geçiş ve pilaster sütun boyun kısmı yer almaktadır.

Tyana'daki 113 katalog numaralı kaide attik tipi ante ya da pilaster kaidedir. Torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır. Tyana'daki 114 – 117 katalog numaralı sütun kaideleri ise attik – ion tipinde olup plinthe, torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır. Ancak 114 katalog numaralı kaidenin üst torusu iki kademelidir.

2.3. Sütunlar

Bölgede normal, kalp, yarım ve kabartmalı olmak üzere dört farklı sütun kullanımı mevcuttur. Bu örnekler Sarıkaya Roma Hamamı (Kat. No 1) Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı (Kat. No 52) ve Ozan Köyü Anıt Mezarı (Kat. No 89) sütunları in situ ve Tyana'daki sütunlar (Kat. No 118 – Kat. No 122) dağıntı vaziyetindedir.

Tyana'daki 120 katalog numaralı sütunlar kalp formu, 121 ve 122 katalog numaralı sütunlar normal tipte olmak üzere iki farklı tipte sütun tespit edilmiştir. Normal sütun örnekleri yivsizdir.

Yarım sütunlar Sarıkaya Roma Hamamı'nın cephesinin her iki köşesinde yer alan eksedraların dış cephe tasarımlarında yarım attik – ion tipi kaidelerin üzerinde bulunmaktadır. Diğer yarım sütunlar ise Ozan Köyü Anıt Mezarı'nda, yapının köşesindekiler $\frac{3}{4}$, ortadakiler yarım kaidelerin üzerlerinde yer almaktadır. Her iki yapıdaki yarım sütunlar yivsizdir.

Bölgedeki özgün sütun tipleri Tyana'da (Kat. No 118 ve Kat. No 119) yer almaktadır. Sütunlar dört cepheye sahiptir. Bir cephesi yarım yivlidir. Diğer üç cephesinde kabartmalı paneller yer almaktadır. Yarım sütunun arkasındaki dar panelde iki köpeğin saldırısına uğrayan, kendisini savunmaya çalışır pozisyonunda bir figür, sol kenar uzun panellerde izleyiciye dönük şekilde bir taht üzerinde oturan bir kadın figürü, tahtın altında kanatlı aslan, bu panelin altında dar bir frizde iri gövdeli (boğa?) hayvan tasviri karşılaşılmaktadır. Sağ uzun panelde ise üzüm asmaları arasında pelerinli eros yer almaktadır. Diğer kabartmalı sütun ise Tyana'daki 118 katalog numaralı sütun tamburudur, 119 katalog numaralı sütun tamburunda olduğu gibi dört cephelidir. Ancak yarım sütun yivsizdir. Sütun tamburunun diğer cephelerinde bitkisel süslemelerin olduğu paneller görülmektedir.

2.4. Başlıklar

Kappadokia Bölgesi'nde korinth, ion, dil motifli (yivli) kompozit, dil motifli (yivli) başlıklar tespit edilmiştir.

Kappadokia Bölgesi'ndeki korinth başlıkları Sarıkaya Roma Hamamı (Kat. No 4, Kat. No 5) ve Kayseri Felahiye Anıt Mezarı'nda (Kat. No 38) in situ; Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı (Kat. No 54) ve Komana'daki tapınakta ise (Kat. No 58 – Kat. No 61) yıkıntılar arasındadır. Diokaisareia (Kat. No 49 – Kat. No 51), Sebastopolis (Kat. No 98) ve Tyana kentlerindeki başlıklar (Kat. No 123 – Kat. No 136) dağıntıdır. Kayseri Ulu Camindekiler (Kat. No 44 – Kat. No 47) devşirmedir. Aksaray Müzesi (Kat. No 31), Kayseri Müzesi (Kat. No 39) ve Sivas Müzesi'ndeki (Kat. No 95) başlıklar ise teşhir olarak sergilenmektedir.

Bölgedeki korinth başlıkları yaygın olarak normal tipte olup az pilaster örnekleri de mevcuttur. Ayrıca başlıkların neredeyse tamamı tek blok üzerine işlenmişken Komana'daki tapınağın 61 katalog numaralı ve Tyana'daki 123 katalog numaralı başlık iki parça olarak üretilmiştir¹¹². Bu başlıkların kalathosları tek ya da çift sıra akanthus çelenkleriyle çevrilidir. Akanthusların arasında caulis kökleri bulunmaktadır. Köklerden filizlenen kılıf yaprakları başlıkların köşelerindeki volütlerde son bulmaktadır¹¹³. Başlığın en üst kısmında abakus bulunmaktadır. Abakuslar genel olarak süslemesizdir. Ancak 31, 38, 44 – 47, 95 ve 98 katalog numaralı başlıkların abakuslarında çiçek rozetleri, 39 katalog numaralı başlığın abaksunda meander, 54 ve 61 katalog numaralı başlıkların abakuslarında ise saz yaprakları, bitkisel ve ion kymation süslemeleri ile detaylandırılmıştır.

Ion başlıkları Ozan Köyü Anıt Mezarı'nda (Kat. No 91) in situ olarak tespit edilmiştir. Tyana kenti (Kat. No 137), Yağmur Höyüğü Köyünde (Kat. No 34), Aksaray Müzesi (Kat. No 32, Kat. No 33), Ereğli Müzesi (Kat. No 85) ve Sivas Müzesi'ndeki (Kat. No 96) dağınık vaziyettedir. Aksaray Müzesi ve Yağmur Höyüğü Köyündeki başlıklar her iki kenarı boyunca uzanan volütler, onların arasında ion kymation süslemesi yer alan başlık gövdesi, volütlerden ion kymationların üzerine doğru filizlenen köşe palmetleri ve abakustan oluşmaktadır. Ereğli ve Sivas müzelerindeki başlıkların önemli kısımları kırıktır. Ancak korunmuş kısımlarından hareketle Aksaray Müzesi ve Yağmur Höyüğü köyündeki başlıklarla aynı şekilde işlendikleri anlaşılmaktadır. Ozan Köyü Anıt Mezarı, Tyana'daki başlıklar bölgedeki diğer ion başlıklarından farklı olarak boyun kısımları ile birlikte işlenmişlerdir. Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Tyana'daki başlıkların boyunları yivlidir.

Dil motifli (yivli) kompozit başlıklardan Kayseri Müzesi'ndeki (Kat. No 40) sergilenmektedir. Kayseri Ulu Camii'ndeki (Kat. No 48) ise devşirme olarak tespit edilmiştir. Bu başlıklarda kalathosun alt kısmı tek sıra akanthus çelengiyle, üst kısımlarıysa dil (oluk) motifleri ile çevrilidir. Kalathos ile abakus arasında ion kymation ve başlığın iki kenarı boyunca uzanan volütler yer almaktadır.

Dil motifli (yivli) başlıklar Tyana'da (Kat. No 138 – Kat. No 145) dağınık tespit edilmiştir. Kayseri Müzesi (Kat. No 41, Kat. No 42) ve Sivas Müzesi'nde (Kat. No 97) sergilenen örnekleri mevcuttur.

Başlıkların kalathosları dil (oluk) motiflerinin yanı sıra inci – makara, akanthus ve ion kymation süslemeleri de tercih edilmiştir. Kayseri Müzesi'ndeki dil (oluk) motifli başlıklar kalathos ve abakustan oluşmaktadır. Başlığın tabanı inci – makara süslemesi, gövdesi dil (oluk) motifleriyle kaplıdır. Dil (yivli) motiflerinin hemen üstünde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Tyana'daki 138 katalog numaralı başlık yumurta sırası ve dil motif süslemesi, diğerleri ise kalathoslarının alt kısımları akanthus çelengi, üst kısımları dil (oluk) motifleriyle çevrilidir. Ayrıca Tyana'da herhangi bir süslemeye sahip olmayan 146 katalog numaralı bir başlık yer almakta olup bölgede benzeyen tek örnektir.

¹¹² Her iki başlığın birer parçası tespit edilmiştir.

¹¹³ Kayseri Müzesi'ndeki bir başlıkta volütsüzdür (Kat. No 43).

2.5. Architravlar

Kappadokia’da in situ olarak korunmuş architravlar Sarıkaya Roma Hamamı ve Ozan Köyü Anıt Mezarı’nda yer almaktadır. Komana’daki Tapınak ve Roma Anıt Mezarı architravları yapı yıkıntılarının arasında tespit edilmiş olup Aksaray Müzesi’ndekiler teşhir olarak sergilenmektedir.

Kappadokia’da architravların iki ve üç faskialı, süslemeli ve süslemesiz olmak üzere farklı örnekleri mevcuttur.

İki faskialı architravlar Sarıkaya Roma Hamamı (Kat. No 6 – Kat. No 21), Komana’daki Roma Anıt Mezarı (Kat. No 84) ve Aksaray Müzesi’nde (Kat. No 35 ve Kat. No 36) yer almaktadır.

Aksaray Müzesi’ndeki 35 ve 36 katalog numaralı architravlar süslemesizdir. İkinci faskialarda “N, T, O” ve “I, B” harfleri bulunmaktadır.

Komana’daki Roma Anıt Mezarı’nın kalıntıları arasında bulunan architrav üç farklı süslemeye sahiptir. Faskialar arası geçişte makara dizisi taç üzerinde ion kymation ve “s” şeklinde bitkisel süsleme, alt yüzeyinde yer alan soffit kuşağında ise tahribattan dolayı tanımlanamayan farklı bir süsleme yer almaktadır.

Sarıkaya Roma Hamamı’nın gerek cephesinde gerekse apsidal/eksedralı? bölümleri için kullanılan architravların tamamı iki faskialı olup her iki faskianın üst sınırında inci – makara, taç üzerinde ise lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Ayrıca bu yapıdaki architravlar, frizlerle birlikte aynı blok üzerine işlenmişlerdir.

Üç faskialı architravlar Komana’daki tapınak (Kat. No 64 – Kat. No 67), Tyana (Kat. No 147 – Kat. No 154) ve Ereğli Müzesi’nde (Kat. No 86) bulunmaktadır.

Ereğli Müzesi’ndeki tek örnek olan architravın faskialarının üst sınırlarında farklı süslemeler yer almaktadır. İlk faskianın üst sınırında inci – makara süslemesi yer alırken orta ve süt faskiaların süslemeleri tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Architravın soffit kuşağında ise kıvrık dal süslemesi yer almaktadır.

Komana’daki tapınağın architravları ciddi şekilde tahrip durumdadır. Fakat 64 katalog numaralı architrav, yapıda tercih edilen architravlar hakkında önemli veriler sunmaktadır. Bu örneği incelediğimizde ilk ve son faskianın üst sınırlarında inci – makara, orta faskianın üst sınırında ise lesbos kymation, architravın taç kısmında ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Soffitin kenarları lesbos kymationu süslemeleri ile çevrilidir. Soffit kuşağındaki dekorasyon tahribattan dolayı tanımlanamaz durumdadır. Fakat yapıdaki diğer architrav parçalarındaki soffit kuşaklarında bitkisel süslemeler ve çeşitli hayvan tasvirleri bulunmaktadır.

Tyana’daki üç 148 – 154 katalog numaralı architravlar hem ölçü hem de süslemeleri açısından bir bütünlüğe sahiptir. Kentte tespit edilen architravlarda ilk faskianın üst sınırında makara dizi, orta ve üst faskialarda ise inci – makara süslemeleri yer almaktadır. Taçlarda süslemeleri ion kymation ve “S”

şeklinde bitkisel süslemeler yer almaktadır. Soffit kuşaklarında bitkisel motifler ve balık tasvirleri yer almaktadır. Yaygın olarak görülen süslemeler faskialar arası süslemelere paralel olarak makara dizisi, inci – makara ve ion kymationdur.

2.6. Frizler

Kappadokia Bölgesi'nde frizler Ozan Köyü Anıt Mezarı'ndaki (Kat. No 93) in situ olarak Komana'daki tapınakta (Kat. No 68 – Kat. No 75) ise yıkıntılar arasındadır. Sebastopolis (Kat. No 99 – Kat. No 102) ve Tyana'dakiler (Kat. No 157 – 171) dağınık vaziyette, Ereğli Müzesi'ndeki (Kat. No 87) ise teşhirde sergilenmektedir.

Komana'daki tapınağın 68 – 75 katalog numaralı frizlerindeki kuşaklar dış bükey kavislidir. Kuşaklarda kıvrık dal süslemesi, kıvrık dalların arasında çiçek rozetleri ve hayvan tasvirleri yer almaktadır. Friz taçlarında ion kymation süslemesi bulunmaktadır. Tapınağın 62 ve 63 katalog numaralı kapı bloklarında friz mevcuttur. Friz kuşağının kenarları makara sırası ve düz profil ile sınırlandırılmıştır. Kuşak süslemesi kıvrık daldır. Frizin dış sınırı olan düz profilden taca geçişte ion kymation, taçta ise lesbos kymation süslemesi bulunmaktadır.

Sebastopolis'teki frizler kuşakları düzdür, süsleme olarak girland taşıyan bukranonlar, girland boşluklarında insan portreleri ve çiçek rozetleri yer almaktadır. 106 katalog numaralı frizin taç kısmı bulunmamaktadır. 99 – 100 katalog numaralı frizlerin taçlarında ion kymation süslemesi yer alırken 102 katalog numaralı frizin tacı süslemesizdir.

Tyana'daki frizlerin kuşakları dış bükey kavislidir. Kuşaklarda girland taşıyan bukraneion ve eroslar, girland boşluklarında masklar ve çiçek rozetleri, kıvrık dal süslemesi, dil (oluk) motifleri, friz taçlarında ise ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Ereğli Müzesi'nde 87 katalog numaralı frizin kuşağı düzdür. Kuşakta kıvrık dal, taç üzerinde ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Ozan Köyü Anıt Mezarı frizi "S" profilli ve süslemesizdir.

2.7. Architrav – Frizler

Aynı blok üzerine birlikte işlenen architrav – frizler bölgede Sarıkaya Roma Hamamı'nda (Kat. No 6 – Kat. No 21) in situ; Sebastopolis (Kat. No 103 – Kat. No 107) ve Tyana'da (Kat. No 155 ve Kat. No 156) dağınık olarak tespit edilmiştir.

Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerin architravları iki faskialı ve süslemesizdir. Friz kuşakları dışbükey kavislidir. Friz kuşaklarında girland taşıyan bukranonlar bulunmaktadır. Girland boşluklarında çiçek rozetleri işlenmiştir. Friz tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Friz taçları süslemesizdir.

Sebastopolis'teki 103 – 107 katalog numaralı architrav – frizlerinin üç tanesi (Kat. No 103 – Kat. No 105) tek faskialıdır. Architravları süslemesizdir. Frizleri dış bükey kavislidir. Diğerleri (Kat. No 106

– Kat. No 107) ise üç faskialıdır, süsleme mevcut değildir. Friz kuşakları ise düzdür. Architrav – frizler kuşaklarının ana süslemesi girland dekorasyonlarıdır.

Tyana’daki 155 ve 156 katalog numaralı architrav – frizler üç faskialıdır. 155 katalog numaralı architrav – frizin faskialarında inci – makara, architrav ve friz taçlarında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşağında ise girland dekorasyonu görülmektedir. 156 katalog numaralı architrav – frizin ilk faskianın üst sınırında baklava dizisi, orta ve üst faskianın üst sınırında ise inci – makara süslemesi ile karşılaşmaktadır. Architrav tacında ise ion kymation süslemesi vardır. Friz kuşağı düzdür ve Deniz Thiasosu sahnesi işlenmiştir. Friz tacında ion kymation süslemesi bulunmaktadır. 155 katalog numaralı architrav – frizler kenarlara doğru açılan kavisli cephe tasarımına sahiptir. Architravı üç faskialıdır, ilk ve orta faskia üst sınırında inci – makara süslemesi, üst faskiadan taca geçişte yumurta sırası mevcuttur. Friz kuşağı düzdür, kıvrık dal süslemesi, kıvrık dal boşluklarında hayvan (yaban domuzu) tasviri işlenmiştir.

2.8. Kornişler

Kappadokia Bölgesi’nde kornişleri konsollu ve konsolsuz olmak üzere iki farklı kullanımı mevcuttur.

Sarıkaya Roma Hamamı’nın 22 – 28 katalog numaralı ve Ozan Köyü Anıt Mezarı’ndaki 94 katalog numaralı kornişler konsolsuzdur. Her iki yapıdaki bloklar in situ ve yapı yıkıntıları arasında bulunmaktadır. Sarıkaya Roma Hamamı kornişleri konsolsuz olup simaları “s” şeklindedir. Kornişler cephesinde dış sırası, ion kymation, cyma reversa, lesbos kymationu, açık ve kapalı palmetler yer almaktadır. Ozan Köyü Anıt Mezarı’nda ise dış sırası dışında herhangi bir süsleme yer almamaktadır. Ayrıca Tyana’da birer adet konsolsuz korniş örneği bulunmaktadır. Her iki konsolun alt kısımlarında çiçek rozetleri, simaya geçişte inci – makara, simalarda ise aslan başı çörtlenler ve palmetler ile dekore edilmiştir.

Konsollu kornişler ise Komana’daki tapınaktaki 76 – 80, 82 ve 83 katalog numaralı kornişler yıkıntılar arasında olup Tyana 172 – 191 katalog numaralı kornişler ise dağınık vaziyettedir. Aksaray Müzesi’ndeki 37 katalog numaralı korniş teşhirde sergilenmektedir. Konsollu kornişlerin dekorasyonlarında dış sırası, akanthuslar, ion kymation, lesbos kymation, bitkisel motifler, çiçek rozetleri, çeşitli hayvan tasvirleri ve müzik aleti (lir) kullanılmıştır.

Ayrıca bölgede tek bir blok üzerine friz ve konsollu korniş birlikte işlenmiştir. Tyana’daki 171 katalog numaralı friz – konsollu korniş, friz kuşağında kıvrık dal, konsollar etrafında ise ion kymation süslemelerine sahiptir. Konsollar üzerinde motifler ve korniş alındaki inci – makara süslemesi (tahrip durumda) yer almaktadır.

2.9. Alınlıklar

Bölgedeki alınlık parçalarının tamamı, Tyana'da (Kat. No 192 – Kat. No 198) dağınık olarak yer almaktadır.

Alınlık parçalarında Nike, bir kadının zengin dökümlü elbiseli sağ bacağı, yılan gövdesi ve iki figürün belli kısımları, iki trithonun taşıdığı Poseidon başı, insan ve yılan karışımı bir figür ve bir gorgon/medusa tasviri ile karşılaşılmaktadır.

2.10. Akroterler

Alınlığın üst ve köşelerinde yer alan akroterler bölgede oldukça az sayıda tespit edilmiştir. Bölgedeki akroterler Tyana'da (Kat. No 199, Kat. No 200) dağınık olarak bulunmaktadır.

Akroterlerde ana süsleme olarak palmetler tercih edilmiştir. Palmetlerin yanında kıvrık dal, akanthus ve gemi çapası ile akroterlerin görsel zenginlikleri desteklenmiştir.

2.11. Pencere, Kaset ve Konsol

Kappadokia Bölgesi'nde günümüze kadar korunmuş yapılar arasında Ozan Köyü Anıt Mezarı 90 katalog numaralı pencerenin tonozlu üst yapıya sahip mimari bir kuruluş şeklinde tasarlanmıştır. Anıt Mezardaki pencerenin kenarlarında taban, üst kısmı profilli pilaster, tonoz ile zengin bir tasarıma sahiptir. Ayrıca pencerenin altında bir adet girland yer almaktadır.

Komana'daki tapınağın kalıntıları arasında bir adet 81 katalog numaralı konsol tespit edilmiştir. Konsol, dalgalı kıvrımlara sahip volüt ve her iki kenarında yer alan akanthuslardan oluşmaktadır.

Bölgedeki tespit edilen tavan kaseti Kayseri Müzesi'nde sergilenen 43 katalog numaralı bloktur. Sarmaşık dallarının yer aldığı bir friz kasetin dört kenarını çevrelemektedir. Kasetin sınırları düz profille belirtilmiştir. Kasetin iç kenarları ion kymation ile çevrelenmekte olup merkezinde muhtemel bir medusa başı portresi yer almaktadır.

3. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİ

3.1. KORINTH BAŞLIKLARI

Zengin bir dekorasyona sahip olan korinth başlığı (Çizim 2), Klasik Dönem'den itibaren ion düzeninde bir başlık seçeneği olarak kullanılmış, Roma İmparatorluk Dönemi ile birlikte popüler hale gelerek bir düzen olarak kabul görmüştür. Bilinen en erken örneği MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen Bassae Apollon Tapınağı'nın iç tasarımında (naosunda) karşımıza çıkmaktadır. MÖ 4. yüzyılda Atina'daki Lysikrates Anıtı'nda ilk kez dış cephe tasarımında kullanılmıştır¹¹⁴.

Kappadokia Bölgesi'ndeki en erken örneği MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedir¹¹⁵. Roma İmparatorluk Dönemi'nde bölgede tespit edilen başlıklar arasında en geniş grup korinth başlıklarıdır. Bu başlıklar farklı form ve süsleme özelliklerine sahiptir.

3.1.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı (Kat. No 54), Diocaesarea (Kat. No 49, Kat. No 50 ve 51) ve Tyana'daki (Kat. No 123) korinth başlıkları Erken İmparatorluk Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın 54 katalog numaralı korinth başlığı parçalarının alt kısmı çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar orta damarlar, alt ve orta yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar, taç yapraklarına kadar yükselen kanallarla sınırlandırılmaktadır. Alt yaprak dilimleri üç, orta dilimler ise dört parmaklıdır. Yaprak kaidesinden başlayan kanallar dilimlerdeki parmaklara dağılmaktadır. Parmaklar kısa ve geniş, uçları hem yumuşak hem de sivridir. Dilimler arasında damla şeklinde göz motifleri yer almaktadır. Başlığın üst parçasında üst çelenk yapraklarının arasında kadeh şeklinde destek yaprağı yer almaktadır. Abakus çiçeğine ait sap bu destek yaprağından filizlenmekte ve abakusa kadar yükselmektedir. Abakusun neredeyse tamamı tahrip durumdadır. Ancak korunmuş kısımda saz yaprak sıraları ve ion kymation süslemesi yer almaktadır.

54 katalog numaralı korinth başlık parçaları daha önce farklı çalışmalara konu olmuştur. İlk çalışmalar, P. Baldassari ve C. Berns'e aittir. P. Baldassari, Elaiussa'daki başlık parçalarını yazıtıyla MS 92/93 yıllarına tarihlenen Ephesos Polia Çeşmesi'nin başlıklarıyla karşılaştırarak, MS 1. yüzyılın ikinci yarısının geç olmayan bir dönemine tarihlemektedir¹¹⁶. C. Berns¹¹⁷ ise akanthusların yaprak dilimleri arasındaki damla formlu gözler, abakus üzerinde yer alan dil motifleri (yivler) ve ion kymation

¹¹⁴ Vitruvius, *De Architectura*. IV. 1; David Scahill, "The origins of the Corinthian capital" *Structure, Image, Ornament: Architectural Sculpture in the Greek World, Proceedings of an international conference held at the American School of Classical Studies, 27-28 November 2004* içinde Peter Schultz ve Ralf von den Hoff, (Oxford, 2009): 40-53; Yaprak Eran, *Arkaik Dönem Tapınakları*, (Ege Yayınları, İstanbul, 2019): 486-488.

¹¹⁵ Bölükbaş, "Bir Kappadokia Kenti: Tyana", 71-77, Kat. No T1.

¹¹⁶ P. Baldassari, *Il Tempio. Elaiussa Sebaste I*. (1999): 115-128.

¹¹⁷ Christof Berns, "Zur datierung der tempel in Seleukia am Kalykadnos und in Elaiussa Sebaste (Kilikien)" *Damaszener Mitteilungen* 10 (1998): 135-154.

süslemelerinden yola çıkarak Erken İmparatorluk Dönemi'ne (Augustus) tarihlenmektedir.

54 katalog numaralı korinth başlığıyla ilgili en detaylı çalışma D. Kaplan'a aittir. Çalışmasında Erken İmparatorluk Dönemi korinth başlıklarında yaygın görülen yaprak dilimlerinin yumuşak ve etli kıvrım geçişleri, damla şeklindeki kapalı gözleri¹¹⁸ Anadolu'da MÖ 2 – MS 2 yılları arasına tarihlenen Pisidia Antiocheia Augustus Tapınağı Propylonu¹¹⁹ ve Sagalassos Yukarı Agora'daki geç Augustus Dönemi'ne tarihlenen İki Onur Sütunu¹²⁰ başlıklarıyla; Suriye'de Slim, Baalbek Heliopolitanus ve Mushenhef Tapınakları'nın¹²¹ başlıklarıyla paralel stil özelliklerine sahip olduğunu kabul etmektedir. Başlıkta yer alan kadeh şeklindeki destek yaprağının ilk kez Roma'daki Augustus Dönemi'ne tarihlenen Mars Ultor¹²² ve Dioskur Tapınakları, Nimes'teki Maison Carree¹²³, Heliopolitanus Tapınağı'nda¹²⁴ kullanıldığını ve Elaiussa'daki başlıkla benzer özelliklere sahip olduğunu önermektedir. Son olarak abakus üzerinde yer alan ion kymation ve saz yapraklarının, başlıklarla paralel döneme ait olduğunu; saz yaprak kullanımının ise en erken Augustus Dönemi'nde Roma'da Concordia Tapınağı konsolları, Suriye'de Damaskus İupiter Tapınağı'nın doğu kapısı siması ve Palmyra Bel Tapınağı'nın güney thalamosunun çatısında kullanıldığını¹²⁵ baz alarak Augustus Dönemi'nde görülen bir uygulama olarak kabul etmektedir¹²⁶.

Erken İmparatorluk Dönemi içerisinde incelenen diğer korinth başlıkları Diocaesarea'da yer almaktadır.

Diocaesarea Podyumlu (Tiberius) Tapınağı'na ait 49 katalog numaralı korinth alt başlık parçası çift sıra akanthus çelenkleriyle çevrilidir. Akanthuslar orta damar, yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar etli kalın gövdelere sahip olup derin kanallarla sınırlandırılmaktadır. Yan parmak dilimleri simetrik üçer parmaklıdır. Yan ve taç yapraklarındaki

¹¹⁸ Frank Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. (Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 1994): 151; Lutgarde Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, (Brepols, Leuven, 1997): 129-136.

¹¹⁹ İbrahim H. Mert, "Frühkaiserzeitliche architektur und bauornamentik von Antiocheia in Pisidien: Stilistische und ikonographische beobachtungen" *Anodos* 8 (2008): 261-277, abb. 13, 14.

¹²⁰ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. 46-49, Pl. 13.2, 15.2.

¹²¹ Klaus S. Freyberger, "Zur datierung des Teaters Borsa" *Damaszener Mitteilungen* 3, (1998): 19-20, 21, Taf. 1.1-3, 2. 5; Klaus S. Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des sogenannten "Bacchus-Tempels" im Heiligtum des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek" *Damaszener Mitteilungen* 12, (2000): 100, Taf. 20 a-b.

¹²² Edmund Weigand, "Baalbek und Rom, die römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung" *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts* XXIX (1914): 42, Abb.5.

¹²³ Dioskur ve Maison Carree için bkz. Wolf-Dieter Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoraion*, (F. H. Kerle Verlag Heildelelberg, 1970): Taf. 40, 44.2.

¹²⁴ Berns, "Zur datierung der tempel in Seleukia am Kalykadnos und in Elaiussa Sebaste (Kilikien)" 153; Klaus S. Freyberger, "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus" *Damaszener Mitteilungen* 4, (1989): 73, Taf. 25; Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des sogenannten "Bacchus-Tempels" im Heiligtum des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek" 108, Taf. 20 a-b.

¹²⁵ Freyberger, "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus" 73, Taf. 25.

¹²⁶ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri", 49-55; Deniz Kaplan, "Doğu Dağlık Kilikia'da Augustus Dönemi'nde Batılı Etkiler ve Rotalar" *Anadolu/Anatolia* 42 (2016): 125-136.

parmaklar kısa, geniş yivli ve yumuşatılmış uçlara sahiptir. Parmaklar arası geçişler etli ve yumuşaktır. Dilimlerin arasında kapalı damla şeklinde göz motifleri yer almaktadır. 50 katalog numaralı üst başlık parçasında kılıf yaprakları yer almaktadır. Akanthuslarda olduğu gibi kılıf yaprakları da derin kanallara geniş yivli yuvarlatılmış uçlu yaprak parmaklarına ve kapalı göz motiflerine sahiptir. Kılıf yapraklarının üzerinden yüzeyi yivli bir sap yükselmektedir. Sap ikiye ayrılmakta kıvrım ve eğim yaparak, heliks ve volütleri oluşturmaktadır. Başlıkların abakusları dar ve kademelidir.

49 ve 50 katalog numaralı korinth başlık parçaları, kentteki Podyumlu (Tiberius) Tapınak ile ilişkilendirilmektedir¹²⁷. Bahsi geçen tapınağın mimari özellikleri ve kült önerisi ilgili detaylı çalışmalar D. Kaplan tarafından yapılmıştır¹²⁸. Bu çalışmada akanthus ve kılıf yapraklarındaki etli kıvrım ve damarları, damla şeklindeki gözleri, simetrik işlenmiş üçlü parmak dilimler, dilimleri oluşturan parmakların sivri uçlu olmasını Anadolu'daki Erken İmparatorluk Dönemi süslemeleriyle benzer kabul ederken¹²⁹ genelinde simetrik bir uyuma sahip olan dilim parmaklarının Anadolu'daki benzerlerine göre daha dar yüzeyli ve uçlarının o kadar sivri olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca dilimlerdeki üst parmaklar arkaya kavis yapmaksızın yan yüzeyleriyle üst dilimin alt parmağına kadar yükselmektedir. Bu sırada dış kontürlerini kaybetmezler. Erken dönem stil özellikleriyle yaprak dilimlerin üst parmaklarındaki bu detayları MS 1. yüzyılın son on yılı içerisinde tarihlenen Slim ve yazıtıyla MS 40/41 yılına tarihlenen Mushennef'teki tapınakların başlıklarıyla benzer kabul ederek¹³⁰ mevcut verilerle Tiberius Dönemi'ne tarihlemektedir¹³¹.

Diocaesarea'daki diğer bir başlık günümüzde Uzuncaburç Kasabası içerisinde çeşme yapısının yakınında yer alan 51 katalog numaralı bağımsız korinth başlığıdır. Başlık uzun konik kalathos ile dar abakustan oluşmaktadır. Başlık üzerinde yer alan süslemelerde kırıklar ve aşınmalar söz konusu olup çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar tahrip durumda olmalarına rağmen etli orta damarlar ve onları sınırlandıran derin kanallar, damla şeklindeki göz motifleri, yivli caulis kökleri ve kalathosa gömülü düğümleri, ince hatlı heliks ve volütler, ince hatlı abakus çiçek sapı tanımlanabilmektedir.

Akanthuslar ve kılıf yapraklarında görülen damla şeklindeki gözler ile diyagonal yivli uzun kök ve düğümden oluşan caulisler Anadolu'daki Erken imparatorluk Dönemi'ne tarihlenen yapılarda görülmektedir. D. Kaplan yapraklar ve caulislerdeki bu detayları Pisidia Antiocheiasındaki Augustus Tapınağı ve MÖ 2 – MS 2 yıllarına tarihlenen Propylon, Sagalassos Yukarı Agora ve agoradaki iki Onur Sütunu ile Aphrodisias'taki Claudius – Nero Dönemleri arasına tarihlenen Sebasteion'daki

¹²⁷ Detlev Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç 2001-2004. Das Zeus Tempels Heiligtum und die Stadt Diokaisareia" *Archäologischer Anzeiger* 2005/1, (2006):117-216.

¹²⁸ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri" 55-57.

¹²⁹ Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 151; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 129-136; Mert, *Untersuchungen zur Hellenistischen und Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikei*, 49-50.

¹³⁰ Klaus S. Freyberger, "Der Tempel in Slim: Ein Bericht" *Damaszener Mitteilungen* 5, (1991): 10, 29, 38; Taf. 9d, 14b, 14d; İbrahim H. Mert, *Untersuchungen zur hellenistischen und kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikei, Istanbul Forschungen* 50 (2008): 49-50, Abb. 31-34, 257.

¹³¹ Kaplan, "Diokaisareia'daki (Dağlık Kilikia) Podyumlu Tapınak için Tarihleme ve Kült önerisi" 183-200.

başlıklardakilerle ortak benzerliklere sahip olduğunu belirtmektedir. Buna ek olarak aynı dönem içerisinde değerlendirilen Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı ve Diocaesarea'daki başlıklarda yaprak kıvrımlarından farklı olarak 51 katalog numaralı başlıktaki kıvrımların daha keskin ve kanalların daha derin işlenmesinden dolayı daha geç bir dönem olan Claudius Dönemi'ne tarihlenmektedir¹³².

D. Kaplan tarafından Elaiussa Sebaste ve Diocaesarea'daki başlıklarla ilgili değerlendirmeler güncelliğini korumaktadır.

Tyana'daki 123 katalog numaralı başlık parçası iki bölümden oluşan bir korinth başlığının alt kısmıdır. Korinth başlığının alt kısmı yivsiz bir boyun ve kalathosun alt kısmından oluşmaktadır. Boyun ve kalathosun alt kısmı yarım daire şeklinde gövdeye sahip bir bilezik ile birbirinden ayırmaktadır. Kalathosun alt kısmı iki sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. İlk çelenkteki akanthuslar bilezikten, üst çelenktekiler ise alt çelenkteki akanthusların arasından kalathosun son bulunduğu kısma kadar yükselmektedir.

Akanthusların taç yaprakları haricindeki kısımları kalathostan hafif yüksek olarak kalathosa yapışık şekilde işlenmiştir. Alt çelenkteki akanthuslar orta damar, alt ve orta yaprak dilimleri ile taç yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Akanthusların merkezinde yer alan yumuşak geçişli sırta sahip orta damarlar tabandan başlamakta ve taç yaprağında son bulmaktadır. Alt yaprak dilimleri, bulundukları kenara açılarak dışa doğru spiral yapan bir parmak ve bu parmağın olduğu yerden yükselerek orta dilimle temas eden diğer bir parmağa sahiptir. Orta yaprak dilimleri geniş ve düz yüzeylidir. Taç yaprakları ise öne doğru eğik olarak işlenmiştir. Ancak taç yaprakları ile kalathos arasındaki kısımlar boşaltılmamıştır. Yaprak dilimlerinin arasında, sık derinliğe sahip daire şeklinde kapalı göz motifleri yer almaktadır.

123 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi korinth başlığının iki parçadan oluşması Hellenistik Dönem'de yaygın görülmektedir. Başlığın tarihlenmesinde en önemli kriter akanthuslardaki stil detaylarıdır. Sık yükseklikte keskin sırtlı orta damarların her iki kenarında yer alan yaprak dilimlerinin yumuşak uçlu geniş boğum şeklindeki parmaklardan oluşması, dilim yüzeylerinin kıvrımsız düz işlenmesi ve taç yapraklarının öne eğik ancak arkalarının dolu bırakılması, akanthuslar için yaygın görülen stil özellikleri değildir. Bunların yanında alt çelenklerdeki akanthusların dışa, üst çelenkteki akanthusların ise içe kıvrım yapan alt dilim parmakları akanthusların aksine palmetleri anımsatmakta olup benzer bir örneği tespit edilememiştir. Bu özgün farklılıkların yanında akanthusların kalathosa yapışık işlenmesi, dilimlerdeki sivri olmayan parmaklar ve onların arasında yer alan kapalı göz motifleri Augustus Dönemi korinth başlıklarında yaygın görülen özelliklerdir¹³³.

¹³² Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri" 57-59.

¹³³ Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. 151; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 129-136.

123 katalog numaralı başlığın akanthuslarının stil detayları, MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Miletos'un Liman Kapısı'ndaki korinth başlığının akanthusları¹³⁴ ile paralellik göstermektedir. Liman Kapısı'ndaki korinth başlığının akanthusları kalathosa yapışık işlenmesi olup yaprak dilimleri kıvrımsız düz yüzeyli ve geniş parmaklardan oluşmaktadır. Parmak uçları yumuşak bir şekilde son bulmakta ve dilimler arasında küçük kapalı göz motifleri yer almaktadır. 123 katalog numaralı başlık ile paralel olan bu özelliklerin yanı sıra orta damarın iki derin ve dar kanalla sınırlandırılması ve taç yapraklarının kalathosa yapışık işlenmesi akanthusların arasındaki farklardır. Liman Kapısı haricinde Leptis Magna'da MÖ 1. yüzyıl sonu – MS 1 yüzyılın başlarına tarihlenen farklı yapıların başlıklarındaki akanthuslarda¹³⁵ 123 katalog numaralı başlıktaki ile benzer şekilde kalathosa yapışık, sıg çizgisel yüzey hatlarına sahip ve kapalı göz motiflerine sahiptir. Ayrıca daha geç döneme ait bir yapının kazısında tespit edilmiş bir üst yapı elemanındaki palmet, 123 katalog numaralı başlığın akanthuslarının alt dilimlerindeki dışa ve içe kıvrım yapan parmaklarıyla ortak benzerliklere sahiptir.

123 katalog numaralı başlığın akanthuslarının özgün tasarımı ve kısmen benzerlik gösterdiği örnekler göz önüne alınarak tarafımızca Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir.

3.1.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri

Korinth başlıkları arasında Traianus – Hadrianus Dönemleri stil özelliklerine sahip tek örnek tespit edilmiştir. Bu başlık Sebastopolis'te (Kat. No 98) yer almaktadır.

98 katalog numaralı korinth başlığı kare forma sahiptir. Başlığın kalathosu tabandan yükselen akanthuslar ve onların arasından yükselen iki sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. İlk çelenkteki akanthuslar aralıklı işlenmişlerdir. Akanthuslar kısa ve geniş forma sahiptir. Akanthuslar orta damarlar, yan yaprak ve bir taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Orta damarlar, iki kenardan kanallar ile sınırlandırılmaktadır. Kanallar derin ve dardır, iç kesiti kavislidir. Alt yaprak dilimleri tahrip durumda olduğundan dolayı parmak detayları tanımlanamamaktadır. Alt yaprak dilimindeki genel durum orta yaprak dilimleri içinde geçerli olmakla birlikte korunmuş bazı dilimlerden beş parmaklı oldukları anlaşılmaktadır. Akanthusların yüzeylerindeki kıvrımları etli, kıvrım geçişleri keskindir. Dilimleri oluşturan parmaklar “v” kesitli yivlere ve sivri uçlara sahiptir. Akanthusların tamamına hâkim olan kanallar ve yivler derin ve dardır. Yaprak dilimleri arasında göz motifleri yer almaktadır. Göz formları arasında form farklılıkları mevcuttur. Damla formu en belirgin şekilde kendini belli etse de üçgen ve dört köşeli/kareye yakın formlara sahip gözlerde görülmektedir. Akanthuslar arasında keskin sırtlı/üçgen trapezler yer almaktadır. İkinci çelenkteki akanthuslar ilk çelenkteki akanthusların arasında, bu trapezlerin üzerindedir. İkinci çelenkteki akanthuslarda da aşınmalar ve kırıklar görülmektedir. İlk çelenkteki akanthuslarda görülen etli kıvrımlar, keskin geçişler, derin ve dar kanallar ikinci çelenkteki akanthuslarda da mevcuttur. Üst çelenkteki akanthusların arasında caulis kökleri yer almaktadır.

¹³⁴ Reinhard Köster, *Die bauornamentik von Milet I*, (Berlin: De Gruyter Brill, 2004): 166, Taf. 3.5, 7.1.

¹³⁵ Karl-Uwe Mahler, *Die architekturdekoration der frühen kaizerzeit in Leptis Magna* (Worms: Wernersche Verlagsgesellschaft 2006): Kat. 15K-17K, Kat. 920S, 926S.

Kalathosa gömülü vaziyetteki caulis kökleri üçgen prizma şeklindedir. Köklerden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Kılıf yaprakları da derin ve dar kanallar ile etli kıvrımlara sahiptir. Kılıf yapraklarından kenarlara doğru kıvrım yaparak açılan volütler, kalathos dudağı olarak da tanımlanan üst sınırıyla arada boşluk kalacak şekilde kıvrım yapmaktadır. Volütlerin derinliği yüksek olup kenarları dışa kavis yaparken cephesi içe kavislidir. Eğim yapan dış kenarı iç kenara göre daha yüksek ve etlidir. Abakus kalınlığı ince ve kademelidir. Abakusun merkezinde kanatlı bir mask kabartması yer almaktadır. Tahribattan dolayı mask tanımlanamamaktadır. Maskın kenarlarından aşağı doğru sarkan kanatlar, kılıf yapraklarının üzerinde son bulmaktadır. Kanatların yüzeyi yivlidir.

98 katalog numaralı başlığın süslemeleri özellikleri, başlığın tarihlemesi açısından önemlidir. Başlığın form ve süslemeleri, Pergamon'daki MS 123-138 yılları arasında inşa edilen Asklepieon Tapınağı¹³⁶, MS 112-129 yılları arasında inşa edilen Traianus Tapınağı¹³⁷, Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlenen Gymnasion Palaestrası¹³⁸ ve Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Kızıl Avlu'ya¹³⁹ ait korinth başlıklarıyla ortak stil benzerliklerine sahiptir.

Bahsi geçen yapılardaki korinth başlıkları incelendiğinde genel olarak kalathosun durağan olduğu, abakus kalınlığının incelendiği, süslemelerdeki plastik etkinin arttığı ve matkap işçiliğinde önceki döneme göre farklı bir yol izlendiği görülmektedir. Derin ve dar, oval kanalların sınırlandırdığı orta damarlar etli hatlı, “v” kesitli ve sivri uçlu parmaklardan oluşan yaprak dilimleri; dilimler arasında yaygın olarak damla, üçgen ve uzun köşeli formlarda gözler; kalın ve üçgen sırtlı caulisler, önceki dönem örneklerine göre daha bodur işlenen kılıf yaprakları; kalathos üst sınırı ile arasında boşluk bırakılarak helezon yapan heliks ve volütlerin bu dönemde öne çıkan stil özellikleridir. Kılıf yaprakları ve kalathosun arasından yükselen, kavisli kenar detaylarına sahip heliks ve volüt gövdelerinin dış kenarları içlere göre daha etlidir¹⁴⁰.

98 katalog numaralı başlıktaki akanthuslarda görülen kısa ve geniş forma en yakın örnekler Traianus Tapınağı başlıklarının akanthuslarıdır. Gymnasion Palaestrası'ndaki akanthuslar da geniş

¹³⁶ Wolf Koenigs ve Wolfgang Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, *Istanbul Mitteilungen* 29, (1979): 340-341; Jens Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, Taf. 45-46 Tapınak için bkz. Reithmüller, “Pergamon Asklepieon” içinde *Anadoluda Hellenistik bir baş kent Pergamon*. editör Felix Pirson – Andreas Scholl, (Yapı Kredi Yayınları, 2014), 492-505.

¹³⁷ Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, 367-340; Jens Rohman, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, (Berlin: Walter de Gruyter 1998): Taf. 1-12; Ayrıca Jens Rohmann, “Die Kapitele des Trajantempels von Pergamon” içinde *Spatantike und Byzantische Bauskulptur*. editör Urs Peschlow – Sabine Möllers, (Mainz: Franz Steiner Verlag, 1998), 25-37. Tapınak için bkz. Nohlen, “İmparatorluk Kültüne adanmış bir tapınak: Pergamon Traianeumu” içinde *Anadoluda Hellenistik bir baş kent Pergamon*. editör Felix Pirson – Andreas Scholl, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2014), 508-521.

¹³⁸ Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, Taf. 22-33.

¹³⁹ Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, Taf. 114-115; Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, Taf. 55-56. Yapı için bkz. Adolf Hoffman, “Pergamon'daki Kızıl Avlu: geleceğe yönelik perspektiflerle ayrıntılı bir araştırma tarihçesi” *Anadolu/Anatolia* 25 (2003): 38-52.

¹⁴⁰ Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*, 88-97; Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, 14-15, 44-45.

ancak daha uzun, Asklepion Tapınağı ve Kızıl Avlu'daki akanthuslar ise uzun ve daha dardır. Bununla birlikte 98 katalog numaralı başlıktaki akanthusu ile bahsi geçen yapılarıdaki başlıkların akanthusları arasında yakın stilistik benzerlikler görülmektedir. Orta damarları sınırlayan kanalların derin, dar ve oval kesitli olması, beş parmaklı orta dilimler, etli ve keskin geçişli dilimler, dilimlerdeki parmakların derin ve sığ, “v” kesitli ve sivri uçlu olması, damla, üçgen ve uzun köşeli gözler akanthuslardaki ortak stil özellikleridir. 98 numaralı korinth başlığındaki akanthuslar Kızıl Avlu ve Asklepion Tapınağı'ndaki başlıklarda olduğu gibi keskin sırtlı trapezler yer almaktadır. Üçgen sırtlı caulis, bodur kılıf yaprakları, dış kenarı içe göre daha etli ve içe kavis yapan volütler ile ince kalınlığa sahip abakus, başlıklar arasındaki diğer ortak benzerliklerdir. Bunun yanında 98 katalog numaralı başlığın volütleri, Pergamon'daki yapılarda yer alan başlıkların heliks ve volütleri gibi kalathos dudağıyla arada belirgin bir boşluk kalacak şekilde helezon yapmaktadır.

Pergamon'daki yapılarda tespit edilen benzer örnekler ile birlikte 98 katalog numaralı başlığın akanthuslarında görülen kısa ve geniş form Roma'da da yaygın görülen bir uygulamadır. Traianus Forumu, Traianus Tapınağı, Pantheon, Tivoli'deki Hadrianus Villası, Hadrianus Tapınağı ve Augustus Forumu'ndaki yenilenen bölümlerdeki korinth başlıklarında akanthuslar kısa ve geniştir¹⁴¹. Bu dönemde Anadolu ustaların Roma'da çalışması Anadolu'daki sanat anlayışının Roma'da kendine yer bulmasının yanında Roma'daki sanat anlayışının da bu ustalar tarafından tanınmasını sağlamış olmalıdır. Mevcut veriler ışığında Sebastopolis'teki 98 katalog numaralı başlığın bu etkileşimin bir ürünü olduğunu öne sürmek mümkündür.

Abakus üzerinde yer alan maskın kanatları aşağı doğru genişleyerek kılıf yapraklarına temas etmektedir. Kanatlar, yumuşak kıvrım geçişlerine sahip yivlerden oluşmaktadır. Bu tipte kanatlar daha çok kartal ve sirenler de tercih edilmiştir¹⁴². Ancak Hadrianus Dönemi'nde yanan ve aynı dönemde tekrar inşası başlayan Kyrene'deki bir hamamın başlıklarında kartalla birlikte bir mask bu tipte kanatlarla birlikte tasvir edilmiştir¹⁴³.

Mevcut stil özellikleri ve benzer örnekler ışığında 98 katalog numaralı korinth başlığı, Traianus – Hadrianus dönemlerine ait olmalıdır.

3.1.3. Severuslar Dönemi

Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahip korinth başlıkları Sarıkaya Roma Hamamı, Kayseri Felahiye Tapınak Planlı Anıt Mezarı, Tyana ve Malatya Müzesi'nde yer almaktadır.

Kayseri – Felahiye Tapınak Planlı Anıt Mezarı'nın naos dizaynında pilaster korinth başlıkları kullanılmıştır. Bu başlıklardan 38 katalog numaralı başlık, geniş ve basık forma sahiptir. Başlık iki sıra

¹⁴¹ Klaus S. Freyberger, *Stadtrömische kapitelle aus der zeit von Domitian bis Alexander Severus*. (Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 1990): 61-66, Tab. 14. a-d, 17. c-d, 19. a, 20. a-b, 24. a, 25. a.

¹⁴² Eugen Mercklin, *Antike Figuralkapitelle*, (Berlin: Walter de Gruyter, 1962): 190, 223-233, abb. 1047-1048, 1067.

¹⁴³ Mercklin, *Antike Figuralkapitelle*, 229-230, abb. 1056, 1058-1059.

akanthus çelengiyle çevrilidir. Çelenklerdeki akanthuslar aralıklı işlenmiştir, birbirlerine temas etmemektedir. Alt çelenkteki akanthuslar başlık tabanından başlayan, orta yaprak dilimlerinin seviyesinde kenarlara doğru devam eden iki derin kanal ve bu noktadan taç yapraklarına kadar sığ derinlikteki kanallarla sınırlandırılan orta damarlar, dört parmaklı alt, orta ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarların merkezinde sığ derinliğe sahip yiv (oluk) yer almaktadır. Damarları sınırlandıran derin kanalların üzerinde karşılıklı iplikçikler yer almaktadır. Yaprak dilimlerinin tamamı çeyrek daire şeklindedir. Eşit parmaklara sahip olan yaprak dilimlerindeki alt parmaklar yatay şekildedir. Dilimleri oluşturan parmaklar “v” kesitli, keskin geçişli ve uçlara doğru sivrilirmektedirler. Sivrililen parmakların, komşu dilimlere yakın olanları birbirine temas etmektedir. Dilimler arasında ince uzun formda gözler yer almaktadır. Gözleri oluşturan çukurlar derindir. Aralıklı işlenen ilk çelenkteki akanthusların arasında keskin sırtlı trapezler yer almaktadır. Kalathosa gömülü olan trapezler üst çelenkteki akanthusların başladığı kısma yakın yerde belirginleşmektedir. Trapezlerin üzerinden yükselen üst çelenkteki akanthuslar iki derin kanalın sınırladığı keskin sırtlı orta damarlar, iki veya üç parmaklı yan yaprak dilimi ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Kanallar üzerinde alt çelenkteki akanthuslarda görülen iplikçikler burada da görülmektedir. Alt çelenkteki akanthusların dilimlerindeki parmaklar, alt çelenkteki akanthuslarda görüldüğü üzere keskin geçişli, “v” kesitli ve sivrililen uçlara sahiptir. Üst çelenkteki akanthusların arasında kalathosa gömülü vaziyette caulis kökleri yer almaktadır. Kökler üçgen/keskin sırtlıdır. Kılıf yapraklarının filizlendiği hat kalın bir şekilde belirtilmiştir. Kılıf yaprakları köklerden başlayarak yükselmekte ve volütün alt kısmına temas ederek dışa doğru kıvrılmaktadır. Akanthuslarda görülen derin kanallar, kanallar üzerindeki iplikçikler, keskin geçişli ve “v” kesitli sivrililen parmaklara sahip dilimler kılıf yapraklarında da görülmektedir. Kılıf yapraklarının üzerinde başlayan kalathosa gömülü, düz yüzeyli volütler, abakusa temas ederek dışa doğru açılmakta ve helezon yapmaktadır. Başlığın abakusu düz yüzeyli ve incedir. Merkezinde sığ hatlara sahip bir çiçek motifi yer almaktadır. Çiçeğin sapı alt çelenkteki akanthusu kadar kalınlaşarak inmektedir.

Sarıkaya Roma Hamamı’nın cephe tasarımında yarım korinth sütun başlıkları yer almaktadır. Basık ve geniş bir görünüme sahip bu başlıklar büyük ölçüde tahrip durumdadır. Ancak başlıklardan ikisi 4 ve 5 katalog numaralı başlıklar sahip oldukları süslemelerinin stilistik özellikleriyle ilgili bazı detaylar sunmaktadır.

Başlıklar ince sırtlı kenarlara sahip yarım elips şeklindeki çerçeveler içerisinde iki adet akanthusu sahiptir. Akanthuslar orta damar, yaprak dilimleri ve taç yaprağından oluşmaktadır. Orta damarlar başlık tabanından taç yapraklarına kadar uzanan iki derin ve geniş kanalla sınırlandırılmaktadır. Damarlar düz bir yüzeye sahiptir. Korunmuş tek yan yaprak dilimi dört parmaklıdır. Orta damarları sınırlandıran derin kanallar yaprak dilimlerinde de yer almaktadır. En alttaki parmağı yatay olan orta dilim çeyrek daire şeklindedir. Parmak geçişleri keskin, yivleri “v” kesitli ve parmaklar uçlara doğru sivrililmektedir. Dilimlerin arasında ince uzun kanallar şeklindeki göz motifleri görülmektedir. 5 katalog numaralı başlığında elips şeklindeki çerçevelerin arasında, dar dipten kenarlara açılan “v” şeklinde bir açıklık yer

almakta, açıklıkta tahrip durumda bir süsleme bulunmaktadır. Tahribattan dolayı süsleme tam olarak tanımlanamamakla birlikte palmet koluna benzer “S” şeklinde bir motif bulunmaktadır. Düz yüzeyle olan motif zeminden yüksek bir derinliğe sahiptir.

Tyana’daki 124 – 129 katalog numaralı korinth başlıkları süslemelerinde kırıklar ve aşınmalar söz konusu iken volütleri ve abakusları ise tanımlanamayacak şekilde tahrip durumdadır.

Başlıklar iki sıra akanthus çelengi ile çevrilidir. İlk çelenklerdeki akanthuslar aralıklı işlenmiş, 119 katalog numaralı başlık dışındaki akanthuslar birbiriyle temas etmemektedir. Akanthuslar derin ve sık kanallarla sınırlandırılan orta damarlar, tahribattan dolayı parmak sayıları anlaşılmayan alt yaprak dilimleri, sayıları dört ve beş parmaklı orta yaprak dilimleri ile taç yapraklarından oluşmaktadır. Dilimlerdeki stilistik detayların anlaşılması açısından daha iyi durumda olan 124 ve 126 katalog numaralı başlıkları tanımlamak daha uygundur. Dilimler beş parmaklı olup, alt parmakları yatay ve çeyrek daire şeklindedir. Parmaklar “v” kesitli, sivri uçludur. Geçişler keskindir. Dilimler arasında ince uzun kanallar şeklinde gözler bulunmaktadır. Alt çelenkteki akanthusların arasından üst çelenge ait akanthuslar yükselmektedir. Üst çelenkteki akanthuslar, alt çelenkte olduğu gibi derin kanallarla sınırlandırılan kalın ve güçlü orta damarlara, “v” kesitli ve sivri uçlu parmaklara sahip yaprak dilimlerine ve ince uzun kanallar şeklindeki gözlere sahiptir. 124 katalog numaralı başlıkta kanallar üzerinde iplikçikler yer almaktadır. 124 katalog numaralı başlıktaki akanthusun orta damarı keskin sırtlı iken 126 – 128 katalog numaralı başlıkların akanthuslarının orta damarları yumuşak geçişli, yarım oval şeklindedir. 126 – 128 katalog numaralı başlıkların caulis kökleri üçgen/keskin sırtlı olup kalathosa gömülü vaziyettedir. Başlıkların korunmuş olanlarındaki heliksler incelendiğinde 126 katalog numaralı başlığın yumuşak geçişli sırtlara sahip sık yükseklikteki heliksleri akanthusların üzerinde tek bir gövde yükselmekte ve kenarlara doğru ayrılarak kıvrım yapmaktadır. 125 katalog numaralı başlığın heliksi, kılıf yaprağının üzerinde daha kalın keskin sırtlıdır. 126 – 129 katalog numaralı başlıkların heliksleri ciddi şekilde tahrip durumda olmalarına rağmen derinlikleri yüksek ve daha kalın güçlü gövdelere sahip bir şekilde helezon yaptıkları görülmektedir.

Malatya Müzesi’ndeki 95 katalog numaralı korinth başlığı ince ve uzun bir görünüme sahiptir. Çift sıra akanthus çelengi kalathosu çevrelemektedir. Alt çelenkteki akanthuslar aralıklı işlenmiştir. Fakat alt ve orta yaprak dilimindeki parmaklar birbirlerine temas etmektedir. Akanthusların merkezinde yer alan ve iki derin kanal ile sınırlandırılan orta damarlar yaprak tabanından orta yaprak dilimlerinin parmak uçlarına kadar devam etmektedir. Orta damarların her iki kenarındaki kanallar üzerinde iplikçikler yer almaktadır. Alt yaprak dilimleri tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Orta dilimler beş parmaklıdır. Kıvrım geçişleri keskin, kesitleri ise “v” şeklinde, uçları sivridir. Yaprak dilimlerinin arasındaki gözler ince uzun kanal şeklindedir. Taç yapraklarının kalathostan ayrılarak öne doğru kırım yapan kısımları kırıktır. Alt çelenkteki akanthusların aralarında üst çelengin akanthusları yer almaktadır. Alt çelenkte olduğu gibi derin kanallar, keskin geçişli yaprak detaylarına sahip olan üst çelenkteki akanthusların boyları alt çelenktekilere göre daha kısadır. Üst çelenkteki akanthusların arasında caulis

kökleri yer almaktadır. Korunmuş detaylarından üçgen/keskin sırtlı oldukları anlaşılmaktadır. Köklerden filizlenen kılıf yaprakları helikslerin alt kısımlarına kadar yükselmekte, onlara temas ederek öne doğru açılmaktadırlar. Volütler kılıf yapraklarının üzerinden abakusun köşelerine doğru eğimli bir şekilde temas ederek kıvrım yapmaktadır. Yüzeyleri düz ve sıg yüksekliğe sahiptirler. Abakus iç bükey alt profil ve ince düz şerit şeklindeki üst profilden oluşmaktadır. Abakusun merkezinde çiçek rozeti yer almaktadır. Başlıktaki diğer süslemeler de olduğu gibi rozete de derin kanallar hakimdir. Çiçek rozetinin hemen altında kalathosun üst sınırında çiçeğe ait olan iki yaprak ve üst çelenkteki akanthuslara kadar inen sap yer almaktadır.

4, 5 ve 38 katalog numaralı başlıklar in situ, 124 – 129 ve 95 katalog numaralı başlıklar ise bağımsız vaziyettedir. Yapılarda yapılan çalışmalarda tarihleme konusunda kesinlik sunacak herhangi bir yazıt tespit edilmemiştir. Bu nedenle başlıkların tarih önerilerinin süslemelerin stilistik detaylarından hareketle yapılması gerekmektedir.

4, 5, 38, 95 ve 124 – 129 katalog numaralı korinth başlıkların stil özellikleri incelendiğinde MS 178 sonrasında inşa edilen Smyrna Agora Portikosu¹⁴⁴, MS 198 ve 200 yıllarına tarihlenen Perge'deki S. Severus Nymphaionu (F2)¹⁴⁵ ve tiyatro sahne binası¹⁴⁶, MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasion¹⁴⁷ ve stilistik özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Diocaesarea tiyatro sahne binası¹⁴⁸, Nysa Tiyatrosu sahne binasının üçüncü katı¹⁴⁹, Ankyra Sütunlu Caddesi¹⁵⁰ ve Hacılar köyünde (Konya) devşirme olarak kullanılan korinth başlık parçaları¹⁵¹ ile ortak stil özelliklerine sahip oldukları görülmektedir.

Severuslar Dönemi içerisinde inşa edilen bu yapılardaki başlıklarda karşılaşılan geniş ve baskın form, Severuslar Dönemi başlıklarında mevcuttur. Ancak Malatya Müzesi'ndeki 95 ve Tyana'daki 126 numaralı başlıklar farklı olarak Nysa Tiyatrosu'ndakilere paralel olarak daha ince uzundur.

¹⁴⁴ Rudolf Naumann ve Selahattin Kantar, “Die Agora von Smyrna”, *Istanbuler Forschungen* 17 (1950):107-108; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I*, Pl. 120. 1-2.

¹⁴⁵ Mansel, “Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-72”, *Archäologischer Alzinger* 1975, 65; Müjde Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007), Kat. No 39.

¹⁴⁶ Daria De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore 3. Citta della Troada alla Pamfilia, Studi di Architettura Antica 4* («Lerma» Di Bretschneider, Roma, 1966): 148-155; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007), Kat. No 54.

¹⁴⁷ Fikret Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes (Archeological Exploration of Sardes, Report 3)* (Harvard University Press, London, 1986): 170, Fig. 175.

¹⁴⁸ Marcello Spanu, *The Theater of Diokaisareia*. (Wien: De Gruyter, 2011): 55-57, 79; Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, 80, Kat. 44, Lev. 9 e; Okan Özdemir, “Diocaesarea Tiyatrosu”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023): 118, Kat. No 156

¹⁴⁹ Musa Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander 1* (Verlag Philipp von Zabern, Mainz, 2006): 118-119, Taf. 8-9.

¹⁵⁰ Musa Kadioğlu, Kutalmış Gökay ve Stephen Mitchell, *Roma Döneminde Ankyra*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011): 174-175, Fig. 104.

¹⁵¹ Zeliha Gider Büyükozer, “Isauria Antik Kenti'nden yakınındaki yerleşim alanlarına taşınmış korinth başlıkları”, *TÜBA-AR* 16, (2013): 103-104, Res. 11 (KB5).

Bölgedeki ve benzer örneklerin akanthusları arasında yakın benzer özellikler öne çıkmaktadır. Orta damar ve parmak dilimleri derin geniş kanallar etrafında şekillenmektedir. Bu kanallar üzerinde karşılıklı iplikçikler yer almaktadır. Akanthusların dilimleri dört ve beş parmaklıdır. Alt parmakları yatay olan dilimler çeyrek daire formundadır. Dilimlerdeki parmaklar arası geçişler keskin ve “v” kesitlidir. Parmaklar uçlara doğru belirgin şekilde sivrilmiştir. Dilimler arasında ince uzun şekilde gözler bulunmaktadır. Akanthuslardaki yüzey ve kenar detayları ışık – gölge kontrastına hizmet etmektedir. Bölgedeki başlıkların akanthuslarında, bahsi geçen stilistik özelliklerin tamamının başarılı bir şekilde uygulandığını görmek mümkündür. Karşılaştırma örneklerindeki başlıklarda neredeyse tamamen kalathosa gömülü olan üçgen/keskin sırtlı trapez ve caulis kök betimlemesinin 38, 124 – 129 ve 95 katalog numaralı başlıklarda aynı şekilde uygulandığı görülmektedir. Akanthuslardaki ışık – gölge kontrastını sağlayan derin ve geniş kanallarla birlikte keskin hatlar, caulis köklerinden filizlenen kılıf yapraklarında da vurgulanmaktadır. MS 2. yüzyılda yaygın bir kullanım olan bu uygulama, süslemelerin o döneme göre daha stilistik olarak yozlaşmasına rağmen rağbet görmeye devam etmiştir. Smyrna, Perge, Sardes, Nysa, Ankyra ve Isauria’daki örneklerde görülen bu uygulama Kappadokia Bölgesi’ndeki örneklerle de uygulanmıştır.

Birbirleri arasında kabartma derinliğinde farklılıklar bulunan heliks ve volütlerin yüzeyleri düz, kenarları ise keskindir. Volütleri korunmuş olan 38 ve 95 katalog numaralı başlıklarda, heliksleri kısmen de olsa korunmuş olan 124 – 129 katalog numaralı başlıklardaki sığ yüksekliğe sahip, benzer örneklerde olduğu gibi yüz yüze ve keskin kenarlara sahiptir. 127 – 129 katalog numaralı başlıklarda tahrip durumda olan heliksler bölgedeki diğer örneklerden farklı olarak daha güçlü ve yüksek derinliktedir. Bu durum Nysa Tiyatrosu sahne binasına üçüncü katına ait başlıklardaki heliksler için de geçerlidir. Hem yapının diğer katlarındaki hem de benzer örneklerden farklı olarak bu kattaki başlıkların heliksleri de yüksek derinliğe sahiptir. Ayrıca 95 katalog numaralı başlıkta abakus çiçeğinden filizlenen kaplama yaprakları, Suriye kökenli bir kullanım olup, Diocaesarea tiyatro sahne binası korinth başlığında da mevcuttur¹⁵². Ancak diğer benzer örneklerde olduğu gibi düz yüzeyli ve keskin kenarlara sahiptir. Yapılan stilistik özellik karşılaştırmasından hareketle bu başlıkların Severuslar Dönemi içerisinde inşa edilen veya restore edilen yapılara ait olduğu düşünülmektedir.

Komana’daki tapınağa ait dört adet (Kat. No 58 – Kat. No 61) korinth başlığı tespit edilmiştir. Bu başlıklar bölgedeki diğer başlıklardan farklı dekorasyon ve stil özelliklerine sahiptir.

58 – 61 katalog numaralı korinth başlıklarının kalathosları çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar orta damar, yan yaprak dilimleri ve üst yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Orta damarlar derin ve geniş kanallarla sınırlandırılmaktadır. Kanallardaki derinlik akanthusların kenar detaylarında ve yaprak dilimlerinin merkezinde de mevcuttur. Yaprak dilimleri üç ile beş parmaklıdır. Dilimler filigran tarzda, dikensi/iğne kenarlara sahiptir. 58 ve 59 katalog numaralı başlıkların akanthusları, 60

¹⁵² Spanu, *The Theater of Diokaisareia*. 55-57, 79; Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, 211-212;

katalog numaralı başlığın ise üst çelenkteki akanthusların arasında caulis kökleri ve onlardan filizlenen kılıf yaprakları görülmektedir.

59 ve 60 katalog numaralı başlıklardaki caulisler tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. 58 katalog numaralı başlıktaki ise üçgen/keskin sırtlı prizma şeklindedir. 60 katalog numaralı başlığın kılıf yapraklarına göre daha iyi durumda olan 58 ve 59 katalog numaralı başlıkların kılıf yaprakları, merkezlerinde derin ve geniş bir kanal ve onun etrafından yer alan dikensi parmaklara sahip yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Bu halleriyle kılıf yaprakları akanthuslarla benzer görünüme sahiptirler. Yoğun matkap kullanımı ve yaprak detaylarındaki işçilik, akanthusların ve kılıf yapraklarının kalathostan bağımsız bir görünüme sahip olmasını sağlamaktadır.

58 katalog numaralı başlığın üst çelengindeki bir akanthusun üzerinde, tapındaki diğer başlıklardan farklı olarak girland askısı yer almaktadır. Girland askısı üçlü yaprak sıralarından oluşmaktadır. Yaprakların bazılarının merkezi yivli, kenarları ise derin işlenmiştir.

58 katalog numaralı başlığın heliksleri, kılıf yapraklarının üzerinden başlayarak abakusun hemen altındaki kalathos dudağına/üst sınırına belirgin şekilde temas ederek kalathosun merkezine doğru eğimli bir şekilde kıvrılmaktadır. Heliks gövdesi silindir şekline yakın olmasına rağmen keskin kıvrımlara sahiptir. Helezon yapan kısımlarda, akanthus ve kılıf yapraklarında görülen tırtıklı yaprak dilimlerinden bir detay görülmektedir. Ancak tahribattan dolayı bu süslemelerin heliksleri zenginleştirmek amacıyla yapıldıkları veya kılıf yapraklarının bir diliminin bu noktaya kadar devam ettiği hususunda kesin bir şey söylemek mümkün değildir. 58 katalog numaralı başlığın heliksleri ve bir volüt gövdesi diğer iki başlığa göre daha iyi durumdadır. Kılıf yapraklarından başlayan heliksler 59 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi kalathos dudağına/üst sınırına temas ederek, birbirlerine doğru helezon yapmaktadırlar. Ancak onlardan farklı olarak gövdeleri silindirik değil düz bir yapıya sahiptir ve kalathosa gömülü işlenmişlerdir. Boyları daha kısa ve helezonlar içerisinde tırtıklı yaprak parmakları değil gövdelerdeki gibi keskin kenarlı ve düz yüzeylere sahiptirler. Aynı şekilde keskin kenarlı ve düz yüzeyli volüt gövdesi ise helikslerden farklı olarak kalathostan bağımsız bir görünüme sahiptir. Kılıf yapraklarından başlamakta ve abakusa temas etmektedir. Başlıkların abakus genişlikleri dardır. Eğimli ve iç bükey alt ve düz olmak üzere iki kademelidirler.

59 ve 60 katalog numaralı başlıkların abakusları süslemesiz olup abakus merkezlerinde dil (yiv) motiflerinden oluşan birer adet yarım çelenk, 61 katalog numaralı başlığın abakusundaki ion kymation ve sarmaşık – çiçek sırası yer almaktadır. 58 katalog numaralı başlık ise diğeri iki başlıktan daha zengin bir görünüme sahiptir. Alt dil (yiv) motif sırası üst kademede ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Dil (yiv) motifleri ince ve yüksek yumuşak geçişli kenarlara sahiptir. Ion kymation süslemelerindeki yumurtalar üstten kısmen kesik, alta doğru daralan ince ve uzun bir görünüme sahiptir. Ayrıca derin ve geniş kanallarla çanaklardan ayrılmaktadırlar. Çanaklar düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. Yumurta ve çanakların arasında oklar yer almaktadır. Ok uçları kalp şeklinde ve sapları kısadır.

58 – 61 katalog numaralı korinth başlıklarının öne çıkan ortak süslemeleri akanthuslar ve kılıf yapraklarıdır. İlk kez Severuslar Dönemi yapılarında görülmeye başlanan bu uygulama, Komana'daki tapınağın başlıklarıyla da benzer olmak üzere MS 3. yüzyıl içerisinde pek çok yapıda tercih edilmiştir¹⁵³. Bu örnekler MS 206/207 – 211/212 yıllarına tarihlendirilen Hierapolis Tiyatrosu¹⁵⁴, MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasionu¹⁵⁵, MS 200 yılında restore edilen Perge Tiyatrosu¹⁵⁶ ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Severus Takı/Güney Kapısı¹⁵⁷ ve Myra Tiyatrosu'ndaki¹⁵⁸ korinth başlıklarıdır.

Benzer örneklerdeki akanthuslar geniş ve uzun olup aralıklı işlenmişlerdir. Orta damarların kenarlarında ve yaprak dilimlerinde derin ve geniş kanallar yer almaktadır. Yaprak yüzeyleri geniş ancak parmaklar daha ince hatlıdır. Parmakların kenarları dikensidir. Aynı şekilde kılıf yapraklarının merkezleri ve kenarları derin kanallara sahiptir. Yaprak yüzeyleri geniş ve açılı, kenarları dikensi işlenmiştir. Yoğun matkap kullanımı ve yapraklardaki işçilik sayesinde hacimli bir görünüm sağlanmış, buna bağlı olarak ışık gölge – efekti ile süslemelerin görsel zenginliği artırılmıştır. Komana'daki tapınağın başlıklarında aynı şekilde derin kanallara sahip orta damar ve yaprak dilimleri, düz ve açılı yapraklar yüzeyleri ve dikensi kenar detayları Perge, Hierapolis, Sardes ve Myra'daki örneklerle yakın stilistik benzerliklerdir. Başlıklardaki süslemelerin ışık – gölge efektiyle kalathostan bağımsız estetik bir görünüm sergilemesi, benzer örneklerde görülen diğer bir ortak özelliktir. Ayrıca Komana'daki tapınağın başlıklarında üst çelenkteki akanthusların arasında kalathosa gömülü vaziyetteki caulis kökleri, Perge Nymphaionu ve Myra Tiyatrosu'ndaki başlıklarında olduğu gibi keskin/üçgen sırtlı prizma şeklindedir. Başlıklardaki diğer benzerlikler düz ve açılı yüzeylere sahiptir.

Komana'daki tapınağın 58 ve 61 katalog numaralı başlıklarında girland askısı ve ion kymation süslemeleri de mevcuttur. 58 katalog numaralı başlığındaki girland askısı stil özellikleri, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Konuralp Müzesi, Hierapolis Tiyatrosu¹⁵⁹ ve Kremna Severuslar Tapınağı¹⁶⁰ frizlerinde yer alan girland askıları¹⁶¹ ile benzer stil özelliklerine sahiptir.

¹⁵³ Urs Peschlow, “Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien”, *Spätantike und Byzantinische Bauskulptur*, 71-72; Christian Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr)* (Bern: Peter Lang, 2010):185-187.

¹⁵⁴ De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore I. Cibyra, Serge, Hierapolis Studi Architettura Antica I*. 59-67; Kadioğlu, “Die scene frons des Theatres von Nysa am Mäander 1”, Taf. 49-3.

¹⁵⁵ Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*.170, fig. 136.

¹⁵⁶ De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore I. Cibyra, Serge, Hierapolis Studi Architettura Antica I*. 148-155; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, Kat. No 21.

¹⁵⁷ Mansel, “Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-72”, 65; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, Kat. No 48.

¹⁵⁸ Peschlow, “Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien”, 71-72, Taf. 20-16.

¹⁵⁹ De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore I. Cibyra, Serge, Hierapolis Studi Architettura Antica I*. 59-67.

¹⁶⁰ Stephen Mitchell, *Kremna in Pisidia, An Ancient City in Peace and in War* (Londra: Geralt Duckworth & Co., 1998): Pl. 65-66

¹⁶¹ Girland askısı benzer örneklerin görselleri için bkz.; Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 255, Kat. 206, Lev. 28.206, 252-253, Kat. 90, Lev. 14.90, 256-257, Kat. 124, Lev. 19.124.

58 ve 61 katalog numaralı başlıkların abakuslarındaki ion kymation süslemelerindeki motiflerin seyrek dizilimi, yumurtaların üstten kesik altta silmeye temas eden sivri uçlu formu, belirgin bir aralıkla yay şeklinde yumurtayı saran çanaklar ve kalp şeklindeki ok uçları öne çıkan detaylardır. Bu stil detaylarına sahip örnekler Severuslar Dönemi'nde inşa edilen veya restore edilen yapılarıdaki ion kymation süslemelerinde yaygın görülen özelliklerdir.¹⁶² Benzer örnekleri yazıtıyla kesin tarihlenen MS 198 yılına tarihlenen Perge Nymphaionu F2¹⁶³, MS 166-200 yılları arasında inşası tamamlanan Side M Yapısı Porticosu¹⁶⁴ ve MS 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Sagalassos Hamamı'na¹⁶⁵ ait blokların üzerindeki ion kymation süslemelerinde yer almaktadır.

58 – 61 katalog numaralı korinth başlıkları stil özellikleri ile Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.1.4. Geç Antik Dönem

Kayseri Ulu Camiinin mescit bölümünde farklı dönemlere ait sütun başlıkları yer almaktadır. Bu başlıklardan aynı stil özelliklerine sahip olan iki adet korinth başlığı (Kat. No 44 ve Kat. No 45), diğerlerine göre daha erken döneme stil özelliklerine sahip oldukları görülmektedir.

44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıkları çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar, kalathosları tamamen kaplamaktadır. Çelenklerdeki akanthuslar orta damar, yan yaprak dilimleri ve taç yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Alt ve üst çelenklerdeki akanthuslardaki orta damarlar, süslemelerin genelinde görülen derin ve geniş kanallarla sınırlandırılmaktadır. Yan yaprak dilimleri başlık tabanından başlayarak orta damar boyunca taç yapraklarına kadar yükselmektedir. Dilimlerin merkezinde derin kanallar yer almaktadır. Her bir dilim beş parmaklıdır. Parmak yüzeyleri düzdür, kenarları ise diken görünümündedir. Parmaklar arasındaki boşluklar derin ve geniştir. Yan yaprak dilimlerindeki parmak yapısı taç yapraklarında da mevcuttur. 45 katalog numaralı başlığın akanthusları diğer başlıktan farklı olarak hareketli (savrulma anıyla) tasvir edilmiştir. Her iki başlıktaki üst çelenklerin akanthusları arasında yer alan caulis kökleri kalathosa gömülü vaziyette üçgen/keskin sırtlı prizma şeklindedir. Caulis kökünden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Akanthuslarda olduğu gibi kılıf yaprakları da derin ve geniş kanalların hâkim olduğu dikensi yaprak dilimlerine sahiptir. 44 katalog numaralı başlığın heliks ve volüt gövdesi diğer başlığa göre kısmen tanımlanabilmektedir. Kılıf yapraklarının üst ve kenarlarında sık yükseklikteki heliks ve volüt sapları düz yüzeylere ve keskin kenarlara sahiptir. Her iki başlığın da abakuslarının önemli kısmı harçla kaplıdır. 45 katalog numaralı başlığın abakus çiçeği derin kanallara

¹⁶² Mehmet Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi, Anadolu Mimari Bezemeleri* (Erzurum: Erzurum Üniversite Yayınevi, 1996): 53.

¹⁶³ Mansel, "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-72", 65; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study, Sema I*. Pl. 110.1.

¹⁶⁴ Max Wegner, "Bauschnuck von Side", *Jale İnan Armağanı* içinde Nezih Başgelen, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1989): 163; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study, Sema I*. Pl. 116.3.

¹⁶⁵ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study, Sema I*. 113-117, Pl. 60.4.

ve dikensi kenarlara sahiptir. 44 katalog numaralı başlığın tahrip durumda olan abakus çiçeğinin sapı üst çelenkteki akanthusu kadar inmektedir.

44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıkları devşirme olarak geç dönem yapısında kullanılmıştır. Bu durumdan dolayı başlıkların tarih önerilerinde akanthus, caulis ve kılıf yapraklarındaki stil özellikleri belirleyici olacaktır. Başlıklardaki süslemelerin stil özelliklerini incelediğimizde Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Perge Nymphaionu¹⁶⁶, Perge tiyatro bahçesi ve Antalya Müzesi¹⁶⁷, MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen Side Nymphaionu¹⁶⁸ ve MS 3. yüzyıl sonları – 4. yüzyıl başlarına tarihlendirilen ve günümüzde İstanbul Müzesi'nde sergilenen Sidemaria/Ambar'dan (Lycoania) lahit köşe başlığı¹⁶⁹ ile ortak benzerliklere sahip olduğu görülmektedir.

Perge, Side ve Antalya Müzesi başlıkları ile Sidemaria'daki akanthuslar orta damar, yan ve taç yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Orta damarlar iki derin ve geniş kanalla sınırlandırılmaktadır. Aynı kanallar yaprak dilimlerinin merkezlerinde de görülmektedir. Yaprak dilimleri beş parmaklıdır, yüzeyleri düz ve açıktır. Yaprak kenarları dikensi görünüme sahiptir. Perge nymphaionu ve tiyatro bahçesindeki başlıklarda akanthuslar arasında kalathosa gömülü keskin sırtlı/üçgen prizma şeklinde caulis kökleri yer almaktadır. Köklerden filizlenen kılıf yaprakları akanthuslarda olduğu gibi derin ve geniş kanallar, açılı düz yüzeyli ve dikensi kenarlara sahiptir. Akanthuslar, caulisler ve kılıf yapraklarında görülen bu stil özellikleri 44 ve 45 katalog numaralı başlıklar ile ortak benzerliklerdir.

Ayrıca 45 katalog numaralı başlığın akanthusları hareketli tasvir edilmiştir. Kappadokia Bölgesi'nde akanthusları bu şekilde tasvir edilen tek örnektir. Benzer kullanım ilk kez Severuslar Dönemi korinth başlıklarında görülmeye başlamıştır¹⁷⁰. 44 ve 45 katalog numaralı başlıklarıyla benzer stil özelliklerine özelliklere sahip olan Perge Nymphaionu ve Antalya Müzesi'ndeki başlıklarda da akanthuslar hareketli tasvir edilmiştir. Özellikle akanthus ve kılıf yapraklarında görülen üslup ilk kez Anadolu'da Severuslar Dönemi'nde görülmeye başlanmış, Kappadokia Bölgesi'nde Komana'daki tapınakta da tespit edilen üslubun kısmen yozlaşmış daha kaba işçiliğinin ürünüdür. MS 3. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren görülen bu işçilik yüzyıl boyunca kıvrık dal gibi farklı süslemelerde de tercih edilmiştir.

44 ve 45 katalog numaralı başlıklarla benzer stil özelliklerine sahip başlıkların en erken MS 3. yüzyılın ilk çeyreğine ve ikinci yarısına tarihlenirken en geç örneği MS 3. yüzyıl sonları – 4. yüzyıl

¹⁶⁶ Jale İnan, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin S Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht über die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge", *Archäologischer Anzeiger* (2000): 285-340; Peschlow, "Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien", 71-72, Taf. 21-19.

¹⁶⁷ Peschlow, "Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien", 71-72, Taf. 21-18, 19.

¹⁶⁸ Gliwitsky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. Kat. 109, Abb 118.

¹⁶⁹ Joachim Kramer, "Korinthische Pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel", *Istanbuler Mitteilungen* 39, 26; Philipp Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone* (Berlin/Boston: Walter De Gruyter GmbH, 2021): 18, fig. 19.

¹⁷⁰ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri" 84, 179-180, Kat. 65c.

başlarına tarihlenmektedir. Bu üslubun özellikle MS 3. yüzyılda oldukça yaygın olması ve yakın stil özelliklerine sahip başlıklarında bu yüzyıl içerisinde yaygın kullanılması ile bölgedeki aynı üslubun daha geç örneği olmasından dolayı tarafımızca geç Severuslar Dönemi – MS 3. yüzyıla ait yapı ya da yapılara ait oldukları düşünülmektedir.

Kappadokia Bölgesi'nde Geç Antik Dönem'e ait başlıklar mevcuttur. Bu başlıklar bölgedeki korinth başlıklarının kronolojik gelişimlerinin takip edilebilmesi açısından önemlidir.

Geç Antik Dönem'e ait en erken stil özelliklerine sahip korinth başlığı Tyana'da (Kat. No 132) yer almaktadır.

132 katalog numaralı başlık ince ve uzun bir forma sahiptir. Kalathosun tamamı akanthuslar ile kaplıdır. Orta damarları kısa ve daralan gövdelere sahip olup sığ derinlikteki kanallarla sınırlandırılmaktadır. Yaprak dilimleri beş parmaklıdır. Parmakların kenarları dikensi görünüme sahiptir. Parmak kenarlarındaki detaylar derin işlenmiştir. Fakat yapraklar kalathostan bağımsız bir görünüme sahip değildir. Volütler de kalathosa gömülü vaziyettedir. Başlık merkezinden eğimli olarak başlamakta ve abakusa temas ederek başlık kenarından helezon yapmaktadırlar. Abakus süslemesiz, dar ve iç bükey kavislidir.

132 katalog numaralı başlık stil özellikleri ile MS 200 – 260 yılları arasına tarihlenen Boston Güzel Sanatlar Müzesi/Selinus¹⁷¹, MS 285 – 325 yılları arasına tarihlenen S. Maria Antiqua Kilisesi/Roma¹⁷², MS 4. yüzyılın başlarına tarihlenen Myrelaion/İstanbul¹⁷³ ve Kütahya Müzesi'ndeki (6789)¹⁷⁴ korinth başlıklarıyla paralel dönem özelliklerine sahiptir. Korinth başlıklarında yer alan öğelerin tamamı bu başlıklar yer almamaktadır. Başlıkların ana süslemeleri akanthuslardır. Akanthusların orta damar ve onun iki kenarında üst üste yükselen iki ya da üç akanthus bulunmaktadır. Bazı örneklerde orta damar olmaksızın yan yana iki akanthus bulunan örnekler de mevcuttur. Akanthusların yüzeyleri geniştir ve sığ yivlere sahiptir. Kenarları (parmakların) ince yuvarlak matkaplarla oyulmuş dikensi yumuşak uçludur. Uçlar birbirlerine yakın ya da temas eder şekilde bırakılmıştır. Akanthusların hemen üzerlerinde kıvrım yapan heliks ve volütler bulunmaktadır. Heliks ve volütlerin gövdeleri neredeyse tamamen kalathosa gömülü olarak çizgisel hatlarla belirtilmiş, helezon yapan kısımlar ise derin kabartmalar şeklindedir. Abakus yüksekliği dardır, merkezlerinde sığ veya daha derin yüksekliğe sahip bitkisel bezemeler tercih edilmiştir. 132 katalog numaralı başlığın akanthus ve

¹⁷¹ Joachim Kramer, *Korinthische Pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel* (Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 1994): 11-18, John J. Herman ve R.H. Tykot "Some Products From The Dokimeion Quarries: Craters, Tables, Capitals, And Statues", *Bulletin de Correspondance Hellénique Supplément* 51, (2009): 63-64, fig. 9.

¹⁷² Herman ve Tykot "Some Products From The Dokimeion Quarries: Craters, Tables, Capitals, And Statues", 63-64, fig. 7-8.

¹⁷³ Philipp Niewöhner, "Der frühbyzantinische runderbau beim Myrelaion in Konstantinopel kapitelle, mosaiken und ziegelstempel", *Istanbul Mitteilungen* 60, 421-422, Kat. 22; Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 16, fig. 15.

¹⁷⁴ Niewöhner, "Der frühbyzantinische runderbau beim Myrelaion in Konstantinopel kapitelle, mosaiken und ziegelstempel", 421-422, Kat. 10.

volütleri bahsi geçen başlıklardaki süslemelerle oldukça yakın benzerliklere sahiptir. Ancak sahip olduğu işçilik göz önüne alındığında daha çok geç örneklerin tarihlerine yakın bir dönemde üretilmiş olmalıdır. Bu nedenle 132 katalog numaralı başlığı, MS 3. yüzyılın sonu – MS 4. yüzyılın ilk çeyreği aralığına tarihlenen Tyana'daki bir yapıya ait olmalıdır.

Geç dönem stil özelliklerine sahip diğer korinth başlıkları Tyana (Kat. No 130, Kat. No 136) ile Aksaray Müzesi (Kat. No 31), Kayseri Müzesi (Kat. No 39) ve Kayseri Ulu Camii'nde (Kat. No 46, Kat. No 7) yer almaktadır.

31 katalog numaralı pilaster, 130 katalog numaralı kaplama pilaster ve 131 katalog numaralı korinth başlığı benzer stil özellikleri nedeniyle birlikte değerlendirilecektir. 31 ve 130 katalog numaralı başlıklar tek sıra, 131 katalog numaralı başlık ise çift sıra akanthus çelengine sahiptir. Birbirlerine yakın ya da temas eder şekilde işlenen akanthuslar orta damarlar, yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar düz yüzeyli ve iki derin ve geniş kanal ile sınırlandırılmaktadır. Yaprak dilimleri üç ile dört parçadan oluşmaktadır. Parmaklar “v” kesitli ve keskin geçişlere sahip olup uçları sivridir. Dilimler arasında ince uzun gözler bulunmaktadır. Akanthuslar belli bir kabartma derinliğine sahip olsa da kalathostan bağımsız bir görünüme sahip değildir. Üç başlıktan 130 katalog numaralı başlık dışında diğerlerinde caulis kökleri ve kılıf yaprakları işlenmemiştir. 130 katalog numaralı başlığın caulisleri kalathosa gömülü ve yumuşak sırtlıdır. Caulislerden filizlenen kılıf yaprakları ise akanthuslarda olduğu gibi derin ve geniş kanallar ve “v” kesitli sivri uçlu parmaklara sahiptir. 31 katalog numaralı başlığın heliksleri abakusa temas etmemekte, 130 katalog numaralı başlığın heliksleri abakusun üzerine doğru taşmaktadır. 131 katalog numaralı başlık heliksizdir. Başlıklarının heliksleri ve volütleri aynı noktadan başlayarak kenarlara doğru eğimli bir şekilde açılarak kıvrım yapmaktadırlar. Çizgisel hatlarla belirtilen gövdeleri sıkı yüksekliktedir. Kenarları keskin, yüzeyleri düz ve açıktır. Başlıkların abakusları dardır. Yüzeyleri kademeli, düz ve iç bükey kavislidir. 31 katalog numaralı başlığın abakus merkezinde heliks ve volütlerle aynı kabartma yüksekliğine sahip çiçek motifi, 130 katalog numaralı başlıkta ise helikslerin arasında olasılıkla bir yaprak motifi bulunmaktadır.

31, 130 ve 131 katalog numaralı başlıkların özellikle akanthuslarında görülen derin ve geniş yarıklar, keskin hatlı ve “v” kesitli sivri uçlu parmaklardan oluşan yaprak dilimleri ile ince uzun kanallar şeklindeki gözler Severuslar Dönemi başlıklarında yaygın olarak görülmektedir. Fakat süslemelerdeki kabartma derinliğinin ve estetik işçiliğin daha geride olması, korinth başlığı olmasına rağmen caulis kökleri, kılıf yaprakları ve heliks gibi süslemelerin işlenmemiş olması başlıkların daha geç dönemlerde üretilmiş olduklarını göstermektedir.

Bu detaylardan hareketle daha geç başlıklar incelendiğinde MS 3. yüzyılın ikinci yarısından itibaren klasik korinth başlık tasarımlarından farklı olarak bazı süsleme öğelerine yer vermedikleri, ince yuvarlak matkap işçiliğine sahip dikensi kenar detaylarına sahip, merkezi bir damar etrafında ikili veya üç katlı akanthuslardan oluşan başlık tasarımları bilinmektedir. Bu başlıklardan bazılarının kenarlarında

veya tamamında 31, 130 ve 131 katalog numaralı başlıklardaki süslemeler ile yakın benzerliklere sahip örnekler de üretmişlerdir.

Stil özellikleriyle MS 3. yüzyılın ikinci yarısı – 4. yüzyılın başlarına tarihlenen İznik¹⁷⁵, Kütahya ve Myrelaion/İstanbul müzelerinde sergilenen başlıklar¹⁷⁶ bahsi geçen üç başlık ile yakın benzerliklere¹⁷⁷ sahiptir.

Bölgedeki başlıklar ve benzer örneklerdeki süslemeler karşılaştırıldığında akanthuslarda sığ ve derin kanalların hâkim olması keskin geçişli sivri uçlu parmakların oluşturduğu dilimler, bazılarında caulis ve kılıf yaprakları gibi motiflerin işlenmemesi ve estetik kabartma işçiliğinden ziyade süslemelerin başlık gövdesinden bağımsız olmayan yapışık görüntüsü ortak stil özellikleridir. 31, 130 ve 131 katalog numaralı başlıkların MS 3. yüzyılın ikinci yarısı – 4. yüzyılın başlarında üretilmiş oldukları düşünülebilir.

Kappadokia Bölgesi'ndeki korinth başlıkları içerisinde Geç Antik Dönem stil özelliklerine sahip diğer başlıklar Tyana (Kat. No 132 – Kat. No 136), Kayseri Ulu Camii (Kat. No 46 ve Kat. No 47) ve Kayseri Müzesi'nde (Kat. No 39) yer almaktadır.

Kayseri Ulu Camii'ndeki 46 ve 47 katalog numaralı korinth başlıkları basık geniş bir görünüme sahiptir. Başlıkların kalathosları aralıklı işlenen iki sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar orta damarlardan, yaprak dilimlerinden ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Eğimli sırtlara ve keskin kenar geçişlerine, orta damarlar kalın ve güçlü görünüme sahiptir. 46 katalog numaralı başlığın alt çelengindeki alt yaprak dilimleri işlenmemiş yerlerinde ince dar profil yer almaktadır. 47 katalog numaralı başlıkta ise bu kısımlar tamamen boş bırakılmıştır. Orta yaprak dilimlerini dört ve beş parmakten oluşmaktadır. Dilimlerdeki geçişler keskin, parmaklar derin ve sığ yivlere sahiptir. Parmak uçları kırıktır. Üst çelenkteki akanthuslar alt çelenktekilere göre daha uzundur. İki derin kanalla sınırlandırılan orta damarlar ve onların etrafında sivri uçlu keskin geçişlere sahip parmaklardan oluşan dilimler yer almaktadır. 47 katalog numaralı başlığın caulis, kılıf yaprakları, heliks ve volüt motifleri bulunmamaktadır 46 katalog numaralı başlığın üst çelenkteki akanthusların arasında caulis sapı yer almaktadır. Sap gövdesi kısmen kalathosa gömülü ve silindir sırtlı olup köke doğru kalınlaşmaktadır. Caulis kökü saptan daha geniş yumuşak geçişli sırta sahiptir. Köklerden kılıf yaprakları filizlenmekte, helikslerin altlarına temas ettikten sonra aşağı doğru eğilmekte ve merkezinde bitkisel motife sahip üçgen formda bir motifin üstünde son bulmaktadırlar. Kılıf yaprakları sığ derinlikteki kanallarla birbirinden ayrılan eğimli ve düz açılı yüzeye sahip parmaklardan oluşmaktadır. Parmaklar arasındaki

¹⁷⁵ Kramer, “Korinthische Pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel”, 132, Kat. 30 Taf. 5.

¹⁷⁶ Niewöhner, “Der frühbyzantinische rundbau beim Myrelaion in Konstantinopel kapitelle, mosaiken und ziegelstempel”, 421-422, Kat. 22-26; Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 16, fig. 15, 26, 27, 44, 47.

¹⁷⁷ Ayrıca MS 5. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Refasa Bazilikası'nın apsisinde ve kuzey avlusundaki başlıklarda bu işçiliğe yakın benzerliklere sahip akanthus işçiliği de tespit edilmiştir. Bkz. Gunnar Brands, “Die entstrung einer stadt beobachtungen zur bauornamentaentik von Resafa”, *Spätantike un Byzantinische Bauskulptur* içinde Urs Peschlow ve Sabine Möllers, (1998): 77-92, Taf. 25. 9, 26. 15, 18.

geçişler keskindir. Kılıf yapraklarının üzerinde eğimli başlayan ve içe doğru helezon yapan heliksler bulunmaktadır. Heliksler kabartma derinliği derin olmayan, iç bükey yüzeyli ve keskin kenar hatlarına sahiptir. Helikslerle aynı gövde yapısına sahip volütlerin önemli kısmı kırıktır. Her iki başlığın abakusu da dar yükseklikte ve kademelidir. 46 katalog numaralı başlığın abakusu süslemesizken 48 katalog numaralı başlığın abakus merkezinde çiçek motifi yer almaktadır. Çiçek motifi keskin geçişli düz ve eğimli profillere sahip kaba bir görünümlüdür. Çiçeğin ince ve düz yüzeyli sapı kalathosa düz bir şekilde inmekte, kalın bir düğüm ile son bulmaktadır. Düğümden hemen önce kenarlara doğru açılan sivri uçlu üç parmaklı yaprak dilimleri bulunmaktadır. Dilimlerin merkezinde sığ kanallar ve ince derin matkap delikleri yer almaktadır.

46 ve 47 katalog numaralı başlıkların süslemeleriyle benzer örnekler MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Side'deki Batı Nekropolündeki Anıt Mezar¹⁷⁸ ile Nymphaion'da¹⁷⁹, MS 408-450 yılları arasına tarihlenen Antalya Kaleiçi'nde¹⁸⁰ ve MS 5. yüzyıla tarihlenen Kahire'deki Kıpti Müzesi'nde¹⁸¹ yer almaktadır.

46 ve 47 katalog numaralı başlıkların basık, geniş formu ve dar yüksekliğe sahip kademeli abakus benzer dört başlıkta da mevcuttur. Başlıkların süslemeleri incelendiğimizde akanthuslar ve kılıf yapraklarındaki kavisli ve geniş orta damarlar, sivri uçlu keskin geçişli parmaklardan oluşan dilimler, sığ ve derin kanallar; kalathosa gömülü iç bükey yüzeyli, keskin kenarlı heliks ve volütler başlıklar arasındaki ortak stilistik benzerliklerdir. Ayrıca 47 katalog numaralı başlığın akabus çiçeğinin sapından ayrılan yaprakların üzerindeki ince yuvarlak matkap delikleri Side Batı Nekropoldeki anıt mezardaki başlığın abakus çiçeğinde de görülmektedir. Form ve süslemelerin stilistik özelliklerinin yanı sıra işçilik değerlendirildiğinde Side'deki başlıklardan daha çok Kıpti Müzesi'ndeki başlık ve özellikle Antalya'daki başlığa daha yakın özelliklere sahiptirler. Bu nedenle 46 ve 47 katalog numaralı başlıkların tarafımızca MS 5. yüzyıla ait bir yapı için üretildikleri düşünülmektedir.

Tyana'daki 133 ve 134 katalog numaralı korinth başlıkları aralıklı işlenmiş tek sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar ince ve uzun görünümde, kalathosa göre kabartma derinlikleri yüksektir. Orta damarlar geniş ve düz yüzeylidir. Yaprak dilimleri dört parmaklıdır. Parmaklar keskin geçişli ve sivri uçludur. Orta damarları sınırlandıran kanallar ve parmaklardaki yivlerin derinliği yaprağın kenarlarına göre daha sığdır. Dilimler arasında ince uzun kanallar şeklinde gözler yer almaktadır. Akanthuslar arasında keskin/üçgen prizmalar yer almakta, onlardan kalathosa gömülü düz yüzeyli ve keskin kenar hatlı heliks ve volüt gövdeleri çıkmaktadır. Heliks ve volütlerin helezon yapan

¹⁷⁸ Joachim Kramer, "Zueinigen Architektur teilendes Grabtempelswestlich von Side", *Bonner Jahrbucher* 183, (Rheinland Verlag, Bonn, 1983): 149, 151, abb. 2; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 149-151, 156, Abb. 234.

¹⁷⁹ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 110-114, abb. 114-115.

¹⁸⁰ Hatice Demir, "Anadolu'da II. Theodosius Dönemi Sütun Başlıklarında Maske Akanthus Motifi Kullanımı", *Akademik Hassasiyetler* 6 (2012): şek. 8.

¹⁸¹ Severin, "Konstantinopler Bauskulptur und die provinz Ägypten", 101, Taf. 32.23.

kısımları da gövdelerde olduğu gibi kalathos yüzeyine yapışık şekilde işlenmişlerdir. 134 numaralı başlıkta akanthusların arkasında detaylandırılmamış yarım elipsler bulunmaktadır. Bu başlığın dar olan abakusu ve volüt gövdelerin başlangıç noktalarında abakus merkezine kadar yükselen tahrip durumda bir motif yer almaktadır. 133 katalog numaralı başlığın abakusu dar ve iki kademelidir. İlk kademe iç bükey diğeri düzdür.

133 ve 134 numaralı korinth başlıklarının süslemeleri stil özellikleriyle MS 4. yüzyılın sonu – 5. yüzyıla tarihlenen Ephesos St. John Kilisesi¹⁸² ve MS 5-6. yüzyıla tarihlenen Limyra Piskoposluk Kilisesi'nin¹⁸³ başlıklarıyla benzer özelliklere sahiptir. Akanthusların MS 3. yüzyıldan sonra da belli bir kabartma derinliğine sahip olması, güçlü geniş yüzeyli orta damarlar, dört parmaklı ve sivri uçlu yaprak dilimleri bu yüzyılların yapılarındaki örneklerde mevcuttur. Bununla birlikte kalathosa önemli ölçüde gömülü işlenen heliks ve volütler, kalathostan iyice daralan abakusa kadar taşan motifler MS 4 – 6. yüzyıllara tarihlenen yapıların süslemelerinde görülmektedir. Ayrıca 133 katalog numaralı başlığın akanthuslarının arkasında yer alan yarım elipsler, Silifke Müzesi'ndeki bir grup başlıkta da mevcuttur¹⁸⁴. Bu başlıkların ilk kez Severuslar Dönemi Kilikia Bölgesi korinth başlıklarında görülen detaylandırılmamış korinth başlıklarının¹⁸⁵ geç örnekleri olduğu düşünülmektedir. Bu başlıklar da her iki başlığın benzer örnekleriyle paralel olarak MS 5 – 6. yüzyıllara tarihlenmektedir. Dolayısıyla hem 133 hem de 134 numaralı başlıklar MS 5 – 6. yüzyıllara ait kentteki yapı ya da yapılar için üretilmiş olmalıdır.

Kayseri Müzesi'ndeki 39 katalog numaralı başlığın kalathosu aralarında boşluk kalmayacak şekilde tek sıra akanthus çelengiyle kaplıdır. Oldukça sığ kabartma derinliğinde sahip olan akanthuslar başlık tabanından başlamakta ve kalathosun dudağının başladığı noktada dışa doğru kıvrılarak son bulmaktadır. Akanthusların orta damarları iki kanalla sınırlandırılmakta, kavisli sırtlı ince ve uzundur. Yan yaprak dilimleri dört ve beş parmaklıdır. Parmaklar keskin geçişli ve sivri uçludur. Ayrıca parmaklar hem kendi hem de yan akanthusların parmak dilimleriyle temas halindedir. Başlığın abakusun yüzeyi geniş ve düzdür. Yüzeyinde sığ derinlikte, meander süslemesi yer almaktadır.

39 katalog numaralı başlığın kalathosu kaplayan akanthuslar stil özellikleriyle MS 4. yüzyıla tarihlenen Myraleion'daki ve MS 457-472 yılları arasına tarihlenen İmparator Leo Onur Sütunu/Topkapı Sarayı ve Aya Sofia'nın MS 4. yüzyıla tarihlenen Theodosius skeuophylakionu konsolları ile MS 537 yılında tamir gören kuzey koridorundaki başlığın akanthusları ile benzer stil detaylarına sahiptir¹⁸⁶. 39

¹⁸² Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 46, Fig. 101.

¹⁸³ Peschlow, "Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien", 68, Taf. 18. 3-6.

¹⁸⁴ Ayşe Aydın, "Erken Hristiyanlık – Bizans Dönemi mimari elemanları", *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu*. (Bilnet Matbaacılık, İstanbul, 2013): 301-305, kat. 247-257.

¹⁸⁵ Deniz Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*. (Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2014).

¹⁸⁶ Kramer, Joachim. *Justinianische Kampferkapitelle mit einem Dekor aus Paaren von Zweigen und die Nachfolgekaptelle im Veneto*. (Wiesbaden: Dr Ludwig Reichert Verlag, 2007): Pl. 33, 91; Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 21-31, fig. 52, 54, 56, 267.

katalog numaralı başlıktaki akanthuslar ile benzer örneklerin akanthusları dört ve beş parmaklı dilimleri, sivri uçlu keskin geçişli parmaklardan oluşan dilimlerle birlikte boylarının uzun olarak işlenmeleri ve daha fazla yaprak dilimlerine sahip olmaları, özellikle plastik etkinin zayıflamasıyla kabartma derinliğini kaybetmiş olmaları, kalathosa yapışık şekilde işlenmeleri benzerdir. Bu nedenle 39 katalog numaralı başlık MS 4 – 6. yüzyılları arasında üretildikleri düşünülmektedir.

Tyana'daki 135 ve 136 katalog numaralı başlıklar tek sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar uzun ve geniş görünüme sahiptir. Merkezlerinde geniş başlayan ve yükseldikçe daralan geniş ve düz yüzeyli orta damarlar, onların her iki kenarında üç parmaklı alt, dört parmaklı orta yaprak dilimleri bulunmaktadır. Parmakların aralarındaki geçişler keskin ve uçları sivridir. Trapez ve volüt gövdesinde olduğu gibi kalathosa gömülü vaziyettedirler. Akanthusların arasında kalathoslara gömülü üçgen sırtlı trapezler yer almaktadır. Başlık tabanlarından başlayan trapez kalathosların ortasına kadar yükselmektedir. Trapezlerin son noktasından iki volüt gövdesi başlamakta ve kenarlara doğru yükselmektedir. Trapezlerde olduğu gibi volüt gövdeleri de kalathosa gömülüdür. Yüzeyi düz ve kenar hatları keskindir.

135 ve 136 katalog numaralı başlıkların akanthuslarında ve volüt gövdelerinde görülen stil özellikleri Adana Müzesi¹⁸⁷, Ayasuluk¹⁸⁸ ve Herakleia Pontikası'nda¹⁸⁹ bulunan korinth başlıklarındakilerle paralellik göstermektedir. Başlıklardaki düz yüzeyli ve keskin kenar hatlı volüt gövdeleri Ayasuluk ve Pontus Herakleiası'ndaki başlıklarda da mevcuttur. Bununla birlikte başlıkların ana süslemeleri olan akanthuslardaki yükseldikçe daralan düz ve geniş yüzeyli orta damar, üç yapraklı alt ve dört parmaklı dilimler, keskin geçişli ve sivri uçlu parmaklar ile süslemelerin genelinde görülen kabartma derinliklerinin sığ yükseklik ortak özelliklerdir. 135 ve 136 katalog numaralı başlıklar benzer örneklerin tarihleriyle paralel olarak MS 5 – 6. yüzyıllarda üretilmiş olmalıdır.

3.2. ION BAŞLIKLARI

Ion düzeni adını ilk buluntularının tespit edildiği Ionia Bölgesi'nden almaktadır. MÖ 7. yüzyıl içerisinde Kikladlar'da gelişmeye başlayan düzen, MÖ 6. yüzyılda Ionia'da anıtsal tasarım kazanmıştır. Bu gelişim süreci Klasik ve Hellenistik Dönemde devam etmiştir¹⁹⁰.

Estetik tasarıma sahip olan ion başlıklarının (Çizim 3) Kappadokia Bölgesi'nde tespit edilen erken örneği MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedir¹⁹¹. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise korinth başlığının ardından bölgede en çok tespit edilen başlıklardır. Ozan Köyü Anıt Mezarı¹⁹², Tyana, Aksaray

¹⁸⁷ Ayşe Aydın, "Adana ve Mersin Müzeleri'ndeki Figürlü Başlıklar", *Olba* XXII, (2014): 373-374, Kat. 1/Fig. 1-4.

¹⁸⁸ Fırat Baranaydın "Ayasuluk Tepesi Korinth Başlıkları" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016): 73, Kat. 41.

¹⁸⁹ Ali Kıpırdamaz ve Şahin Yıldırım, "Herakleia Pontika (Kdz. Ereğli) Geç Roma – Erken Bizans Dönemi Sütun Başlıkları", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2018): Res. 2.

¹⁹⁰ Vitruvius, *De Architectura*. III .5; Eran, *Arkaik Dönem Tapınakları*. 447-534.

¹⁹¹ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 152, Taf. 88.1-2.

¹⁹² Yapidaki başlıklar tahribattan dolayı stilistik özellikleri incelenememiştir.

Müzesi, Yağmur Köyü Höyüğü (Aksaray), Ereğli Müzesi ve Sivas Müzesi'nde ion başlıkları yer almaktadır.

3.2.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Kappadokia Bölgesi'nde en erken dönem stil özelliklerine sahip ion başlığı Tyana'da (Kat. No 137) yer almaktadır.

137 katalog numaralı ion başlığı sütun üst tanburu ile birlikte işlenmiştir. Boynu yivlidir. Yivler derin kavisli, arrisler düz sırtlıdır. Boyundan ekinusa geçişte inci – makara süslemesi yer almaktadır. Makaralar geniş kavisli, inciler dar ince hatlıdır. Motiflerin genelinde sığ derinlikte matkap işçiliği söz konusudur. İnci makara süslemesinin üzerindeki ekinusta beş yumurtalı ion kymation süslemesi yer almaktadır. Yumurtalar üstten kesik geniş gövdeli başlamakta, altta doğru kavisli bir şekilde daralarak inci – makara süslemesine temas ederek son bulmaktadır. Yumurtaların yüzeyleri hafif dışa kavislidir. Yumurtaları her iki kenarında kavisli bir şekilde saran çanaklar bulunmaktadır. Çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanaklarla yumurtalar birbirinden sığ kanallarla ayrılmaktadır. Bu sığ kanallar çanaklarla oklar arasında da yer almaktadır. Oklar uzun saplı olup uca doğru sivrilerek son bulmaktadır. Ok uçlarının son bulunduğu noktalarda, ok uçlarını içine alarak her iki kenarındaki çanaklara temas eden “v” şeklinde detaylar mevcuttur. Hem okların hem de “v” şeklindeki motiflerin sırtları çanaklarda olduğu gibi keskindir. Her iki kenardaki yumurtaların üzerinde köşe palmetleri yer almaktadır. Palmetler, korunmuş bir volütünde ince bir sapla başlamakta ve üzerinde dikey sığ kanalların yer aldığı, saptan daha kalın gövdeli kök ile birleşmektedir. “v” şeklinde aşağı ve yukarı doğru açılan kökten palmetler filizlenmektedir. Palmetlerin üçer yaprağı korunmuştur. Yaprakların kenarları keskin, merkezi yivlidir. Bu görünümüyle yapraklar “v” kesitlidir. Başlığın sol volütü korunmuştur. Abakusun alt kısmından başlayan kıvrım volüt merkezine kadar devam etmektedir. Kıvrım motifinin yivleri içbükey kavisliken sırtı düzdür. Bu volütün arkasındaki polysteri süslemesizdir. Başlığın abakusu tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır.

137 katalog numaralı başlığı inci – makara, ion kymation ve köşe palmetleri stil özellikleri ile Augustus Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Aphrodite Tapınağı¹⁹³ ve Sagalossos Apollon Klarios Tapınağı¹⁹⁴ ion başlıklarıyla paralel stil özelliklerine sahiptir.

Aphrodite ve Apollon Klarios tapınaklarındaki başlıklarda inciler daha geniş ve kavisli gövdeye sahip, makaralar dar ve ince hatlıdır. Ion kymation süslemelerini oluşturan motifler sıkı dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kesik geniş gövdeli başlayıp alta doğru kavisli şekilde daralan gövdelerden, ince hatlı ve keskin sırtlı çanak ve oklardan oluşmaktadır. Hem inci – makara hem de ion kymation süslemelerinde

¹⁹³ Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*. (Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth, 1980): 29-31, Kat. 25-40; Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen bauornamentik des hellenismus*. 7, Taf. 8.6, 9.2.

¹⁹⁴ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 54, 55, Pl. 20.1-4.

motiflerin kenar detaylarındaki sığ matkap işçiliği İmparator Augustus Dönemi ile özdeşleştirilmektedir. Ayrıca MS 2. yüzyılın ilk yarısından itibaren bir kural haline gelecek olan yumurta – makara ve ok – inci uyumu her iki yapıdaki başlıklarda görülmemektedir¹⁹⁵. Aphrodite Tapınağı’ndaki bazı başlıklarda okların uçlarında “v” şeklinde her iki kenara açılan detaylar mevcuttur. Apollon Klarios Tapınağı’ndaki başlıklarının volütleri ve palmetleri tahrip durumda olduğundan dolayı tanımlamak mümkün değildir. Palmetlerin kırılğan ince hatlı ve sade sarmal şeklinde işlenmesine, motiflerin zeminden kabarıklaşmış yapıları ve yaprakların yivli işlenmesi Augustus Dönemi’ne ait farklı yapı elemanlarındaki palmet süslemelerinde de rastlanılmıştır¹⁹⁶. Aphrodite Tapınağı’nda ise volütlerden başlayan ince saplar sığ yivlerle detaylandırılmış köklere bağlanmakta, aşağı ve yukarı doğru “v” şeklinde açılan kısımda palmetler filizlenmektedir. Palmetler yivli ve “v” kesitlidir. Süslemelerdeki bu stilistik detaylar 137 katalog numaralı başlıktaki süslemelerle örtüşmektedir. Bununla birlikte Aphrodite Tapınağı ion başlıklarındaki süslemelerde görülen başarılı işçilik 137 katalog numaralı başlıkta ve Apollon Klarios Tapınağı başlıklarında görülmemektedir. Ayrıca Aphrodite Tapınağı’ndaki palmetler dört yapraktan oluşmaktadır. 137 katalog numaralı başlıkta ise palmetlerin üçer yaprağı korunmuş olup yaprak sayısı bakımından karşılaştırma yapmak mümkün değildir. 137 katalog numaralı başlığın volüt kıvrımları Aphrodite ve Apollon Klarios Tapınaklarındaki başlıklarındaki gibi derin iç bükey kavislidir. Fakat 137 katalog numaralı başlıktaki kıvrım sırtları düzken Aphrodite Tapınağı’ndakiler ince ve sığ yivlerle daha estetik görünümündedir. İşçilik bakımından bazı farklılıklara rağmen süslemelerindeki mevcut benzer stil özelliklerinden hareketle 137 katalog numaralı ion başlığı Augustus Dönemi’nde kentteki bir yapı için üretilmiş olmalıdır.

3.2.2. Antoninuslar Dönemi

Aksaray Müzesi’ndeki 32 katalog numaralı ion başlığının süslemeleri Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

Başlık yüzeyinde genel olarak aşınmalar ve küçük kırıklar söz konusudur. Başlığın ekinusunda üç yumurtalı ion kymation süslemesi yer almaktadır. Köşedeki yumurtaların üst yarıları palmetlerin altında kalmaktadır. Merkezdeki yumurta üstten kesik uzun ve geniş kavisli bir forma sahiptir. Yumurtalar altta birer iplikçik/köprücük ile çanaklara bağlanmaktadır. Yüksek ve oval gövdelere sahip Yumurtalar derin ve geniş kanallarla çanaklardan ayrılmaktadır. Yumurtaları kavisli bir şekilde çevreleyen çanaklar “U” formulu, kalın etli yapıda ve yumuşak sırtlıdır. Yumurta ve çanakların arasındaki kanallara göre daha sığ olan kanallarla oklar çanaklardan ayrılmaktadır. Oklar ince uzun mızrak şeklindedir. Çanaklarda olduğu gibi kalın etli yapı da ve yumuşak sırtlıdır. Özellikle yumurta ve çanaklardaki derin matkap işçiliğiyle motifler ekinustan bağımsız bir görünüme sahiptir. Başlığın diğer süslemeleri olan köşe palmetleri volüte gömülü kısa bir saptan başlayan boncuk şeklindeki bir kökten filizlenmektedir. Palmetler üçer yapraklıdır. Yaprakların kenar derinlikleri yüksek yüzeyleri düzdür.

¹⁹⁵ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 24-31.

¹⁹⁶ Cevat Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi* (Erzurum: Üniversite Yayınevi, 1995): 30-33.

Abakusun kenarlarından başlayarak içe doğru devam eden kıvrımlar volütlerin cephe tasarımını oluşturmaktadır. Kıvrımların yivleri derin ve geniştir. Sırtları ise çanaklarda ve oklarda olduğu gibi kalın ve etli yapıda, yumuşak sırtlı işlenmiştir. Abakus süslemesizdir. Volütlerin yan yüzeylerinde farklı süslemeler yer almaktadır. Süslemelerin yüzeylerinde aşınmalar mevcuttur. Balteus üzerinde iki kenarında boncuk sıralarının sınırlandığı “s” motifi yer almaktadır. Motifler kavisli sırtlara ve sıkışık hacimli görünüme sahiptir. Polysterler ise balteus süslemelerinden başlayan palmetlerle kaplıdır. Palmetler beş yapraklıdır. Köşe palmetlerinde olduğu gibi polyterdeki palmetlerinin yaprak derinlikleri yüksek, yüzeyleri geniş ve düz, kenarları keskindir. Başlıkların her iki kenarındaki volütler derin iç bükey yivlerden, etli ve düz yüzeyli kıvrımlardan oluşmaktadır.

32 katalog numaralı ion başlığı stil özellikleriyle Hadrianus ve Antoninuslar dönemlerine tarihlenen Stratonikeia¹⁹⁷ ve Metropolis¹⁹⁸, MS 2. yüzyıla tarihlenen Patara Ana Cadde Batı Portikosu’ndan¹⁹⁹ başlıklarla yakın özelliklerine sahiptir.

Bu üç kentteki ion başlıklarının ekinuslarında yer alan ion kymation süslemeleri üç yumurtalıdır. Köşelerdeki yumurtaların üst yarıları palmetlerin altında kalmaktadır. Yumurtalar üstten kesik uzun, kavisli daralan gövdelere sahiptir. Yumurtaların kabartma derinliği yüksek kavisli yüzeyli olup birer iplikçik/köprücük ile alttan çanağa bağlanmaktadır. Yumurtalar derin kanallarla çanaktan ayrılmakta ve ekinustan bağımsız bir görünüme sahiptir. Çanaklar “U” formu, etli yapıda ve yumuşak sırtlara sahiptirler. Çanakların arasında ince ve uzun, uçları sivri mızrak şeklinde oklar yer almaktadır. Oklar çanaklarda olduğu gibi etli yapıda ve yumuşak sırtlıdır. Uzun yumurta formu, çanakların derin ve geniş kanallarla yumurtadan ayrılması ve seyrek dizilimi, çanakların kalınlığının incelenmesi İmparator Hadrianus Dönemi, yumurtaların alt silmesine bir iplikçik/köprücük ile bağlanması yumurta ve çanakların arasında tercih edilen yoğun matkap kullanımı Antoninuslar Dönemi Barok Anlayışının bir ürünüdür²⁰⁰. Başlıkların cephesinde yer alan diğer süsleme köşe palmetleridir. Abakusların altındaki boncuk şeklinde bir kökten filizlenen palmetler köşelerdeki yumurtaların üzerini kapatmaktadır. Metropolis ve Patara’daki palmetler ikişer yapraklı Stratonikeia’daki ise üç yapraklıdır. Yaprakların yüzeyleri düz, kenarları keskindir. Palmetlerdeki bu stilistik gelişmeler İmparatorlar Traianus – Hadrianus dönemlerinde görülmeye başlanmış olmakla birlikte diğer süslemede de olduğu gibi motiflerin irileşerek daha hacimli işlenmesi Antoninuslar Dönemi sanat anlayışıyla ilişkilendirilmektedir²⁰¹. Bu üç kentteki ion başlıklarının ion kymation ve palmet süslemelerindeki stilistik detaylar 32 numaralı başlığın süslemeleriyle paraleldir. Bunun yanında Metropolis ve

¹⁹⁷ Fatih Gürsoy, “Stratonikeia ion başlıkları” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2016): 68-69, Kat. 41.

¹⁹⁸ Burak Arslan, “Metropolis’teki ion tipi sütun başlıklarının biçimsel gelişimi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, 2015): 91-95, Kat. 9-10.

¹⁹⁹ Feyzullah Şahin, “Patara mimari bezemeleri” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2018): Kat. 3/Lev. 11c.

²⁰⁰ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*. 38-44, 48-49

²⁰¹ Bu dönemle ilgili farklı mimari elemanlar üzerinde yer alan palmet süslemeleri için bkz. Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, 41, 48-56.

Patara'daki başlıklardaki palmetler iki yapraklı Stratonikeia'daki ise 32 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi üç parmaklıdır.

Palmetlerdeki yaprak sayısındaki farklılığa rağmen özellikle başlıkların cephelerinde yer alan süslemelerin yakın benzerliğinden dolayı 32 katalog numaralı ion başlığının Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenmesi daha uygundur.

3.2.3. Severuslar Dönemi

Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahip ion başlıkları Aksaray Müzesi (Kat. No 33), Yağmur Höyüğü Köyü (Kat. No 34), Ereğli Müzesi (Kat. No 85) ve Sivas Müzesi'nde (Kat. No 96) yer almaktadır.

33 ve 34 katalog numaralı başlıkların ion kymation süslemelerinde üçer yumurta yer almaktadır. Yumurtalar ince ve uzun forma, kavisli yüzeye sahiptir. Yumurtalar altta birer iplikçik ile çanaklara bağlanmaktadır. 33 katalog numaralı başlık geniş kanallarla, 34 katalog numaralı başlıkta ise derin ve geniş kanallarla çanaklar yumurtalardan ayrılmaktadır. Çanaklar etli yapıya ve keskin sırtlara sahiptir. Çanakların arasında ince uzun saplı, uca doğru sivri ok motifleri yer almaktadır. Okların ince ve uzun sapların sırtları keskindir. 34 katalog numaralı başlıkta ion kymation süslemesi 33 katalog numaralı başlıktan farklı olarak ok ile başlamaktadır. Yumurta, çanak ve ok motifleri genel olarak uzun gövdeli, hacimli ve gevşek dizilimde işlenmişlerdir. Palmetler, abakus köşelerinin altından kısa sapla başlayan kavisli sırta sahip köklerden filizlenmekte ve köşelerdeki yumurtaların üzerini kapatmaktadır. 33 katalog numaralı başlığın palmeti üç yapraktan oluşmaktadır. Yaprakların yüzeyleri düz, kenarları keskindir. Hacimli ve sade görünüme sahiptirler. 37 katalog numaralı başlığın palmetlerinin sadece en alttaki yaprakları korunmuştur. 33 katalog numaralı başlıkta daha ince ve orak şeklinde olmasına rağmen onlarda olduğu gibi düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. Volütlerin kıvrımları motiflerde olduğu gibi hacimli ve kaba, yivler ise derin ve geniştir.

33 numaralı ion başlığının abaküsü süslemesiz, 34 katalog numaralı başlığın ise tahrip durumdadır. 33 katalog numaralı başlığın yan yüzeyi balteusten ince derin bir yivle ikiye ayrılmaktadır. Balteusten başlayan yatay olarak sıralanmış üç sıra yaprak sıraları volütlere kadar devam ederek polysteri tamamen kaplamaktadır. Yapraklar balık pulu şeklindedir. Yüzeyleri detaylandırılmamıştır. Diğer motiflerde olduğu gibi hacimli ve kaba görünümündedir.

33 ve 34 numaralı ion başlıklarının ion kymation ve palmet süslemeleri stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis ve Laodikeia ad Lycum'daki ion başlıklarındaki²⁰² süslemelerle benzerliklere sahiptir.

²⁰² Hierapolis ve Laodikeia Ad Lycum'daki örnekler için bkz. Bingöl, *Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*. 33, 35, 37, Kat. 150-151, 169, 175.

Hierapolis ve Laodikeia ad Lycum'daki ion başlıklarındaki ion kymationları üç yumurtalıdır. Yumurtalar ince ve uzun formlu, yüzeyleri kavislidir. Ayrıca altta birer iplikçik ile çanaklara bağlanmaktadır. Yumurtaları geniş açıyla saran çanaklar derin ve geniş kanallarla yumurtalardan ayrılmaktadır. Çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanakların arasında mızrak şeklinde oklar bulunmaktadır. Oklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Ion kymation süslemesindeki motifler gevşek bir dizime sahiptir²⁰³. Hierapolis ve Loadikeia ad Lycum'daki başlıkların ion kymation süslemelerindeki stilistik detaylar 33 ve 34 katalog numaralı ion başlıklarının süslemeleriyle paraleldir. Ion kymationlar arasındaki farklılık 33 katalog numaralı başlığın süsleme sırasının yumurta ile başlaması, 34 katalog numaralı başlığın ise ok ile başlamasıdır. Benzer örneklerde ise Hierapolis'teki başlıklarda yumurta, Laodikeia ad Lycum'dakilerde ok ile başlamaktadır. Başlıklardaki diğer ortak benzerliklere sahip süsleme palmetlerdir. Benzer örneklerdeki palmetler üç yapraklı, yapraklar hacimli, düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. Severuslar Dönemi palmet süslemelerindeki bu özellikler yaygın görülmektedir²⁰⁴. 33 katalog numaralı başlıktaki palmetler hem parmak sayısı hem de stil detayları açısından iki kentteki örneklerle yakın benzerliğe sahiptir. 34 katalog numaralı başlığın ise korunmuş tek yaprağın daha ince hatlı ancak düz yüzeyli ve keskin kenarlı olması bahsi geçen örnekler ile ortak olan özellikleridir.

Ayrıca 33 katalog numaralı başlığın balteus ve polyster süslemeleri Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen Metropolis²⁰⁵ ve MS 4. yüzyıla tarihlenen Troas'taki²⁰⁶ başlıkların balteus ve polyster süslemeleriyle benzerliklere sahiptir. Metropolis ve Troas'taki başlıkların balteusları 33 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi bir yiv ile belirtilmiş, polysterleri ise üçlü yaprak sıralarıyla kaplıdır. Metropolis ve 33 katalog numaralı başlıkta üçer sıralı iken Troas'ta dörder yaprak sırası mevcuttur. Hem benzer örneklerde hem de 33 katalog numaralı başlıktaki yapraklar form ve detaysız yüzeyleri ile birbirlerine çok yakın görünümündedirler. Ancak benzer örnekler arasında geniş bir tarih aralığı söz konusudur. Bu yüzden başlıkların cephelerinde yer alan ion kymation ve palmet süslemelerinden hareketle tarih önerinin yapılması daha uygundur.

33 ve 34 katalog numaralı başlıklar Hierapolis ve Laodikeia ad Lycum'daki başlıklarla paralel olarak Severuslar Dönemi'nde ait olmalıdır.

Bölgede bu dönem içerisinde incelenen diğer ion başlıkları 85 ve 96 katalog numaralı başlıklardır. Her iki başlığın tek volütü, palmet yaprağı ve ok ile çanak motifleri kısmen korunmuştur.

96 katalog numaralı başlığın ion kymationundaki yumurta uzun ve dışa kavisli bir yüzeye sahiptir. Kavis geçişi keskin ve kaba işçilik söz konusudur. Her iki başlığın çanak motifleri kalın görünüme sahip olup kenarları keskindir. Çanakların dış kenarında oklar yer almaktadır. 85 katalog numaralı başlıktaki oklar kısa saplı ve iki kenara açılan ok ucuna sahiptir. Okun sırtı keskindir. Ayrıca

²⁰³ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*. 51-56.

²⁰⁴ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*. 71, 74-75.

²⁰⁵ Arslan, "Metropolis'teki ion tipi sütun başlıklarının biçimsel gelişimi", 91-95, Kat. 9b-10b.

²⁰⁶ Bingöl, *Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*. 53-54, Kat. No 304.

34 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi 85 katalog numaralı başlıkta ion kymation süslemesi ok ile başlamaktadır. 96 katalog numaralı başlıkta ise oklar ince uzun mızrak şeklinde ancak okun sırtı keskindir. Ok ile volüt arasında oldukça hacimli, orak şeklinde düz yüzeyli ve keskin kenarlı palmet yaprağı yer almaktadır. Korunmuş tek palmet yaprakları düz yüzeyli ve keskin kenarlara sahiptir. Volüt yivleri derin ve geniş, kıvrımları ise etli kaba bir görünüme sahiptir.

96 katalog numaralı başlığın polysteri, dört adet bilezikten oluşan balteusa ve onlardan başlayarak volüte kadar uzanan açık palmet süslemesine sahiptir. Başlığın ön cephesindeki süslemelerde olduğu gibi balteus süslemeleri de keskin sırtlıdır. Palmet ise her iki başlığın ön cephelerindeki palmetlerle paralel stil özelliklerine sahiptir. Yüzeyleri düz, kenarları keskin olan palmet dalları orak şeklindedir.

Genel olarak 85 ve 96 katalog numaralı başlıkların motifleri ve diğer detayları 33 ve 34 katalog numaralı başlıklardaki motiflerle ortak dönem özelliklerine sahipken daha kaba bir işçiliğin ürünüdürler. 85 katalog numaralı başlığın korunmuş motifleri incelendiğinde stil özellikleri ile Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Laodikeia ad Lycum, Afyon ve Yalvaç müzelerinde sergilenen başlıklardaki motiflerle benzerliklere, 96 numaralı başlığın cephe süslemeleri MS 3. yüzyıla tarihlenen Boğazköy Müzesi'nde sergilenen ion başlığı, polysterindeki palmetler MS 2. yüzyıla tarihlenen İzmir Basmane Müzesi ve Pergamon kazı evi ile MS 3. yüzyıla tarihlenen Ephesos'taki ion başlıklarının polyster palmetleriyle paralel stil özelliklerine sahiptir²⁰⁷.

Her iki başlığın süslemelerinin stilistik özellikleri hem bölge içerisindeki hem de bölge dışındaki farklı örneklerle birlikte değerlendirildiğinde Severuslar Dönemi'ne ait oldukları düşünülmektedir.

3.3. DİL MOTİFLİ (YİVLİ) KOMPOZİT BAŞLIKLAR

Korinth ve ion başlıkları dekorasyonlarının ortak öğelerinden oluşan kompozit başlıklarının kökeni tartışmalıdır. Roma buluşu olarak kabul edilen bu başlık tipinin gelişim aşamasının Geç Cumhuriyet Dönemi'nde başladığı, Augustus Dönemi'nde klasik formunu aldığı düşünülmektedir. Anadolu'da tespit edilen en erken kompozit başlığı geç Augustus Dönemi – erken Tiberius Dönemi'ne tarihlenmektedir. Flaviuslar Döneminde farklı yapılarda kullanılmaya başlayan bu başlık tipi, MS 2. yüzyıldan itibaren popüler hale gelmiştir²⁰⁸.

Kappadokia Bölgesi'nde iki adet dil motifli (yivli) kompozit başlık tespit edilmiştir. Bunlar Kayseri Müzesi (Kat. No 40) ve Kayseri Ulu Camiinde (Kat. No 48) yer almaktadır

²⁰⁷ Benzer örnekler için bkz. Bingöl, *Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*. 31, 36-37, 103-105, Kat. 4, 79, 115, 154, 173, 183, 221-223, 316.

²⁰⁸ Kompozit başlığı için bkz. Donald E. Strong, "Some early examples of the Composite Capital", *The Journal of the Roman Studies*, 50.2 (1960): 119-128; Cevat Başaran, *Anadolu Kompozit Başlıkları* (İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999): 11; Mohammad Nassar, "Composite capitals on Hadrian's Gates during Roman Period: A Preliminary Study", *Mediterranean Archaeology and Archaeometry* 8.2, (2008): 4-10; Anadolu'daki en erken başlık için bkz. Mustafa Büyükkolancı ve Bilal Söğüt, "Ephesos-Ayasuluk Kompozit başlığı" *Ahmet Adil Tirpan Armağanı* içinde Bilal Söğüt, (İstanbul: Ege Yayınları, 2012): 118-121.

3.3.1. Severuslar Dönemi

Bölgede tespit edilen dil motifli (yivli) kompozit başlıkların her ikisi de Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

40 ve 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıklarının tabanlarından başlayan akanthuslar tek çelenk halinde kalathosu sarmaktadır. Aralıklı yerleştirilen akanthuslar orta damar, alt ve orta yaprak dilimleri ile taç yapraklarından oluşmaktadır. İki adet kanalın sınırladığı orta damarlar düz yüzeyli olup tabandan taç yapraklarına kadar uzanmaktadır. Orta damar gibi tabandan başlayan alt yaprak dilimleri üçer parmaklı, orta damarlardan kenarlara doğru açılan orta dilimler ise dört parmaklıdır. Dilimleri oluşturan parmaklar “v” kesitli, kıvrım geçişleri keskin ve uçları sivridir. Taç yaprakları tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Dilimlerin alt ve üst parmakları aynı gövdedeki diğer dilimlerdeki parmaklarla temas halindedir. Birbirine temas eden parmakların arasında derin, ince ve uzun kanallar şeklinde gözler yer almaktadır. 48 katalog numaralı başlıktan farklı olarak 40 katalog numaralı başlığın akanthusları arasında keskin/üçgen sırtlı prizmalar bulunmaktadır. Prizmalar başlık tabanından başlayarak akanthusların taç yapraklarına kadar yükselmektedir. Akanthus çelenginin hemen üzerinden başlayan dil motif (yiv) sıraları (Çizim 4) kalathosun üst sınırında son bulmaktadır. Dil motif (yiv) sıraları akanthus çelenginde olduğu gibi kalathosun (üst) gövdesini tamamen sarmaktadır. Yivlerin iç kanalları derin ve iç bükey kavisli, kenarları ise düz işlenmiştir. 40 katalog numaralı başlıktaki yivler 48 katalog numaralı başlıktakilere göre daha geniştir.

Kalathostan ekinusa geçiş 40 katalog numaralı başlık süslemesiz basamak şeklinde bir profille, 48 katalog numaralı başlık inci – makara süslemesiyle (Çizim 4) detaylandırılmıştır. Makaralar ince uzun, kabartma derinliği yüksek olarak işlenmiş olup inciler tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Her iki başlığın ekinuslarındaki ion kymationlar üç yumurtalıdır. Yumurtalar geniş ve uzun gövdeli olup kabartma derinlikleri yüksek kavisli yüzeylere sahiptir. 40 katalog numaralı başlıktaki yumurtalar daha yuvarlak formda iken 48 katalog numaralı başlığın gövdesi daha dar olup alt silmeye doğru daha da daralmaktadır. Yumurtaları kavisli bir şekilde çevreleyen çanaklar derin ve geniş kanallarla yumurtalardan ayrılmaktadır. Yumurtalar derin matkap işçiliği sayesinde zeminden bağımsız bir görünümde işlenmişlerdir. Çanaklar ince hatlı ve kenarları keskin sırtlıdır. Çanakların arasında ion kymationun diğer motifi olan oklar yer almaktadır. Yumurtalarla aynı boydaki oklar kısa saplı ve üçgen uçludur. 40 katalog numaralı başlıkta ok uçlarının kenarları daha dar açılırken 48 katalog numaralı başlıkta daha açık vaziyettedir. Ayrıca yumurtalarda görülen derin matkap işçiliği 48 katalog numaralı başlıkta ok motiflerinde de vurgulanmıştır. 48 katalog numaralı başlıkta okların kenarları 40 katalog numaralı başlığa göre daha derindir. Her iki başlıkta da köşelerdeki yumurtalar palmetlerin altında yer kalmaktadır. Kısmen tahrip olmasına rağmen 48 katalog numaralı başlıktaki palmetler, tanımlanabilir durumdadır. 40 katalog numaralı başlığın daha iyi durumdaki köşe palmeti abakusun altından volütün ikinci kıvrımından ince bir sapla başlamakta olup daha kalın bir boğum şeklindeki köke bağlanmaktadır.

Kökten filizlenen palmet üç yapraklıdır. Yapraklar kalın ve kıvrımlı, düz yüzeyli kenar detayları keskindir. Başlıkların volüt kıvrımları etli, kalın yapıda ve düz yüzeyliken yivler derin ve geniştir.

Her iki başlığın abakusları süslemesizdir. Volütlerin yan yüzeyleri de dekoratif süslemelerle detaylandırılmıştır. 40 katalog numaralı başlığın balteusu yumuşak sırtlı ikili düğümünden oluşmaktadır. Polyesterler de ise düğümlerden başlayarak volütlere kadar devam eden saz yaprak sıraları yer almaktadır. Oldukça uzun boylu olan yapraklar belli bir kalınlıkta başlamakta orta kısmında genişleyerek sivri bir şekilde son bulmaktadır. Yaprakların sırtları ince keskin geçişli işlenmiştir. Balteustan başlayan saz yapraklarının arasında alt sıradaki saz yaprakları bulunmakta, bu yaprakların sırtları üst sıradakilere göre daha yumuşak geçişli prizma şeklinde bırakılmıştır. Balteus ve polyesterdeki süslemeler, başlığın cephesindeki süslemelerde olduğu gibi sıg ve derin kenar derinliklerine sahip olup estetik bir görünüme sahiptirler. 48 katalog numaralı başlığın balteusunda kalın bir bant yer almakta, balteustan çıkan yapraklar polyester yüzeyini kaplamaktadır. Yapraklar uzun, yumuşak sırtlı ve uçları sivridir.

Başlıkların tarih önerilerinde sahip oldukları süslemeler önemli rol oynamaktadır. Başlıkların ilk süslemeleri olan akanthuslar yazıtlarıyla kesin olarak MS 178 yılından sonraya tarihlenen Smyrna Agora Portikosu²⁰⁹, MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasiuonu²¹⁰ ve stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Perge Tiyatrosu²¹¹ kompozit başlıklarının akanthuslarıyla ortak özelliklere sahiptir.

40 ve 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıklarının akanthusları Smyrna, Sardes ve Perge'deki başlıkların özellikle ilk çelenklerdeki akanthuslarında olduğu gibi iki derin kanalla sınırlanan düz yüzeyli orta damar, üçer parmaklı alt, dörder parmaklı orta ve taç yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Dilimlerdeki kıvrım geçişleri keskin, parmaklar “v” kesitli ve sivri uçludur. Ayrıca alt ve orta yaprak dilimleri çeyrek saat dilimleri şeklindedir. Yaprak dilimlerinin arasında yer alan gözler ince uzun kanallar şeklindedir.

40 ve 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıklarında yer alan diğer süsleme kalathosların üst yarılarını saran dil motif (yiv) sıralarıdır. Başlıkların akanthuslarındaki Smyrna Agora Portikosu'na ait bir başlıkta²¹² ve yazıtıyla MS 198 yılına tarihlenen Perge Nymphaion F2 ve stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen frizlerde dil motif (yiv) sıraları ana süsleme olarak tercih edilmiştir. Her iki kompozit başlığındaki dil motif (yiv) sıraları, Smyrna ve Perge'deki yapılarıdaki örneklerle olduğu gibi kenarları düz yivleri ise derin ve geniş iç bükey kavislidir. Ancak bu örneklerden

²⁰⁹ Naumann ve Kantar “Die agora von Smyrna”, 107-109, Taf. 24 a.

²¹⁰ Yegül, *Bath-Gymnasium Komplex of Sardis*. 170, Fig. 174.

²¹¹ Joachim Kramer, “Zu einigen Architekturtellen des Grabtempels westlich von Side”, *Bonner Jahrbucher* 183 (1983): 149-152. (Bonn: Rheinland Verlag).

²¹² Naumann ve Kantar “Die agora von Smyrna”, 107-109, 24 a.

Perge Nymphaionu F2 yapısındaki dil motif (yivli) sıralarının kenarları diğer örneklerden farklı olarak daha ince hatlı işlenmiştir²¹³.

48 katalog numaralı başlığın ekinusa geçişinde inci – makara süslemesi yer almaktadır. İnciler önemli ölçüde tahrip durumda olmalarına rağmen incilerden kalan izler ve makaralar, süslemeyle ilgili bazı detaylar sunmaktadır. Makaralar uzun, kavisli sırtlı ve yumuşak geçişli kenar detaylarına sahiptir. Ayrıca makaraların kabartma derinliği yüksektir. Tahrip durumdaki inciler için kalan boşluk ve kenarlardaki derinlik incilerle paraleldir. Motiflerde matkap işçiliğiyle zeminden bağımsız bir görünüm elde edilmiştir. Bununla bağlantılı olarak motifler sık olmayan yayvan/gevşek dizilime sahiptir. Benzer bir durum Smyrna Agora Portikosu ve Sardes Hamam – Gymnasiuonu kompozit başlıklarındaki inci – makara süslemelerinde de mevcuttur. Başlıklardaki süslemeler 48 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi inci – makara süslemeleri, derin matkap işçiliği sayesinde zeminden bağımsız estetik bir görünüme ve rahat dizilime sahiptir. Fakat MS 2. yüzyılın ilk yarısından itibaren yaygın bir kullanım olan yumurta – makara, ok – inci uyumu Smyrna’daki başlıkta görülürken Sardes ve 48 numaralı başlıkta da görülmemektedir.

40 ve 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıkların cephe tasarımında yer alan bir diğer süsleme ion kymationlardır. Her iki başlıkta ion kymationlar rahat bir dizilime sahiptir. Motifler derin ve geniş kanallarla birbirinden ayrılmaktadır. Yumurtalar geniş ve yüksek kavisli, çanaklar etli ve düz sırtlı, keskin kenarlı, oklar ise kısa saplı ve kenarları çanaklara temas eden üçgen uçludur. Genel olarak Severuslar Dönemi özellikleri sergileyen başlıklardaki ion kymationlar²¹⁴ paralel özelliklere sahip olsalar da yumurtalar ve oklarda küçük farklılıklar söz konusudur. 40 katalog numaralı başlığın yumurtaları daha genişken 48 katalog numaralı başlıkta daha ince ve uzun görünüme sahiptir. Oklar paralel olarak geniş başlayıp daralan kısa saplara sahiptir. Fakat 40 katalog numaralı başlıkta kenarları daha darken 48 katalog numaralı başlıkta daha geniş, kenarları daha derin işlenmiştir. Smyrna Agora Portikosu, Sardes Hamam – Gymnasiuonu ve Perge Tiyatrosu’ndaki kompozit başlıklarda yumurtalar 40 katalog numaralı başlıkta olduğu gibi daha geniş, oklar ise daha dar ve uzun görünüme sahiptir. Severuslar Dönemi’ne tarihlenen Laodikeia ad Lycum, Afyon ve Yalvaç müzelerindeki ion başlıklarındaki²¹⁵ yumurtalar ise 48 katalog numaralı başlıktaki gibi kısmen daha dar ve uzundur. Oklar ise geniş başlayıp daralmakta olup uçları çanaklarla temas halinde geniş üçgen şeklindedir. 40 ve 48

²¹³ Kat. No 40 numaralı başlığın tek sıra çelenginde akanthuslar arasında keskin sırtlı trapez şeklinde detaylandırılmamış akanthuslar yer almaktadır. Bölgede Kat. No 4-5, Kat. No 123, Kat. No 176, Kat. No 181 başlıklarında da benzeri uygulamalar söz konusudur. Ayrıca Suriye Borsa Tiyatrosu ve Askalon’daki korinth başlıklarında benzeri bir uygulama söz konusudur. Bkz. Moshe Fischer, *Das korinthische Kapitell im Alten Israel in der hellenistischen und römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*. (Verlag Philipp von Zabern, Mainz, 1990): 50-51, Fig. 181, 182, 186; Banu Yılmaz, “Stratonikeia palmet ve dil motifli (yivli) başlık katalog çalışması”, *Kazı Sonuçları Toplantısı* 36.3 (2015): 611-612, Res. 12.

²¹⁴ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 51-56.

²¹⁵ Ion başlıkları için bkz. Bingöl, *Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*, 36-37, Kat. 4, Kat. 173-Kat. 181, Kat. 316.

numaralı başlıkların ion kymation süslemeleri kendi aralarındaki bazı farklılıklara rağmen Severuslar Dönemi'ne ait bahsi geçen başlıklarla paralel stil özelliklerine sahiptir.

Başlıkların cephe tasarımında yer alan son süsleme köşe palmetleridir. 48 katalog numaralı başlığın palmetleri tahrip durumda olduğu için tanımlama yapılamamakta ve stilistik detayları incelenememektedir. 40 katalog numaralı başlığın palmetleri abakus köşe altlarıyla volütlerin arasından kısa bir sapla başlamakta, geniş yüzeyli bir düğümle birleşmektedir. Düğümden üç adet yaprak çıkmaktadır. Yapraklar kavisli gövdeye ve sivri uçlara sahiptir. Yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derindir. 40 katalog numaralı başlıktaki palmetlerde görülen bu stil özellikleri Severuslar Dönemi palmetlerinde yaygın görülmektedir²¹⁶. 40 katalog numaralı başlıkta palmetler mevcut stil özellikleri Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Laodikeia ad Lycum, Afyon ve Yalvaç müzelerindeki ion başlıklarındaki palmetlerle paraleldir.

Başlıkların incelenen son süslemeleri polysterlerinde yer almaktadır. 40 numaralı başlığın balteusu iki adet yumuşak sırtlı bilezikten oluşmaktadır. Balteustan başlayan saz yaprakları volütlere kadar devam etmekte ve polyster yüzeyini kaplamaktadır. Saz yaprakları kavisli kenarlı ve üst yüzeylidir. Merkezlerinde keskin sırtlılar yer almakta ve sivri şekilde son bulmaktadır. Polysterlerde saz yapraklarının tercih edilmesi yaygın görülen bir uygulamadır. 40 katalog numaralı başlıktaki saz yapraklarına benzer örneklerin en erkeni İmparator Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Perge'deki ion başlıklarındadır. Ancak form ve işçilik açısından 40 katalog numaralı başlıktakiler ile en yakın benzerliklere sahip örnekler MS 211/212 yıllarına tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu ve Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Eskişehir Deposu'nda yer almaktadır²¹⁷.

40 ve 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıkları cephe ve polyster süslemeleri arasında stil birliği mevcut olup benzer örnekler ışığında stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.4. DİL MOTİFLİ (YİVLİ) BAŞLIKLAR

Literatürde dil, yiv, oluk ve flüt isimleriyle geçen bu süsleme saz yapraklarının (Çizim 4) üsluplaştırılmasıyla ortaya çıktığı, ilk prototiplerinin Sakkara Unas Ölüler Tapınağı ve Persepolis Apadanası'ndaki süslemesiz başlıklar olduğu, Yunanlı mimar ve sanatçıların bu başlıklardan yola çıkarak popüler tasarımına uyarladıkları düşünülmektedir²¹⁸.

²¹⁶ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, 56-59, 71-75, 84-92, 99-101, 125-131, 134-138.

²¹⁷ Polyster süslemeleriyle ilgili benzer örnekler için bkz. Bingöl, *Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*, 83-84, Kat. 152, 178, 234-258.

²¹⁸ Usman M. Anabolu, "Batı Anadolu'da bulunan yiv (oluklu) frizli yapılar", *Arkeoloji Sanat Dergisi* (1992): 1; Otto Puchstein, *Die Ionische Säule, als klassisches Bauglied orientalischer Herkunft*. (Leipzig: J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1907): 28; Oğuz A. Alp, "Pisidia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi bezemeli mimari elemanları", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006): 59.

Kappadokia Bölgesi'nde on adet dil motifli (yivli) başlık tespit edilmiştir. Bu başlıklar dil motifleri dışında sahip oldukları diğer süslemelerden dolayı iki farklı başlık altında incelenecektir.

3.4.1. Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlıklar

Kappadokia Bölgesi'nde yedi adet dil motifli (yivli) – akanthuslu başlık tespit edilmiştir. Bu başlıklar Tyana'da yer almaktadır.

3.4.1.1. Severuslar Dönemi

141 – 144 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar tabanından yükselen tek sıra akanthus çelengi aralıklı şekilde kalathosu sarmaktadır. Akanthuslar orta damar, yan ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damar düz yüzeyli olup iki derin ve geniş kanallarla sınırlandırılmaktadır. Bu kanallar akanthus tabanından başlamakta ve orta dilimin merkez parmak uçlarına kadar devam etmektedir. Ayrıca kanalların üzerlerinde iplikçikler yer almaktadır. Alt yaprak dilimleri üç, orta dilimler dört parmaklıdır. Alt ve orta dilimlerin merkez parmakları derin diğerleri sıg yivlidir. Parmaklar arası geçişler keskin, uçları sivridir. Başlıklardaki yaprak dilimleri çeyrek saat görünümündedir. Dilimlerin alt ve üst parmakları birbirleriyle temas halindedir. Aralarında kalan göz motifleri derin, ince ve uzundur. Kalathosun ortasından başlayan dil motifli (yivli) sıraları süt sınırına kadar yükselmektedir. Motifler derin kanallarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Dil motiflerinin kenarları kalın yapılı ve düz yüzeyli, kanallar ise geniş iç bükey kavisler şeklindedir.

145 katalog numaralı başlık dikdörtgen formda bir kısa ve bir uzun kenarı süslemelidir. Kısa kenarda üç, uzun kenarda ise dört adet akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthuslar orta damar, alt ve orta yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damar düz yüzeyli kenarları iki derin kanalla sınırlandırılmaktadır. Kanallar üzerinde iplikçikler yer almaktadır. Yaprak dilimlerinin tamamı dört parmaklı olup çeyrek saat görünümündelerdir. Parmak geçişleri keskin, parmaklar “v” kesitli ve sivri uçludur. Akanthusların yan yaprak dilimlerindeki parmaklar hem birbirleriyle hem de komşu akanthusların yaprak dilimleriyle temas halindedir. Dilimler arası boşluklarda ince uzun gözler bulunmaktadır. Akanthusların üzerinde başlığın diğer süslemesi olan dil motif sıraları yer almaktadır. Korunmuş tek dil motifi uzun kenarın ilk motifidir. Motiflerin kenarları düz, kanallar iç bükey kavislidir.

139 ve 140 katalog numaralı başlıklar, 141 – 145 katalog numaralı başlıklar ile paralel tasarım ve stil özelliklerine sahiptir. Ancak akanthuslarda orta damarları sınırlandıran kanallar ile yaprak dilimleri arasındaki gözlerde farklılıklar mevcuttur. 139 ve 140 katalog numaralı başlıklardaki akanthuslardaki orta damarları sınırlandıran kanallar, 141 – 145 katalog numaralı başlıklardan farklı olarak yaprak tabanından başlamakta ve taç yapraklarına kadar devam etmektedir. Gözler ise daha uzun bir kanal şeklindedir.

139 – 145 katalog numaralı başlıkların akanthusları ortak stil özelliklerine sahiptir. Akanthusların kabartma derinliklerinin yüksek olması ve yaprak dilimlerinin çeyrek saat/daire görünümleri

Antoninuslar Dönemi ile özdeşleştirilmektedir²¹⁹. Ancak matkap işçiliğindeki yozlaşma, kanalların derin ve geniş işlenmesi, parmakların sivri uçlu ve daha keskin detaylar ve yaprak dilimlerinde en alttaki parmakların yatay işlenmesi Severuslar Dönemi’nde görülen stilistik detaylardır²²⁰. Buna ek olarak kanallar üzerinde görülen iplikçikler Antoninuslar Dönemi sonlarından itibaren görülmeye başlanmış, Severuslar Dönemi’nde popüler hale gelmiştir²²¹.

139 – 145 katalog numaralı başlıklardaki akanthuslar yazıtıyla MS 178 yılı sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Porticosu²²², MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasiuonu²²³, Severuslar Dönemi’ne tarihlenen Nysa Tiyatrosu²²⁴, Ankyra Sütunlu Caddesi ve Isaura kentinden taşınmış bağımsız başlık parçalarındaki²²⁵ akanthuslarla stilistik açıdan benzerdir. Tyana’daki başlıkların akanthuslarında olduğu gibi benzer örneklerdeki akanthuslarda da yaprak dilimleri çeyrek saat şeklinde, dilimlerdeki parmak geçişleri keskin, parmaklar “v” kesitli ve sivri uçlu ve en alttaki parmaklar yataydır. Ana damarı sınırlandıran ve yapraklardaki diğer kanallar derin ve geniştir. Ayrıca kanallar üzerinde iplikçikler yer almaktadır. Akanthuslar dışında başlıklar arasındaki diğer ortak süsleme dil motif (yivli) sıralarıdır. 141 – 144 katalog numaralı başlıklardaki dil motifleri derin bir yiv ile ayrılmaktadır. Kenarları geniş ve düz yüzeyli, kanalları ise derin ve geniş iç bükey kavis şeklindedir. 145 katalog numaralı başlıkta ise motifler birbirinden ayrılmamaktadır. Geniş ve düz yüzeyli ortak kenarlara ve 141 – 144 numaralı başlıklardakilere göre daha dar iç bükey kavisli kanallara sahiptir.

139 – 145 numaralı başlıklar akanthuslar stil özelliklerinden dolayı Severuslar Dönemi’ne ait olmalıdır.

3.4.2. Dil Motifli (Yivli) – İon Kymationlu Başlıklar

Bölgede dil motifli (yivli) – ion kymationlu üç adet başlık tespit edilmiştir. Bunlar Sivas (Kat. No 97) ve Kayseri (Kat. No 41, Kat. No 42) müzelerinde yer almaktadır.

3.4.2.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Sivas Müzesi’ndeki 97 katalog numaralı başlık ion kymation ve dil motifli (yivli) kalathos ile iki kademeli abakustan oluşmaktadır. Başlığın tabanının hemen üzerinde yer alan ilk süsleme ion kymationdur. Süslemenin motifleri genel olarak sıkı bir dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kısmen kesik, geniş gövdeli olup alta doğru kavisli bir şekilde daralmakta ve sivrilerek son bulmaktadır.

²¹⁹ Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*, 98-100.

²²⁰ Freyberger, *Stadtrömische kapitelle aus der zeit von Domitian bis Alexander Severus: zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit*, 127-128.

²²¹ Kadioğlu, Görkay ve Mitchell, *Roma Döneminde Ankyra*, 175, dn. 52.

²²² Naumann ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107-108, Tab. 27 a.

²²³ Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*, 170, Fig. 175.

²²⁴ Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander 1*, 129-130. Taf. 36.3.

²²⁵ Gider Büyüközer, “Isauria Antik Kenti’nden yakınındaki yerleşim alanlarına taşınmış korinth başlıkları”, 103-104, Res. 11.

Yumurtaları kavisli bir şekilde saran çanaklardan derin kanallarla ayrılmaktadır. Çanaklar etli ve yumuşak sırtlıdır. Çanaklar arasında yer alan oklar uzun saplıdır. Oklar çanakların dış kenar aralarında boşluk bırakmaksızın geniş başlamakta, ok uçlarıyla birleştiği yere kadar daralmaktadır. Ok uçları ise sapların bittiği noktadan itibaren kavisli bir şekilde genişlemekte ve aynı şekilde daralarak sivri şekilde son bulmaktadır.

Ion kymation süslemesinin üzerindeki iç bükey aşınmadan hemen sonra başlığın diğer süslemesi olan dil motif sırası başlamakta ve abakustan dışarı doğru taşarak son bulmaktadır. Motiflerin kenarları ortak ve keskin sırtlıdır. Kanallar ise oldukça derin iç bükey kavis şeklindedir. Dışa doğru eğik açıyla iki kademeye ayrılan abakus süslemesizdir. Kalathosa göre ise oldukça uzun ve yüksektir.

97 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlığının ion kymation süslemesi stil özellikleriyle Augustus Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Aphrodite Tapınağı, Pisidia Antiocheiası Augustus Tapınağı ve Magnesia Propylonu frizlerindeki²²⁶ ion kymationları ile stil benzerliklerine sahiptir. 92 katalog numaralı başlığındaki ion kymation yumurtalarının üstten kesik, uzun ve sivri son bulan formuna en yakın yumurtalar Magnesia Propylonu frizlerinde yer almaktadır. Yumurtalarla çanakları ayıran derin ve dar kanallar ile etli yapıdaki çanaklar Aphrodisias Aphrodite Tapınağı, Pisidia Antiocheiası Augustus Tapınağı ve Magnesia Propylonu frizlerindeki süslemelerin kanalları ve çanaklarıyla, çanakların dış aralarında yer alan okların çanaklarla boşluk bırakmaksızın sahip olduğu form Aphrodisias Aphrodite Tapınağı ve Pisidia Antiocheiası Augustus Tapınağı frizlerindeki oklarla paralel stil özelliklerine sahiptir. 97 katalog numaralı başlık, ion kymation süslemesinin stil özellikleriyle Augustus Dönemi'ne ait olmalıdır.

3.4.2.2. Geç Antik Dönem

Kayseri Müzesi'ndeki 41 ve 42 katalog numaralı başlıkların ilk süslemesi inci – makaradır. Tabanın hemen üzerinde yer alan inci – makara dizisi kaba ve detaysız görünüme sahiptir. Uzun gövdeli inci ve boncuk şeklindeki tek makaradan oluşmaktadır. Onların üzerinden başlayarak dil motifleri abakusa kadar yükselmekte ve kalathosun tamamını kaplamaktadır. Sığ ve dar yivler, motifleri birbirinden ayırmaktadır. Kenarları geniş ve düz, iç bükey kavisli kanallar ise geniştir. Abakuslar ion kymation süslemelerinin yer aldığı aşağı doğru eğimli ve süslemesiz düz olmak üzere iki yüzeylidir. Eğimli yüzeydeki ion kymation süslemesindeki motifler oldukça rahat bir dizilime sahiptir. Daire formundaki yumurtalar oldukça hacimli hem zemin hem de çanaklardan bağımsız görünümündedir. Yay şeklinde olan çanaklar kalın yapıda ve düz yüzeylidir. Oklar ise kısa parmak şeklinde saplı ve kenarları çanaklara temas eden geniş açılı, düz yüzeyli üçgen uçludur.

²²⁶ Benzer örnekler için bkz. Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 7, 41, 67, Taf. 9.5, 70.1, 89.1-3; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. Pl. 70.1.

41 ve 42 katalog numaralı başlıkların süsleme dağılımı ve stil özellikleri bölgedeki diğer dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlık olan 97 katalog numaralı başlıktan farklıdır. Ayrıca 97 katalog numaralı başlıktan farklı olarak ion kymation süslemesi kalathosta değil abakusa geçişteki ekinus üzerinde yer almaktadır. Kalathosun başlangıç süslemesi olarak da inci – makara dizisi tercih edilmiştir. Süslemelerin stil detayları incelendiğinde ise Severuslar Dönemi ile yozlaşmaya başlayan kaba ve yozlaşmış işçilik görülmektedir. Başlıkların tarihllemelerinde ion kymation süslemeleri önemli detaylar sunmaktadır. Motifler derin ve özensiz matkap kullanımının sonucunda hem zeminden hem de birbirlerinden tamamen kopmuş, bağımsız bir görünüme sahiptir. Yumurtalar daire şeklinde, kenarları içe doğru boşaltılmıştır. Çanaklar yumurtalardan derin ve geniş bir açıyla sarmaktadır. Onların dış kenar aralarındaki oklar kısa saplı ve üçgen uçludur. Çanaklar ve oklar kalın kaba görünüme sahiptir.

41 ve 42 katalog numaralı başlıklarının ion kymation süslemeleri stil özellikleriyle Caracalla Ankyra Hamamı²²⁷, MS 2. yüzyıl sonu – 3. yüzyıl başına tarihlenen Side Batı Nekropolü'ndeki Mausoleion²²⁸, MS 3. yüzyıla tarihlenen Side Büyük Hamamı²²⁹ ve yazıtı ile MS 4. yüzyıla tarihlenen Soloi Sütunlu Caddesi'ndeki²³⁰ üst yapı elemanlarındaki ion kymationlarla paralel özelliklere sahiptir. 41 ve 42 katalog numaralı başlıklar ion kymation süslemelerindeki stil özellikleri ve benzer örneklerden hareketle MS 3. yüzyıl sonu – 4. yüzyıl başlarına tarihlenmelidir.

3.5. ION KYMATIONLARI

Kappadokia Bölgesi'nde önemli sayıda mimari eleman üzerinde ion kymation (Çizim 5) süslemesi tespit edilmiştir. Ion kymationlar architrav – friz, friz, konsollu korniş ve alınlıkların taç ve kenar sınırlarında yer almaktadır.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı, Sarıkaya Roma Hamamı, Komana'daki tapınak, Sebastopolis, Tyana ve Aksaray Müzesi'nde yer alan mimari elemanlardaki ion kymation süslemelerinin stil özellikleri bu başlık altında incelenecektir.

3.5.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Bölgedeki en erken stil özelliklerine sahip ion kymation süslemeleri Elaiussa Sebaste Tapınağı ve Tyana'dadır. Bu ion kymationlar Elaiussa Sebaste Tapınağı 54 katalog numaralı korinth başlığında, Tyana'da 157 katalog numaralı friz, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişler üzerinde yer almaktadır.

²²⁷ Başaran, *Roma Çağı Lotus Palmet Örgesi*, 14a.

²²⁸ Arif M. Mansel, *Die ruinen von Side*, (Walter De Gruyter Berlin, 1983): 186, Abb. 149; Kramer, "Zu einigen architekturteilen des grabtempels westlich von Side, 160-162,

²²⁹ Arif M. Mansel, *Side* (1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları) (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1978): 227, Res 254 a.

²³⁰ Nedime C. Esenli "Soloi Pompeiopolis antik kenti yapıları ve mimari süslemeleri" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023): 73-74, Kat. 4.

Elaiussa Sebaste Tapınağı'nda 54 katalog numaralı korinth başlığının abakusunda, ion kymation süslemesinin kısmen korunmuş motifleri yer almaktadır. Motifler sıkı dizilime sahiptir. Yumurtalar geniş gövdelerden sivrilerek son bulmaktadır. Yumurta ve çanaklar sığ/çizgisel kanallarla ayrılmaktadır. Çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. İki çanağın arasında ok yer almaktadır. Yumurta ve çanaklara benzer şekilde oklarda çanaklardan sığ/çizgisel kanallarla ayrılmaktadır. Sapı kırık olan okun ucu geniş başlamakta ve sivri bir şekilde son bulmaktadır.

Tyana'da 157 katalog numaralı friz, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişlerdeki ion kymationlar sıkı dizilime sahip yumurta, çanak ve ok motiflerinden oluşmaktadır. Yumurtalar üstten kesik, geniş başlayan gövdeden uca doğru giderek daralan forma ve eğimli yüzeye sahiptir. Her iki kenarda yumurta gövdelerini saran çanaklar yer almaktadır. Çanaklar ile yumurtalar sığ ve dar kanallarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu görünümüleriyle motifler birbirlerinden bağımsız bir görüme sahip değildir. Çanakların arasında ince uzun, uca doğru sivrilerek ok motifleri bulunmaktadır. Yumurta ve çanakları birbirinden ayıran kanalların sığ derinliğe okların kenarlarında da mevcuttur. Bunun yanında süslemelerdeki çanak ve okların sırtlarında farklılıklar mevcuttur. 157 katalog numaralı friz ve 172 katalog numaralı konsollu kornişteki çanakların sırtları keskin, 173'te ise yumuşak geçişli ve etli yapıya sahiptir.

Süslemelerde tanımlanan bu stilistik detaylar, süslemelerin tarihlenmelerinde önemli kriterlerdir. Yumurtalarda görülen üstten kesik, uca doğru daralan geniş gövde formu ve ucu sivri uzun oklar Geç Hellenistik Dönem ion kymationlarında görülmektedir. Ancak Augustus Dönemi ile yumurtalar daha basık formda işlenmeye başlanmış, çanakların ve okların sırtları keskin ve yumuşak etli işlenmiştir²³¹. 54, 157, 172 ve 173 katalog numaralı bloklardaki ion kymation süslemeleri Geç Hellenistik Dönemdeki örneklerden ziyade Erken İmparatorluk Dönemi örneklerine daha yakın stil özelliklerine sahip olup bu döneme tarihlenen örneklerle birlikte değerlendirilecektir.

54, 157, 172 ve 173 katalog numaralı mimari elemanlardaki ion kymationlar yazıtıyla MÖ 12 – MS 2 yılları arasında Ephesos'taki Augustus ve Torunları onuruna inşa edilen Anıt'ın kornişinde, MÖ 4/3 yıllarına tarihlenen Mithridates ve Mazeus Kapısı frizinde, Pazar Bazilikasının ion başlığında ile stil özellikleriyle Claudius Dönemi'ne tarihlenen Miletos'taki Capito Hamamı Palaestrası'nın palmetli başlığında ve Ionik Avlu'daki frizindeki ion kymationlar²³² süslemeleriyle stilistik açıdan benzerliklere sahiptir.

Ephesos ve Miletos'taki ion kymationları sıkı dizilime sahip, yumurtalar üstten kesik uca doğru daralan geniş gövdelere, eğimli yüksek olmayan yüzeylere sahiptir. Sığ ve dar kanallarla çanaklardan

²³¹ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 24-29.

²³² Ephesos'taki örnekler için bkz. Wilhelm Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos (Sonderschriften Herausgegeben Vom Österreichischen Archäologischen Institut In Wien)*, Band 16, (Wien: Selbstverlag, 1974): 9, 20, 37, Fig. 4, 165, 86-103; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 16, 19; Miletos'taki örnekler için bkz. Köster, *Die bauornamentik von Milet*, 41, 49, Taf. 16. 1-4, Taf. 24. 1-7.

ayrılmaktadır. Yumurtanın her iki kenarındaki çanaklar geniş gövde başlangıç yerinden daralan kısma kadar yumurtayı çevrelemektedir. Çanakların arasında ince uzun gövdeli uçları sivri oklar bulunmaktadır. Bunun yanında çanak ve oklardaki farklılık incelendiğinde 54, 172 ve 173 katalog numaralı mimari elemanlardaki çanaklar ve ok motifleri sırtları Ephesos'taki gibi keskin ve 173 katalog numaralı konsollu kornişteki ise Miletos'takilere benzer şekilde yumuşak geçişli ve etlidir.

Ion kymation süslemelerinin yer aldığı 54 katalog numaralı korinth başlığındaki diğer süslemeler ve 157 numaralı frizin girland dekorasyonu, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişlerindeki akanthuslar Augustus Dönemi stil özelliklerine sahiptir. Mevcut veriler ışığında 54 katalog numaralı korinth başlığı, 157 katalog numaralı frizi, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişlerindeki ion kymation süslemeleri Augustus Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.5.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri

Traianus – Hadrianus Dönemleri stil özelliklerine sahip ion kymation süslemeleri Sebastopolis'teki 99 – 101 katalog numaralı frizler ve Tyana'daki 147 katalog numaralı architrav üzerinde yer almaktadır.

99 – 101 katalog numaralı frizlerin taçlarında ve 147 katalog numaralı architravın kısmen korunmuş olan cephesinde ion kymation süslemeleri yer almaktadır. Süslemelerdeki yumurtalar üstten kesik geniş gövdeli olup alt silmedeki süslemeye doğru kavis yaparak daralmakta ve birer iplikçik ile alt silmeye bağlanmaktadır. Yumurtaların her iki kenarında üst silmeden düz başlayan ve alt silmeye doğru kavisli bir şekilde daralarak onları çevreleyen çanaklar bulunmaktadır. Çanaklar ve yumurtalar derin ve geniş kanallar ile birbirlerinden ayrılmaktadır. Çanaklar geniş etli bir yapıya sahiptir. 99 – 101 katalog numaralı frizlerdeki yumurta ve çanaklar hacimli ve etli yapıda iken 147 katalog numaralı frizdeki yüzeyleri düzdür. Çanakların dış kenarlarının arasında ion kymationun diğer motifi olan oklar yer almaktadır. Oklar üst silmeden düz bir şekilde başlamakta ve çanakların kavis yaptığı noktadan itibaren sivrilerek alt silmeyle sonlanmaktadır. Bloklardaki ok motifleri arasında farklılık mevcuttur. 99 – 101 katalog numaralı frizlerde oklar, uzun gövdeli ve sivri uçlu mızrak şeklindedir; fakat 147 katalog numaralı frizde oklar kanatlara sahiptir. Bu kanatlar uçların sivrilmeye başladığı noktalarda her iki kenara doğru açılmakta ve birer iplikçik ile çanaklara bağlanmaktadır. 147 katalog numaralı frizde çanaklarla makaralar, oklarla boncuklar aynı aksta işlenmiştir. Süslemelerde form olarak farklılıklara rağmen yumurta ve çanakların arasındaki derin ve geniş kanallar okların kenarlarında da mevcuttur. Genel olarak süsleme motiflerinin kenarlarında derin matkap kullanımı tercih edilmekte, bu şekilde rahat dizilime sahip süslemelerin hem detayları vurgulanmakta hem de estetik görünüm sağlanmaktadır.

99 – 101 ve 147 katalog numaralı frizlerdeki ion kymation süslemeleri rahat dizilime sahiptir. Yumurtalar geniş ve uzun gövdelidir. Ayrıca yumurtalar kavisli bir şekilde daralmaktadır. Aynı şekilde yumurtaları kavisli ve düzgün bir şekilde saran çanaklar, okların yaygın olarak görülen formdadır. Form özelliklerinin yanında motiflerin genel olarak hacimli, etli ve kalın yapıdadır. Yumurtaların daralan

uçlarında ve okların kenarlarında iplikçik kullanımı mevcuttur. 147 numaralı frizdeki ion kymation ve inci – makaraları arasındaki ilişki MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen ion kymation süslemelerinde yaygın görülen stil özelliğidir. Buna ek olarak motiflerin kenar detaylarındaki derin matkap işçiliği Antoninuslar Dönemi Barok anlayışının en karakteristik özelliklerinden olan ışık – gölge efektinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir²³³.

99 – 101 katalog numaralı frizlerdeki ion kymationlar yazıtıyla kesin tarihlenen Pergamon’daki Traianus Tapınağı, Palaestra ve Kızıl Salonu yapılarının kornişlerinde²³⁴, 147 katalog numaralı friz ise Aphrodisias Hadrian Hamamı²³⁵ ve Attaleia Hadrian Propylonu²³⁶ architavlarında, Perge Nymphaionu F3²³⁷ ve Phaselis Hadrian Propylonu²³⁸ kornişlerindeki ion kymationlar ile yakın benzerliklere sahiptir. Bu benzerlikler, süslemelerin geneline hâkim olan rahat dizilim, motiflerin hacimli ve etli yapılarıdır. Ayrıca 147 katalog numaralı frizdeli ile benzer örneklerinde görülen yumurta – makara ve ok – boncuk uyumu, bu dönemde kural haline gelerek sonrasında da kullanılmaya devam etmiştir. Benzer örneklerle stil benzerliğine sahip 99 – 101 ve 147 katalog numaralı frizlerin ion kymation süslemeleri tarafımızca Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlenmektedir.

3.5.3. Antoninuslar Dönemi

Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahip ion kymation süslemeleri Tyana’daki 155 katalog numaralı architrav – friz, 158 – 164 katalog numaralı friz, 174 ve 175 katalog numaralı konsollu korniş, 195 ve 197 katalog numaralı alınlık parçaları, Aksaray Müzesi 37 katalog numaralı konsollu korniş, Kayseri Müzesi 43 katalog numaralı tavan kasetinde yer almaktadır.

Tyana’da 155 katalog numaralı architrav – frizinin taç kısımlarında ion kymation süslemeleri yer almaktadır. Süslemeleri oluşturan motifler rahat bir dizilime sahiptir. Geniş başlayan yumurtalar üstten kesik, kavisli bir şekilde daralarak son bulmaktadır. Onları kavisli bir şekilde saran çanakların yüzeyleri kalın ve yumuşak geçişlidir. Yumurtalar ve çanaklar, çanaklar ve oklar birbirlerinden derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Oklar kısa saplı ve üçgenimsi uçlara sahiplerdir. Bloğun architrav tacında yer alan yumurtalar friz tacındakilerle yakın formlara sahip olsa da yumurtaların kenar detayları yarım bırakılmıştır.

155 katalog numaralı architrav – frizinin üçüncü faskiasında yer alan yazıtıyla kesin olarak MS

²³³ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 35-43.

²³⁴ Pergamon’daki benzer örnekler için bkz. Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, 337-342, Taf. 114.1; Volker Michael Strocka, “Wechselwirkungen der städtrömischen und kleinasiatischen architektur unter Trajan und Hadrian”. *Istanbuler Mitteilungen* 38 (1988): Taf. 43.3; Rohman, *Die Kappitellproduktion der Römischen Kaizerzeit in Pergamon*, 10, 98, Taf. 36.4-6;

²³⁵ Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, 337-340, Taf. 113.3; Volker M. Strocka, *Das Markttor von Milet*. (Walter De Gruyter, Berlin, 1981): 27.

²³⁶ Strocka, *Das Markttor von Milet*, 28, Abb. 49.

²³⁷ Arif. M. Mansel, “Die Nymphaeen von Perge”, *Istanbuler Mitteilungen*. 25 (1975): 369-373; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I*, Pl. 107.1.

²³⁸ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 82, Lev. 22 a.

175-177 yıllarına tarihlenmektedir²³⁹. Yazıtıyla paralel olarak 155 katalog numaralı architrav – friz üzerindeki ion kymation süslemeleri, Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahiptir. Motiflerin iri ve hacimli, aralarındaki kanalların ise geniş ve derin işlenmesiyle zeminden öne çıkması ama birbirlerinden bağımsız bir görünüm sergilememeleri dönemin Barok anlayışıyla paraleldir. 155 katalog numaralı architrav – frizdeki ion kymation süslemesi yazıtıyla MS 161-167 yıllarına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu kornişleri²⁴⁰, MS 160-170 yıllarına tarihlenen Miletos Faustina Hamamı²⁴¹ ve MS 160-180 yılları arasında tarihlenen Sagalassos Yukarı Agora Nymphaionu'nun architrav – frizlerindeki²⁴² ion kymationlarla yakın benzerdir.

158 katalog numaralı frizin tacı ion kymation süslemesi üzerinde yer almaktadır. Motifler rahat bir dizilime sahiptir. Yumurtalar daire formuna yakın üst ve alt silmeye birer iplikçik ile bağlanmaktadır. Derin kanallarla ayrılan çanaklar kavisli bir şekilde yumurtaları sarmaktadır. Hafif kavisli başlayan çanaklar geniş ve düz yüzeylidir. Çanakların aralarında kalan oklar kısa saplı ve geniş üçgen uçludur. Uçların kenar kanatları çanaklara temas etmektedir.

158 katalog numaralı frizin ion kymation süslemesindeki motiflerin rahat dizilimi, iri ve hacimli form özellikleri 175-177 yıllarına tarihlenen 158 katalog numaralı architrav – frizindeki ion kymationlarında görülen stil detaylarıdır. Bununla birlikte yumurta ve okların iplikçiklerle alt silmeye ve çanaklara bağlanması, motiflerin rahat ancak geniş/seyrekle dizilime sahip olmaması Hadrianus Dönemi örneklerinde görülen özelliklerdir. Mevcut stil özelliklerinin yazıtıyla Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Attaleia Hadrianus Kapısı architravında, MS 147-149 yıllarına tarihlenen Ephesos Vedius Hamam – Gymnasiuonu kornişlerinde, Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı ve MS 2. yüzyıl ortalarına tarihlenen Side Tiyatrosu frizlerindeki ion kymation süslemelerinde karşımıza çıkmaktadır.

158 katalog numaralı frizin ion kymation süslemeleri stil özellikleriyle geç Hadrianus – erken Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

Kayseri Müzesi'nde sergilenmekte olan 43 katalog numaralı tavan kasetindeki ion kymation süslemesi, tavan bloğunun kaseti ile dış profili arasında yer almaktadır. Ion kymationlar rahat bir dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kısmen kesik, daha daire formuna yakın, geniş yüzeyle ve alttaki profile bir iplikçik ile bağlanmaktadır. Yumurtalar çanaklardan derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Kavisli bir şekilde saran çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanakların dış kenar aralarında yer alan oklar, kısa saplı ve uzun iri üçgen uçlulardır. Ok uçlarının kenarları çanaklarla temas halindedir.

²³⁹ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 137, 218. Taf. 81.81.

²⁴⁰ De Bernardi Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 3. Citta Della Troade Alla Pamfilia*. (Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1970), 173; Birol Can, Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, *Adalya*, XIII, (2005): 93-95, Res. 9-15.

²⁴¹ Strooka, *Das Markttor von Milet*. 20, Abb. 57.

²⁴² Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I*. 105, Pl. 44.1-3.

Aksaray Müzesi'nde sergilenen 37 katalog numaralı konsollu kornişinde yer alan ion kymation motifleri rahat bir dizilime sahiptir. Yumurtalar ve çanaklar üst silmeye yapışık işlenmişlerdir. Yumurtalar üstten kesik geniş bir gövdeyle başlamakta ve alta doğru daralarak bir iplikçik ile alt profile bağlanmaktadır. Yumurta ve çanaklar derin ve geniş kanallarla birbirinden ayrılmaktadır. Yumurtayı çevreleyen çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanakların dış kenarlarının arasında oklar yer almaktadır. Ok uçları uzun üçgen, sapları kısadır. Oklar, çanaklarda olduğu gibi keskin sırtlı ve ince yapıdadır. Bazı ok uçları diğerlerinden farklı olarak daha geniş yüzeylidir. Ok uçlarının kenarlarındaki kanatlar çanaklarla temas halindedir.

159 – 164 katalog numaralı friz, 174 – 175 katalog numaralı konsollu kornişlerinde ion kymation süslemeleri yer almaktadır. Süslemelerdeki motifler rahat dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kısmen kesik dışa kavisli daire formda, kavisli bir şekilde daralarak bir iplikçik ile alt silmeye bağlanmaktadır. Yumurtalar ve çanaklar derin ve geniş kanallarla birbirinden ayrılmaktadır. Bu şekilde zeminden bağımsız bir görünüme sahiptirler. Çanaklar yumurtaları kavisli bir şekilde sarmaktadır. Çanaklar etli/kalın yapı da fakat dış kenarları keskindir. Çanakların arasında yer alan oklar kısa saplı ve uzun üçgen uçludur.

195 katalog numaralı frizin tacı ve 197 katalog numaralı alınlık parçalarında yer alan ion kymation rahat dizilime sahiptir. Yumurtalar kısmen üstten kesik, geniş kavisli bir forma sahiptir. Yumurtalar ve çanaklar birbirlerinden derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Çanaklar ince hatlı ve düz yüzeylidir. Çanakların aralarında oklar yer almaktadır. Oklar oldukça dar ve keskin sırtlı, kısa saplı ve uzun uçludur. Ok uçlarının kenar kanatları çanaklara temas etmektedir. Yumurta ve çanaklarda görülen derin ve geniş kanallar çanaklarla oklar arasında da mevcuttur.

Tyana, Aksaray, Kayseri'deki ion kymation süslemelerini MS 175-177 yıllarına tarihlenen 155 katalog numaralı architrav – frizi ile birlikte değerlendirildiğimizde motiflerin orantılı bir şekilde birbirini tekrar eden formları, iri ve hacimli işlenmesi, derin ve geniş kanallarla ayrılması, estetik ve başarılı işçiliği benzer stil özellikleridir. Aksaray Müzesi'nde çanaklarla birlikte yumurtaların bazılarının üst silmeye yapışık işlenmesi Hadrianus Dönemi'nde görülen bir özellik olup Antoninuslar Dönemi'nin erken örneklerinde görülmektedir. Tyana, Aksaray ve Kayseri ion kymation süslemelerinin rahat dizilimi ve ışık gölge efekti oluşturması amacıyla başarılı bir şekilde kullanılan derin ve geniş matkap kullanımı Antoninuslar Dönemi'nde popüler hale gelen Barok Sanat anlayışının karakteristik özelliklerindendir²⁴³. Tyana ve Kayseri'deki ion kymationlarda içe eğik çanaklar ve kısmen üst silmeyle bağlantılı yumurtaların birer iplikçik ile alt silmeye/süslemeye bağlanması bu dönem ile özdeşirilen stilistik özelliklerdir.

²⁴³ Antoninler Dönemi ion kymation stil özellikleri için bkz. Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 44-51; Can, *Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri*", 93-95.

Tyana, Aksaray, Kayseri'deki ion kymationlar, yazıtıyla MS 147-149 yıllarına tarihlenen Ephesos Vedium Gymnasiuonu²⁴⁴ ve MS 140-150 yılları arasına tarihlenen Serapis Tapınağı²⁴⁵, MS 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Side Tiyatrosu²⁴⁶ ve Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı²⁴⁷, MS 161-167 yılları arasına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu²⁴⁸ ve MS 160-170 yılları arasına tarihlenen Miletos Faustina Hamamı'ndaki²⁴⁹ ion kymation süslemeleriyle paralel stil özelliklerine sahiptir. Aksaray Müzesi'ndeki çanaklar ve yumurtalar Ephesos Vedium Gymnasiuonu kornişlerinde ve Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı frizlerindeki süslemelerde olduğu gibi üst silmeye yapışık olarak işlenmiştir. Tyana ve Kayseri'deki örneklerde ise Ephesos Serapis Tapınağı, Side ve Aspendos tiyatrosu ile Miletos Faustina Hamamı'ndaki mimari elemanlarındaki yumurtalarda olduğu gibi üstten kısmen kesik daire formuna yakın, çanaklar içe kavislidir. Bölgedeki süslemelerdeki çanaklar benzer örneklerle paralel olarak düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. 195 katalog numaralı frizdeki oklar hariç bölgedeki diğer ok motifleri bahsi geçen benzer örneklerdeki oklarda olduğu gibi kısa saplı ve uzun üçgenimsi uçlara sahiptir. 195 katalog numaralı frizdeki oklar ise bölgedeki diğer oklara göre daha ince hatlıdır. Aspendos Tiyatrosu'nun üst katındaki simadaki oklarda 195 katalog numaralı frizdeki gibi ince hatlı olup yakın benzerliğe sahiptir. Bölgedeki ve benzer örneklerin genelinde başarılı derin ve geniş matkap kullanımı sonucunda motifler, aralıklı/rahat dizilimi ve ışık gölge efekti sayesinde zeminden bağımsız estetik özgün görünüme sahiptir. Tyana, Aksaray, Kayseri'deki ion kymationlar hem bölgedeki yazıtlı örnek hem de Anadolu'daki diğer benzer örneklerle olan ortak stil özelliklerinden hareketle Antoninuslar Dönemi'ne tarihlendirilmelidir.

3.5.4. Severuslar Dönemi

Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahip ion kymation süslemeleri Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 6 – 19 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişler, Komana'daki tapınağın 62 ve 63 katalog numaralı kapı, 65 katalog numaralı architrav, 69 – 75 katalog numaralı friz, 76 – 80 katalog numaralı konsollu korniş, 82 ve 83 numaralı alınlık; Tyana'daki 148 – 154 katalog numaralı architrav, 156 katalog numaralı architrav – friz, 165 – 169 katalog numaralı frizler, 171 katalog numaralı friz – konsollu korniş, 176 – 190 katalog numaralı konsollu kornişler, 194 ve 197 katalog numaralı alınlık parçaları; Ereğli Müzesi'ndeki 87 katalog numaralı frizde yer almaktadır.

Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 6 – 19 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerinde yer alan ion kymation süslemeleri rahat bir dizilime sahiptir. Yumurtalar daire

²⁴⁴ Stročka, *Das Markttor von Milet*, 29, abb. 54.

²⁴⁵ Volker M. Stročka, "Wechselwirkungen der stadtrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian" 303-305, Taf. 46.4.

²⁴⁶ Mansel, *Die ruinen von Side*, 138, abb 111.

²⁴⁷ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I.* 27-28, Pl. 25.

²⁴⁸ De Bernardi Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 3. Citta Della Troade Alla Pamfilia*. 173; Can, Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri", 93-95, Res. 9-15.

²⁴⁹ Stročka, *Das Markttor von Milet*, 20, Abb. 57.

formuna yakın, geniş gövdeli ve kavisli bir şekilde daralmaktadır. Dış bükey yüzeyli ve kabartma derinlikleri yüksektir. Çanaklarla arasında yer alan derin ve geniş kanallar yumurtalara zeminden bağımsız bir görünüm vermektedir. Çanaklar yumurta kenarlarından açılmaksızın kavisli bir şekilde onları sarmaktadır. Ancak altta çanak uçları birleşmemektedir. Çanakların kenarları keskin geçişli ve genel olarak ince hatlıdır. Çanakların dış kenarları arasında yer alan oklar kısa saplı ve uzun üçgen uçludur. Saplar geniş başlamakta ve uçlara doğru daralmaktadır. Üçgen ok uçları geniş yüzeyli ve kenar kanatları çanaklara temas etmektedir. Yumurtalarda görülen yüksek kabartma derinliği çanaklarda ve oklarda da mevcuttur. Motiflerin kenarlarında derin ve geniş matkap işçiliği görülmektedir.

Komana'daki tapınağın 62 ve 63 katalog numaralı kapı, 65 katalog numaralı architrav, 69 – 75 katalog numaralı friz, 76 – 80 katalog numaralı konsollu korniş, 82 ve 83 katalog numaralı alınlık parçaları üzerinde yer alan ion kymationlardaki motifler iri ve hacimli, derin matkap kullanımına bağlı olarak birbirinden ve zeminden bağımsız görünüme sahiptir. Yumurtaların geniş gövdeleri kavisli daralmakta ve sivrilerek son bulmaktadır. Dışbükey yüzeyleri oldukça yüksek kabartma derinliğine sahiptir. Yumurtalar çanaklardan geniş ve derin kanallarla ayrılmaktadır. Üstten daha geniş bir açıyla çanaklar altta birleşmeksizin kavisli bir şekilde yumurtaları sarmaktadır. Kalın yapılı düz yüzeyli ve kenar geçişleri keskindir. Onların dış kenarları arasında yer alan oklar kısa saplı ve uzun uçludur. Geniş başlayan saplar uçlara doğru daralmakta iken uçlar üçgen veya bu forma yakın bir görünümündedir. Kenar kanatları çanaklara temas etmektedir. Yumurtalar ve çanaklar arasında görülen geniş ve derin kanallar diğer motifler için de geçerlidir.

Tyana'daki 148 – 154 katalog numaralı architrav, 156 katalog numaralı architrav – friz, 165 – 169 katalog numaralı frizler, 171 katalog numaralı friz – konsollu korniş, 176 – 190 katalog numaralı konsollu kornişler, 194 ve 197 katalog numaralı alınlık parçaları; Ereğli Müzesi'ndeki 87 katalog numaralı frizindeki ion kymationlar, Sarıkaya Roman Hamamı ve Komana'daki tapınağın ion kymationlarında olduğu gibi rahat dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kısmen kesik hacimli ve daha uzundur. Üst yüzeyi ve kenarları içe kavisli derinleştirilmesiyle zeminden bağımsız bir görünümüne sahiptir. Yumurtalar ve çanaklar arasındaki kanallar derin ve oldukça geniştir. Diğer iki yapıdaki çanaklardan farklı olarak Tyana ve Ereğli Müzesi'ndeki çanaklar yumurtaları daha geniş kavisle sarmaktadır. Çanaklar etli yapılı, düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. Çanakların dış kenarlarında yer alan oklar kısa saplı ve uzun ve iri uçlara sahiptir. Kısa saplar geniş başlayarak uçlara doğru daralmaktadır. Uçların kenar kanatları çanaklarla temas halinde olup kalp görünümünü andırmaktadır.

Sarıkaya Roma Hamamı, Komana'daki tapınak, Tyana ve Ereğli Müzesi'ndeki ion kymation süslemelerinde yoğun matkap işçiliğine bağlı olarak zeminden ve diğer motiflerden bağımsız rahat dizilim söz konusudur. Motiflerin abartılı şekilde iri ve hacimli işlenmesi ile Antoninuslar Dönemi Baroğu'nun en dikkat çeken özelliği olan ışık – gölge efekti vurgulanmaktadır. Çanaklar daha kavisli, düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. Okların kısa saplı ve kalp formunu andıran uzun kenar kanatlı işlenmesi

ise Severuslar Dönemi ion kymationlarında yaygın görülen stil özelliğidir²⁵⁰. Bu stil özellikleri yazıtıyla MS 178 yılı sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Portikosu²⁵¹, MS 198 yılına tarihlenen Perge Nymphaion F2²⁵², MS 211/212 yıllarına tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu²⁵³, Nysa Tiyatrosu²⁵⁴, Sardes Hamam – Gymnasiuonu²⁵⁵ architrav – frizlerinde, MS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen Ephesos Tholos Yapısı²⁵⁶ ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Perge Güney Kapısı'ndaki²⁵⁷ konsollu kornişlerindeki ion kymationlar ile yakın stil benzerliklerine sahiptir.

Benzer örneklerdeki motiflerin aralıklı rahat dizilimi, motiflerin iri ve hacimli işlenmesi ve form özellikleri Severuslar Dönemi ile özdeşleşen bölgedeki ion kymationlarda da tespit edilen önemli detayların başında gelmektedir. Ayrıca motiflerin genel formları, çanakların düz yüzeyli ve keskin kenarları, okların geniş başlayıp daralan kısa sapları ve üçgen forma yakın ok uçları benzer örneklerle bölgedeki ion kymationların ortak benzerlikleridir. Farklı olarak Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınağın çanakların yoğun matkap kullanımına bağlı olarak yumurtalarla aralarında yer alan kanalların derin ve geniş olmasına rağmen yumurtaları kavisli bir şekilde sarmaları Smyrna Agorası, Sardes Hamam – Gymnasiuonu, Ephesos Tholos Yapısı, Nysa ve Hierapolis Tiyatrolarında da mevcuttur. Ancak Tyana ve Ereğli Müzesi'ndekilerde ise çanaklarla yumurtaların arasındaki genişliğin daha fazla olduğu dolayısıyla hem birbirinden hem de zeminden bağımsız görünüm sergiledikleri gözlemlenmektedir. Bu durum Perge'deki Nymphaion F2 ve Güney Kapısı'ndaki ion kymation süslemelerinde de mevcuttur. Mevcut stil özellikleri itibariyle Sarıkaya Roma Hamamı, Komana'daki tapınak, Tyana ve Ereğli Müzesi'ndeki ion kymation süslemeleri Severuslar Dönemi'ne ait olmalıdır.

Komana'daki Roma Anıt Mezarı'nın yakınındaki 84 katalog numaralı architravın tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Süslemedeki motifler birbirlerinden ve zeminden bağımsız, seyrek dizilime sahiptir. Yumurtalar daire şeklinde, yüzeyleri düz kenarları derin işlenmiştir. İçeride kavisli başlayan ve yumurtaların altında birleşen çanaklar geniş ve derin açıyla yumurtaları sarmaktadır. Çanaklar kalın hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanakların dış aralıklarında yer alan oklar ise çatak ya da kırılmalı kuyruğu şeklinde kısa saplı ve üçgen uçludur. Okların hem sapları hem de uçları yivlidir.

84 katalog numaralı architravın tacında, ion kymation süslemesinde, motiflerin formları ile birlikte derin ve abartılı matkap kullanımına bağlı olarak Severuslar Dönemi'nden itibaren süslemelerde gerçekleşen stilistik yozlaşmanın etkili olduğu düşünülmektedir. Stil özellikleri göz önüne alındığında

²⁵⁰ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 53-56.

²⁵¹ Naumann ve Kantar "Die agora von Smyrna", 107-109, Taf. 24b.

²⁵² Mansel, "Die Nymphaeen von Perge", 70; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I*, Pl. 110.1.

²⁵³ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 90.1.

²⁵⁴ Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander I*, 129-130, Taf. 34.1.

²⁵⁵ Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*, 170, Fig. 352-354.

²⁵⁶ Koenigs ve Radt, "Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 347-348; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, Pl. 89.3.

²⁵⁷ Mansel, "Die Nymphaeen von Perge", 65; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 113.3.

Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz Komana'daki tapınağın 61 katalog numaralı korinth üst başlık parçası, MS 3. yüzyıl başlarına tarihlenen Ankyra Caracalla Hamamı²⁵⁸ ve MS 3. yüzyıla tarihlenen Side Geç Antik Dönem Kapısı onarım bloğu²⁵⁹ üzerinde yer alan ion kymationlarla ortak benzerliklere sahip olduğu gözlemlenmektedir. Süslemeyi oluşturan motiflerin birbirinden ve zeminden bağımsız seyrek dizilimi, formları ve diğer stil özellikleri benzer örneklerle paraleldir. 84 katalog numaralı architravın tacında ion kymationu ile benzer örnekler arasındaki tek farklılık okların yivli işlenmesidir. Ancak bu uygulamanın benzer bir örneği henüz tespit edilememiştir.

84 katalog numaralı architrav geç dönemlerde apsis eklenerek kiliseye çevrilen bir Komana'daki Roma Anıt Mezarı yakınında yer almaktadır. Roma Anıt Mezarı'na ait tonoz üzerindeki bir yazıt, MS 311 yılına tarihlenmiştir²⁶⁰. Süslemedeki stil özellikleri ve benzer örneklerdeki ortak stil detayları arasında paralellik göz önüne alındığında, kiliseden önceki evreye ait olmalıdır. Mevcut veriler ışığında 84 katalog numaralı ion kymation süslemesinin MS 3. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir.

3.5.5. Geç Antik Dönem

191 katalog numaralı konsollu kornişin konsollarını çevreleyen ion kymation süslemesi önceki ion kymation süslemelerine göre geç dönem özelliklerine sahiptir. Süslemedeki motifler arasında orantısal birlik mevcut değildir. Yumurtalar geniş ve kavisli yüzeye sahiptir, çanaklardan derin ve geniş olgu ile ayrılmaktadır. Çanaklar içten dışa doğru açılmakta kavisli bir şekilde yumurtaları çevrelemektedir. Düz yüzeyli ve keskin kenarlıdır. Onların arasında yer alan oklar oldukça kalın saplı ve üçgen uçludur. Ok uçlarının kanatları çanaklarla temas halindedir. Süslemeyi oluşturan motifler derin ve özensiz matkap kullanımına bağlı olarak estetikten uzak, zeminden ve birbirlerinden bağımsız bir görünümündedir.

191 katalog numaralı konsollu kornişteki ion kymation süslemesinin Severuslar Dönemi'nin sonlarından itibaren giderek bozulan ion kymation süslemelerinin özelliklerine sahip olduğu düşünülmektedir. Stilistik olarak Caracalla Dönemi'ne tarihlenen Ankara Roma Hamamı²⁶¹, MS 4. yüzyıla tarihlenen Afyon Müzesi'ndeki kompozit başlık²⁶² ve Soloi Sütunlu Caddesi'ndeki üst yapı elemanında²⁶³ yer alan ion kymation süslemeleriyle paralel özelliklere sahiptir. Bu benzerlikler yozlaşmış/özensiz işçiliğe bağlı olarak süslemedeki motiflerin zeminden ve birbirlerinden bağımsız bir görünümde olmaları ve motiflerin birbirleri arasındaki orantısal farklılıklardır. 191 katalog numaralı

²⁵⁸ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Lev. 14 a.

²⁵⁹ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 186-187, Abb/kat 98.

²⁶⁰ Mükerrrem U. Anabolu, *Kappadokia Komana'sındaki Mezar Anıtı*. (İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Matbaası, 1967): 5-20; Richard P. Harper ve İnci Bayburtluoğlu, "Preliminary report on the excavations at Şar, Comana Cappadociae in 1967" *Anatolian Studies*, 18, (1968):149-158

²⁶¹ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*. Lev. 14 a.

²⁶² Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 19, Fig. 21.

²⁶³ Esenli, "Soloi Pompeipolis Antik Kenti Yapıları ve Mimari Süslemeleri", 73-74, Kat. 4.

konsollu kornişteki ion kymation mevcut stil özellikleri ve benzer örneklerinden hareketle MS 3. yüzyıl sonu – 4. yüzyıl başlarına tarihlenmelidir.

3.6. KIVRIK DAL SÜSLEMELERİ

Kappadokia Bölgesi'nde kıvrık dallar (Çizim 6) Komana'daki tapınak, Tyana ve Ereğli Müzesi'nde yer alan architrav – friz, friz ve friz – konsollu kornişlerinde friz kuşak dekorasyonlarında kullanılmıştır. Bu başlık altında bölgede tespit edilen kıvrık dalların stil özellikleri incelenerek tarihlleme önerileri yapılacaktır.

3.6.1. Antoninuslar Dönemi

Tyana'da 155 katalog numaralı architrav – friz ve 158 katalog numaralı frizde yer alan kıvrık dal süslemeleri Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

155 katalog numaralı architrav – frizi yazıtıyla MS 175-177 yıllarına tarihlenmektedir²⁶⁴. 158 katalog numaralı architrav – frizi düz zeminli friz kuşağında kıvrık dal süslemesi yer almaktadır. Kıvrık dallar kuşak sınırlarından taşmaksızın yatay “s” şeklinde kıvrım yaparak kuşak boyunca uzanmaktadır. Ana dallar sığ tek yivli, kabartma derinliği yüksek, eğimli, güçlü ve hacimli görünüme sahiptir. Ana dalların kıvrım yaptığı noktalarından yan dallar içe doğru kıvrım yapmaktadır. Ana dallara benzer şekilde yan dallarda da kabartma derinliği yüksek, yivli, güçlü ve hacimli görünüme sahiptir. Yan dallardan dışa doğru kılıf yaprakları filizlenmektedir. Kılıf yaprakları üç parmaklıdır. Parmakların bazıları geriye doğru kıvrılarak dallara temas etmektedir. Parmakların yüzeyleri geniş ve eğimli olup kenarları matkaplarla keskin bir şekilde derinleştirilmiştir. Korunmuş durumdaki ilk yan dalın ucunda çiçek rozeti, diğerinde ise figürlü rozet (öne doğru hamle yapan yaban domuzu) doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Bölgede yazıtıyla tarihlenen tek mimari eleman olan 155 katalog numaralı architrav – frizindeki süslemelerin stil özelliklerinin tespit edilmesi açısından önemlidir.

155 katalog numaralı architrav – frizindeki kıvrık dalın kabartma derinliği yüksek, keskin kenar hatlarına sahip, geniş ve hacimlidir. Buna rağmen süslemeler kuşak sınırlarından taşmamakta, dengeli ve orantılı bir şekilde kuşak yüzeyine dağılmaktadır. Başarılı matkap kullanımına bağlı olarak süslemelerin kenarları keskin ve derin, motiflerin hacimli ve orantılı işlenmesiyle ışık gölge efekti vurgulanmıştır. Kıvrık dalda görülen bu stilistik özellikleri Antoninuslar Dönemi barok anlayışı ile özdeşleştirilmektedir²⁶⁵. Ancak ana ve yan dalların yivli işlenmesi Antoninuslar Dönemi kıvrık dallarında görülen bir stil özelliğidir.

155 katalog numaralı architravın frizlerindeki dalların yivli işlenmesi yazıtıyla MS 161-168 yılları arasında tarihlenen Aspendos Tiyatrosu²⁶⁶ ve 178 yılı sonrasına tarihlenen Smyrna Agora

²⁶⁴ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*, 217-218, Kat. 81.

²⁶⁵ Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, 96-97.

²⁶⁶ Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu mimari bezemeleri” Res. 4 b, 18.

Portikosu²⁶⁷ frizleri ile stil özellikleriyle MS 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Parion Tiyatro architrav – frizinde²⁶⁸ görülen bir uygulamadır. Ancak friz kuşağının daha sade görünümü itibarıyla Parion Tiyatrosu’ndaki architrav – frizindeki kıvrık dal süslemesi daha yakın bir görünüme sahiptir. Parion Tiyatro frizindeki kıvrık dal merkezde yer alan akanthuslardan başlamakta ve her iki kenara doğru “s” yaparak uzanmaktadır. “S” yaparak uzanan ana dallardan kılıf yaprakları ve geriye doğru kıvrım yapan yan dallar çıkmaktadır. Kıvrım boşluklarında yaprak ve çiçek rozetleri yer almaktadır. Kuşak sınırlarını zorlamayan ana dallar yivli, kılıf yaprakları geniş yüzeyli ve yan dallar kırılğan yapıda, çiçekleri daire şeklinde göbek ve geniş yapraklara sahiplerdir. Kıvrık dalı oluşturan motifler, ışık gölge efekti sağlayan iri ve hacimli, estetik görünüme sahiptir. Ana dallardaki kıvrım geçişleri hariç 155 katalog numaralı architravın frizleri ile Parion Tiyatrosu architrav – frizindeki kıvrık dallar benzer stil özelliklerine sahiptir. 155 katalog numaralı architrav – frizdeki kıvrık dal yazıtı ve mevcut stil özellikleriyle MS 175-177 tarihlenmektedir.

158 katalog numaralı bloğun friz kuşağı dış bükey kavisli olup kıvrık dal süslemesi bu yüzey üzerinde yer almaktadır. Tahribata rağmen kıvrık dalların birbiriyle uyumlu oldukları görülmektedir. Ana dallar yumuşak sırtlı ve hacimlidir. Onlardan filizlenen kılıf yaprakları ise hem ana dalları hem de yan dalların belli kısımlarını sararak kıvrım yapmaktadır. Kılıf yaprakları oldukça geniş yüzeyli ve üçer parmaklı oluşmaktadır. Parmakların kenarları keskin ve derindir. Kılıf yapraklarının altında başlayan ve içe doğru kıvrım yapan yan dallar ise daha sık kabartma yükseklikte ve oldukça kırılğan yapıya sahiptir. Yan dal çiçek rozeti ile son bulmaktadır. Daire merkezli ve dört yapraklı rozet doldurma ögesi olarak kullanılmıştır.

158 katalog numaralı architravındaki kıvrık dallar Hadrianus Dönemi’ne tarihlenen Aphrodisias Aphrodite Tapınağı Temenosu frizindeki kıvrık dallarla ortak stil benzerliklerine sahiptir. Aphrodisias Aphrodite Tapınağı Temenosu frizindeki kıvrık dallar orantılı bir şekilde friz kuşağını doldurmaktadır. Ana dallar ince saplı ve geniş yüzeyli yapraklara sahip kılıf yapraklarıyla sarılıdır. Yaprakların kenarları keskin, kabartma derinliği yüksektir. Ayrıca yaprakların altlarında da matkap işçiliği görülmekte ve böylece motifler friz zemininden bağımsız bir görünüm oluşturmaktadır. İçe kıvrım yapan kılıf yaprakları doldurma ögesi olarak tercih edilmiş olan çiçek rozetleriyle son bulmaktadır. Rozetlerin ortası daire şeklinde, dört veya beş yapraklıdır. Rozetlerin merkezlerindeki daireler ince hatlı matkaplarla detaylandırılmıştır. Ayrıca iki rozet sarmalının arasında yer alan boşluk yaprak rozeti ile doldurulmuştur. Gerek süslemenin orantılı bir şekilde frize yerleştirilmesi gerekse motiflerin detaylı ve başarılı işçiliği MS 2. yüzyılın ilk yarısında görülen yüksek sanat anlayışını yansıtmaktadır. 158 katalog numaralı architravındaki kıvrık dal ile karşılaştırıldığında süslemelerin friz yüzeyine orantılı bir şekilde yerleştirilmesi, ana dalların kılıf yapraklarıyla kaplanması ve doldurma ögesi olarak tercih edilen geniş

²⁶⁷ Naumann ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107-108, Taf. 24 d.

²⁶⁸ Cevat Başaran ve Mustafa Yıldızlı, “Parion Tiyatrosu Roma Dönemi mimari bezemeleri,” *Parion Roma Roma Tiyatrosu 2006 – 2015 yılı çalışmaları, mimarisi ve buluntuları* içinde, der., Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016): 89-90, Fig. 18.

yapraklı çiçek rozetleri ortak özelliklerdir. Ancak 158 katalog numaralı architravdaki kıvrık dalların kılıf yapraklarının daha dar olması, ince ve kırılğan yapıda yan dallar ve genel olarak süslemelerin daha hacimli olması farklı olan özellikleridir. 158 katalog numaralı architravdaki kıvrık dallar ile paralel benzerliklere sahip diğer örnekler Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen Sagalassos Hamamı²⁶⁹, Side Tiyatrosu²⁷⁰ ve Aspendos Tiyatrosu²⁷¹ frizlerindeki kıvrık dallardır. 158 katalog numaralı architravdaki kıvrık dallarda olduğu gibi kılıf yapraklarıyla sarılmış ana dallar, ince ve kırılğan yapıda yan dallardan ve doldurma ögesi olarak geniş yapraklı çiçek rozetlerinden oluşmaktadır. Ayrıca kılıf yaprakları dar ve uzun örgeler hacimli ve orantılı bir şekilde friz kuşağında yer almaktadır.

155 katalog numaralı architrav – frizi ve 158 katalog numaralı frizindeki kıvrık dallar paralel dönem özelliklerine sahiptir. Kıvrık dalları oluşturan motiflerinin kuşak sınırlarını zorlamaksızın orantılı bir şekilde devam etmesi, iri ve hacimli işlenmesi, süslemelerdeki zengin dekorasyon ortak benzerliklerdir. Ancak 155 katalog numaralı architrav – frizindeki kıvrık dalın kalabalık dekorasyona, daha hacimli ve iri işlenmiş motiflere, derin matkap işçiliğine sahiptir. 158 katalog numaralı frizde ise kıvrık dallar daha dar, sade ve kırılğan yapıdadır. Mevcut stilistik detaylar 158 katalog numaralı frizindeki kıvrık dalın, yazıtıyla Marcus Aurelius Dönemi'ne tarihlenen 155 katalog numaralı architravdaki kıvrık daldan daha erken döneme, geç Hadrianus – erken Antoninuslar Dönemi'ne ait olmalıdır.

3.6.2. Severuslar Dönemi

Komana'daki tapınağın 62 ve 63 katalog numaralı kapı bloklarında, 68 – 75 katalog numaralı frizlerinde, Tyana'daki 165 katalog numaralı friz ve 171 katalog numaralı friz – konsollu korniş ile Ereğli Müzesi'ndeki 84 katalog numaralı frizindeki kıvrık dallar Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

62 ve 63 katalog numaralı kapı, 68 – 75 katalog numaralı frizlerde birbirinden farklı kıvrık dal süslemeleri görülmektedir. Kıvrık dallar kıvrım yaparak friz kuşağı boğunca uzanmaktadır. Ana dallar kıvrım noktalarının öncesinde ve sonrasında altından yan dallar çıkmaktadır. Bu durum kuşak boyunca karşılıklı kıvrım yaparak devam etmektedir. Ana ve yan dallar kılıf yapraklarıyla kaplıdır. Kılıf yapraklarının parmak sayıları üç ve dört arasında değişmektedir. Yaprakların yüzeyleri geniştir ve bazılarının merkezinde derin yivler yer almaktadır. Yaprakların parmakları ise ince ve uzundur, sivrilerek son bulmaktadır. Parmaklar hem kendi gövdelerindeki hem de komşu dallara iplikçiklerle bağlanmaktadır. Gerek sivri uçlu parmaklar gerekse iplikçikler yaprakların kenarlarının dikensi görünmesini sağlamaktadır. Dalların arasında doldurma ögesi olarak çiçek ve yaprak rozetleri yer

²⁶⁹ Aphrodisias ve Sagalassos'taki kıvrık dal örnekleri için bkz. Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 88, Pl. 76.2, 122, Pl. 65.3.

²⁷⁰ Mansel, *Die runien von Side*, 138, Abb. 111.

²⁷¹ Can, "Antoninler Dönemi Baroğu ışında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri", 96-97; Can, "Roma Çağı Anadolu mimarisinde Kıvrık dal (Ranke) bezemeleri" (Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum): 95-96, Lev. 34b.

almaktadır. Süslemenin genelinde yoğun matkap kullanımı söz konusudur. Motiflerin kenar derinlikleri yüksektir. Bu durum motiflerin kuşak zemininden bağımsız bir görünüm sergilemesini sağlamaktadır. İri ve yüksek kabartma şeklindeki örgeler kuşağın genelini kaplamaktadır. Yapının frizleri üzerinde yer alan kıvrık dallar ise daha yaygın görülen kıvrım yaparak uzanmakta, onlardan çıkan yan dallar tersi yönde içe doğru kıvrım yapmaktadır. Ana ve yan dallardan filizlenen kılıf yaprakları kapıdakilere göre daha geniş yüzeyli olup friz kuşağını tamamen kaplamaktadır. Kılıf yapraklarının kıvrım geçişleri açılı ve keskindir. Ayrıca yüzeylerde derin ve sığ yivlerle detaylandırma yapılmıştır. Kapıda olduğu gibi parmaklar iplikçiklerle birbirlerine bağlanmaktadır. Helezonların arasındaki boşlukları ise geniş ve sivri uçlara sahiptir. Aynı şekilde dikensi görünüm frizlerdeki kılıf yapraklarında da görülmektedir. Helezonların arasındaki boşluklarda doldurma ögesi olarak çiçek, yaprak ve figürlü rozetler tercih edilmiştir. Çiçek ve yaprak rozetlerinin yaprakları geniş olup yüzey ve kenarlarında keskin ve derin matkap işçiliği görülmektedir. Figürlü rozetlerde ise profilden ağzı açık dili aşağı sarkan bir yaban domuzu ve cepheden bir aslan başı tasviridir. Baş ve kısmen ön gövdesiyle tasvir edilen domuzun gözleri badem şeklinde kabartma, bedeni yumuşak geçişli sığ ve kısa yivlerle verilirken tahrip durumundaki aslan baş ise öne doğru yüksek kabartma şeklinde, yeleleri yivli ve sivri uçlu iri yaprakçık şeklindedir. Kapının kuşağında görüldüğü üzere örgeler friz kuşağının sınırlarını zorlamakta ve tamamen kaplamaktadır. Aynı şekilde oldukça hacimli işlenen motiflerin yüzeyleri ve kenarlarında yoğun matkap kullanımı mevcuttur.

165 katalog numaralı frizin kuşağında kılıf yapraklarıyla kaplı ana dallar kuşak boyunca kıvrım yaparken kılıf yapraklarından yan dallar içe doğru kıvrım yapmaktadır. Kılıf yapraklarının yüzeyleri geniş ve kıvrımlı, kenarları keskin ve derindir. Yapraklar üç parmaklıdır. Merkez boşluktaki doldurma ögesi geniş yüzeyli dört yapraklı çiçek rozetidir. Kıvrık dallar friz kuşağını tamamen kaplamakta ve sınırlarını zorlamaktadır. Bunların süslemeleri ise dolgun ve hacimlidir.

Kıvrık dallarda süslemelerinde yoğun matkap kullanımı mevcuttur. Bu durum süslemelerin daha iri ve hacimli görünmesini sağlamaktadır. Işık – gölge efektini daha çarpıcı hale getirmektedir. Ayrıca kuşaklar daha kalabalık bir görünüme sahiptir. Bu durum kuşak sınırlarını zorlamaktadır. Antoninuslar Dönemi’nde orantılı bir şekilde örgelerin kuşak yüzeyine dağıtılmasının yerini kuşak yüzeyini tamamen kaplayan iri yapraklara bırakması Severuslar Dönemi’nde görülen diğer bir özelliktir. Severuslar Dönemi’nde görülen bir diğer stilistik gelişme özellikle bitkisel motiflerin yüzey ve kenarlarındaki matkap işçiliğidir. Sığ ve derin kanallarla parçalanmış yüzeyler, zeminden yüksek sivrileştirilerek dikensi görünüme sahip kenarlar özellikle yapraklarda sık görülen bir durumdur. Yaprak dilimlerindeki parmaklar arasındaki iplikçikler yine MS 2. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaygın görülen bir diğer özelliktir²⁷².

²⁷² Can, “Roma Çağı Anadolu mimarisinde Kıvrık dal (Ranke) bezemeleri”, 102-103.

62 ve 63 katalog numaralı kapı, 68 – 75 katalog numaralı ve 165 katalog numaralı frizlerdeki kıvrık dallar yazıtlarıyla kesin tarihlenen MS 178 yılı sonrasında inşa edilen Smyrna Agora Porticosu²⁷³, MS 211/212 yıllarına tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu²⁷⁴ ve Sardes Hamam – Gymnasiuonu²⁷⁵, stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Caesarea ve Scythopolis tiyatroları²⁷⁶ frizlerdeki kıvrık dallarla ortak stil benzerliklerine sahiptir. 62 ve 63 katalog numaralı kapı, 68 – 75 katalog numaralı ve 165 katalog numaralı frizlerdeki kıvrık dallar yer alan kuşak sınırlarını zorlayan ve genelini kaplayan iri ve hacimli örgeler bu yapılarıdaki kıvrık dallarda da görülmektedir. 62 ve 63 katalog numaralı kapı hariç 68 – 75 katalog numaralı frizler ve 165 katalog numaralı frizlerdeki kalabalık ve karışık görünüm benzer örneklerde de mevcuttur. Dallar çok sayıda kılıf yapraklarıyla kaplıdır. Tapınağın kapısındaki kıvrık dallar yapıdaki diğer kıvrık dal süslemelerinden farklı olarak simetrik şekilde dizilmektedir. Bu durum hem bölgedeki diğer kıvrık dallarda hem de benzer örneklerde görülmemekle birlikte daha estetik bir görünüm sunmaktadır. 62 ve 63 katalog numaralı kapı, 68 – 75 katalog numaralı ve 165 katalog numaralı frizlerdeki süslemelerde görülen sık ve derin kanallara sahip geniş yüzeyli yapraklar, keskin ve derin sivri parmaklar, geniş yapraklı çiçek rozetleri Smyrna, Hierapolis, Sardes, Caesarea ve Scythopolis'teki kıvrık dallarda da görülmektedir. 62 ve 63 katalog numaralı kapı, 68 – 75 katalog numaralı ve 165 katalog numaralı frizlerdeki kıvrık dallar benzer örneklerden hareketle tarafımızca Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir.

84 katalog numaralı frizin kuşağında kıvrık dal yer almaktadır. Friz kuşağı boyunca kıvrım yaparak uzanan kıvrık dal, ana dallar ve onların kıvrım yaptığı noktadan aksi yöne doğru kıvrılan yan dallara sahiptir. Ana ve yan dallar kılıf yapraklarıyla kaplıdır. Dalların yüzeylerinde tahribata bağlı olarak kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Korunmuş yapraklardan dikensi kenar detayları görülmektedir. Süslemenin orta boşluğunda doldurma rozeti olarak çiçek rozeti yer almaktadır. Kıvrık dallar kuşağın alt ve üst silmesini zorlamakta ve önemli bir kısmını kaplamaktadır. Dallar hacimli ve kaba bir şekilde işlenmiştir.

171 katalog numaralı friz-konsollu kornişinin friz kuşağında kıvrık dal yer almaktadır. Kısmen korunan friz kuşağı üç parmaklı, kalın saplı kılıf yapraklarıyla kaplıdır. Yaprakların özellikle kenarları yoğun matkap kullanımının bir sonucu olarak keskin ve derin işlenmiş dikensi yapıya sahiptir. Süslemeler kuşağın üst silmesine gömülü vaziyettedir.

84 ve 171 katalog numaralı frizlerindeki kıvrık dallar maruz kaldıkları tahribata rağmen tarihlleme için önemli detaylara sahiptir. Her iki frizin kuşağındaki kıvrık dallarda (kılıf) yaprak

²⁷³ Naumann ve Kantar, "Die Agora von Smyrna" 107-108; Taf. 24d.

²⁷⁴ De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore 3. Citta della Troada alla Pamfilia (Studi di Architettura Antica 4)*, 59-66; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. 119.1.

²⁷⁵ Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*. 170, Fig. 135.

²⁷⁶ Patrizio Pensabene, "Marmi d'Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella decorazione architettonica di eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syrie et Palastine e Arabia", *Archeologia Classica* 49, Fig.87, Fig. 97.

kenarlarının derin ve ince hatlı matkaplarla dikensi görünümde işlenmesi Severuslar Dönemi ve sonrasındaki bitkisel süslemelerde yaygın bir özelliktir. İki frizdeki yaprakların kenar detayları incelendiğinde 171 katalog numaralı frizdeki yapraklar 84 katalog numaralı frizdekine göre daha ince ve estetik bir işçiliğe sahiptir. 171 katalog numaralı frizdeki yapraklar stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Nysa Tiyatrosu²⁷⁷ ve Pergamon Caracalla Tapınağı²⁷⁸ frizlerindeki kıvrık dallarla daha yakın benzerlik içerisindeyken, 84 katalog numaralı frizdeki ise MS 198 yılına tarihlenen Perge Propylonu (H)²⁷⁹ architrav – frizindeki kıvrık dallarıyla yakın benzerliklere sahiptir. Mevcut stil özellikleri ve benzer örnekler ışığında 84 ve 171 katalog numaralı frizlerindeki kıvrık dallar Severuslar Dönemi'ne ait olmalıdır.

3.7. PALMET DİZİLERİ

Kappadokia Bölgesi'nde önemli sayıda mimari eleman üzerinde palmet süslemesi (Çizim 7) yer almaktadır. Bölgede Sarıkaya Roma Hamamı, Komana'daki tapınak ve Tyana'daki üst yapı elemanlarında palmet süslemesi tercih edilmiştir. Bu başlık altında palmet süslemelerinin stil özellikleri incelenerek tarihleme önerileri yapılacaktır.

3.7.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Kappadokia Bölgesi'nde erken dönem özellikleri gösteren palmet süslemesi Tyana'daki 173 katalog numaralı konsollu kornişin siması üzerinde yer almaktadır.

173 katalog numaralı konsollu korniş bloğu yüzeyinde ve süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Blok üzerinde iki adet kapalı düz palmet korunmuş olup yaprakların uçları kırıktır. Her iki palmet düz bantlar ve onların üzerindeki üçgen şeklinde köklerden yükselen eksen yaprağı ve üçerli yan yapraklardan oluşmaktadır. Palmetlerin yükseldiği bantlar arasında yan yapraklar bulunmaktadır. Bunların her iki ucunda kapalı göz motifleri yer almaktadır. Eksen yaprakları düz, yan yapraklar geniş kavisli yükselmektedir. Yaprakların yüzeyleri sıg yivlidir. Süslemeler simaya yapışık işlenmiştir.

Palmetlerin düz bant ve üçgen köklerden yükselmesi, üçlü dallar ve eksen yapraklarından oluşması, dalların ince hatlı ve kırılğan yapıları, motiflerin üzerinde yer aldığı silmeye yapışık fakat kenarlarının derin verilmesi yazıtıyla MÖ 4/3 yıllarına tarihlenen Mazeus – Mithridates Kapısı ve stil özellikleriyle Augustus Dönemi'ne tarihlenen Pazar Bazilikası ve C. Memmius Anıtı'ndaki simalar üzerindeki palmetler düz bant ve üçgen kökten yükselmekte, Pazar Bazilikası ve Mazeus – Mithridates

²⁷⁷ Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander*, 125-126, Taf. 18.9.

²⁷⁸ Koenigs ve Radt, "Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", *Istanbuler Mitteilungen* 29 (1979): 347, Taf. 123.1.

²⁷⁹ Mansel, *Die Nymphaeen von Perge*, 65, 74; Köster, *Die bauornamentik von Milet*. Taf. 134.4.

Kapısı'ndakiler²⁸⁰ ise eksen ve üçlü yan dallardan oluşmaktadır. C. Memmius Anıtı'nda palmetleri birbirine bağlayan düz dalların uçlarında kapalı göz motifleri yer almaktadır.

173 katalog numaralı konsollu kornişteki palmetler stil özellikleri ve benzer örnekler ışığında tarafımızca Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir.

3.7.2. Antoninuslar Dönemi

Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahip palmet süslemesi Sebastopolis'teki 103 ve 104 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır.

103 ve 104 katalog numaralı frizlerin ana süslemesi girland dekorasyonudur. Palmet süslemesi ise tahrip durumdaki frizin köşesinde yer almaktadır. Girland dekorasyonu palmet yaprağı ile başlamaktadır. Palmet yaprağı "S" formunda, geniş ve düz yüzeyli, yumuşatılmış uçlara sahiptir. Kenar ve kıvrım boşlukları derin ve geniş işlenmiştir.

103 ve 104 katalog numaralı frizlerde yaygın görülen kök, eksen ve yan yapraklardan oluşan palmet süslemesi yerine palmet yaprağı kullanımı tercih edilmiştir. Palmet yaprağının tek başına bu şekilde bir kullanımı tespit edilememiştir. Friz dekorasyonunda farklı süslemelerle ise stil özellikleriyle geç Antoninuslar – erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Nysa Tiyatrosu'nun ilk kat frizlerinde²⁸¹ kıvrık dal süslemeleriyle birlikte kullanılmıştır. Ancak bu frizlerde de palmetler yaygın kullanımına uygun olarak eksen yaprağı ve üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. 94 katalog numaralı frizdeki palmet yaprağının bu şekilde kullanımı özgün bir tercihtir.

103 ve 104 katalog numaralı frizlerdeki palmet yaprağının stil özellikleri incelendiğinde kuşak sınırlarını içerisinde orantılı bir şekilde yerleştirilmesi, geniş yüzeyli ve hacimli işlenmesi, kenar ve kıvrım boşluklarının derin ve geniş olması Antoninuslar Dönemi süslemelerindeki sanat anlayışıyla paralellik göstermektedir. Yer aldığı frizin ana süslemesi olan girland dekorasyonu da palmet yaprağının dönemsel stil özelliklerini desteklemektedir. Ayrıca friz kullanımındaki tek benzer örneği olan Nysa Tiyatrosu'nun ilk kat frizlerindeki palmetle de yakın stil benzerliği mevcuttur. Palmet yan yapraklarının "S" formuna yakın, hacimli ve geniş işlenmesi, kenar ve kıvrımlar arasında derin ve geniş boşluklar olması benzer stil özellikleridir.

Mevcut veriler ışığında 103 ve 104 katalog numaralı frizlerdeki palmetler Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

²⁸⁰ Benzer örnekler için bkz. Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos*, 9, 16-19, 89, Fig. 127; Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Lev. 4b, 5c.

²⁸¹ Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander I*, 125, Taf. 18.9.

3.7.3. Severuslar Dönemi

Severuslar Dönemi özelliklerine sahip palmet dizileri Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 22 katalog numaralı kornişte²⁸², Komana'daki tapınağın 76 – 80 katalog numaralı konsollu kornişlerinde, 82 ve 83 katalog numaralı alınlıkların simalarında, Tyana'daki 176 – 190 katalog numaralı konsollu korniş, 199 ve 200 katalog numaralı akroterler üzerinde yer almaktadır.

Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 22 katalog numaralı kornişin simasında palmet dizileri yer almaktadır. Sima üzerindeki palmetlerin bazıları tamamlanmamıştır. Ayrıca simaya geçişte yer alan cyma reversa üzerindeki lesbos kymationlarının da eskiz çizimleri yapılmış fakat matkap işçiliği yapılmamıştır²⁸³. Palmetler kapalı düz ve açık ters dizilime sahiptir. Kapalı palmetler simanın alt profilinden kısa kökler ile başlamaktadır. Kökler kısa ve kalın bantlarla birleşmektedir. Bantlardan yükselen eksen yaprakları merkezde ve yanlarda ikişer taç yapraklı olarak oluşturmaktadır. Simanın üst profil silmesine kadar yükselen eksen yaprakları ve iç taç yapraklarının korunmuş olanları birer iplikçik ile birbirlerine bağlanmaktadır. Açık palmetler ise simanın üst profil silmesinden merkezde eksen yaprağı ve yanlarda ikişer taç yapraklı olarak oluşmaktadır. Açık palmetler kısa ve dar bantlara sahiptir. Palmetlerdeki eksen ve taç yapraklar ince başlayıp daha sonra kalınlaşmakta ve düğüm şeklinde son bulmaktadır. Yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derin işlenmiştir. Ayrıca kapalı ve açık palmetlerin dış taç yapraklarının altında kıvrım yapan ters açılı bağlayıcı dallar yer almaktadır. Palmetlerde olduğu gibi bağlayıcı dalların yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derin işlenmiştir. Ayrıca eksen ve iç taç yapraklar arasında görülen iplikçikler bağlayıcı dallar ve taç yapraklarda da mevcuttur. Kapalı ve açık palmetlerle birlikte bağlayıcı dallar sima yüzeyini doldurmaktadır. Özellikle motiflerin kenarlardaki derin matkap işçiliği sayesinde süslemelerin sima zemininden bağımsız ve estetik bir görünüme sahip oldukları görülmektedir.

Komana'daki tapınaktaki 76 – 80 numaralı konsollu kornişleri, 82 ve 83 numaralı alınlıkların simaları üzerinde kapalı düz ve açık ters dizilime sahip palmet dizileri yer almaktadır. Kapalı palmetler simanın alt silmesinden, simanın üst silmesine kadar devam eden eksen yaprakları ve yanlarda üçer yan yapraklı olarak oluşmaktadır. Altta uzun bir bant eksen ve yan yaprakları birbirine bağlanmaktadır. Kapalı palmetler geniş ve hacimli işlenmişlerdir. Eksen ve yan yaprakların yüzeyleri düz, kenarları derin ve keskindir. Açık palmetler simaların üst silmesinden başlamakta ve alt silmedeki ion kymation süslemesine temas ederek son bulmaktadır. Açık palmetler eksen ve yanlarda ikişer adet yan yapraklı olarak oluşmaktadır. İç yan yaprakları üçer parmaklıdır. Yükselmeye başladıktan sonra parmaklar yanlara doğru açılmaktadır. Yapraklardaki parmaklar düz olup merkezlerinde birer adet sığ yivlere sahiptir. Parmakların uçları iç bükey kavisli bir şekilde son bulmaktadır. Ayrıca parmak uçları iplikçiklerle birbirlerine bağlanmaktadır. Dıştaki yan yaprakta da benzer bir durum söz konusudur.

²⁸² Sarıkaya Roma Hamamı'na ait kornişlerden 22 numaralı korniş, yapıdaki diğer kornişlerden, daha iyi durumdadır.

²⁸³ Kat. No 22 dışında yapıdaki diğer kornişlerde lesbos kymation süslemelerinin matkap işçiliği tamamlanmıştır.

Kenara doğru kıvrılan yaprakların uçları çatallanarak iki parmak oluşturmaktadır. Birleşik olan ikili parmakların uçları sivridir. Kapalı palmetlerde olduğu gibi açık palmetler de oldukça hacimli olup eksen ve yan yaprakların yüzeyleri düz, kenarları derin ve keskindir. Kapalı ve açık palmetlerin arasında çapraz yönlü bağlayıcı dallar yer almaktadır. Köklerden başlayan dallar ilk olarak kıvrım yapan, daha sonra aynı açık palmet yan dallarında görülen parmaklara benzer yapraklara sahiptir. Yaprakların uçları iç bükey açılı, kenarları sivridir.

Tyana'daki 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki palmetler kapalı düz, açık ters dizilimlere sahipken diğerleri kapalı ve açık şeklindedir. İlk olarak kapalı ve açık dizilimdeki palmetleri incelendiğinde hem kapalı hem de açık palmetlerin eksen ve üçerli yan yapraklardan oluştuğu görülmektedir. Simaya geçişteki profilde yer alan ion kymation süslemesinin hemen üzerinden veya üçgen şeklindeki kökten yükselen yapraklar yayvan bir şekilde kenarlara açılmakta ve simanın üst silmesinde son bulmaktadır. Yaprakların tamamı dar başlayıp genişlemekte ve uca doğru kıvrım yapmaktadır. Diğer bloklardaki palmetler üçgen şeklindeki köklerin üzerinde yükselmekte, ayrıca kökler arasında kıvrımlı bağlayıcı dallar yer almaktadır. Yüzeyleri düz, kenarları keskindir. 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki palmetler, diğer palmetlerden farklı olarak kapalı düz ve açık ters dizilime sahiplerdir. Ayrıca eksen ve yanlarda üç değil ikişer yan yapraklardan oluşmaktadır. Kapalı düz olanlar ion kymation, açık ters olanlar ise simanın üst silmesinden başlamakta, yanlara doğru açılarak sima yüzeyini kaplamaktadır. Eksen yaprakları geniş başlayarak uca doğru sivrilmektedir. Geniş olan gövdelerinde kenarları ince matkap delikleriyle detaylandırılan yıldız benzeri motifler bulunmaktadır. Yan yapraklar da kalın başlamakta ancak inceleyerek son bulmaktadır. Eksen ve yan yapraklar bantlarla birbirlerine bağlanmaktadır. 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki palmetler kaba işçiliğe sahiptir. Kabartma derinlikleri yüksek olmasına rağmen sima yüzeyinden bağımsız görünüme sahip değildir.

Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapındaki palmetlerin aynı yapılara ait mimari elemanlar üzerinde yer almalarından dolayı kendi aralarında stil uyumuna sahiptir. Ancak Tyana'daki palmet süslemelerinin yerleşim yeri içerisinde toplu veya dağınık vaziyetteki bağımsız mimari elemanlar üzerinde yer almalarından dolayı süslemelerde ortak stil özelliklerinin yanında farklılıklar da mevcuttur.

Palmetlerin kapalı ve açık dizilimi, Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaygın görülen bir uygulama iken kapalı düz – açık ters dizilimin MS 2. yüzyılın son çeyreğinden itibaren daha yaygın kullanıldığı gözlemlenmektedir. Severuslar Dönemi palmet dizilerinde yozlaşarak alt ve üst silmelere yapışık ve motifler birbirinden uzaklaşmıştır. Bunlar özellikle Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınakta daha başarılı uygulanmış, Tyana'dakiler ise zemine gömülü işlenmişlerdir. Sarıkaya Roma Hamamı, Komana'daki tapınağın kapalı palmetleri ve Tyana'daki 178 ve 181 numaralı blokların simalarında yer alan palmetler benzer stil özelliklerine sahiptir. Palmetlerin merkezlerindeki eksen yaprakları ince uzun parmak şeklindedir. Yan yapraklar ise dar başlayıp yükseldikçe genişlemekte ve düğüm yaparak son bulmaktadır. Yan yapraklar bu halleriyle orağa benzemektedir. Yaprakların yüzeyleri düz, kenarları

keskin ve derindir. Bölgedeki palmetlerde tespit edilen stil özellikleri Anadolu'nun farklı bölgelerindeki Severuslar Dönemi palmetleriyle ortak benzerliklere sahiptir²⁸⁴. Ayrıca Sarıkaya Roma Hamamı'nda palmet ve bağlantı dallarında görülen iplikçikler, Severuslar Dönemi heykel ve mimari süslemelerin yaygın görülen stil özellikleri arasındadır²⁸⁵.

Sarıkaya Roma Hamamı ve Tyana'daki diğer konsollu kornişlerdeki palmetler stil özellikleriyle MS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen Ephesos'taki Tholos Yapısı²⁸⁶ ve MS 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Hamam – Gymnasiuonu²⁸⁷ ve yazıtıyla MS 198 yılına tarihlenen Perge'deki Nymphaion F2²⁸⁸ ve stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Güney Kapısı'ndaki²⁸⁹ simalar üzerinde yer alan palmetlerde olduğu gibi eksen yaprakları ince uzun parmak şeklinde, taç/yan yapraklar kenarlara açılarak kavis yapmakta ve düğüm yaparak son bulmaktadır. Dar başlayan yapraklar giderek genişlemektedir. Yüzeyleri düz kenarları keskin ve derindir. Sarıkaya'daki palmetler Ephesos ve Perge'deki örneklerde olduğu gibi kapalı düz ve açık ters şeklinde sıralanmakta, aralarında ters şekilde uzanan ve alt yan dalların altında kıvrım yapan bağlantı dalları bulunmaktadır. 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki palmetler ise genel olarak bölgedeki diğer palmetlerle birlikte Severuslar Dönemi özellikleri göstermelerine rağmen eksen yaprağı diğerlerinden farklı olarak geniş başlamakta ve sivrilerek son bulmaktadır. Eksen yapraklarının gövdelerinde ince hatlı matkap delikleriyle yıldız motifi işlenmiştir. Taç ve yan yapraklar eksen yaprağına yapışıktır. Ayrıca yapraklar kavis formuyla bir kancayı andırmaktadır. Dış kenarda kavis yaparken iç kenarlarında yumuşak sırtlı bir düğüm bulunmaktadır. Yaprakların yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derindir. Perge'deki Nymphaion F2'de kapalı palmetlerin eksen yaprakları 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki eksen yapraklarıyla benzer şekilde geniş başlamakta ve sivrilerek son bulmaktadır. Yan yapraklar ise diğer benzer örneklerde olduğu gibi banttandır itibaren kenarlara doğru açılarak yükselmektedir. Açık palmetlerin yan yapraklarının kavisli dış kenarları Perge'deki Nymphaion F2/F4 ve Güney Kapısı ile Side Tiyatrosu'nun açık palmetleriyle benzer görünümündedir. Fakat iç kenarlardaki yumuşak sırtlı düğüm bu yapılarındaki palmetlerde keskin sırtlıdır. 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki palmetlerin eksen yapraklarında matkap delikleriyle oluşturulan yıldız motifi ve açık palmetlerin iç kenarlarında görülen yumuşak sırtlı düğümün benzer bir örneği tespit edilememiş olup bölgedeki yerel özellik olarak görülmektedir. 178 ve 181 katalog numaralı bloklardaki palmetler arasında alt yan yaprakların altında kıvrım yapan bağlantı dalları yer almakta ancak palmetlerdeki diğer motiflerle birlikte tahrip durumunda olmalarından dolayı tanımlanamamaktadır. Komana'daki tapınağın kapalı ve açık palmetlerin eksen yaprakları bölgede yaygın görülen ince uzun

²⁸⁴ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, 56-59, 71-75, 84-92, 99-101, 125-131, 134-138.

²⁸⁵ Kadioğlu, Görkay ve Mitchell, *Roma Döneminde Ankyra*, 175, dn. 52.

²⁸⁶ Koenigs ve Radt, "Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 348; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. Pl. 89.3.

²⁸⁷ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, 74-75, Lev. 14d.

²⁸⁸ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. Abb. 29.

²⁸⁹ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. Pl. 113.3.

parmak şeklinde olup, Kapalı palmetlerin taç yaprakları orak, yan yapraklar ise simanın alt silmesinden yükselerek “S” yapmaktadır. Motifler daha hacimli ve sert bir görünüme sahiptir. MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Side Nymphaionu’nun siması ve palmetleri²⁹⁰ Pamphylia geleneğiyle özdeşleştirilen Severuslar Dönemi’ne ait olan Sagalassos Hamamı’nın kapı lentosundaki palmetler²⁹¹ ince uzun parmak şeklinde eksen, orak şeklinde taç ve “S” şeklinde yan yapraklara sahiptir. Palmetler arasındaki tek farklılık Komana’dakilerin üzer taç/yan yapraklı olmasıdır. Açık palmetlerde de benzer şekilde simanın üst profilinden başlayan bir taç yaprağı simanın alt silmesinde, yan yaprak ise taç yaprağının alt parmağının altında kenarlara doğru açılmaktadır. Taç yaprakları üç, yan yapraklar ikişer parmaklıdır. Sagalassos Hamamı’ndaki açık palmetlerin taç ve yan yapraklarının kompozisyonu Komana’dakilerle aynıdır. Fakat Sagalassos’ta taç ve yan yapraklar parmaklı değildir. Açık palmetlerdeki bu detay ve palmetler arasında yer alan yapraklı bağlantı yapraklarının benzer bir uygulaması tespit edilememiş olup yerel işçiliğin ürünü olduğu düşünülmektedir. Sarıkaya, Komana ve Tyana’daki palmetler mevcut yerel özellikleriyle birlikte Severuslar Dönemi İonia ve Pamphylia palmetleriyle aynı döneme ait olmalıdır.

Tyana’da 199 ve 200 katalog numaralı akroterlerin üzerinde palmet süslemesi yer almaktadır. Akroterlerin kenarlarında ve süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

199 ve 200 katalog numaralı akroterlerin ana süslemesi palmetlerdir. Palmetler merkezde eksen yapraklar ve onları kavisli bir şekilde saran üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. Yaprakların derinliği yüksek, kıvrımları ince hatlı ve yüzeyleri düzdür. Araları derin ve geniş bir şekilde oyulmuştur. 200 katalog numaralı akroterde palmetin altında bir akanthusa ait yaprak dilimleri ve deniz çapası motifi yer almaktadır. Akanthus yaprak dilimleri üçerli ve dörderli parmaklardan oluşmaktadır. Parmaklar derin yivli, geçişleri keskin ve uçları sivridir. Deniz çapası bir gövde ve gövdeden kavisli bir şekilde açılan iki koldan oluşmaktadır. Yüzeyi düz, kenarları keskindir. 199 ve 200 katalog numaralı akroterdeki palmetin alt yaprağının altından farklı bir sap başlamaktadır. Kavisli gövdeye sahip sap ikiye ayrılarak kıvrım yapmaktadır. Ait olduğu akroterdeki palmet yararaklarıyla paralel olarak düz yüzeye ve keskin kenar detaylarına sahiptir.

199 ve 200 katalog numaralı akroterler üzerinde yer alan palmetler tarihlendirme önerisinde önemli stil detaylarına sahiptirler. Palmetleri oluşturan eksen ve yan yaprakların kalın ve güçlü, kenarlarının derin ve geniş işlenmesi Severuslar Dönemi sonlarına doğru yoğun matkap kullanımına bağlı olarak estetikten uzak anlayışın etkileridir. Stil özellikleriyle MS 3. yüzyılın başlarına tarihlenen Miletos²⁹² ve

²⁹⁰ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 122, Abb. 155.

²⁹¹ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study*, Sema I. 114, 194, Pl. 60.1-2

²⁹² Köster, *Die bauornamentik von Milet*. 49, 87, Taf. 127.4.

Nysa²⁹³ tiyatroları, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Perge Propylonu (H)²⁹⁴ ve Sagalassos Hamamı²⁹⁵ simalarında bölgedeki palmetlerle benzer durum görülmektedir. Palmetler yüzeyleri düz, kalın ve güçlü yaprak kollarından oluşmakta, kenarları derin ve geniş işlenmiştir. Ayrıca diğer motiflerle birlikte 199 katalog numaralı akroterdeki akanthusların mevcut stil özellikleri²⁹⁶ de palmetleri desteklemektedir.

199 ve 200 katalog numaralı akroterlerde yer alan palmetler, tarafımızca stil benzerliklerine sahip örneklerle karşılaştırılarak MS 3. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

3.7.4. Geç Antik Dönem

Bölgede en geç stil özelliklerine sahip palmetler 191 katalog numaralı konsollu kornişin siması üzerinde tespit edilmiştir. Buradaki palmetler kapalı-düz, açık-ters dizilime sahiptir. Palmet dizileri sima yüzeyini tamamen kaplamaktadır. Palmetler eksen yaprakları ve üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. Kapalı palmetlerin yan yaprakları kıvrım yaparak kapalı göz motiflerine sahiptir. Palmetlerin arasında yan dallar yer almaktadır. Bu dallar palmet kökleri arasında eğimli açıyla işlenmiştir. Palmetler ve aralarındaki yan dalları oluşturan ögeler sima yüzeyine yapışık, keskin sırtlı işlenmişlerdir.

191 katalog numaralı konsollu kornişteki palmetlerin tanımlanan stil özelliklerine en yakın benzer örnekler Side'deki MS 2. sonu – 3. yüzyıl başına tarihlenen Batı Nekropoldeki Mausoleion²⁹⁷ ve MS 3. yüzyıla tarihlenen Geç Antik Kapı'nın yakınındaki onarım bloğu²⁹⁸ simalarında yer almaktadır. Palmet düz-kapalı, ters-açık dizilimlerinin simayı tamamen kaplaması, palmetlerin simaya yapışık işlenmesi, kapalı palmetlerin yan dallarının oluşturduğu kapalı göz motifleri ve süslemelerdeki yozlaşmış özensiz işçilik süslemelerdeki ortak stil özellikleridir. Mevcut veriler ışığında 191 katalog numaralı konsollu kornişteki palmetler MS 3. yüzyıl sonu – 4. yüzyıl başlarına tarihlenmelidir.

3.8. GİRLAND DEKORASYONLARI

Kappadokia Bölgesi'nde önemli sayıda friz üzerinde girland dekorasyonu (Çizim 8) tespit edilmiştir.

Girland askısı, taşıyıcı ve doldurma öğeleriyle zengin bir tasarıma sahip olan girland dekorasyonları Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı, Komana'daki tapınak, Sarıkaya Roma Hamamı, Sebastopolis ve Tyana'daki frizlerin kuşakları üzerinde yer almaktadır.

²⁹³ Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander*. 129-130. Taf. 20.6.

²⁹⁴ Mansel, "Die Nymphaeen von Perge", 74; Köster, *Die bauornamentik von Milet*, Taf. 134.3.

²⁹⁵ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 116, Pl. 60.1-2.

²⁹⁶ Akanthus için bkz. Korinth başlıkları, Geç Roma Dönemi örnekleri bölümü.

²⁹⁷ Kramer, "Zu einigen Arkhitekturteilen des Grabtempels westlich von Side", 160-161; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, Pl. 117.3

²⁹⁸ Gliwitzky *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr)*. 186-187, Abb/Kat 98.

3.8.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Bölgede en erken dönem özelliklerine sahip girland dekorasyonları Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'ndaki 56 katalog numaralı friz ve Tyana'daki 157 katalog numaralı frizlerinde yer almaktadır.

56 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonu sol taşıyıcı ve doldurma ögesinin alt kısmı korunmuştur. Girland askısı yaprak, çiçek ve meyve rozetlerinden oluşmaktadır. Rozetler içerisinde defne ve meşe yaprakları, üzüm salkımı, zeytin ve meşe palamutları birbirlerini tekrar ederek uzanmaktadır. Ayrıca bu motifler birbirlerine köprücüklerle bağlanmaktadır. Bir kurdele askıyı sarmakta ve taşıyıcıların önlerinden aşağı doğru sarmaktadır. Her iki kenarda bir kaide üzerinde yükselen Nikeler askıyı taşımaktadır. Korunmuş durumdaki sol Nike bir ayağı önde sola doğru yarım dönük pozisyonda tasvir edilmiştir. Aşınma ve kırıklardan dolayı figürler detaylı tanımlanamamaktadır. Girland üzerinde bukranion (kurukafa boğa başı) doldurma ögesi olarak tercih edilmiştir. Üst kısmı kırık, üçgen ve yivli alt kısma sahiptir. Her iki kenarda yivli kurdeleler aşağı doğru inmektedir. Askı ve bukranionun kenarlarındaki kurdelelerin uçları yuvarlaktır.

56 katalog numaralı friz kuşağında yer alan girland askısı çeşitli meyve ve yaprak rozetinden oluşan birbirlerine köprücüklerle bağlı canlı ve zengin görünümlü, motiflerin iri ve sıkı dizilime sahip olması; kurdelelerin sığ iç bükey kavisli ve yuvarlak uçlu son bulması, kurdelelerin askıları sıkıca sarması ve bukranionların kenarlarından aşağı sarkması, bukranionun gerçekçi detayları Augustus Dönemi özellikleri olarak değerlendirilmektedir²⁹⁹. Bu nedenle her iki girland dekorasyonun stil özelliklerinden hareketle bu döneme ait örneklerle birlikte değerlendirilmeleri gerekmektedir.

56 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonu yazıtıyla Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ankyra Augustus Tapınağı kornişlerinde³⁰⁰, stilistik olarak Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Oktagon Yapısı orthostat bloğunda³⁰¹, stil özellikleriyle Pisidia Antiocheiası Propylonu orthostat bloğunda, Kırıkkale ve Side Arkeoloji müzelerindeki orthostat bloklarında³⁰² yakın benzerliklere sahiptir. 56 katalog numaralı frizdeki girland askısında görülen sıkı dizilime sahip zengin motifli kullanımı benzer örneklerde de görülmektedir. Çiçek ve yaprak rozetleri ile birlikte çeşitli meyveler sayesinde girland askıları hacimli bir boru şeklindedir. Ayrıca bu motifler birbirlerine köprücüklerle bağlanmaktadır. Benzer örneklerin tamamında geniş ve dar kurdeleler, askıları sıkıca sarmaktadır. Kurdelelerin uçları yuvarlak bir şekilde son bulmaktadır. 56 katalog numaralı frizin doldurma ögesi olarak kullanılan bukranion Ephesos'taki Oktagon yapısında taşıyıcı olarak kullan bukranion ile yakın benzerliğe sahiptir. 56 katalog numaralı frizin korunmuş kısımda uzun üçgen formu, kemikli keskin sırtlı yüzey detayı ve bu döneme atfedilen kenarlardan aşağı sarkan yuvarlak uçlu kurdeleler Oktagon

²⁹⁹ Koçak, "Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu", 211-213.

³⁰⁰ Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. 6, Taf. 5.3.

³⁰¹ Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos*, 74; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. 43, Taf. 52.2.

³⁰² Pisidia Antiocheiası, İzmir ve Side'deki örnekler için bkz. Koçak, "Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu", 212, 215-216, Kat. 157, 200, 216.

yapısında görülmektedir. Ancak burun kemiklerinin 56 katalog numaralı frizde birden fazla olması ve kurdelenin dar ve daha sade görünümü her iki dekorasyon arasındaki farklılıklardır.

157 katalog numaralı friz kuşağında bukephalion (etli boğa başı) iki girland taşımaktadır. Bukranion ve girlandların yüzeyinde aşınmalar mevcuttur. Girland askıları sıkı dizilime sahip meyve sıralarından oluşmaktadır. Meyveler küçük daire şeklinde ve merkezlerinde ve kenarlarında ince matkap delikleri yer almaktadır. Meyvelerdeki aşınmalara rağmen aralarındaki deforme detaylardan birbirlerine (köprücüklerle) bağlı bir görünüme sahip olduğu anlaşılır. Bukranion ise kısa boynuzlu, geniş alınlı, burna doğru giderek daralmaktadır. Boynuzlar friz tacına taşmaktadır. Gözler iri badem şeklinde, kenar çukurları geniş ve sığdır. Burun kemiği geniş ve iridir. Girland ve bukephalionların birleştiği üst ve alt noktalardan, ortası iç bükey kavisli uçları yuvarlak kurdeleler çıkmaktadır.

Girland askısının iri ve sıkı meyve dizilerinden oluşması, kurdelelerin yivli ve yuvarlatılmış uçlu olması ve bukephalionların yanlarından aşağı sarkması, bukephalionların canlı ve gerçekçi işlenmesi Augustus Dönemi girland dekorasyonları yaygın görülen özelliklerdir. Bu nedenle bağımsız vaziyetteki friz bloğundaki girland dekorasyonunun tarihlemesinde bu dönem örnekleri incelenmelidir. 157 katalog numaralı frizdeki girland askısı Aphrodisias Aphrodite Tapınağı³⁰³ ve Sagalassos Aşağı Agora Güney-Batı Kapısı frizlerinde, bukephalion ise Kırıkkale Müzesi'nde sergilenmekte olan orthostat bloğu³⁰⁴ üzerindeki ile benzer stil detaylarına sahiptir. 157 katalog numaralı frizdeki girland askısının yüzeyinde aşınmalara rağmen küçük daire şeklindeki meyveler, meyvelerin merkezinde ve kenarlarındaki ince ve dar matkap delikleri ve meyvelerin birbirleriyle (köprülerle?) olan bağlantıları Aphrodite ve Sagalassos'taki örneklerle yakın benzerliğe sahiptir. Kırıkkale'deki bukephalion ise 157 katalog numaralı frizdeki ile benzer olarak geniş üçgen formu, kısa boynuzlar, iri badem şeklinde ve sığ kenar detaylarına sahip gözler, iri ve geniş kavisli burun kemiği ve genişleyen burun uçlarıyla başarılı işçiliğe sahiptir.

Friz tacı üzerinde yer alan ion kymation süslemesi stil özellikleri de Augustus Dönemi stil özelliklerini de desteklemekte olup 157 katalog numaralı frizindeki girland dekorasyonu Augustus Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.8.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri

Sebastopolis'teki 99 – 102 katalog numaralı frizlerde ortak stil özelliklerine sahip girland dekorasyonları yer almaktadır.

Friz kuşaklarındaki girland dekorasyonları girland askıları, onları taşıyan bukephalionlar ve doldurma ögesi olarak tercih edilen insan başlarından oluşmaktadır. Girland askıları birbirini takip eden meyve ve yaprak sıralarından oluşmaktadır. Yapraklar yivli, iri ve kaba görünümde, kenarları derin ve

³⁰³ Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. 7, Taf. 9.5.

³⁰⁴ Sagalassos ve Kırıkkale'deki örnekler için bkz. Koçak, "Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu", 213-214, 227, Kat. 118, 204.

geniş işlenmiştir. Askıların ortalarında ve taşıyıcılara bağlanmadan önce kurdeleler askıları sarmaktadır. 99 – 102 katalog numaralı frizlerde kurdeleler çift ve dar, 102 katalog numaralı frizde tek ve geniştir, kurdeleler keskin ve kıvrımlı son bulmaktadır. Askıları taşıyan bukephalionlar uzun dikdörtgen formdadır. Boynuzlar yukarı ve hafif içe kavislidir. 99 – 102 katalog numaralı frizlerde korunmuş kulaklar yanlara doğru geniş ve açık, iç bükey kavislidir. Gözler iri badem şeklinde, kenarları derin çizgisel kontur ile vurgulanmıştır. 99 – 102 katalog numaralı frizlerde burun düz uzun sade görünümde iken 102 katalog numaralı frizde gözlerin altından yanak çizgisinden yükselen kalın ve daha güçlü görünümündedir. Ayrıca diğerlerinden farklı olarak 102 katalog numaralı frizdeki, kulaklarının arasında bant yer almaktadır. Bant dar ve içbükey kavislidir. 99 – 102 katalog numaralı frizlerdeki bukephalionların her iki kenarından aşağı doğru kurdeleler sarmaktadır. Kurdeleler dar ve yivli, yuvarlak uçludur. Girland askılarının üzerinde doldurma ögeleri olarak erkek insan başı mask olarak tercih edilmiştir. Saçlar yay şeklinde ve kabarık peruk görünümündedir. Herhangi bir detay söz konusu değildir. Yüzler geniş ve basıktır. Gözler iri badem şeklinde, kenarları sığ çizgisel hatlarla detaylandırılmıştır. Kaşlar geniş yay şeklinde, burunlar kısa ve keskin sırtlı, ağızlar göz kenarlarında olduğu gibi çizgisel hatlara sahiptir.

99 – 102 katalog numaralı frizlerde yer alan girland dekorasyonunda askıların birbirini tekrar eden yaprak ve meyve sıralarından oluşması, yaprakların yivli ve üçgen uçlu olması, meyvelerin ise hacimli derin yükseklikte işlenmesi, kurdelelerin dar olanların yanında daha geniş ve kırışık ve sivri uçlu olması; taşıyıcı olarak kullanılan bukephalionların dikdörtgen formu, boynuzların daha geniş açılı olması, gözlerin formu ve (çizgisel hatlarla) detayların vurgulanması; doldurma ögesi olarak kullanılan erkek başlarında saçların kabarık peruklar şeklinde verilmesi ve yüz detaylarının bukephalionlarda olduğu gibi çizgisel ama detaylı işlenmesi Traianus ve Hadrianus Dönemi örneklerinde görülen stil özellikleridir. Ayrıca süslemelerde bukephalionların kenarlarından aşağı sarkan dar ve yuvarlak son bulan kurdeleler gibi Augustus Dönemi stil özellikleri Hadrianus Dönemi'nde tekrar kullanılmıştır³⁰⁵. Aralarında malzeme, ölçü ve stil birliği olan bu blokların ait olduğu yapı bilinmediği için mevcut stil özellikleri benzer örneklerle karşılaştırılarak tarihlendirme önerileri yapılmalıdır.

99 – 102 katalog numaralı frizler yer alan girland askıları ve taşıyıcı olarak kullanılan bukephalionlar ile en benzer örnekler yazıtıyla Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Apollonia Ad Rhyndos'taki Kastro Yapısı³⁰⁶, stil özellikleriyle Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Bandırma Müzesi³⁰⁷ ve Pisidia Antiocheiası Batı Kapısı frizlerindeki³⁰⁸ girland dekorasyonlarında yer almaktadır. Bölgedeki

³⁰⁵ Özgan, *Ramazan Roma Portre Sanatı I*. (İstanbul: Ege Yayınları, 2013): 77; Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 233-238.

³⁰⁶ İbrahim H. Mert, “Apollonia Ad Rhyndos’taki Girlandlı friz blokları”, içinde *Odryses’ten Nilüfer’e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu* (Ankara, 2016): 539-541, Resim 1-11.

³⁰⁷ Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 54.

³⁰⁸ Stephen Mitchell ve Marc Waelkens, *Pisidia Antioch: The Site and Its Monument*. (Londra: Duckworth with the Classical Press of Wales, 1998): 79-99; Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 235, Kat. No186-187.

örneklerde olduğu gibi benzer örneklerdeki askılar iri meyve ve yivli üçgen uçlu yaprak sıralarından oluşmaktadır. 99 – 101 katalog numaralı frizlerdeki askıları saran çift dar kurdeleler Apollonia Ad Rhyndos'ta, 102 katalog numaralı frizdeki geniş kıvrımlı ve sivri uçlu kurdele ise Bandırma Müzesi ve Pisidia Antiocheia'sında yakın benzerliğe sahiptir. Bölgedeki örnekler ile benzer örneklerdeki bukephalionlar arasında da yakın benzerlikler mevcuttur. Boğa başları dikdörtgen formda, boynuzları kısa ve geniş açılı, gözler iri badem şeklinde, gözlerle birlikte burun kemiği ve delikleri çizgisel detaylandırılmıştır.

99 – 101 katalog numaralı frizlerin tacı üzerindeki ion kymation süslemeleri, girland dekorasyonlarıyla paralel dönem özelliklerine sahip olup Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlenmeli daha doğrudur.

3.8.3. Antoninuslar Dönemi

Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahip girland dekorasyonları Sebastopolis'teki 103 – 105 katalog numaralı frizlerinde ve Tyana'daki 159 – 163 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır.

Tyana'daki 159 – 163 katalog numaralı frizlerin kuşaklarında girland dekorasyonu yer almaktadır. Girland askıları rahat dizilime sahiptir. Askılar üçlü ve dördü boğum sıralarıyla başlamakta, boğumlardan yaprak sıraları askı boyunca yarım daire şeklinde kıvrım yaparak devam etmektedir. Yapraklar merkezlerde derin ve geniş damarlar ile onların etrafında yer alan sivri uçlu parmaklardan oluşmaktadır. Girland askılarını genç erkek ve bebek eroslar taşımaktadır. Friz kuşağından taca taşan eroslar, cepheden ayakta ve bir dizlerinin üzerine yaslanarak betimlenmiştir. Saçlar dolgun ve buklelidir. Yüzleri tahribattan dolayı tanımlanamamakta, üst gövde ve bacak adaleleri hacimli ve gerçekçi işlenmiş olup atletik ve hareketli görünüme sahiplerdir. Erosların üst ve alt kenarlarından uzun, dar ve kıvrımlı kurdeleler dalgalanmaktadır. Korunmuş üç adet doldurma ögesinin hepsi çiçek rozetidir. Çiçek rozetleri merkezde daire şeklinde göbekler ve onların etrafında üç, dört ve beş yaprak yer almaktadır. Yapraklar arasında geniş ve sivri dikensi örnekler mevcuttur.

159 – 163 katalog numaralı frizler yer alan girland dekorasyonları tarihlleme önerisi için önemli detaylar sunmaktadır. Girland askılarının zengin görünlü karışık motiflerin yerine boğumlar ve yaprak sıralarından oluşması, taşıyıcı olarak atletik ve hareketli bebek erosların tercih edilmesi ve doldurma ögelerinde hacimli yapraklara sahip çiçek rozetlerinin yer alması Antoninuslar Dönemi girland dekorasyonunda yaygın görülmektedir. Girland dekorasyon ögeleri friz kuşaklarında birbirlerini orantılı bir şekilde tekrar etmektedir. Motifler iri, hacimli ve hareketli işlenmesinden dolayı bu dönemle ilişkilendirilmelidir³⁰⁹.

159 – 163 katalog numaralı frizlerdeki girland dekorasyonlarının benzer örnekleri stil özellikleriyle Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen Alexandria Troas'taki Polygonal yapısının frizi, Perge

³⁰⁹ Can, "Antoninler Dönemi Baroğu ışında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri", 89-119.

Tiyatrosu'na ait osthostat ve yazıtıyla MS 178 sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Porticosu frizleri üzerinde yer almaktadır³¹⁰. 159 – 163 katalog numaralı frizlerdeki girland askılarında görülen kenarları derinleştirilmiş hacimli boğum ve yaprak sıraları, Alexandria Troas'taki Polygonal Yapı ve Smyrna Agora Porticosu'ndaki girland askıları; taşıyıcı genç erkek ve bebek erosların atletik ve hareketli betimlemeleri Alexandria Troas'taki Polygonal Yapı ve Perge Tiyatrosu'ndaki orthostat yüzeyi eroslarla, dalgalı kıvrımlarıyla kurdeleler üç kentteki örneklerle; daire göbek etrafında geniş yapraklardan oluşan çiçek rozetleri ise Alexandria Troas'taki Polygonal Yapı'dakilerle yakın benzerliklere sahiptir. 159 – 163 katalog numaralı frizlerin tacı üzerinde yer alan ion kymationlar da bahsi geçen kentlerdeki yapılarda yer alan ion kymationlarla paralel dönem özellikleri göstermektedir. Mevcut veriler ışığında 159 – 163 katalog numaralı frizlerdeki girland dekorasyonları Antoninuslar Dönemi'ne ait olmalıdır.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerin friz ve son faskiaları korunmuştur. Aralarında malzeme, friz ölçüleri ve stil birliği mevcuttur. Bu blokların sahip olduğu tek süsleme friz kuşaklarında yer alan girland dekorasyonlarıdır. Girland askıları ikili meyve ve (defne) yaprak sıralarından oluşmaktadır. Askıların taşıyıcılarla bağlanmalarına yakın noktalarda dar kurdelelerle sarılmaktadır. Girland askıları taşıyıcıların üstlerinden ve doldurma öğelerinin altlarından friz kuşağının sınırlarını zorlamaksızın, yarım daire şeklinde kıvrım yaparak kesintisiz devam etmektedir. Taşıyıcıların genelinde bukephalion, ikisinde (Kat. No 103 ve Kat. No 105) aslan başı (?) tercih edilmiştir. Bukephalionlar üçgen formda, boynuzlar kısa ve geniş açılı, kulaklar kısa daire, gözler ise badem şeklindedir. Göz kenarları ve burun delikleri derindir. Burun kemikleri geniş açılı ve keskindir. Doldurma ögesi olarak daha çok çiçek rozetleri tercih edilirken bir yer yerde (Kat. No 104) medusa kullanılmıştır. Çiçek rozetleri iki farklı tipte görülmektedir. İlki merkezi daire biçiminde oyuk göbek ve dört yapraktan oluşmakta, ikincisi ise daire biçiminde kabarık göbek ve onu saran eğimli altı yapraktan oluşmaktadır. Medusa friz kuşağına gömülü şematik bir görünüme sahiptir. Saçları bukleli, yüz hatları ise yuvarlaktır. Gözleri iri daire şeklinde, ağız uzun olup kenarları derin çizgisel hatlarla detaylandırılmıştır. Yanaklar geniş ve dolgundur. Ayrıca 103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland askıları kalın “S” şeklinde palmet dallarıyla son bulmaktadır.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizler deki girland dekorasyonları hem malzeme hem de üslup bakımından alışılmışın dışında bir görünüme sahiptir. Tanımlanan stil detayları incelendiğinde Anadolu'da etkili olan dekorasyon ekollerinden ziyade yerel işçiliğin ürünü olmalıdırlar. Bunun yanında kuşak sınırlarını zorlamayan birbirini orantılı bir şekilde tekrar eden, oldukça zengin bir tasarıma

³¹⁰ Alexandria Troas ve Perge'deki girlandlar için bkz. Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 16, 181; Smyrna için bkz. Nauman ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107, Taf. 26 a.

sahiplerdir. Bu özelliklerle Antoninuslar Dönemi süslemelerinde karşılaşılmaktadır³¹¹. Tarihlemelerinde de bu döneme ait benzer örneklerle karşılaştırılmalıdır.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland dekorasyonları stil özellikleriyle Antoninuslar Dönemi’ne tarihlenen Tymbrida Kutsal Alanı, Bursa ve İznik müzelerindeki frizlerde ve architrav – frizde yer alan girland dekorasyonlarındaki girland askıları ve çiçek rozetleri ortak benzerliklere sahiptir³¹². Benzer örneklerde girland askıları ikili meyve ve yaprak dizilimlerde ve yarım daire şeklinde olması bölgedekilerle ortak ilk detaydır. Bursa ve İzmir müzelerinde doldurma ögesi olarak kullanılan daire şeklinde göbek etrafında düz dört ve eğimli altı yapraklı çiçek rozetleri bölgedekilerle ortak benzerliğe sahip olan diğer detaydır. 103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland dekorasyonlarındaki bukephalionlar ile yakın benzer örnek tespit edilememiştir. Mevcut stil özellikleri ve benzer örneklerden hareketle 103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland dekorasyonları Antoninuslar Dönemi’ne tarihlenmelidir.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizler ile ortak malzeme birliğine sahip iki architrav – friz (Kat. No 106 ve Kat. No 107) daha yer almaktadır. Her iki bloğun friz kuşağında yer alan girland dekorasyon detayları tamamlanmamıştır. 103 – 105 katalog numaralı architrav – frizler ile karşılaştırıldığında 106 ve 107 katalog numaralı architrav – frizlerde girland askısı, bukephalion taşıyıcıları ve doldurma ögesi olarak çiçek rozetleri şeklinde aynı ikonografi yer almaktadır. Girland askıları ve rozetlerin detaylandırılmamış, ancak genel formları ikonografisi 103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland dekorasyonlarının benzer örnekleriyle paralel görünüme sahiptir.

3.8.4. Severuslar Dönemi

Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahip girland dekorasyonları Sarıkaya Roma Hamamı’ndaki 6 – 21 katalog numaralı architrav – friz; Komana’daki tapınağın 58 katalog numaralı korinth başlığı; Ozan Köyü Anıt Mezarı’ndaki 90 katalog numaralı pencerenin altında, Tyana’daki 166 – 169 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır.

6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerinin friz kuşaklarında girland dekorasyonu yer almaktadır. Girland askıları ikili ve üçlü yaprak sıralarından oluşmaktadır. Yapraklar dil şeklinde olup merkezlerinde birer adet derin yiv damarları yer almaktadır. Yaprakların kenarları derin ve geniş işlenmiş olup birbirlerinden bağımsız bir görünüme sahiplerdir. Askıların merkezlerinde, taşıyıcıların her iki kenarında doldurma ögelerine doğru ve aşağı sarkan uzun kurdeleler, düz yüzeyli, derinlik kabartmaları yüksek ve zeminden bağımsız görünüme sahiplerdir. Taşıyıcı olarak tercih edilen bukephalionlar dikdörtgen formda olup kuşak sınırlarını zorlamaktadır. Boynuzları uzun ve içe doğru kavislidir. Alın merkezinde stilize şekilde detaylandırılmıştır. Gözler oldukça iri badem şeklindedir. Göz

³¹¹ Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, 89-119.

³¹² Benzer örnekler için bkz. Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 74, 108, 250.

kenarları sığ çizgisel hatlarla vurgulanmıştır. Burun kemiği kalın ve güçlü, ucu ise geniştir. Doldurma öğelerinin tamamında çiçek rozetleri tercih edilmiştir. Rozetler daire şeklinde göbekler etrafında üç, dört ve beş yaprakten oluşmaktadır. Yapraklar geniş ve yivli kenarları derindir.

58 katalog numaralı korinth başlığı üzerinde girland askısı yer almaktadır. Girland dekorasyonuna ait askının bir korinth başlığı ile birlikte kullanıldığı tek örnektir. Askı üçlü yaprak sıralarından oluşmaktadır. Yapraklar dil şeklinde, merkezinde derin yiv damarları yer almaktadır. Gerek askının gerekse yaprakların kenarları boşaltılmış olup üç boyutlu ve zengin bir görünüm kazandırılmıştır.

6 – 21 katalog numaralı architrav – frizleri ve 58 katalog numaralı korinth başlığı üzerinde yer alan girland askılarındaki benzer stil özelliklerine sahip olup Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Düzce Konuralp Müzesi, Hierapolis Tiyatrosu ve Kremna Severuslar Tapınağı frizlerindeki girland askılarıyla paralel özelliklere sahiptir³¹³. Askıları oluşturan yaprakların formları ve kenarların boşaltılarak bağımsız görünüm oluşturmaları, merkezlerinde yiv şeklinde damarların yer alması ortak benzerliklerdir. Ayrıca Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki girland dekorasyonunda taşıyıcı olarak kullanılan bukephalionların kuşak sınırlarını zorlayan dikdörtgen formu, iç bükey uzun boynuzlar, çizgisel kenar detaylarına sahip iri badem gözler, stilize alın detayları, kalın burun kemiği, geniş ve delikli düz ucu Kremna Severuslar Tapınağı frizlerinde aynı şekilde taşıyıcı olarak kullanılan bukephalionlarla yakın benzerliklere sahip olup Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir. Her iki yapının diğer elemanları üzerinde yer alan süslemeler de Severuslar Dönemi stil özellikleri sergilemekte olup girland dekorasyonlarının tarih önerilerini destekler niteliktedir.

166 – 169 katalog numaralı frizler arasında malzeme, ölçü ve süslemelerinde stil birliği mevcuttur. Frizlerin yüzeylerinde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur. Frizlerin kuşaklarında yer alan girland dekorasyonun motifleri kuşak yüzeyini tamamen kaplamakta ve sınırlarını zorlamaktadır. Girland askıları karışık meyve ve yaprak sıralarından oluşmaktadır. Askıyı oluşturan motifler kaba ve detaysızdır. Askılar taşıyıcının başlarında kurdele düğümleriyle birbirlerine bağlanmaktadır. Taşıyıcı olarak genç ve bebek eroslar tercih edilmiştir. Erosların vücut hatları askılardaki motifler ve kurdelelerde olduğu gibi kaba ve özensiz işlenmiştir. Girland askıları üzerinde doldurma ögesi olarak işlenen masklar da dekorasyonun diğer motif ve figürlerinde olduğu gibi estetik ve detaylı işlikten uzak saç ve yüz hatlarına sahiptir. Saçlar dar detaysız peruk şeklinde, yüzler gerçekten uzun dairesel şeklinde gözler ve ağızlar daire şeklinde çukurlarla belirtilmiştir.

90 katalog numaralı pencere altında yer alan girland askısı yer almaktadır. Girland askısı karışık meyve ve yaprak sıralarından oluşmakta, motifler kaba ve detaysız yüzey işçiliğine sahiptir. Kenarları derin ve geniş işlenerek bağımsız görünümündedir. Süslemelerin friz kuşağını kaplaması, motiflerde

³¹³ Girland askısı benzer örnekleri için bkz. De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore 1. Cibyra, Serge, Hierapolis (Studi Architettura Antica 1)*. 59-67; Mitchell, *Cremna in Pisidia, an Ancient City in Peace and in War*. Pl. 65-66; Koçak, "Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu", 255, Kat. 206, Lev. 28.206, 252-253, Kat. 90, Lev 14.90, 256-257, Kat. 124, Lev. 19.124.

görülen estetikten uzak özensiz işçilik ve buna bağlı olarak yozlaşmış matkap işçiliği Severuslar Dönemi süslemelerinde yaygın görülen stil detaylarına sahiptir. Ayrıca 90 katalog numaralı pencere altında yer alan girland askısı, 166 – 169 katalog numaralı frizlerdeki girland askıları ile benzer stil özelliklerine sahiptir. Bu nedenle tarihlenmelerinde ortak benzer örneklerden faydalanılmalıdır.

166 – 169 katalog numaralı frizler ve 90 katalog numaralı pencere altında yer alan girland askısı stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Pisidia Antiocheiası Tiyatrosu ve Kastabala Kuzey Sütunlu Caddesi'ndeki frizlerindekiyle, taşıyıcı olarak kullanılan eroslar ise yazıtıyla MS 211/212 yıllarına tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu frizlerindeki³¹⁴ eroslarla paralel bezeme ve stil özelliklerine sahiptir. Bahsi geçen bölgedeki girland dekorasyonları yozlaşmış matkap kullanımı ve sanat anlayışına bağlı olarak uygulanan özensiz ve kaba işçilik, mevcut benzer örneklerle birlikte Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.9. LESBOS KYMATIONLARI

Kappadokia Bölgesi'nde lesbos kymationu (Çizim 9) süslemeleri Aksaray Müzesi, Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınağın mimari elemanlarında tespit edilmiştir.

Klasik Dönem'den itibaren Hellenistik Dönem ve Roma İmparatorluğu hegemonyasındaki ilk yüzyıl lesbos kymationları ile ilgili çalışmalar yapılmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir³¹⁵. Estetik açıdan başarılı bu örneklerin stil özellikleri incelenerek önemli değerlendirmeler yapılmıştır. Fakat MS 2. yüzyıldan itibaren stil kronolojisinin istikrarlı bir şekilde gelişmemesinden dolayı sorunlu olarak değerlendirilmiştir³¹⁶. Çözüm olarak bu yüzyılda etkili olan dekorasyon okullarının süsleme sanatındaki karakteristik özellikleriyle birlikte aynı blok üzerinde yer alan diğer süslemelerden de faydalanılması kabul görmüştür³¹⁷.

Bu nedenle bölgede tespit edilen lesbos kymationlarının tarihleme önerilerinde kendi arasındaki stilistik gelişimleri ve yer aldıkları bloklardaki diğer süslemelerde tespit edilen stil özelliklerinin yakın benzerlik gösterdiği yapılarıdaki lesbos kymation örneklerinden faydalanarak yapılacaktır.

3.9.1. Antoninuslar Dönemi

Kappadokia Bölgesi'nde en erken özelliklere sahip lesbos kymation süslemesi Aksaray Müzesi'ndeki 37 katalog numaralı konsollu kornişte bulunmaktadır. Süslemeler dış sırası ile konsollarında arasında yer almaktadır.

³¹⁴ Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 252-254, Kat. 90, 111, 197.

³¹⁵ Joachim Ganzert, “Zur entwicklung lesbischer kymationformen”, *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts*, 98 (1983): 123-202.

³¹⁶ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 151-155.

³¹⁷ Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, 97; Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” 151-152.

Lesbos kymationu birbirini takip eden üzengi ve iki yapraklı goncaldan oluşmaktadır. Üzengiler daire şeklinde başlıklara, başlıklara bağlı alta doğru daralan orta kaburga ve kenarlara kavisli bir şekilde açılan yan kaburgalara sahiptir. Üzengilerin arasında yer alan iki yapraklı goncalar “v” şeklindedir. Süslemeyi oluşturan motiflerin kontürleri ve yüzeyleri düz, kenarları keskin, derin ve geniştir. Hacimli işlenen motifler şematik olarak orantılı bir şekilde birbirini tekrar etmektedir.

37 katalog numaralı konsollu kornişteki lesbos kymation süslemesine bölgedeki en yakın örnek Sarıkaya Roma Hamamı’ndakilerdir. Üzengilerin daire şeklindeki başlıklar ve alt kaburga ile yan kavisli kaburgaların görünümü paralel özelliklerdir. Süslemeler arasındaki farklılık ise Aksaray Müzesi’nde üzengiler orantılı bir şekilde birbirini tekrar eden hacimli ve güçlü kaburga ve “v” şeklinde goncaldara sahipken Sarıkaya Roma Hamamı’nda daha özensiz yoğun matkap kullanımına bağlı olarak üzengi kaburgaların daha ince hatlı ve derin kanallarla birbirinden ayrılması, goncaların “v” den ziyade “y” şeklinde olmasıdır.

37 katalog numaralı konsollu kornişteki lesbos kymationun öne çıkan stil özellikleri incelendiğinde MS 164 yılına tarihlenen Diocaesarea tiyatro sahne binası³¹⁸ ve MS 178 sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Porticosu’na³¹⁹ ait üst yapı elemanlarındaki süslemelerle yakın benzerliklere sahiptir. Süslemeler birbirleriyle orantılı ve özenli bir işçiliğe sahiptir. Motifler hacimli, kenarları keskin, derin ve geniş işlenerek ışık – gölge efekti kazandırılmıştır. Ayrıca 37 katalog numaralı konsollu kornişte ortası daire şeklinde matkap deliklerine sahip “v” şeklinde goncalar Antoninuslar Dönemi’ne tarihlenen Aspendos Tiyatrosu’ndaki lesbos kymation süslemelerinde de mevcut olup blok üzerindeki diğer süslemelerle birlikte, bölge içerisinde ve dışındaki benzer örneklerle birlikte değerlendirilerek Antoninuslar Dönemi’ne tarihlenmelidir.

3.9.2. Severuslar Dönemi

Bölgedeki geç dönem lesbos kymation örneklerinin ilki Sarıkaya Roma Hamamı’nda 6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerinin friz tacında, 23 – 28 katalog numaralı kornişlerin simaya geçişlerindeki cyma reversalarının üzerinde, Komana’daki tapınağın 64 – 67 katalog numaralı architravların faskia ve soffit çerçevelerinde yer almaktadır.

6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerinin friz tacında, 23 – 28 katalog numaralı kornişlerin simaya geçişlerindeki cyma reversalarının üzerindeki lesbos kymationları daire şeklinde başlık ve başlıklarla birlikte işlenen orta kaburga, onların her iki kenarındaki yan kaburgalı üzengilerden ve “y” şeklinde kırılğan yapıdaki iki yapraklı goncaldan oluşmaktadır. Architrav – frizlerdeki daire şeklinde başlık ve orta kaburgalar birlikte işlenmiş olup derin ve dar kanallarla yan kaburgaldan

³¹⁸ Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, 156-157, Lev. 14 b; Özdemir “Uzuncaburç Tiyatrosu” 135-137 (Tip 1-2), Kat. No. 239 b. Ayrıca Kat. No 37’deki akanthuslar, Diocaesarea Tiyatrosu architravlarındaki akanthuslarla paralel stil özelliklerine sahiptir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia*. 81-82; Özdemir “Uzuncaburç Tiyatrosu” 143-148.

³¹⁹ Naumann ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107-108, Taf.24 b.

ayrılmaktadır. Kornişlerde ise architrav – frizlerin aksine orta ve yan kaburgalar birlikte işlenmiştir. Motiflerin yüzeyleri düz kenarları keskin ve derin işlenmiştir. Bu haliyle motifler hacimli ve zeminden bağımsız bir görünüm sergilemektedir. Ayrıca üzengi ve goncaların orantılı bir şekilde birbirini tekrar eden başarılı işçiliğe sahiptir.

6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerin tacında, 23 – 28 katalog numaralı kornişlerin simaya geçişlerindeki cyma reversalarının üzerindeki lesbos kymationları ile stil benzerliğine sahip örnekler MS 178 sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Porticosu, MS 180-200 yılları arasında tarihlenen Sagalassos Tiyatrosu³²⁰, MS 2. yüzyılın sonuna tarihlenen Side Daire Planlı Tapınak³²¹ ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Pergamon Caracalla – Dionysos Tapınağı'nın³²² üst yapı elemanlarında yer almaktadır. Bu yapılardaki lesbos kymationları daire şeklinde başlık ve ona bağlı orta kaburga ve yan kaburgalı üzengiler ile “y” şeklinde goncalara sahiptir. 23 – 28 katalog numaralı kornişlerdeki üzengiler birlikte işlenmiştir. Antoninuslar Dönemi'nin sonuna tarihlenen Smyrna Agora Porticosu'nda benzer durum geçerlidir. Ancak yapının iyi durumda olan kornişleri (Kat. No 23) incelendiğinde motiflerin eskiz çizim ve kazımalarının yapıldığı fakat tamamlanmadığı görülmektedir. Bunun yanında yapıdaki lesbos kymationlarıyla birlikte diğer süslemelerin de hacimli ve birbirleriyle orantılı işlenmesi, Antoninuslar Dönemi sanat anlayışının karakteristik özelliklerinden ışık – gölge efektiyle ilişkilendirilmektedir. Ayrıca 6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerde yer alan lesbos kymationlarındaki üzengiler Sagalassos Tiyatrosu, Side Daire Planlı Tapınak ve Pergamon Caracalla – Dionysos Tapınağı'ndaki üzengilerde olduğu gibi daire şeklinde başlık ve orta kaburgalar birlikte işlenmiş ve yan kaburgalardan derin ve dar kanallarla ayrılmaktadır. Üzengilerle birlikte iki yapraklı goncaların uzun “y” şeklinde formu ve motiflerin genelinde görülen yozlaşmış matkap işçiliği Severuslar Dönemi'ne işaret etmektedir. Benzer durum yapıdaki diğer süslemelerde de geçerli olup benzer stil özellikleriyle birlikte Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki lesbos kymationları Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir.

64 – 67 katalog numaralı architravlar üzerinde yer alan lesbos kymationları yarım daire şeklinde başlık ve kısa boylu orta kaburga ile birlikte, yan kaburgalar ise orta kaburgalardan tamamen bağımsız işlenmiş üzengiler ve ortası derin ve geniş yivli “v” şeklinde goncalardan oluşmaktadır. Motiflerin yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derindir. Oldukça gevşek dizilime sahip olan motifler hem birbirleriyle hem de zeminden bağımsız bir görünüme sahiptir. Ayrıca hacimli ve estetikten uzak, özensiz bir işçiliğe sahiptir.

³²⁰ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 112, Pl. 50.5.

³²¹ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 131, Dipnot 82, 174-175, Abb. 315, Kat. 281.

³²² Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, 347, Köster, *Die bauornamentik von Milet*, Taf. 131.4.

64 – 67 katalog numaralı architravlar üzerinde yer alan lesbos kymationların bölgedeki diğer örneklerden oldukça farklı olup en yakın stil benzerliğine sahip örnekleri Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Kremna Propylonu³²³, Perge Tiyatrosu³²⁴ ve Sagalassos Hamamı'nın³²⁵ üst yapı elemanlarında yer almaktadır. Benzer örneklerde motifler gevşek dizilime sahiptir. Üzengilerin başlık ve orta kaburgaları birlikte, yan kaburgalar ayrı işlenmiştir. Goncalar “v” şeklindedir. Genel olarak bahsi geçen süslemelerin tamamında Severuslar Dönemi'nde giderek yozlaşan matkap kullanımı görülmektedir. Motifler iri ve özensiz işçiliğin ürünü olup birbirlerinden ve zeminden bağımsız bir görünüme sahiptir. Komana'daki tapınaktaki lesbos kymationları mevcut stil özellikleri ve benzer özellikleriyle birlikte yapıdaki diğer süslemelerle paralel olarak Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.10. SOFFİT SÜSLEMELERİ

Architravların alt yüzeyinde sütun başlıklarının oturduğu yerlerin arasında kalan alana soffit adı verilmektedir³²⁶. Bu alanlar yapının görsel zenginliğini arttırmak amacıyla friz olarak kullanılmıştır. Kappadokia Bölgesinde Komana'daki tapınak ve Roma Anıt Mezarı, Tyana ve Ereğli Müzesi'nde soffit süslemeleri tespit edilmiştir. Soffit süslemelerinin tarihlemelerinde, stil özelliklerinin yanında architravlardaki diğer süslemelerin stil özelliklerinden de faydalanılacaktır.

3.10.1. Severuslar Dönemi

Komana'daki tapınağın 64 – 67 katalog numaralı architravlarında, Tyana'daki 151 katalog numaralı architravında; Komana'daki Roma Anıt Mezarı'ndaki 86 katalog numaralı architravında soffit süslemeleri tespit edilmiştir.

Komana'daki tapınağın 64 – 67 katalog numaralı architravlarda soffit süslemeleri yer almaktadır. 64 – 67 katalog numaralı architravlarda soffitler geniştir. Soffitlerin çerçeveleri lesbos kymationu, frizler ise yaprak ve figür rozetleriyle zengin bir dekorasyona sahiptir. 65 numaralı architrav soffitinde, friz sınırlarını zorlayan (sol ayağı ile) öne hamle yapan yırtıcı hayvan figürü yer almaktadır. Yuvarlak kesitli geniş bir başa, düz kalın iri sırtlı ve uzun bacaklı tasvir edilen hayvan figürlerin kavisli gözleri çukur şeklinde, kenarları içe doğru derin şekilde işlenmiş ve böylece zeminden öne çıkan canlı bir görünüm sunulmuştur. 67 katalog numaralı architrav soffitinde dar, yüzeyi düz iki kemerden yaprak sıraları başlamakta ve friz yüzeyini kaplamaktadır. Yaprak yüzeyleri geniş ve düz, orta damarları derin ve geniş yivler şeklinde, kenarlara açılan parmaklar ise ince hatlı ve sivri uçludur. Yaprakların kenarlar keskin ve derin işlenmiştir. 64 katalog numaralı architravların soffit frizi tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. 67 katalog numaralı architravdaki yapraklarla benzer şekilde geniş yüzeyli

³²³ Lutgarde Vandeput – Mustafa Büyükkolancı, “Das große Propylon in Kremna in Pisidien” *Istanbuler Mitteilungen* 49, 1999, 240, Taf. 19.1.

³²⁴ Köster, *Die bauornamentik von Milet*. Taf. 135. 2-3.

³²⁵ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 194, Pl. 65. 1-3.

³²⁶ Haluk Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Architravların Soffit Bezemeleri*. (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994): 1-3.

keskin ve kıvrım geçişli, parmaklar sivridir. Diğer soffit süslemelerinde olduğu gibi kenar detayları keskin ve derindir.

64 – 67 katalog numaralı architravlarda soffit süslemelerinin friz sınırlarını zorlaması, kaba matkap işçiliğine bağlı olarak süslemelerin yüzey detaylarının özensiz, kenarların ise keskin ve derin işlenmesi dolayısıyla motiflerin birbirlerinden ve zeminden bağımsız görünüme sahip olmaları Severuslar Dönemi stil özellikleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle yapıdaki soffit süslemelerinin benzer örnekleri için Severuslar Dönemi örnekleri incelenmelidir.

Yazıtıyla MS 198 yılına tarihlenen Perge Nymphaionu F2³²⁷ ve Perge Tiyatrosu'nun³²⁸ friz ve alınlıklarındaki bitkisel (kıvrık dallar ve akanthuslar) süslemeler, yazıtıyla MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasionu'ndaki soffitlerinde³²⁹ yer alan süslemeler tapınaktaki architrav soffitlerindekiyle paralel özellikler sergilemektedir. Süslemeler friz yüzeylerini kaplamakta ve sınırlarını zorlamaktadır. Yapraklar geniş yüzeyli, keskin kıvrım ve kenar detaylarına sahiptir. Kenarları derin ve geniş işlenmiştir. Ayrıca Caesarea ve Scythopolis tiyatrolarındaki frizlerde³³⁰ benzer yaprak rozetleriyle birlikte 67 katalog numaralı architravlarda soffitindeki hayvan tasviri yakın benzerliklere sahiptir. Aynı şekilde yırtıcı hayvan figürü bir ayağı ile öne hamle yapar pozisyonda, yüzeyleri sığ, kenarları derin işlenmiştir. Motiflerde tercih edilen derin matkap işçiliği sonucunda motifler birbirlerinden ve zeminden bağımsız bir görünüm sergilemektedir. 64 – 67 katalog numaralı architravlarında soffitlerin kenar çerçevelerindeki lesbos kymationları da frizlerdeki süslemelerle paralel dönem özellikleri göstermekte olup Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

151 katalog numaralı architravda soffit süslemeleri yer almaktadır. Bu architravlarda dar soffit frizi tercih edilmiş olup süsleme olarak friz boyunca yatay “S” şeklinde uzanan sarmaşık dalları kullanılmıştır. Bunların dalları düz yüzeyli, kalın yapıda olup kenarları derindir. Dalların kıvrım boşluklarında yaprak rozetleri yer almaktadır. Rozetler ana dallara kısa yan dallarla bağlanmaktadır. Yaprak rozetleri kalp şeklinde, ince orta damarlara sahip, kenarları ise kalın ve derin işlenmiştir. Dar friz içerisindeki sarmaşık dalları ve yaprakları friz sınırları arasında sıkışmış bir görünüm sergilemektedir.

151 katalog numaralı architravların soffit süslemelerinin stil özellikleri yazıtıyla MS 178 sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Portikosu³³¹, stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen

³²⁷ Mansel, “Die Nymphaeen von Perge”, 65; Köster, *Die bauornamentik von Milet*. Taf. 134.1.

³²⁸ Mansel, “Die Nymphaeen von Perge”, 74; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, Kat. 136

³²⁹ Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*. Fig. 146.

³³⁰ Her iki tiyatro için bkz. Pensabene, “Marmi d’Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella decorazione architettonica di eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syrie et Palastine e Arabia”, Fig. 87, 97.

³³¹ Naumann ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107, Taf. 24 c.

Perge Sütunlu Caddesi³³² ve Side Nymphaionu (G)³³³ yapılarındaki architravların soffit süslemelerindeki sarmaşık dallarıyla paralel stil özelliklerine sahiptir. Bu dönem özellikleri yatay “S” şeklinde uzanan dalların kalın ve güçlü yapısı, yaprak rozetlerinin kalp şekline yakın formları, dalların ve yaprakların kenarlarının derin işlenmesi ve süslemelerin friz sınırlarını zorlamasıdır. Mevcut stil özellikleri ve benzer örneklerden hareketle 151 katalog numaralı soffit süslemesi Severuslar Dönemi’ne tarihlenmelidir.

86 katalog numaralı architrav soffitinde geniş friz yer almaktadır. Frizin korunmuş tek kenarından süslemeler düz yüzeyli, dar kurdele ile başlamakta ve (defne) yaprak sıralarıyla devam etmektedir. Yapraklar dil motifi şeklinde düz yüzeyli ve derin kenar hatlarına sahiptir. Aynı özelliklere sahip kurdeleler yaprak sıralarını çapraz ve dik şekilde tekrar kesmektedir. Yaprak sıraları ve kurdeleler estetikten uzak ve özensiz işçiliği ürünü olup soffit frizini tamamen kaplamaktadır.

86 katalog numaralı soffit frizinde yer alan yaprak sıraları ve kurdelelerin tarihlenmelerinde benzer stil özelliklerine sahip örneklerden faydalanılmalıdır. Friz yüzeyini tamamen kaplayan, yüzeyleri detaysız, kenarları derin işlenmiş kaba bir görünüme sahip olan yaprak sıraları ve kurdeleler MS 160-180 yılları arasında tarihlenen Sagalassos Tiyatrosu³³⁴ architrav soffitinde, yazıtıyla MS 198 yılına tarihlenen Perge’deki Nymphaion F2³³⁵ ve stil özellikleriyle Severuslar Dönemi’ne tarihlenen Sütunlu Cadde’deki³³⁶ architrav soffitlerinde görülmektedir. Benzer örneklerdeki kurdele örneği Sagalassos Tiyatrosu’ndaki soffitte görülmektedir. 86 katalog numaralı architravın soffitinde olduğu gibi dar ve düz yüzeylidir. Yapraklar ise üç yapıdaki soffit frizlerinde dil motifleri şeklinde, yaprakların kenarları derin işlenmiştir. 86 katalog numaralı architravın soffitinde olduğu gibi Perge Sütunlu Caddesi ve Perge Nymphaionu’ndaki yapraklar yüzeyleri düzken Perge Nymphaionu F2 soffitlerinin bazıları ile Sagalassos Tiyatrosu’ndaki yaprakların geneli yivli orta damarlara sahiptir. 86 katalog numaralı architravın soffit süslemelerinin stil özellikleri ve benzer örnekleri Severuslar Dönemi’ne tarihlense de bloğun cephesinde yer alan, tarafımızca MS 3. yüzyıla tarihlenen ion kymationun daha baskın stil özelliklerine sahip olmasından dolayı soffit süslemeleri de bu yüzyıla tarihlenmelidir.

86 katalog numaralı architravın soffitinde dar friz yer almaktadır. Friz merkezinde bir adet kantharos yer almaktadır. Kantharos yuvarlatılmış kenarlı kısa bir dip, dipten yukarıya kavisli bir şekilde önce genişlemeyen daha sonra daralarak tekrar genişlen bir gövde ve dışa çekik düz bir ağza ve her iki kenarda içe kavisli dar kulplara sahiptir. Kantharostan çıkan yatay “S” şeklinde sarmaşık dalları soffit sınırlarını kaplayarak her iki kenara doğru devam etmekte, kıvrım boşluklarında çiçek ve yaprak

³³² Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*, 10, Kat. 64/Lev.13.2.

³³³ Mansel, *Die runien von Side*, 69; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 120-121, Abb. 170.

³³⁴ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study, Sema I*. 112, Pl. 55. 2-4.

³³⁵ Mansel, “Die Nymphaeen von Perge”, 65; Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*. Kat. 14, 26, Lev. 4.3-4.

³³⁶ Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*. 10, Kat. 13, 15/Lev. 4.2, 4.4.

rozetleri yer almaktadır. Dallar yüzeyleri yumuşatılmış, kenarları derindir. Çiçek rozeti daire şeklinde bir göbek etrafında parmak şeklinde yapraktan, yaprak rozetleri iri boncuk şeklinde beş parmakten oluşmaktadır. Dallarda görülen düz yüzey ve derin kenarlar çiçek ve yaprak rozetlerinde de geçerlidir.

86 katalog numaralı architravın soffit süslemeleri ve stil özellikleri MS 160-180 yıllarına tarihlenen Sagalassos Nymphaionu architrav soffitinde³³⁷, yazıtıyla MS 198 yılına tarihlenen Perge Nymphaion F2, stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Perge Sütunlu Cadde, Perge Geç Dönem Kapısı³³⁸, Patara Markia Anıt Mezarı ve Side Nymphaionu (G)³³⁹ yapılarındaki architrav soffitlerindeki süslemelerle benzer stil özelliklerine sahiptir. 80 katalog numaralı architravdaki sarmaşık dalların kantharostan başlaması, form olarak farklılıklara rağmen Sagalassos Nymphaionu architrav soffitinde de mevcuttur. Form olarak Sagalassos'taki kantharos, kısa yuvarlatılmış kaide, yivli alt gövde ve daraltılmış boyna sahiptir. Soffitin ana süslemesi olan sarmaşık dalları, çiçek ve yaprak rozetleri ise Perge'deki Nymphaion F2 ve Geç Kapısı'ndaki soffitlerindeki örneklerle ortak benzerliklere sahiptir. Bu benzerlikler derin işlenmiş yumuşak sırtlı dallar ve geniş yapraklı ve parmaklı çiçek ve yaprak rozetleridir. Kantharoslarda olduğu gibi form olarak bölgedeki örneklerle birebir örtüşme de benzer süslemelerin friz sınırlarını zorlaması, kaba ve özensiz işçiliğe sahip stil özellikleri paralel olup Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir. Architravın cephesinde yer alan ion kymaiton süslemesi de bu durumu desteklemektedir.

³³⁷ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study, Sema I.* 104, 112, Pl. 45. 3.

³³⁸ Pergedeki benzer örnekler için bkz. Mansel, "Die Nymphaeen von Perge", 65; Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri.* 10, Kat. 64, 89, 90, 94/Lev. 13.2, 17. 5-6, 18.4.

³³⁹ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr).* 120-121, abb. 169, 171.

4. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİNİN STİLİSTİK – TİPOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Kappadokia Bölgesi’nde yer alan korinth ve ion başlıkları ile ion kymation, kıvrık dal, palmet dizileri, girland dekorasyonu ve lesbos kymation süslemelerinin stilistik – tipolojik özellikleri kronolojik gelişime sahiptir.

4.1. Korinth Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Kappadokia Bölgesi’nde korinth başlıkları ile dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar ve dil motifli kompozit başlıklardaki akanthusların stilistik – tipolojik özellikleri birlikte incelenecektir.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı’ndaki 54 katalog numaralı korinth başlığı ile Tyana’daki 123 katalog numaralı korinth başlığı, 150 ve 151 katalog numaralı konsollu kornişlerdeki akanthuslar Augustus; Diocaesarea’da Tiberius Tapınağı’ndaki 49 ve 50 katalog numaralı korinth başlıklar Tiberius; Diocaesarea’nın üzerine kurulan Uzuncaburç Kasabasının içindeki bağımsız 51 katalog numaralı korinth başlığı ise Erken İmparatorluk Dönemi stil özelliklerine sahiptir.

Elaiussa Sebaste ve Diocaesarea’daki korinth başlıkları stilistik olarak Erken İmparatorluk Dönemi’ne özgü özelliklere sahiptirler. Bunun yanı sıra başlıklarda ortak olmayan detaylar mevcuttur.

49 katalog numaralı pilaster korinth başlık parçası aralıklı yerleştirilen çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar orta damar, yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar etli yapıda, alt ve orta yan yaprak dilimleri üç parmaklı, parmak kıvrımları “v” kesitli ve keskin geçişli, yuvarlatılmış uçludur. Yaprak dilimlerinin arasında damla şeklinde kapalı göz motifleri yer almaktadır. 51 katalog numaralı üst parçasında tabandan başlayan kılıf yaprağı abakusa kadar yükselmektedir. Kılıf yaprakları yivli gövdeye, “v” kesitli yuvarlatılmış parmak uçlu yaprak dilimlerine sahiptir. Yaprak dilimlerinin arasında damla şeklinde kapalı gözler yer almaktadır. Kılıf yapraklarının üzerinden yivli bir sap yükselmekte ve ikiye ayrılmaktadır. Kalathos gövdesine ayrılanlar heliksleri, köşelere ayrılanlar volütleri oluşturmaktadır. Heliks ve volütler başlık gövdesine yapışık işlenmiştir. Başlıkların abakusları dar ve kademelidir.

51 katalog numaralı korinth başlık, basık ve ağır bir görünüme sahiptir. Kalathosun alt kısmı aralıklı yerleştirilen çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Alt çelenkteki akanthuslar kalathos tabanından, ikinci çelenktekiler ise ilk çelenkteki akanthusların arasından başlamaktadır. Akanthuslar iki derin kanal tarafından sınırlandırılan orta damarlar, alt ve orta yaprak dilimleriyle taç yapraklarından oluşmaktadır. Akanthus ve kılıf yapraklarının yaprak dilimleri ve taç yapraklarında kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Orta damarlar etli yapıda; parmak sayıları tahribattan dolayı öğrenilememekte ancak parmak kıvrımları “v” kesitli ve keskin geçişli, uçları yuvarlatılmıştır. Taç yaprakları tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Yaprak dilimlerinin arasında daire ve damla şeklinde kapalı göz motifleri yer almaktadır. Kalathosa gömülü caulis kökleri yivli, düğümleri ise yarım daire şeklindedir. Caulis düğümlerinden kılıf yaprakları filizlenmekte ve volütlere kadar yükselmektedirler. Akanthuslar ile

paralel özelliklere sahip olan kılıf yaprakları derin kanallara, “v” kesit keskin yüzeylere, yumuşatılmış uç parmaklardan oluşmaktadır. Yaprak dilimlerinin arasında kapalı göz motifleri yer almaktadır. Kılıf yapraklarının üzerinden yivli bir sap yükselmekte ve ikiye ayrılmaktadır. Kalathos gövdesine ayrılanlar heliksleri, köşelere ayrılanlar volütleri oluşturmaktadır. Heliks ve volütler başlık gövdesine yapışık işlenmiştir. Başlıkların abakusları dar ve kademelidir.

54 katalog numaralı başlığın alt parçası aralıklı yerleştirilen çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Alt çelenkteki akanthuslar kalathos tabanından, ikinci çelenktekiler ise ilk çelenkteki akanthusların arasından başlamaktadır. Alt çelenkteki akanthuslar iki derin kanal tarafından sınırlandırılan orta damarlar, alt ve orta yaprak dilimleriyle taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar etli yapıda; alt ve orta yan yaprak dilimleri üç ve dört parmaklı, parmaklardaki yivler akanthus tabanından başlayarak parmak uçlarına kadar devam etmekte, parmak kıvrımları “v” kesitli ve keskin geçişli, yuvarlatılmış uçludur. Taç yaprakları tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Yaprak dilimlerinin arasında damla şeklinde kapalı göz motifleri yer almaktadır. Alt çelenkteki akanthuslarla benzer şekilde üst çelenkteki akanthuslar da etli yapıdaki orta damarlar, “v” kesitli keskin geçişli yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmakta, yaprak dilimleri arasında kapalı göz motifleri yer almaktadır. Başlığın üst parçasına ait kısımda, alt parçadaki akanthuslarla paralel özelliklere sahip üst çelengin akanthusları ve onların arasında abakus çiçeğinin sapı yer almaktadır. Çiçek sapı kadeh şeklinde destek yaprağından filizlenmektedir. Korinth başlık dekorasyonuna yer alan caulisler, kılıf yaprakları, heliksler ve volütler başlığın üst kısmında yer almamaktadır. Abakus ve çiçeği tahrip durumdadır. Abakusun korunmuş kısımdan altta saz yaprak sırası üstte ion kymation süslemeleriyle detaylandırıldığı anlaşılmaktadır. Yapraklar dil motifleri şeklinde ortası ince damarlıdır. Ion kymation ise geniş başlayıp sivri yumurtalar ve onları sıkı bir şekilde saran keskin sırtlı çanakla, keskin sırtlı ve sivri uçlu mızrak şeklindeki oklardan oluşmaktadır.

49, 50, 51 ve 54 katalog numaralı korinth başlıklarındaki akanthuslarıyla paralel dönem özelliklerine sahiptir. Ancak 54 katalog numaralı korinth parçaları dekorasyonunda diğer başlıklardan farklı olarak caulis, kılıf yaprakları, heliksler ve volütler mevcut değildir. Bunun yanında 54 numaralı korinth parçalarındaki akanthusların bazı yaprak dilimlerinde diğerlerinden farklı olarak yaprak tabanından başlayan kanallar dilim yapraklarına kadar devam etmekte ve parmaklar yivlidir. Ayrıca alt çelenkteki akanthusların arasındaki üç parmaklı kaplama yaprakları, abakus çiçeğinin sapının kadeh şeklinde bir destek yaprağından filizlenmesi, abakusun saz yaprakları ve ion kymationlar 54 katalog numaralı başlığın diğer korinth başlıklarından ayrılan detaylarıdır.

123 katalog numaralı korinth başlığının alt kısmı boyun ile birlikte işlenmiştir. Boyun yivlidir. Boyundan başlığa geçişte tahrip olmuş bir annulet yer almaktadır. Annulet tahrip durumdadır. Başlığın alt kısmı iki sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Annuletin hemen üzerinden başlayan ilk çelenkteki akanthuslar aralıklı yerleştirilmiş olup orta damar, yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Akanthusun altından başlayarak taç yapraklarına kadar yükselen orta damarlar sıkı derinlikte ve keskin

sırtlıdır. Alt dilimler tek parmaklıdır. Bu parmakları yaprakların alt seviyesinden kenarlara doğru açılmakta ve komşu akanthusların alt parmaklarına temas ederek içe doğru kıvrılmaktadır. Bu parmaklar ince yapılı ve yumuşak sırtlıdır. Diğer yaprak dilimleri düz ve geniş yüzeylidir. Dilimlerin parmak uçları yuvarlatılmıştır. Yaprak dilimlerinin arasında kapalı gözler yer almaktadır. Gözler küçük daireler şeklindedir. Üst çelenkteki akanthuslar ise alt çelenktekilerin arasında yer almaktadır. Alt çelenkteki akanthuslara göre daha dar ve uzundur. Ayrıca alt dilim parmakları daha dik bir şekilde akanthus gövdelerine doğru kıvrım yapmaktadır. Ancak orta damarlar aynı şekilde sığ yükseklikte ve keskin sırtlıdır. Yine yaprak yüzeyi düz ve dilimlerin uçları yuvarlatılmıştır. Başlığın üst kısmı kayıptır.

123 katalog numaralı korinth başlık parçasındaki akanthusların kalathosa yapışık, yumuşatılmış uçlu üç parmaklı yaprak dilimi ve kapalı göz motifleri Diocaesarea ve Elaiussa Sebaste'deki korinth başlıklarıyla paralel dönemsel stil özellikleridir. Ancak 123 katalog numaralı başlık parçasının sütun üst tamburu ile işlenmesi, annulete sahip olması akanthusların form ve stil özellikleriyle Elaiussa Sebaste ve Diocaesarea'daki korinth başlıklarından farklı özgün bir tasarıma sahiptir.

172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişlerin üzerinde akanthus yaprakları yer almaktadır. Akanthusların önemli bir kısmı tahrip olsa da yaprak dilimlerinin arasında erken dönem özelliği olan damla şeklindeki kapalı göz motifleri görülmektedir.

Kappadokia Bölgesi'nde Flaviuslar Dönemi'ne ait korinth başlığı veya üzerinde akanthus yer alan herhangi bir başlık tespit edilememiştir.

Traianus – Hadrianus dönemlerine sadece 98 katalog numaralı başlık tarihlenmektedir. Başlığın üst çelenkteki akanthuslarının altında yer alan trapezler, abakusa kanatlı mask eklenmiş, abakus daha yüksek yapılmıştır. Akanthus ve kılıf yapraklarındaki etli kıvrımlar ve damla formundaki kapalı gözler bu dönemde devam etmektedir. Ancak 98 katalog numaralı korinth başlığındaki akanthuslar daha geniş formda, kanalları daha derin, yaprak dilimleri beş parmaklı, parmaklar sivri uçludur. Yivli ve daire şeklindeki caulis kökleri ve düğümleri form değiştirerek keskin sırtlı işlenmişlerdir.

Kappadokia Bölgesi'nde Antoninuslar Dönemi'ne ait bir korinth başlığı tespit edilmemiştir. Ancak Aksaray Müzesi'ndeki 37 katalog numaralı konsollu korniş üzerindeki akanthuslar Antoninuslar Dönemi'ne aittir.

Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlediğimiz 98 katalog numaralı korinth başlığındaki akanthuslarda görülen orta damarları sınırlayan derin kanallar, 37 katalog numaralı konsollu kornişteki akanthuslarda daha derin ve geniş işlenmiştir. Damla formundaki gözler ise ince uzun ve dikdörtgen şeklinde değişim göstermiştir.

Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz korinth başlıkları Sarıkaya Roma Hamamı, Kayseri – Felahiye Anıt Mezarı, Kayseri Ulu Camii, Komana'daki tapınak ile Tyana ve Kayseri ile Malatya müzelerinde yer almaktadır.

Kappadokia Bölgesi'ndeki korinth başlıklarının akanthus ve kılıf yapraklarında, stilistik – tipolojik açıdan iki farklılık mevcuttur. I. Tip, akanthuslar ve kılıf yapraklarda orta damar, uzun ve dar; yaprak dilimlerindeki parmaklar keskin geçişli ve sivri uçludur. II. Tipte akanthus ve kılıf yaprakları filigran tarzda, yaprak dilimlerini oluşturan parmaklar dikensi ve sivri uçludur.

I. tip akanthus ve kılıf yapraklar Felahiye Anıt Mezarı'ndaki 38 katalog numaralı pilaster korinth başlığı, Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 4 ve 5 katalog numaralı korinth başlıkları, Tyana'daki 124 – 129 katalog numaralı başlıklar ve Malatya Müzesi'ndeki 95 katalog numaralı korinth başlığında yer almaktadır. Ayrıca Tyana'daki 139 – 145 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar, Kayseri Müzesi'ndeki 40 ve Kayseri Ulu Camii'ndeki 48 numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıklarındaki akanthuslar, I. Tipteki korinth başlıkları üzerinde yer alan akanthuslarla paralel stil özelliklerine sahiptir.

I. tip akanthus ve kılıf yapraklarına sahip korinth başlıkları, daha uzun formda akanthuslara sahiptir. Orta damarları sınırlandıran kanallar daha derin ve geniştir. Bu kanallar başlık tabanından başlamakta ve yan yaprak dilimlerinden parmak uçlarında son bulmaktadır. Ayrıca bu örneklerin yanında bazı yapraklarda başlık tabanından taç yapraklarına kadar devam eden uygulamaları da görülmektedir. Kanallar üzerinde geç Antoninuslar Dönemi'nden itibaren görülen iplikçikler yer almaktadır. Yaprak dilimleri dört parmaklıdır, parmak kıvrımları keskin, uçları sivridir. Dilimler arasındaki gözler ince uzun kanallar şeklindedir. Taç yapraklarında plastik etki artmış ve kalathostan ayrılarak öne doğru eğilmektedir. Ayrıca akanthusların yaprak dilimlerindeki parmaklar komşu akanthusların yaprak dilimlerindeki parmaklarla temas halindedir. Keskin sırtlı caulislerin kabartma derinliği azalmış ve kalathosa gömülü vaziyette işlenmeye başlanmıştır. Volütlerin yüzeyleri geniş ve düz, kenarları keskindir. Kalathos üzerindeki süslemeler daha hacimli ve kalabalık işlenerek kalathos yüzeyini kaplamaktadır. Abakus çiçeklerindeki göbekler ve yapraklar geniş yüzeyli, onları parçalayan kanallar derin ve geniştir. Ayrıca bölgede ilk kez Augustus Dönemi 54 katalog numaralı başlığında yer alan kaplama yaprakları 95 katalog numaralı başlıkta da bulunmaktadır. Ancak farklı olarak akanthusların arasında değil abakus çiçek sapının başladığı noktadadır.

II. tip akanthus ve kılıf yaprakları Komana'daki tapınağın 58 – 61 katalog numaralı korinth başlıklarında tespit edilmiştir. Bu tipe ait akanthus ve kılıf yaprakları filigran tarza sahip olup derin ve geniş matkap işçiliğine sahiptir. Orta damarlar uzun, geniş ve düz yüzeylidir. Kenarları keskin ve derin kanallarla sınırlandırılmaktadır. Yaprak dilimleri üçlü ve beşli parmaklara sahiptir. Parmak dilim yüzeyleri geniş, fakat parmaklar ince yapıda, dikensi görünüme sahiptir. Parmaklardaki dikensi uçlar diğer parmaklara temas etmektedir. Parmak dilimlerinin kenarlarında da derin ve geniş matkap kullanımı mevcuttur.

31, 44, 45 ve 130 – 132 katalog numaralı korinth başlıklar, MS 3. yüzyıl – 4. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Bu başlıklar stilistik – tipolojik özellikleri itibariyle Severuslar Dönemi korinth başlıklarının devamı niteliğindedir.

Tyana'daki 130 katalog numaralı kaplama korinth başlığı ve 131 katalog numaralı korinth başlığı ile Aksaray Müzesi'ndeki 31 katalog numaralı pilaster korinth başlığı stil özellikleri bakımından, Severuslar Dönemi I. tip korinth başlıklarının devamı niteliğindedir.

31, 130 ve 131 katalog numaralı başlıklar birbirine temas eden akanthus sıralarıyla çevrilidir. Akanthuslar geniş ve uzun formda kalathosa yapışık görünümüne sahiptir. Düz yüzeyli orta damarlar, üçlü ve dörtlü yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Damarları sınırlayan kanallar, dilimlerin kenarları ve dilimlerin arasındaki gözler derin ve geniştir. Dilimler keskin geçişli yivlilere ve sivri uçlu parmaklardan oluşmaktadır. 130 katalog numaralı korinth başlıkta akanthusların arasında caulis kökleri yer almaktadır. Kalathosa gömülü vaziyetteki köklerden kılıf yaprakları yükselmektedir. Akanthuslara benzer şekilde kılıf yaprakları da derin ve geniş kanallar, keskin geçişli ve sivri uçlu parmaklara sahip yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Diğer iki başlıkta caulis ve kılıf yaprakları yer almamaktadır. Başlıklardaki heliks ve volüt gövdeleri kalathosa gömülü, düz yüzeyli ve sık yüksekliktedir. Genel olarak kalathos süslemelerle kaplıdır. Dar yüksekliğe sahip abakuslar ise çiçek rozeti ve üçgen şeklindeki yapraklarla detaylandırılmıştır.

31, 130 ve 131 katalog numaralı korinth başlıklarını, Severuslar Dönemi I. tip başlıklarla karşılaştırdığımızda süslemeler veya süslemelerdeki işçilik görece estetik ve plastik etkiden uzak kaba işçiliğin ürünüdür. Süslemeler kalathostan bağımsız değil yapışık görünümde, süslemeler kalathosu tamamen kaplamaktadır. Başlık tasarımlarında 130 katalog numaralı korinth başlığı dışında caulis ve kılıf yaprağı kullanımı görülmemektedir. Buna karşın yaprakların keskin kıvrım geçişleri, parmakların uzun ve sivri uçlu işlenmesi, kanalların derin ve geniş işlenmesi erken başlıklardaki devam eden özelliklerdir.

MS 3. yüzyıla tarihlediğimiz 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıkları ve Tyana'daki MS 3. yüzyıl sonu – 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlediğimiz 132 katalog numaralı korinth başlığı Severuslar Dönemi II. tip akanthuslar ile paralel olarak filigran tarzda olup bu tarzın geç dönem örnekleridir.

46 ve 47 katalog numaralı korinth başlıkları, Severuslar Dönemi II. tip başlıkları ile paralel süsleme özelliklerine sahiptirler. Süslemelerin kalathosu önemli bir kısmını kaplaması, caulislerin keskin/üçgen sırtlı olması, heliks ve volütlerin kalathosa gömülü başlayan düz yüzeyli iri gövdeleri Severuslar Dönemi'ne tarihlenen korinth başlıklarının devam eden stil özellikleridir. 46 katalog numaralı başlığın akanthuslarının yüksek kabartma ve hareketli tasvir edilmesi ise bölge için özgün bir kullanımdır. Ancak bu başlıkların en dikkat çekici özelliği akanthuslar, kılıf yaprakları ve çiçek rozetinde görülen üslup farklılığıdır. Severuslar Dönemi II. tip başlıklarda görülen ince hatlı estetik

görünümüne sahip dikensi yaprak detayları, 46 ve 47 katalog numaralı başlıklarda daha kalın, estetikten uzak kaba görünümündedir.

132 katalog numaralı korinth başlığı dar konik gövdeye, dar ve ağır görünümlü bir abakusa sahiptir. Başlığın kalathosu akanthus ve kılıf yapraklarıyla kaplıdır. Yapraklar kalathosa yapışıktır. Akanthus sıraları takip edilememektedir. Akanthus ve kılıf yaprakları damarlı ve geniş yapraklıdır. Damarlar dar ve kısa, yapraklar geniş ve düz yüzeyli, tırtıklı/testere ağzı şeklinde kenar detaylarına sahiptir. Motiflerin kenarları derin ve geniş işlenmiştir. Volütler, yaprakların en üst seviyesinden başlamakta ve köşelerde dar kıvrım yapmaktadır. Yapraklar da olduğu gibi volütlerde kalathosa yapışıktır. Abakus içbükey kavisli ve süslemesizdir.

132 katalog numaralı başlıkta kalathos, tamamen akanthuslarla kaplanmakta ve süslemelerdeki matkap kullanımı daha kaba ve özensizdir. Bunun yanında 46 ve 47 katalog numaralı korinth başlıklarında görülen akanthus ve kılıf yapraklarının yüksek kabarma şeklinde işlenmesi, 132 katalog numaralı başlık için geçerli değildir. Süslemelerin tamamı kalathosa yapışık işlenmiştir. Bununla birlikte akanthus ve kılıf yapraklarının yapıları tamamen değişime uğramış, kalabalık ve sıraları takip edilemez durumdadır. 132 katalog numaralı korinth başlığı stil özelliklerinin mevcut halini, Severuslar Dönemi II. tip korinth başlıkları ile 46 ve 47 katalog numaralı başlıklardaki süsleme anlayışının yozlaşmış hali olarak değerlendirmekteyiz.

Kappadokia Bölgesi'ndeki korinth başlıklarının stilistik – tipolojik özelliklerinin değerlendirilmesinde daha geç döneme ait 7 adet korinth başlığı tez kapsamında incelenmiştir. Bu başlıklar stil özellikleriyle Geç Antik Dönem'e tarihlediğimiz Tyana'daki 133 – 136 katalog numaralı korinth başlıkları, Kayseri Ulu Camindeki 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıkları, Kayseri Müzesi'ndeki 39 katalog numaralı korinth başlığıdır.

Kayseri Ulu Camiinde devşirme olarak kullanılan 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıklarının kalathosları geniş, kaba ve hantal, abakusları ise dar görünme sahiptir. Başlıklar çift sıra akanthus çelenkleri ile çevrilidir. Alt çelenktekiler kalathos tabanından üst çelenktekiler onların taç yaprak seviyelerinden başlamaktadır. Akanthuslar aralıklı yerleştirilmişlerdir. Her iki çelenkteki akanthuslarda orta damar yan yaprak dilimi ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar geniş başlamakta, taç yapraklarına doğru incelmektedir. Alt çelenktekiler düz, üst çelenktekiler yumuşak geçişli yüzlere sahiptir. Yan yaprak dilimleri derin ve sık yivli parmaklardan oluşmaktadır. Yaprak dilimlerini oluşturan parmaklar “v” kesitli ve sivri uçludur. 47 katalog numaralı başlıkta üst çelenkteki akanthusların üzerinde caulisler yer almaktadır. Caulis kökü yarım daire şeklinde kalathosa gömülüdür. Köklerden filizlenen kılıf yaprağı akanthuslarda benzer şekilde derin ve sık yivli, “v” kesitli ve sivri uçlu parmaklardan oluşmaktadır. Caulis ve kılıf yapraklarının arasında üçgen form ve onun merkezinde üç yapraklı bir motif bulunmaktadır. Kılıf yapraklarının üzerinde kalathosa gömülü içe kıvrım yapan heliks ve volüt sapları yer almaktadır. 45 katalog numaralı başlığın abakusu bezemesizdir. 45 katalog numaralı korinth

başlığın caulis, üçgen formdaki motif ve heliksler yer almamaktadır. 45 katalog numaralı korinth başlığı farklı olarak abakus çiçeğine sahiptir. Çiçek damla şeklinde bir göbek ve dalgalı yapraklardan oluşmaktadır. Çiçeğin sapı düz bir şekilde üst çelenkteki akanthusların arasına kadar inmektedir. Sapa bağlı üç parmaklı dört adet yaprak bulunmaktadır. Yapraklar sıg yivli ve sivri uçlu parmaklardan oluşmaktadır. Uçlarına doğru ince ve derin matkap delikleri yer almaktadır. Başlıklar üzerinde yer alan süslemelerde derinlik ve perspektiften söz etmemiz mümkün değildir. Süslemeler kalıp şeklinde başlık yüzeyine yapışık işlenmişlerdir.

44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıklarının formları basık, geniş formu ve dar abakus kullanımı bölgedeki geç dönem başlıklarıyla paralellik gösterse de süslemelerdeki görünüm MS 1. – 2. yüzyıl başlıklarındaki süslemelere benzemektedir. Akanthuslar ve kılıf yapraklarının düz yüzeyli, kalın ve güçlü işlenen orta damarları, yaprak dilimlerinin “v” kesitli, keskin geçiş ve sivri uçlu parmaklardan oluşması, heliks ve volütlerin düz yüzeyli, kalathosa gömülü vaziyette işlenmesi paralel stil özellikleridir. Ancak bu benzerliklerin yanında akanthusların alt yaprak dilimlerinin işlenmemesi, süslemelerin plastik etkilerinin kaybederek kalathosa yapışık işlenmesi, 44 katalog numaralı korinth başlığında yarım daire şeklinde caulislerin yer alması ve geç antik döneme özgü dini (caulisler arasında yer alan merkezi yapraklarla detaylandırılmış üçgen) motiflerin eklenmesi, 132 katalog numaralı başlıkla benzer şekilde klasik korinth başlık dekorasyonundan uzaklaştırmıştır. 44 katalog numaralı başlıkta caulis, kılıf yaprakları ve helikslerin işlenmemesi ve süslemelerde derin matkap kullanımına sahiptir. Estetik stil anlayışının yerini özensiz kaba işçiliğin almasından dolayı tarafımızca bu başlıklar MS 5. yüzyıla tarihlenmelidir.

Tyana’daki 133 katalog numaralı pilaster korinth başlığı kalın ve ağır kalathosa, dar abakusa sahiptir. Başlık tek sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Çelenkte aralıklı işlenmiş dört adet akanthus yer almaktadır. Akanthuslar düz yüzeyli orta damarlar, dörder parmaklı yan yaprak dilimlerinden ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Yaprak dilimlerindeki parmaklar “v” kesitli, keskin geçişli ve sivri uçludur. Dilimler arasında ince uzun kanallar şeklinde göz motifleri yer almaktadır. Akanthusların arasında yüksek, keskin/üçgen sırtlı trapezler yer almaktadır. Trapezlerden kalathosa gömülü, düz yüzeyli heliks ve keskin sırtlı volüt gövdeleri yükselmektedir. Abakuslar kademeli ve süslemesizdir.

Tyana’daki 134 – 136 katalog numaralı korinth başlıkları kalın ve ağır kalathoslara, oldukça dar bir abakuslara sahiplerdir. Başlıklar dört yapraklı akanthus çelenkleriyle çevrilidir. Orta damarlar düz yüzeyli, yaprak dilimleri dört parmaklı, parmaklar “v” kesitli, keskin geçişli ve sivri uçludur. Yaprak dilimlerinin arasında ince uzun kanallar şeklinde göz motifleri, akanthusların arkalarında yarım elips şeklinde detaylandırılmamış (akanthus) yapraklar yer almaktadır. Akanthusların arasında, detaylandırılmamış yaprakların kesiştiği yerlerde keskin/üçgen sırtlı trapezler bulunmaktadır. Onların üzerinde tahrip durumda dekoratif farklı süslemeler görülmektedir. Başlığın abakusu süslemesizdir.

133 – 136 katalog numaralı korinth başlıklarını çevreleyen tek sıra çelenklerde dörder akanthus yer almaktadır. Akanthusların stil özellikleri 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıklarıyla paralel olup geniş ve düz yüzeyli orta damarlar, dörder parmaklı yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Yaprak dilimlerindeki parmaklar “v” kesitli, keskin geçişli ve sivri uçludur. Dilimlerin arasında ince uzun göz motifleri yer almaktadır. Akanthuslar arasındaki farklılıklar ise formlarıdır. Bu dört başlıktaki akanthuslar 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıklarına göre daha geniş ve uzundur. Ayrıca korinth 133 – 136 katalog numaralı korinth başlıklarında klasik korinth başlığı dekorasyonundan farklı olarak caulis ve kılıf yaprakları yer almamaktadır. Heliks ve volütler kalathosa gömülü ve düz yüzeylidir. 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıklarında görülen özensiz ve kaba işçilik devam etmektedir. 133 – 136 katalog numaralı korinth başlıklarının aralıklı işlenen tek yaprak çelenge sahip olması, akanthuslar arasında keskin/üçgen sırtlı trapez kullanımı ve yaprakların arkasında detaylandırılmamış yaprak tasarımının bölgedeki en erken örnekleri Sarıkaya Roma Hamamı’ndaki yarım korinth sütun başlıklarıdır. Ancak Sarıkaya Roma Hamamı’ndaki 4 ve 5 numaralı başlıklarındaki estetik açıdan başarılı derin matkap işçiliği, bu başlıklarda mevcut değildir. Mevcut form, tasarım ve stil özellikleriyle 133 – 136 katalog numaralı korinth başlıkları MS 5. – 6. yüzyıllara aittir.

Kayseri Müzesi’nde yer alan 39 katalog numaralı korinth başlığı kısa ve geniş bir kalathosa, düz ve geniş bir abakusa sahiptir. Kalathos birbirine yakın yerleştirilen tek sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar kalathos yüzeyini tamamen kaplamaktadır. Akanthuslar kalın ve düz sırtlı orta damarlar, beşer parmaklı yan yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Yaprak dilimlerindeki parmaklar “v” kesitli, keskin geçişli ve sivri uçludur. Yan yana yer alan akanthusların parmakları birbirleriyle temas halindedir. Abakus yüzeyi çizgisel hatlara sahiptir ve meander süslemesiyle kaplıdır.

39 katalog numaralı korinth başlığı bölgedeki Geç Antik Dönem korinth başlıklarını birlikte değerlendirdiğimizde oldukça sade dekorasyona sahip olduğunu görmekteyiz. Kalathos üzerinde akanthus dışında farklı bir motif yer almamaktadır. Akanthusların uzun geniş işlenmesi, kalın ve düz orta damarlar, “v” kesitli, keskin geçişli ve sivri uçlu parmaklardan oluşan yaprak dilimleri ortak benzerliklerdir. Fakat akanthuslardaki kabartma derinliği giderek zayıflamış ve süslemeler kalathosa gömülü vaziyette işlenmişlerdir. Abakusun yüksek olması geç örneklerden farklı bir diğer özelliktir. Kalathosta olduğu gibi abakus üzerinde yer alan meanderler çizgisel hatlarla işlenmişlerdir. Stil özellikleriyle 39 katalog numaralı başlığı genel olarak MS 4. – 6. yüzyıllar arasında genel bir tarih aralığına aittir.

4.2. Ion Başlıklarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Kappadokia Bölgesi’nde tespit edilen ve tez kapsamında incelenen ion başlıkları Tyana kenti ile Aksaray, Ereğli ve Sivas müzelerinde yer almaktadır.

Stil özellikleri açısından en erkene tarihlenen ion başlığı, Tyana’daki 137 katalog numaralı ion başlığıdır. Söz konusu başlık tarafımızca Augustus Dönemi’ne tarihlenmektedir.

137 katalog numaralı ion başlığı sütun üst tanburu ile birlikte işlenmiştir. Boyun yivli, kanallar derin kavisli, arrisler ise düz sırtlıdır. Boyundan ekinusa geçişte inci – makara süslemesi yer almaktadır. Süslemeyi oluşturan makaralar geniş kavisli, inciler dar ve ince hatlıdır. Motiflerin kenar detayları sığ derinliğe sahiptir. Ekinusta sıkı dizilime sahip beş yumurtalı ion kymation süslemesi yer almaktadır. Yumurtalar üstten kesik geniş gövdeli başlamakta, alta doğru kavisli bir şekilde daralarak inci – makara süslemesinin üzerinde son bulmaktadır. Yumurtaların yüzeyleri hafif dışa doğru kavis yapmaktadır. Yumurtaları her iki kenarında yer alan çanaklar, kavisli bir şekilde sarmaktadır. Çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanaklarla yumurtalar birbirinden sığ kanallarla ayrılmaktadır. Bu sığ kanallar çanaklarla oklar arasında da mevcuttur. Oklar uzun saplı olup uca doğru sivrilerek son bulmakta, ok uçlarının son bulunduğu noktalarda, ok uçlarını içine alarak her iki kenarındaki çanaklara temas eden “v” şeklinde kanatlar mevcuttur. Hem okların hem de “v” şeklindeki kanatların sırtları çanaklarda olduğu gibi keskindir. Her iki kenardaki yumurtaların üzerinde köşe palmetleri yer almaktadır. Başlığın korunmuş sol volütündeki palmet, ince bir sapla başlamakta ve üzerinde dikey sığ yivler yer aldığı, saptan daha kalın gövdeli kök ile birleşmektedir. Palmetler bu köklerden filizlenmektedir. Palmetlerin üçer yaprağı korunmuştur. Yaprakların kenarları keskin, merkezi yivlidir. Bu görünümleriyle yapraklar “v” kesitlidir. Başlığın bir volütü korunmuştur. Abakusun alt kısmından başlayan kıvrım volüt merkezine kadar devam etmektedir. Kıvrım motifinin yivleri içbükey kavisliken sırtı düzdür. Bu volütün arkasındaki polysteri süslemesizdir. Başlığın abakusu tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır.

Bölgede Augustus Dönemi’nden Antoninuslar Dönemi’ne kadar bir ion başlığı tespit edilmemiştir.

Antoninuslar Dönemi’ne tarihlediğimiz ion başlığı, Aksaray Müzesi’nde yer alan 32 katalog numaralı ion başlıktır.

32 katalog numaralı ion başlığının ekinusunda üç yumurtalı ion kymation süslemesi yer almaktadır. Yumurtalar üstten kesik uzun ve alta doğru kavisli bir şekilde daralan forma sahip olup bir iplikçik ile alttan çanaklara bağlanmaktadır. Yumurta yüzeyleri dış bükey kavislidir. Derin ve geniş kanallar yumurtalarla çanakları birbirinden ayırmaktadır. Üstten düz bir şekilde başlayan çanaklar “U” formundadır. Çanaklar güçlü ve yumuşak sırtlıdır. Çanakların arasında mızraklar yer almaktadır. Uzun gövdeli oklar sivrilerek son bulmaktadır. Ekinus üzerinde yer alan ion kymation süslemesindeki motifler rahat dizilime sahiptir. Volütlerle abakusların köşe birleşim yerlerindeki birer kökten köşe palmetleri filizlenmekte ve köşelerdeki yumurtaların üzerlerini kapatmaktadır. Palmetler üç yapraklıdır. Yüzeyleri geniş ve düz, kenarları derin ve keskindir. Başlığın korunmuş iki volütündeki kıvrımlar derin ve geniş işlenmiştir. Araları iç bükey kavisler şeklindedir. Başlığın abakusu süslemesizdir. İon Başlığının cephe dekorasyonunda görülen süslemeler kayda değer şekilde hacimli işlenmişlerdir. Polysterler dekoratif motiflerle süslenmiştir. Balteus boncuk sırası arasında “S” motifi, polyster gövdeleri ise beş yapraklı palmetlerle kaplıdır. Başlığın cephe dekorasyonun süslemelerinde görülen hacimli motifler, geniş ve düz yüzeyler ile keskin ve derin kenar detayları polyster süslemelerinde de mevcuttur.

Augustus Dönemi özelliklerine sahip olan 137 katalog numaralı ion başlığına göre 32 katalog numaralı ion başlığındaki süslemeler arasında dekorasyon ve süslemelerde stilistik değişimler görülmektedir. 137 katalog numaralı ion başlığında yer alan yivli boyun, inci – makara süslemesi 32 katalog numaralı ion başlığında yer almamaktadır. Ayrıca ion kymation süslemesindeki yumurta sayısı 137 katalog numaralı ion başlığında beş adet iken 32 katalog numaralı ion başlığında üçtür. Ion kymation süslemesinde sıkı dizilim yerini rahat dizilime bırakmış, süslemeyi oluşturan yumurtaların formu daha uzun, çanaklar “U” formundadır. Çanakların aralarındaki mızrak şeklinde oklarda çok bir değişim görülmemekle birlikte çanak ok sıralarının uçlarındaki “v” detayları 32 katalog numaralı ion başlığında görülmemektedir. Palmetlerde ise yivli yapraklar yerine düz, geniş ve kaba yüzeylere bırakmıştır. Kenarlar daha derindir. 32 katalog numaralı ion başlığının ion kymationunun rahat dizilimi, başlığın üzerinde yer alan süslemelerin genelinde daha hacimli, kenarlar derin ve geniş işlenerek ışık gölge efektinin başarılı bir şekilde oluşturulmasıyla, Antoninuslar Dönemi Barok anlayışına uygun olarak motiflere zeminden bağımsız estetik bir görünüm kazandırılmıştır.

Bölgede tespit ettiğimiz diğer dört ion başlığı Severuslar Dönemi’ne aittir. Bu başlıklar Yağmur Höyüğü Köyü/Aksaray’daki 33 katalog numaralı ion başlığı, Aksaray Müzesi’ndeki 34 katalog numaralı ion başlığı, Ereğli Müzesi’ndeki 85 katalog numaralı ion başlığı ve Sivas Müzesi’ndeki 96 katalog numaralı ion başlığıdır.

Severuslar Dönemi ion başlıklarının ekinuslarında yer alan ion kymationlar benzer stil özelliklerine sahiptir. Süslemeyi oluşturan motifler yakın/sıkı dizilime sahiptir. Süslemeler üç yumurtalıdır. Yumurtalar üstten kısmen kesik, uzun ve kavisli daralan forma sahiptir. Ayrıca yumurtalar alttan birer iplikçik ile çanaklara bağlanmaktadır. Yüzeyleri yumuşak geçişli dış bükeydir. Yumurtalarla çanaklar derin ve geniş kanallarla birbirinden ayrılmaktadır. İçte kavisli başlayan çanaklar yumurtaları sarmaktadır. Çanaklar kalın ve sırtları kalın ve yumuşak geçişlidir. Onların arasında mızrak şeklinde oklar yer almaktadır. Okların sapları ince ve uzun, uçları sivridir.

33 ve 34 katalog numaralı ion başlıklarının köşe palmetlerinde farklılıklar mevcuttur. Bu başlığın korunmuş köşe palmet yaprağı sağ volütten başlamaktadır. Orak şeklindeki palmet yaprağı, çanaklar ve oklarla paralel kalınlıkta ve düz yüzeylidir. Volütler kıvrımları kalın yapıda, kenarları derin ve geniş kavislidir. Kıvrım kenarları sıkı yivlidir.

Antoninuslar Dönemi örneği 32 katalog numaralı başlığının üç yumurtalı ion kymation, köşe palmetleri ve volütlerden oluşan cephe dekorasyonu, 33 katalog numaralı ion başlıkta devam etmektedir. Yumurtalar uzun, dar ve kavisli yapısı, onları saran kavisli çanaklar ve mızrak şeklinde oklar ion kymation süslemesindeki benzerliklerdir. Motiflerin genel formundaki benzerliklere rağmen stil detaylarında farklılıklar mevcuttur. 32 katalog numaralı başlığındaki yumurtalar üstten kesik, çanaklar ise düz başlamaktadır. 33 katalog numaralı başlıkta ise yumurtalar kısmen kesik ve çanaklar içte kavisli başlamaktadır. Ancak en belirgin farklılık ise 32 katalog numaralı başlıkta süslemeyi oluşturan

motiflerin iri ve hacimli işlenmesi ile kenarlarının derin ve geniş işlenmesidir. 33 katalog numaralı başlıkta motifler iri kenarları derin işlense de 32 katalog numaralı başlıktaki kadar başarılı değildir. Benzer durum köşe palmetlerinde de mevcuttur. 32 katalog numaralı ion başlığında palmetler iri ve hacimli, düz yüzeyli yapraklardan oluşmaktadır. Yaprakların kenarları derin ve geniş işlenmiştir. Ancak 33 katalog numaralı ion başlığındaki korunmuş tek palmet yaprağı orak şeklinde ve ince hatlıdır. Kenarları derin ancak geniş değildir.

Bölgedeki Severuslar Dönemi ion başlıklarında üç yumurtalı ion kymation, köşe palmetli ve volütlü cephe dekorasyonunda herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. 34 katalog numaralı başlıkla benzer şekilde yumurtalar üstten kısmen kesik dar ve kavisli, çanaklar kalın ve düz sırtlıdır. Ancak 33 katalog numaralı başlıktaki motifler, 34 katalog numaralı başlıkta motifler kadar hacimli işlenmemiştir. Bunun temel nedeni motiflerin kenar detaylarının paralel derinliğe sahip olmamasıdır. 34 katalog numaralı başlıktaki motiflerin kenarları diğer başlıktaki motiflerin kenarları kadar başarılı şekilde derinleştirilememiştir. Her iki başlık arasındaki diğer fark köşe palmetlerindedir. 33 katalog numaralı başlığın köşe palmetlerini oluşturan yapraklar 34'den ziyade Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen 32 katalog numaralı başlık ile benzer özelliktedir. Palmetler üçer parmaklı, şekilleri ve yüzeyleri düz, hacimli ve kenarları derin ve geniştir. 33 katalog numaralı başlığın okları ise diğer örnekler de olduğu gibi uzun ince saplı fakat üçleri üçgen şeklinde ve çanaklarla temas halindedir.

33 katalog numaralı ion başlığının polyster süslemesindeki yaprakların yüzeyleri düz kenarları derin ve geniş işlenmiştir. Bu görünümüleriyle 32 katalog numaralı başlığın polyster süslemesi olan palmet yapraklarıyla paralel görünüme sahiptir. Her iki süslemedeki motifler düz yüzeyli ve derin kenar hatlarına sahip olup Antoninuslar Dönemi estetik sanat anlayışıyla tam olarak bağdaşmasa da motiflerin iri ve hacimli işlenmesi Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 33 katalog numaralı başlığın polyster motiflerinde devam ettiği görülmektedir.

Severuslar Dönemi'ne ait 33 ve 34 katalog numaralı ion başlıkları süslemelerinin stil özelliklerinde Antoninuslar Dönemi özelliklerinin devam ettiği görülmektedir. Ancak Severuslar Dönemi'ndeki süslemeler estetik açıdan Antoninuslar Dönemi süslemeleri kadar başarılı değildir.

85 katalog numaralı ion başlığında çanak ve ok motifi iri ve hacimlidir. Çanak kalın yapılı olup geniş ve derin kanallarla oktan ayrılmaktadır. Ok ise kısa saplı ve üçgen uçludur. Ok ucunun kenar kanatları çanağa ve köşe palmet yaprağına temas etmektedir. Palmet yaprağı orak şeklinde, düz yüzeyli, kenarları derin ve geniştir. Volüt kıvrımları iri, kenarları derin ve geniş kavislidir.

85 katalog numaralı ion başlık parçasındaki çanak, ok ve köşe palmet yaprağı, 33 ve 34 katalog numaralı ion başlıklarındaki motiflere göre önemli farklılıklara sahiptir. Genel olarak motifler daha iri ve hacimlidir. Kenarları daha derin ve geniştir. Kısa saplı ve kenar motiflerine temas eden açık kanatlı ok ucu diğer başlıkta görülmemektedir. Diğer iki başlığa göre 85 katalog numaralı başlığın volüt kıvrımları aynı şekilde kalın hatlı ve sık yivli olup kenarları derin ve geniş işlenmiştir. 33 ve 34 katalog

numaralı başlıklarla birlikte stil özelliklerinden hareketle Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz 85 katalog numaralı ion başlık parçasındaki motiflerde kaba ve derin matkap işçiliğinden dolayı motifleri hem birbirleriyle hem de zeminden bağımsız bir görünüme kavuşmuştur. Gevşek dizilime sahip olan süslemelerde orantılı tekrar eden dizilim ve estetik görünüm kaybolmuştur.

85 katalog numaralı ion başlık parçasında yumurtalar ve çanaklar birbirlerinden sığ kanallarla ayrılmaktadır. Yumurtalar ve çanaklar kavisli yapıdadır. Çanakların aralarında yer alan oklar ise uzun mızraklar şeklindedir. Yumurta ve çanakların arasında görülen sığ kanallar çanaklarla oklar arasında da mevcuttur. Motifler hacimli fakat kavis geçişleri keskindir. Köşe palmetlerinin şekilleri ve yüzeyleri düz, yaprakları iri ve hacimli kenarları ise derin ve geniş işlenmiştir.

96 katalog numaralı ion başlığındaki yumurta, çanak ve ok ilişkisi 33 ve 37 katalog numaralı ion başlıklarıyla ortak benzerliklere sahiptir. Ortak benzerlikler yumurta ve çanakların kavisli bir şekilde dizilimi ve okların uzun mızrak formunda olmasıdır. Ortak olmayan detaylar ise 33 ve 34 katalog numaralı ion başlıklarda motiflerin yüzeyleri kavisli ve düz iken, 96 katalog numaralı ion başlığında estetik açıdan zayıf, düz ve keskin geçişlidir. Ayrıca motifler diğer iki başlıktaki motiflerin aksine derin değil sığ kanallarla ayrılmaktadır. 85 katalog numaralı ion başlığındaki motiflerin iri ve hacimli, kenarlarının derin ve geniş işlenmesi, okların kısa saplı ve diğer motiflerle temas eden kanatlı uçları 96 katalog numaralı başlığın motiflerinde görülmemektedir.

96 katalog numaralı ion başlığının polyster süslemesi dörtlü bilezik sırası, onlardan başlayan açık palmetten oluşmaktadır. Bileziklerin sırtları keskin, palmet yapraklarının yüzeyleri düz, kenarları derindir. 96 katalog numaralı ion başlığının polyster süslemeleri, Bölgede Antoninuslar Dönemi ve Severuslar Dönemi örneklerinde görülen motifler kadar iri ve hacimli işlenmese de düz yüzeyli ve derin kenarlarıyla kaba ve sade görünüme sahiptir.

4.3. Ion Kymationlarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Kappadokia Bölgesi'nde tespit edilen en erken ion kymationlar tarafımızca Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Augustus Dönemi'ne tarihlediğimiz ion kymationları Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın 54 katalog numaralı korinth başlığı, Sivas Müzesi'nde 97 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlık, Tyana'da 157 katalog numaralı friz, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişler üzerinde yer almaktadır.

Augustus Dönemi ion kymation süslemeleri sıkı dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kesik, geniş başlayan gövdeden uca doğru kavisli daralan formlara sahiptir. Her iki kenarda yumurta gövdelerini saran çanaklar yumurtalardan derin olmayan sığ derinlikteki kanallarla ayrılmaktadır. Kanalların gerek sığ derinlikte gerekse dar olmasından dolayı birbirlerinden bağımsız bir görüme sahip değildir. Çanaklar alttan birleşerek yumurtaları tam olarak sarmamakta, yumurtalar sivrilerek alt silmeye bağlanmaktadır. Çanakların arasında ince uzun, uca doğru sivrilen oklar bulunmaktadır. Yumurta ve

çanaklar arasında görülen sığ kanallar okların kenarlarında da yer almaktadır. Mimari elemandaki çanakların ve okların sırtları birbirinden farklıdır.

157 katalog numaralı friz ve 172 katalog numaralı konsollu kornişteki çanaklar sırtları keskindir. 173 katalog numaralı konsollu kornişteki ise yumuşak geçişli ve etli yapıya sahiptir.

54 katalog numaralı korinth başlığındaki ion kymation süslemesindeki yumurtalar ile çanaklar sığ/çizgisel kanallarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Yumurtaları sıkı bir şekilde saran ve yumurta uçlarında son bulan çanaklar, ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanakların arasında sıkışık vaziyette yer alan ok, ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Uçları çanakların kıvrım yaptığı yerde genişlemekte ve sivrilerek son bulmaktadır. Bahsi geçen başlığın abakusunda kısmen korunmuş ion kymationun stil özellikleri, 157 katalog numaralı friz, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişler üzerinde yer alan ion kymationlar ile paraleldir.

97 katalog numaralı başlıktaki ion kymationları Augustus Dönemi'ne tarihlediğimiz ion kymation süslemeleriyle karşılaştırdığımızda; yumurtalar daha uzun ve çanaklardan derin kanallarla ayrılmaktadır. Ancak uzayan boyuttaki form diğer örneklerle paraleldir. Kanalların derin işlenmesine rağmen motifler arasındaki sıkı dizilimde bir bozulma görülmemektedir. Okların formlarında da farklılık görülmektedir. Ancak çanakların sınırlarından ayrılmaksızın mızrak şeklinde işlenmesi paralel dönem özelliğidir.

Erken İmparatorluk Dönemi'nden Traianus – Hadrianus dönemlerine kadar ion kymation süslemesi tespit edilememiştir.

Traianus – Hadrianus Dönemlerine tarihlediğimiz ion kymation süslemeleri Sebastopolis 99 – 101 katalog numaralı frizler ile Tyana'da 147 katalog numaralı architravda yer almaktadır.

Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlediğimiz ion kymation süslemelerinde yumurtalar üstten kesik, geniş ve kavisli daralan gövdeye sahiptir. Yumurtalar birer iplikçik ile alttan çanağa bağlanmaktadır. Üstten düz başlayan çanaklar “U” şeklinde yumurtaları sarmaktadır. Çanakların yüzeyi geniş ve düzdür. Yumurtalar ve çanaklardan, çanaklar oklardan derin kanallarla ayrılmaktadır. Çanak aralarında yer alan oklar kısa saplı ve üçgen uçludur. Ok uçlarının kenar kanatları iplikçiklerle çanaklara temas etmektedir. Kat No 147 numaralı architravındaki ion kymation süslemesi alt silmesindeki inci – makara ile aks uyumuna sahiptir. Yumurta ve çanaklar incilerle, oklar makaralarla aynı akstadır.

Augustus Dönemi ion kymationlarında tespit ettiğimiz, yumurtaların üstten kesik, geniş gövdeli ve kavisli daralan formları, çanakların kavisli bir şekilde yumurtaları sarması 147 katalog numaralı architravın ion kymation süslemesinde devam etmektedir. Ancak motiflerin aralarındaki kanallar daha derindir. Oklarda daha belirgin bir değişim görülmektedir. Erken örneklerden farklı olarak; sapları düz olan okların uçları üçgen, üçgenin kenar kanatları çanaklarla temas halindedir. Ayrıca yumurta ve çanaklar arasındaki derin kanallar, çanaklarla oklar arasında da mevcuttur. Böylece erken örneklerdeki sıkı dizilim yerini rahat dizilime bırakmıştır.

99 – 101 katalog numaralı frizler üzerinde yer alan ion kymationlar rahat bir dizilime sahiptir. Yumurtalar üstten kesik geniş gövdeli ve kavisli daralmaktadır. Yumurtalar ve onları kavisli bir şekilde (“U” formunda) saran çanaklar kalın ve etli yapıya sahiptir. Bunlar birbirlerinden derin kanallarla ayrılmaktadır. Yumurta ve çanakların aralarındaki kanallara yakın derinlikte kanallar çanaklarla okları birbirinden ayırmaktadır. Oklar ince uzun mızraklar şeklindedir. Okların gövdeleri kalın ve etli, sırtları yumuşak geçişlidir.

99 – 101 katalog numaralı frizlerdeki ion kymationlarında motiflerin derin kanallarla ayrılmasıyla oluşan rahat dizilim, üstten kesik geniş ve kavisli gövdelere sahip yumurtalar, onları “U” şeklinde saran geniş yüzeyli çanaklar 147 katalog numaralı architravındaki ion kymation süslemesiyle paralel özellikleridir. Ancak 147 katalog numaralı architravındaki ion kymation süslemesinde yumurtaların alttan çanaklara ve ok uçlarının kenar kanatlarının çanaklara iplikçiklerle 99 – 101 numaralı frizlerdeki ion kymation süslemelerinde mevcut değildir. Ayrıca 147 katalog numaralı architravındaki ion kymationlarındaki oklar, Augustus Dönemi’ne ait 157 katalog numaralı friz ve 172 katalog numaralı konsollu kornişteki oklara benzer olarak uzun mızraklar şeklindedir. Augustus Dönemi’nde ilk olarak uygulandığını tespit ettiğimiz bu uygulamanın Traianus – Hadrianus Dönemleri’nde devam ettiği anlaşılmaktadır.

Antoninuslar Dönemi tarihlediğimiz ion kymation süslemeleri Tyana kenti ile Aksaray ve Kayseri müzelerinde yer almaktadır.

Bahsi geçen ion kymation süslemelerinde iki farklı tipte süsleme özelliğine sahip örnekler tespit edilmiştir. Tyana’daki 158 katalog numaralı frizdeki geç Hadrianus – erken Antoninuslar Dönemi stil özelliklerine sahip ion kymationu süslemesi I. tip; Tyana’daki 155, 159 – 164 katalog numaralı friz, 174 ve 175 katalog numaralı konsollu korniş, 195 ve 197 katalog numaralı alınlık parçaları, Aksaray Müzesi 37 katalog numaralı konsollu korniş ve Kayseri Müzesi 43 katalog numaralı tavan kasetindeki ion kymation süslemeleri II. tip olarak değerlendirmekteyiz.

I. tip ion kymation süslemesinin motifleri rahat bir dizilime sahiptir. Yumurtalar daire formuna yakın üst ve alt silmeye birer iplikçik ile bağlanmaktadır. Derin kanallarla ayrılan çanaklar kavisli bir şekilde yumurtaları sarmaktadır. Hafif kavisli başlayan çanaklar geniş ve düz yüzeylidir. Çanakların aralarında kalan oklar kısa saplı ve geniş üçgen uçludur. Uçların kenar kanatları çanaklarla temas halindedir.

II. tip ion kymation süslemeleri birbirlerini orantılı bir şekilde tekrar eden motiflerden oluşmaktadır. Üstten kesik yumurtalar geniş ve kavisli daralan gövdeye, onları kavisli bir şekilde saran çanaklar kalın ve yumuşak sırtlı, çanakların aralarındaki oklar ise kısa saplı ve uzun üçgen uçlara sahiptir. Motifler birbirlerinden derin ve geniş kanallarla ayrılmakta, bu da motifleri daha iri/hacimli göstermekte ve rahat bir dizilim kazandırmaktadır. Süslemeleri oluşturan motiflerin iri/hacimli işlenmesi, aralarının ise derin ve geniş işlenmesiyle motiflerle zemin arasında ışık gölge efekti oluşturma

çabası söz konusudur. Motifleri birbirinden ayıran kanallar derin ve daha geniş olup motifler ve zemin arasında ışık gölge efekti oluşmaktadır.

I. ve II. tipe ait ion kymation süslemeleri birlikte değerlendirildiğinde motiflerin orantılı bir şekilde birbirini tekrar etmesi, geniş ve iri formları ve rahat dizilimi paralel özellikler olup Antoninuslar Dönemi özellikleridir. Ancak yumurtalarının ve ok uçlarının kenar kanatlarının çanaklara iplikçiklerle bağlanması, motiflerin kenar detaylarının 155 katalog numaralı frizdeki kadar geniş işlenmemesi Hadrianus Dönemi ion kymationlarına atfedilen stil özellikleridir.

Severuslar Dönemi'ne tarihlenen ion kymation süslemeleri Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınağı, Tyana kenti ve Kayseri Ulu Camii ile Kayseri ve Ereğli Müzesi'nde yer almaktadır.

Severuslar Dönemi ion kymationları stil özelliklerini incelediğimizde dört tip altında sınıflandırmak mümkündür.

İlk olarak Severuslar Dönemi ion kymation süslemelerinin tarafımızca erken özelliklerinin görüldüğü Sarıkaya Roma Hamamı, Tyana ve Kayseri Müzesi'ndeki I. tip olarak sınıflandırdığımız ion kymationlar incelenecektir.

Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 6 – 16 ve 19 katalog numaralı architrav – frizleri ile 24 – 28 katalog numaralı kornişleri, Tyana'daki 168 katalog numaralı alınlık parçası, Kayseri Müzesi'ndeki 40 katalog numaralı ion kymation süslemeleri seyrek dizilime sahiptir. Süslemeyi oluşturan motifler orantılı bir şekilde birbirini tekrar etmektedir. Yumurtalar üstten kısmen kesik geniş gövdeli alta doğru daralmakta ve bir iplikçik ile çanaklara bağlanmaktadır. Yumurtalar çanaklardan derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Çanaklar geniş kavisli bir şekilde yumurtaları sarmaktadır. Çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Yumurta ve çanaklar oldukça hacimli işlenmiştir. Oklar kısa saplı ve uzun iri üçgen uçludur. Ok uçlarının kanatları çanaklarla temas halindedir.

6 – 16 ve 19 katalog numaralı architrav – frizleri, 24 – 28 katalog numaralı kornişleri ve 195 katalog numaralı alınlık parçasındaki ion kymationlar stil özellikleri, yazıtıyla MS 175-177 yıllarına tarihlenen 155 katalog numaralı architrav – frizinin ion kymationlarıyla karşılaştırdığımızda; süslemeleri oluşturan motiflerin daha iri ve hacimli, aralarındaki kanalların derin ve daha geniş işlendiği, böylece rahat dizilimin yerini seyrek dizilime bıraktığı görülmektedir. Yumurtalar daha oval, çanaklar daha geniş kavisli ve keskin kenarlıdır. Okların sapları kısalmış ve uçları genişlemiştir.

Komana'daki tapınağın 62 ve 63 katalog numaralı kapı, 54 katalog numaralı architrav, 69 – 75 katalog numaralı friz, 82 ve 83 katalog numaralı alınlık parçaları; Tyana'da 148 – 154 katalog numaralı architravları, 156 numaralı architrav – frizi, 165 – 169 katalog numaralı frizler, 176 – 190 katalog numaralı konsollu korniş; Ereğli Müzesi'ndeki 87 katalog numaralı friz ve Kayseri Müzesi'ndeki 48 katalog numaralı korinth başlığındaki ion kymation II. tip olarak sınıflandırdığımız ion kymationlara sahiptir.

II. tip ion kymation süslemeleri seyrek dizilime sahiptir. Yumurtalar iri ve geniş gövdelidir. Çanaklarla arasındaki kanallar derin ve geniştir. Çanaklar geniş kavisli bir şekilde yumurtaları sarmaktadır. Çanaklar kalın hatlı, yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derindir. Çanakların dış aralıklarında kısa saplı ve kalp şeklinde uçlara sahip oklar yer almaktadır.

Severuslar Dönemi içerisinde incelediğimiz I. tip ve II. tip ion kymationları arasında stilistik değişimler mevcuttur. Süslemelerin seyrek dizilimi ve motiflerin daha hacimli işlenmesi paralel dönem özellikleridir. Ancak matkap işçiliği ile gelişen ışık gölge efektiyle motiflerin zeminden bağımsız görünüşleri I. tip ion kymationlarında devam ederken, II. tip ion kymationlarında yoğun matkap kullanımına bağlı olarak motiflerin aralarındaki kanallar daha derin ve geniş işlenmiş, motiflerin hem zeminden hem de birbirlerinden bağımsız görünmelerini sağlamıştır. Dolayısıyla Antoninuslar Dönemi süslemelerinde görülen orantılı dağılım yerini birbirinden bağımsız ve daha hacimli süslemelere bırakmıştır. Motifler arasındaki kanalların genişlemesiyle özellikle okların uçlarındaki uzun üçgen formdan, daha geniş yüzeyli üçgen/kalp formunu almıştır.

Tyana'daki katalog 171 numaralı friz – korniş, 183 ve 185 katalog numaralı konsollu kornişlerdeki ion kymation süslemeleri tarafımızca, III. tip altında sınıflandırmaktadır.

III. tip ion kymation süslemeleri geniş yumurtalardan, kalın ve kavisli çanaklardan, uzun mızrak şeklindeki oklardan oluşmaktadır. Motifleri birbirinden ayıran kanallar geniş olup seyrek dizilime sahiplerdir.

I. ve II. tipteki motifler arasında gördüğümüz rahat dizilim, III. tipte artmıştır. Ancak diğer iki tipten ayrılan ilk stilistik detay ise motifleri ayıran kanalların derin işlenmemiş olmasıdır. I. tip ve II. tip ion kymationlarında bir dönem özelliği olarak motiflerin araları derin matkap işçiliğine sahip zeminden bağımsız bir görünüme sahipken III. tip ion kymationlarında bu durum söz konusu değildir. İkinci detay ise okların formlarıdır. I. tipteki kısa sap ve uzun üçgen form ve II. tipteki geniş üçgen/kalp form yerine III. tipte oklar düz mızrak şeklindedir. Bu kullanım Augustus ve Traianus – Hadrianus Dönemleri (II. tip) ion kymationlarında da mevcuttur.

IV. tip ion kymation süslemesi Komana'daki Anıt Mezar'ın yakınındaki 84 katalog numaralı architrav üzerindedir.

84 katalog numaralı architravdaki ion kymation süslemesi seyrek dizilime sahiptir. Yumurtalar iri ve geniş, çanaklar kalın ve keskin sırtlı, okların sapları kısa çatal/kırlangıç kuyruğu, uçları ise yivli ve üçgen şeklindedir. Yumurta ve çanaklar birbirlerinden derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Okların yer aldığı çanakların araları ise geniştir.

84 katalog numaralı ion kymation süslemesi yumurta ve çanakların formu, motiflerin derin ve geniş aralıklı/gevşek düzeni ion kymationlar, Severuslar Dönemi ion kymationlarının tipik özellikleridir. Ancak ok saplarının çatal/kırlangıç kuyruğu şeklinde olması ve uçların yivli işlenmesi özgün bir kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geç Antik Dönem'e tarihlenen ion kymation süslemeleri Tyana'daki 191 katalog numaralı konsollu korniş ve Kayseri Müzesi 41 ve 42 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklar üzerinde yer almaktadır.

Geç Antik Dönem'de, Severuslar Dönemi'nden farklı olarak süslemeler estetikten uzak özensiz işçiliktir. Motifler birbirlerinden bağımsız gevşek dizilime sahiptir. Yumurtalar iri daireler şeklinde, çanaklar oldukça kalın ve kavisli, oklar ise kısa düz saplı ve geniş üçgen şeklindedir. Geniş üçgen ok uçlarının kenar kanatları çanaklara yapışıktır. Motiflerin araları geniş ve derindir.

4.4. Kıvrık Dal Süslemelerinin Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi kıvrık dal süslemeleri Komana'daki tapınak, Tyana ve Ereğli Müzesi'nde yer almaktadır.

En erken kıvrık dal süslemeleri Antoninuslar Dönemi'ne aittir. Bu süslemeler, Tyana'daki 155 katalog numaralı architrav – friz ve 158 katalog numaralı frizde yer almaktadır.

155 katalog numaralı architrav – friz yazıtıyla kesin olarak MS 175-177 yıllarına tarihlenmektedir. Kıvrık dallar genel olarak friz sınırlarını zorlamamaktadır. Ana dallar yatay “S” şeklinde uzanmaktadır. Ana dalların kıvrım yaptığı noktalardan kılıf yaprakları onlardan da yan dallar filizlenmektedir. Yan dallar, ana dalların aksi yönde kıvrım yapmaktadır. Ana ve yan dallar yivli ve hacimlidir. Kılıf yaprakları üç parmaklı ve geniş yüzeylidir. Yan dalların kıvrım boşluklarında çiçek ve figür (öne hamle yapan yaban domuzu) rozeti yer almaktadır.

Friz kuşağında yer alan kıvrık dal süslemesi, dönemin sanat anlayışına uygun olarak kabartma derinliği yüksek, hacimli örgelere; kuşak sınırları içerisinde orantılı bir şekilde dağılmakta, çiçek ve figürlü rozet gibi zengin doldurma öğelerine sahiptir.

158 katalog numaralı frizdeki kıvrık dal süslemesini oluşturan motifler orantılı ve birbirleriyle uyumlu bir şekilde friz kuşağına dağılmaktadır. Ana dallar ve onlardan ayrılarak terse kıvrım yapan yan dalları saran kılıf yaprakları düz ve açılı yüzeylere, keskin ve derin kenarlara sahiptir. Kılıf yapraklarının altından devam eden yan dallar ince ve kırılğan yapıdadır. Yan dallar doldurma ögesi olarak kıvrık dalların merkezinde yer alan çiçek rozeti ile son bulmaktadır. Çiçek rozeti kılıf yapraklarında olduğu gibi geniş ve açılı, derinliği yüksek dört yapraktan ve merkezindeki daire şeklinden oluşmaktadır.

Süslemelerin hacim kazanmasıyla ışık gölge – efektinin iyiden iyiye vurgulanması ile dallarda görülen ince hatlı ve kırılğan estetik, Antoninuslar Dönemi Baroğu'nun yaygın özellikleridir.

Bölgedeki tespit ettiğimiz diğer kıvrık dal süslemeleri Severuslar Dönemi'ne aittir. Bunlar Komana'daki tapınağın 62 ve 63 katalog numaralı kapı ve 68 – 75 katalog numaralı frizlerinde, Tyana'daki 165 katalog numaralı friz ve 171 katalog numaralı friz – konsollu kornişinde, Ereğli Müzesi'ndeki 84 katalog numaralı frizde yer almaktadır.

Severuslar Dönemi kıvrık dal süslemeleri birbirleri ile benzer stil özelliklerine sahiptir. Ana ve yan dallar, kılıf yapraklarıyla kaplıdır. Dallar kalın ve güçlü, yapraklar ise geniş yüzeyli, uzun sivri uçlu parmaklara sahiptir. Parmakların uçlarında ve arasında dikensi iplikçikler bulunmaktadır. Kıvrım boşluklarında yaprak, çiçek ve figürlü hayvan rozetleri (yaban domuzu) yer almaktadır. Yaprak rozetleri üç yapraktan oluşmakta, kalın konturlu ve derin yivlidir. Çiçek rozetleri daire şeklinde bir göbek, dört ve beş yapraktan oluşmaktadır. Göbekler ve yapraklar geniş düz yüzeyli, motifler derin ve geniş kanallarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Süslemelerde yoğun matkap kullanımı söz konusudur. Motiflerine kenarları derin, araları ise geniş işlenmiştir. Yoğun matkap işçiliği sonucunda motifler iri ve hacimli görünüm kazanmış, kuşak sınırlarını zorlayan kalabalık bir görünümdeyler.

Antoninuslar Dönemi kıvrık dal süslemeleri ile Severuslar Dönemi kıvrık dal süslemeleri arasında önemli stilistik değişimler mevcuttur. Antoninuslar Dönemi'nde orantılı tekrar eden yivli dallar yerini Severuslar Dönemi'nde kılıf yapraklarına bırakmıştır. Daha iri ve hacimli olan kılıf yaprakları, friz kuşaklarını tamamen kaplamaktadır. Severuslar Dönemi'nde kılıf yapraklarının üç parmaklı yapısı devam etmektedir. Ancak parmaklar daha ince ve birbirlerine dikensi iplikçiklerle bağlanmaktadır. Antoninuslar Dönemi kıvrık dallarındaki çiçek ve hayvan figürlü rozetlerin kullanımı devam etmektedir. Matkap kullanımı artmış, kuşak sınırlarını zorlayan kalabalık kompozisyonlar kullanılmaya başlanmıştır.

4.5. Palmet Dizilerinin Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi palmet süslemeleri Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınak ile Tyana ve Sebastopolis kentlerinde yer almaktadır.

En erken palmet süslemesi tarafımızca Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bu süsleme, Tyana'da yer alan 173 katalog numaralı konsollu kornişin siması üzerinde yer almaktadır.

173 katalog numaralı konsollu kornişin simasındaki palmetler kapalı düz dizilime sahiptir. Simanın alt çizgisinde dikdörtgen düz kısa bantlar ve onun üzerinde üçgen kökler yer almaktadır. Palmet dalları bu köklerden yükselmektedir. Palmetler eksen ve üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. Eksen yaprakları düz, yan yaprakları geniş kavislidir. Palmetleri oluşturan öğelerin yüzeyleri sık yivli, kırılmalı ve ince hatlıdır. Palmetlerin arasında, bağlayıcı yan dallar yer almaktadır. Dalların kenar uçları kıvrılarak gözleri oluşturmaktadır. Gözler kapalıdır.

Bölgede Augustus Dönemi'nden Antoninuslar Dönemi'ne kadar palmet süslemesi örneği tespit edilememiştir.

Stil özellikleriyle Antoninuslar Dönemi'ne tarihlendiğimiz palmet süslemesi, Sebastopolis'teki 103 ve 105 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır. Frizin ana süslemesi olan girland dekorasyonu palmet yaprağı ile başlamaktadır. Palmet “s” şeklinde geniş ve düz yüzeyli, yumuşatılmış kıvrım uçlarına sahiptir. Kıvrım boşlukları derin ve geniştir.

Kappadokia Bölgesi palmet süslemeleri içerisinde ilk kez 103 ve 105 katalog numaralı frizlerde friz kuşaklarında yer almaktadır. Friz palmetlerinde sadece tek bir yan yaprağı friz dekorasyonunda tercih edilmiştir.

Augustus Dönemi palmetlerinin kavisli orak formu, Antoninuslar Dönemi'nde "s" formuna dönüşmüştür. Ayrıca palmetler daha geniş ve hacimli, kıvrım boşlukları ise daha derindir.

Palmet süslemelerinin en yoğun grubu Severuslar Dönemi'ne aittir. Bunlar Sarıkaya Roma Hamamı'nın 23 katalog numaralı korniş simasında, Komana'daki tapınağın 76 – 80 katalog numaralı konsollu kornişinde, 82 ve 83 katalog numaralı alınlıklarındaki simalarda; Tyana'daki 176 – 190 katalog numaralı konsollu kornişler ile 199 ve 200 katalog numaralı köşe akroterlerinde yer almaktadır.

Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz palmet süslemeleri, tarafımızca üç tipte sınıflandırılmaktadır.

I. tipte sınıflandırdığımız palmetler, Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 23 katalog numaralı korniş üzerinde yer almaktadır.

23 numaralı korniş simasındaki palmet süslemeleri kapalı – düz, açık – ters dizilime sahiptir. Palmetler dikdörtgen bant, eksen ve ikili yan yapraklardan oluşmaktadır. Yan yapraklar yatay kavislidir. Yan dallar düz ve ters palmetlerin arasında çapraz uzanarak dış yaprakların altında kıvrım yaparak son bulmaktadır. Yan dalların kıvrımları arasındaki kanallarda iplikçikler mevcuttur. Yan yapraklar ana dallarla temas halindedir. Süslemelerde ışık – gölge efekti başarılı bir şekilde uygulanmış, orantılı bir şekilde tekrar eden palmetler zeminden bağımsız bir görünüm sergilemektedir.

23 katalog numaralı korniş simasındaki palmet süslemelerinde geniş yüzeyli ve hacimli işlenmesiyle derin matkap işçiliğine bağlı olarak ışık – gölge efekti Antoninuslar Dönemi Barok Sanatı'nın yaygın görülen stil özellikleridir. Antoninuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz 103 ve 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki kuşak başlangıçlarında yer alan palmetlerle benzer şekilde geniş yüzeyli ve hacimli, kenarları derin işlenmişlerdir. Ayrıca geç Antoninuslar Dönemi ilk kez görülen ve Severuslar Dönemi'nde popüler hale gelen iplikçik kullanımı 23 katalog numaralı korniş simasındaki yan dallarda da mevcuttur.

II. tipte sınıflandırdığımız palmetler, Komana'daki tapınağın konsollu korniş ve alınlıkların simaları üzerinde yer almaktadır.

76 – 80 numaralı konsollu korniş ile 82 ve 83 numaralı alınlıklarındaki simaların üzerinde yer alan palmet dizileri, kapalı – düz, açık – ters dizilime sahip orantılı bir şekilde tekrar eden palmetlerden oluşmaktadır. Palmetler uzun dikdörtgen bant, eksen yaprakları ve üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. Yan dallar palmetler arasında çapraz şekilde uzanmakta ve dış yan yaprakların altında kıvrım yaparak son bulmaktadır. Açık palmetlerin yan yaprakları ve yan dallardan filizlenen yaprakları üsluplaştırılarak

akanthuslaştırılmıştır. Yaprakların merkezlerinde sık yivli damarlar yer almaktadır. Yaprakların uçları içe kavisli kenar uçları sivridir.

I. ve II. tip palmetler arasında önemli stil farklılıkları mevcuttur. I. tipten farklı olarak II. tipte yan yaprak sayısı ikiden üçe çıkmış ve iplikçik tercih edilmemiştir. Matkap kullanımı daha yoğun olup motiflerin araları daha geniş işlenmiştir. Ancak en önemli farklılık açık palmetler ve yan dalların palmet görünümlerinden uzaklaştırılarak akanthuslaştırılmış olmalarıdır.

III. tip palmetler Tyana'daki 176 – 190 katalog numaralı konsollu kornişler ile 199 ve 200 katalog numaralı köşe akroterler üzerinde yer almaktadır.

III. tipe ait palmetler düz kapalı ve açık dizilimde sıralanmaktadır. Palmetler üçgen ve dikdörtgen banttan yükselmekte, eksen ve üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. Palmet yaprakları birbirleriyle temas halindedir.

III. tip palmetlerde, I. ve II. tipten farklı olarak dizilimde ters palmetler ve bağlayıcı yan dallar yer almamaktadır. Diğer iki tipte görülen derin matkap işçiliği III. tip palmetlerde mevcut değildir.

MS 3. yüzyıla tarihlenen 191 katalog numaralı konsollu kornişin siması üzerinde yer alan palmet süslemesi en geç örneği oluşturmaktadır.

191 katalog numaralı konsollu kornişteki palmetler kapalı – düz, açık – ters dizilime sahiptir. Palmetler bant, eksen yaprakları ve üçlü yan yapraklardan oluşmaktadır. Kapalı palmetlerin yan yaprakları kıvrım yaparak kapalı göz motiflerini oluşturmaktadır. Bantlardan başlayan bağlayıcı yan dallar palmetlerin arasından yükselmekte ve bir kökten ikiye ayrılarak ters açık palmetin bandına ve iç yan dallara bağlanmaktadır. Palmetler sima sınırlarını zorlamakta ve yüzeyini tamamen kaplamaktadır. Yaprak ve dalların yüzeyleri keskindir. Palmetler sima yüzeyine yapışık işlenmiştir.

191 katalog numaralı konsollu kornişteki palmet süslemeleri, stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen I. II. ve III. tip palmet süslemeleriyle ortak ve farklı özelliklere sahiptir. Ortak benzerlikler sima sınırlarını zorlamakta ve yüzeyini tamamen kaplamaktadır. 191 katalog numaralı kornişindeki palmetler I. ve II. tiplerdeki palmetlerdeki gibi kapalı – düz, açık – ters dizilimde, II. ve III. tiplerdeki gibi üçlü yan yapraklara sahiptir. I. ve II. tiplerdeki palmetlerdeki gibi bağlayıcı yan dallara sahiptir. Ancak onlardan farklı olarak dallar üst kısımdan ikiye ayrılmaktadır. En belirgin farklılıklar ise yaprak ve dalların yüzeylerinin keskin, kenarlarının sık işlenmesidir. Antoninuslar Dönemi ile başlayan ve Severuslar Dönemi'nde popüler hale gelen derin matkap işçiliği ise tamamen ortadan kalkmıştır.

4.6. Girland Dekorasyonlarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Stil özellikleriyle en erken girland dekorasyonları Augustus Dönemi'ne ait olup Elaiussa Sebaste 56 ve Tyana'daki 157 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır.

56 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonu geniş yaylı girland askısı, taşıyıcı nike ve doldurma ögesi olarak işlenen bukranionlardan oluşmaktadır. Girland askıları yaprak, çiçek ve meyve

rozetleri sıralarından oluşmaktadır. Rozetlerin yüzeyleri çizgisel, kenarları derin hatlarla detaylandırılmış olup sıkı bir dizilime sahiptir. Girland askısındaki motifler birbirlerine iplikçiklerle bağlıdır. Kalabalık ve detaylı işlenen rozetler sayesinde girland kabartma derinliği yüksek bir kemer şeklindedir. Girland askıları kurdelelerle sarılmaktadır. Kurdeleler dar ve yivli, yumuşatılmış uçludur. Taşıyıcı nikeler, ayakta tasvir edilmiştir. Ancak tahribattan dolayı detaylı tanımlanamamaktadır. Doldurma ögesi olarak kullanılan bukranionun üst kısmı ve burun ucu kırıktır. Genel olarak üçgen formda, burun kemiği yivlidir.

157 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonu geniş yaylı girland askısı ve taşıyıcı bukephaliondan, girland askısı yaprak ve meyve rozetlerinden oluşmaktadır. Rozetlerin yüzeyleri tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Kenarlar derin matkap delikleriyle detaylandırılmış, sıkı bir dizilime sahiptir. Girland askılarını taşıyan bukephalion üçgen formdadır. Kısa ve düz boynuzları friz tacına taşmaktadır. Bukephalionun alnı geniş ve düz, gözleri iri badem şeklinde, göz çukurları çizgisel hatlarla vurgulanmış, burun kemiği geniş ve kavisli, ucu ise geniştir. Bukephalionun kenarlarından aşağı ve doldurma boşluklarına uzanan dar, yivli ve yumuşatılmış uçlu kurdeleler yer almaktadır.

56 ve 157 katalog numaralı frizlerin geniş yaylı girland askıları yaprak, çiçek ve meyve rozetlerine sahip zengin tasarımlara, rozetlerin yüzeyleri çizgisel kenarları derin matkap deliklerine sahip sıkı dizilimlere sahiplerdir. 56 katalog numaralı frizde rozetlerin birbirine iplikçiklerle bağlıdır, ancak 157 katalog numaralı frizde tahribattan dolayı bu detayın varlığı bilinmemektedir. Girland dekorasyonlarında kullanılan kurdeleler birbirleriyle paralel olarak dar, yivli ve yumuşatılmış uçlara sahiptir. 56 katalog numaralı frizdeki doldurma ögesi olan bukranion ve 157 katalog numaralı frizdeki bukephalion üçgen formdadır. Bukranion korunmuş burnu geniş ve yivli, bukephalion ise kısa düz boynuzlu, iri badem gözlü, çizgisel göz çukurlu ve iri kavisli buruna sahiptir. Hem bukranion hem de bukephalionun kenarlarından kurdeleler aşağı sarmaktadır.

Augustus Dönemi'nden Traianus – Hadrianus dönemlerine kadar girland dekorasyonu tespit edilememiştir.

Stil özellikleriyle tarafımızca Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlenen girland dekorasyonları Sebastopolis'teki 99 – 101 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır.

99 – 101 katalog numaralı frizlerindeki girland dekorasyonları girland askısı, bukephalion taşıyıcıları ve doldurma ögesi olarak erkek insan başı figürlerinden oluşmaktadır. Girland askıları ikili yaprak ve meyve sıralarından oluşmaktadır. Yaprak ve meyve rozetleri iri, kaba görünümündedir. Yapraklar derin yivli damarlara sahiptir. Dar, yivli ve yumuşatılmış uçlu kurdeleler girland askılarını bağlantı noktalarına yakın yerlerde sarmakta ve bukephalionların kenarlarından sarmaktadır. Taşıyıcı bukephalionları dikdörtgen formdadır. Boynuzlar kısa ve kavisli, alınlar düz, gözler badem şeklinde, kenarları çizgisel hatlarla belirtilmiş, kavisli daralan düz burun kemikli ve düz burun uçlarına sahiptir. Doldurma ögesi olarak kullanılan erkek insan başı figürleri yay şeklinde kabarık saçlara ve daire şekline

yakın yüze sahiptir. Gözler iri badem şeklinde, kenarları sık çizgisel hatlarla detaylandırılmış, kaşlar geniş yay şeklinde, burunlar kısa ve keskin, ağızlar çizgisel hatlara sahiptir.

Sebastopolis'teki 102 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonu girland askısı, bukephalion taşıyıcıları ve erkek insan başı figürleriyle, 99 – 101 katalog numaralı frizlerle aynı dekorasyona ve stil özelliklerine sahiptir. Bunun yanında 99 – 101 katalog numaralı frizlerinden farklı olarak 102 katalog numaralı frizindeki kurdelelerin geniş ve bukephalion ise alın bandı ve kıvrıkcık kıl daha detayları tasarıma eklenmiştir.

Augustus Dönemi'ne ait olan 56 ve 157 katalog numaralı frizlerdeki girland askılarındaki meyve ve yaprak rozetlerine sahip zengin dekorasyon yerini Traianus – Hadrianus Dönemleri girland dekorasyonlarında ikili yaprak ve meyve sıralarına bırakmıştır. Meyveler uzun yumuşak kenarlı yapraklar dil şeklinde ve ortalarında yivli damarlar yer almaktadır. Ayrıca girland yayı daha dar, kabartma derinliği daha az yarım daire şeklindedir. Taşıyıcı olarak kullanılan bukephalionlar, Augustus Dönemi'ndeki üçgen formdan farklı olarak dikdörtgendir. Ancak kısa ve sivri boynuz, geniş ve düz alın, güçlü burun yapısı kullanımı devam etmektedir. Gözler badem şeklinde ancak kabartma derinliği daha az, göz kenarları ise çizgisel hatlarla vurgulanmaya devam edilmiştir. Augustus Dönemi kurdeleler dar, yivli ve yuvarlak uçlu kurdeleler olup bu dönemde de devam etmekle birlikte daha geniş ve sivri uçlu kullanımı da görülmektedir.

Antoninuslar Dönemi tarihlediğimiz girland dekorasyonları Tyana'daki 159 – 163 katalog numaralı frizler, Sebastopolis'teki 99 – 101 katalog numaralı architrav – frizlerinde yer almaktadır. Her iki kentteki architrav – frizlerindeki girland dekorasyonları arasında stilistik farklılıklar mevcuttur. Dönemsel stil özelliklerine sahip 159 – 163 numaralı frizlerdeki girland dekorasyonları I. tip dönem özellikleriyle birlikte yerel malzeme ve işçiliğe sahip girland dekorasyonları ise II. tip olarak değerlendirmekteyiz.

İlk olarak dönemsel stil özelliklerine sahip 159 – 163 katalog numaralı frizlerdeki I. tip girland dekorasyonları incelenecektir.

159 – 163 katalog numaralı frizlerinde girland askıları, taşıyıcı eroslar ve çiçek rozeti doldurma öğelerinden oluşmaktadır. Girland askıları dar yaylı, boğum sıraları ve yaprak rozetlerinden meydana gelmektedir. Meyve sıraları üçlü ve dördlü, iri formda kenarları derin işlenmiştir. Yapraklar geniş yüzeyli, derin yivli damarlara ve sivri uçlara sahiptir. Girland askılarını genç erkek ve bebek eroslar taşımaktadır. Başları friz tacına taşan eroslar, cepheden ayakta ve bir dizlerinin üzerine yaslanarak hareketli bir şekilde betimlenmişlerdir. Saçlar dolgun ve bukleli, yüzleri tahrifattan dolayı tanımlanamamakta, üst gövde ve bacak adaleleri hacimli ve gerçekçi işlenmiş olup atletik ve hareketli görünüme sahiplerdir. Erosların üst ve alt kenarlarından uzun, dar ve kıvrımlı kurdeleler dalgalanmaktadır. Çiçek rozetleri merkezde daire şeklinde göbekler ve onların etrafında üç, dört ve beş

yaprak yer almaktadır. Üç ve beş yapraklılarda yapraklar genişken dört yapraklı sivri dikensi yapraklara sahiptir.

I. tip girland dekorasyonu, bölgedeki Traianus – Hadrianus Dönemleri girland dekorasyonu ile karşılaştırıldığında girland askısındaki motifler daha kalabalık, iri ve kenarları derin dolayısıyla kabartma derinliği daha geniş ve yüksektir. Bukephalionlar yerinde adaleli ve hareketli genç erkek/bebek eroslar taşıyıcı olarak tercih edilmiştir. Kurdeleler daha uzun, geniş ve dalgalıdır. Diğer motiflerde olduğu gibi doldurma ögesi olarak kullanılan çiçek rozetleri de daha geniş ve hacimlidir.

I. tip girland dekorasyonunun ardından dönem özellikleriyle birlikte yerel malzeme ve işçiliğe sahip II. tip girland dekorasyonları incelenecektir.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerinin yer alan girland dekorasyonu kuşak sınırlarını zorlamayan, birbirini orantılı bir şekilde tekrar eden girland askı, bukephalion taşıyıcılar, çiçek rozetleri ve medusa başı doldurma öğelerinden oluşmaktadır. Girland askıları ikili meyve ve defne yaprak rozetlerinden meydana gelmektedir. Girland askıları dar yaylı ve kalathosa gömülü vaziyettedir. Askılar taşıyıcılara bağlandığı noktalarda dar ve yivli kurdelelerle sarılmaktadır. 103 ve 105 katalog numaralı architrav – frizde taşıyıcı olarak aslan başları (?), 104 katalog numaralı architrav – frizde ise bukephalion tercih edilmiştir. Aslan başları stilize dar düz alın derin göz çukurlarına ve geniş yüz şekline sahiptir. Bukephalionlar ise üçgen kısa şeklinde olup içe kavisli, sivri uçlu boynuzlar, geniş düz alın, güçlü burun kemikleri ve badem şeklinde gözlere sahiptir. Çiçek rozetleri daire şeklinde göbek etrafında düz geniş dört yapraklı veya yatay dar altı yapraklıdır.

Antoninuslar Dönemi girland dekorasyonunda yer alan I. tip girland dekorasyonu ile 103 – 105 katalog numaralı frizlerindeki girland dekorasyonları arasında önemli farklılıklar mevcuttur. I. tipin aksine bir dönem özelliği olan süslemelerin kuşak sınırlarına orantılı bir şekilde dağılması 103 – 105 katalog numaralı frizlerinde başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Ancak bu architrav – frizlerinde çiçek rozetleri hariç diğer motifler kabartma derinliği yüksek olmayan, kuşak yüzeyine gömülü ve süslemelerin yaygın dönem özelliklerinden ziyade detaysız ve kaba işçilik söz konusudur.

106 ve 107 katalog numaralı architrav – frizlerinde girland askısı, taşıyıcı bukephalionlar ve çiçek rozetli doldurma öğeleriyle, 104 katalog numaralı architrav – frizindeki paralel girland dekorasyonuna sahiptir. Ancak süslemelerin yüzey detaylandırılmaları yapılmamıştır.

Severuslar Dönemi'ne tarihlenen girland dekorasyonları Sarıkaya Roma Hamamı 6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerinde, Komana'daki tapınağın 58 katalog numaralı korinth başlığında, Ozan Köyü Anıt Mezarı 90 katalog numaralı pencere altında ve Tyana'daki 166 – 169 katalog numaralı frizlerinde yer almaktadır.

Stil gelişimi içerisinde tarafımızca bölgedeki girland dekorasyonlarında iki farklı stil özelliği tespit etmekteyiz. Bunlar Severuslar Dönemi stil özelliklerinin başarılı bir şekilde işlendiği Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 6 – 21 katalog numaralı architrav – frizler ve Komana'daki tapınağın 58 katalog

numaralı korinth başlığındaki girland askısı I. tip girland dekorasyonları, estetikten uzak, kaba stil özelliklerinin hâkim olduğu Tyana'daki 166 – 169 katalog numaralı frizleri ve Ozan Köyü Anıt Mezarı 90 katalog numaralı pencere altındaki II. tip girland dekorasyonlarıdır.

İlk olarak Severuslar Dönemi stil özelliklerinin başarılı bir şekilde işlendiği Sarıkaya Roma Hamamı 6 – 21 katalog numaralı architrav – frizleri ve Komana'daki tapınağın 58 katalog numaralı korinth başlığındaki I. tip girland dekorasyonları incelenecektir.

6 – 21 katalog numaralı architrav – frizlerinde yer alan girland dekorasyonları girland askısı, taşıyıcı bukephalionlar ve doldurma ögesi çiçek rozetlerinden oluşmaktadır. Dekorasyonu oluşturan motifler kuşak sınırları arasında sıkışmış, kalabalık bir görüme sahiptir. Girland askıları dar yaylı olup ikili ve üçlü saz yaprak sıralarından oluşmaktadır. Saz yaprakları yivli damarlara sahiptir. Kenarları ve ara boşlukları derin ve geniştir. Bukephalionlar kısa kavisli ve geniş boynuzlara kısa dikdörtgen forma sahiptir. Alınları stilize yivli detaylara ve yivli dar bant yer almaktadır. Gözler kenarlarda iri badem şeklinde, kenar çizgisel hatlarla vurgulanmıştır. Burun kemiği geniş ve güçlü, ucu ise geniştir. Bukephalionların kenarlarından aşağı ve girland boşluklarına doğru kurdeleler uzanmaktadır. Kurdeleler kalın, kenarları derin uzun ve dalgalıdır.

Severuslar Dönemi I. tip girland dekorasyonlarını, Antoninuslar Dönemi girland dekorasyonlarıyla karşılaştırdığımızda ilk dikkat çeken detay girdatlar kuşak sınırlarına sıkışmış ve kalabalık işlenmesidir. Antoninuslar Dönemi'ndeki kabartma derinliği yüksek zengin tasarımlı süslemelerin yerini kalathosa yapışık işlenen yaprak sıralarına sahip askılar, gerçekçi adaleli ve hareketli betimlenen figürlerin yerini durağan ve stilize yüz hatlarına sahip bukephalionlar almıştır. Kurdeleler aynı şekilde uzun ve dalgalı fakat estetik görünümünü kaybetmiş, ağır ve kaba görünümde betimlenmişlerdir. Girland boşluklarında yer alan çiçek rozetlerin daire şeklinde göbek, hacimli geniş yapraklı kullanımı Severuslar Dönemi'nde de devam etmektedir.

I. tip girland dekorasyonlarının ardından, yerel stil özelliklerinin hâkim olduğu Tyana'daki 166 – 169 katalog numaralı frizleri ve Ozan Köyü Anıt Mezarı 90 katalog numaralı pencere altındaki II. tip girland dekorasyonları incelenecektir.

166 – 169 katalog numaralı frizlerindeki girland dekorasyonları girland askısı, taşıyıcı eroslar ve doldurma ögesi olan masklardan oluşmaktadır. Dekorasyona ait motifler kuşaklar arasında sıkışık ve kalabalık görünümlere sahiplerdir. Girland askıları ikili ve üçlü boğum şeklinde motif sıralarından oluşmaktadır. Motiflerin yüzeyleri detaysız kenarları derin ve geniştir. Girland askıları erosların üzerinde geniş ve kıvrımlı kurdelelerle düğüm şeklinde bağlanmaktadır. Düğümlerin altında yer alan erosların vücut hatları kaba ve özensiz işlenmişlerdir. Girland boşluklarında yer alan masklar, daire kabartma şeklinde, gözler küçük ve ağızlar ise daha büyük daire şeklinde çukurlardan oluşmaktadır.

166 – 169 katalog numaralı frizlerindeki girland dekorasyonları, I. tip girland dekorasyonlarına benzer şekilde friz kuşaklarına sıkışmış ve kalabalık görünümündedir. Ancak I. tipteki girland

askılarındaki yaprak sıraları, taşıyıcı bukephalionların stilize ama detaylandırılmış hatları ve çiçek rozetlerindeki dengeli işçilik 166 – 169 frizlerindeki girland dekorasyonlarında yerini kaba ve özensiz işçiliğe bırakmıştır.

58 katalog numaralı korinth başlığı ve 85 katalog numaralı pencerede klasik dekorasyondan farklı olarak girland askıları süsleme ögesi olarak kullanılmıştır. 58 katalog numaralı korinth başlığındaki girland askısı üçlü ve dördü yaprak sıralarından oluşmaktadır. Saz yapraklarının merkezlerinde derin yiv şeklinde damarlar mevcuttur. Kenarları derin ve başarılı bir işçiliğe sahiptir. 90 katalog numaralı penceredeki ise ikili ve üçlü boğum şeklinde motif sıralarından oluşmaktadır. Motiflerin yüzeyleri detaysız kenarları derindir. Bir kuşak askıyı sarmaktadır.

4.7. Lesbos Kymationlarının Stilistik – Tipolojik Özellikleri

Kappadokia Bölgesi'nde Aksaray Müzesi, Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınağındaki lesbos kymationu süslemeleri tespit edilmiştir.

Bölgede tespit edilen lesbos kymation örnekleri Antoninuslar ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenmiştir. Ancak MS 2. yüzyıl lesbos kymationlarının stil kronolojisinin istikrarlı bir şekilde gelişmemesinden dolayı tarihlemeleri tartışmalı bir konudur. Bölgede tespit edilen örneklerin yer aldığı ya da yapı elemanları yazıtlarıyla kesin tarihlenmektedir. Bu nedenle kendi stil özellikleri ve ait oldukları yapı ve yapı elemanlarındaki diğer süslemelerin tarih önerilerinden faydalanılarak tarihlemeleri yapılmıştır.

Stil özellikleriyle en erken lesbos kymationları tarafımızca Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenmekte, 37 katalog numaralı konsollu korniş üzerinde yer almaktadır.

Birbirini takip eden üzengi ve iki yapraklı goncalar lesbos kymationunu oluşmaktadır. Üzengiler daire şeklinde başlıklar, bu başlıklara bağlı alta doğru daralan orta kaburgalar ve kenarlara kavisli bir şekilde açılan yan kaburgalardan oluşmaktadır. Üzengilerin arasında iki yapraklı “v” şeklinde goncalar yer almaktadır. Gonca yapraklarının birleşim yerlerinde nokta şeklinde matkap oyukları yer almaktadır. Süslemeyi oluşturan motiflerin yüzeyleri geniş ve düz, kenarları keskindir. Hacimli ve geniş aralıklarla işlenen motifler şematik olarak orantılı bir şekilde birbirini tekrar etmektedir. Motif detaylarındaki sade işçilik, hacimli ve geniş aralıklı işlenmesi Antoninuslar Dönemi sanat anlayışıyla ilişkilendirilmektedir. Konsollu korniş üzerindeki diğer süslemelerin stil özellikleri de bu durumu desteklemektedir.

Bölgedeki daha geç dönem lesbos kymationları Severuslar Dönemi'ne aittir. Bunlar Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 6 – 19 katalog numaralı architrav – frizleri ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerde, Komana'daki tapınakta yer almaktadır. Her iki yapıdaki lesbos kymationlarında stilistik olarak farklar mevcuttur. Bu farklılıklardan dolayı iki farklı tip lesbos kymationları I. ve II. tip şeklinde değerlendirilecektir.

6 – 19 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerdeki lesbos kymationları birbirlerini orantılı bir şekilde takip eden üzeni ve goncaldan oluşmaktadır. Üzengilerdeki daire şeklinde başlıklar ve orta kaburgalar ile birlikte işlenmiştir. Orta kaburgalar her iki kenarda derin kanallarla yan kaburgalardan ayrılmaktadır. Üzengilerin arasındaki iki yapraklı goncalar “V” şeklindedir. Motiflerin yüzeyleri düz, kenarları keskin ve derin işlenmiştir. Sarıkaya Roma Hamamı’ndaki 6 – 19 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerdeki lesbos kymationları mevcut stil özellikleriyle I. tip olarak kabul etmekteyiz.

I. tipe ait olan 6 – 19 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerdeki lesbos kymation motiflerinin birbirini orantılı şekilde tekrar etmesi, kenar detaylarının derin ve aralıklı işlenmesi, goncanın “V” şeklinde olması 36’daki lesbos kymationlarıyla ortak benzerliklere sahip olup Antoninuslar Dönemi stil özelliklerinin devam ettiği görülmektedir. Fakat orta ve yan kaburgaların birbirinden bağımsız işlenmesi, yoğun matkap kullanımına bağlı olarak motifteki bozulmalar ise 37 katalog numaralı kornişteki farklı stil özellikleridir.

Komana’daki tapınağın 64 – 67 katalog numaralı architravlarda yer almaktadır. 58 – 61 katalog numaralı architravlardaki lesbos kymationları seyrek dizilime sahip olan üzeni ve iki yapraklı goncaldan oluşmaktadır. Üzengilerdeki başlıklar sivri ve kavisli formda, orta kaburgalarla birlikte, her iki kenardaki yan kaburgalar ise orta kaburgalardan bağımsız işlenmiştir. Bölgedeki diğer örneklerle göre form işçilikte önemli farklılıklar mevcuttur. Motifler arasındaki orantılı tekrar söz konusu değildir. Motiflerin yüzeyleri daha geniş ve düzdür. Kenarları derinlikleri ve aralıkları daha geniştir. Kaburgaların arasında “V” şeklinde goncalar yer almaktadır. Üzengilerde görülen stil detayları goncaldada da geçerlidir. Bölgedeki diğer örneklerden farklı olarak goncaların etrafı sivri uçlu bitkisel öğelerle detaylandırılmıştır. Gerek lesbos kymationlarında gerekse yapıdaki diğer süslemelerde yoğun matkap kullanımına bağlı olarak süslemelerde stilistik bozulmalar görülmektedir. Mevcut stil özellikleriyle Severuslar Dönemi’ne tarihlediğimiz Komana’daki tapındaki lesbos kymationlarını II. tip olarak değerlendirmekteyiz.

I. tipe göre II. tip lesbos kymationlarında stilistik olarak önemli değişimler gözlemlenmektedir. I. tipteki üzeni ve goncaların orantılı bir şekilde birbirini tekrar etmesi ve ince hatlı görünimleri önemli ölçüde değişerek II. tipe motiflerinde yoğun matkap işçiliğine bağlı olarak hem birbirlerinden hem de zeminden bağımsız daha iri ve hacimli, kenarları ve araları daha derin ve geniş görünümde işlenmişlerdir. Böylece I. tipteki motifler arasındaki birlik II. tipte görülmemektedir. Ayrıca I. tipte sade bir form yapısına sahip olan çift yapraklı gonca “V” şeklindeyken II. tipte bu form tamamen değişmiş, kenarları dikensi parmaklara sahip akanthuslaşmış formda işlenmiştir.

5. KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİNİN ATÖLYE ÖZELLİKLERİ

Mimari süslemelerin atölye özellikleri üzerine yapacağımız değerlendirmede süslemelerin stil özelliklerine göre yaptığımız kronolojik sıralama dikkate alınacaktır.

5.1. Erken İmparatorluk Dönemi

Erken İmparatorluk Dönemi içerisindeki mimari elemanlar ve süslemelerinin en erkeni Augustus Dönemi'ne aittir.

İlk olarak Augustus Dönemi'ne ait Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'ndaki 54 katalog numaralı korinth başlığı ve 56 numaralı friz; Diocaesarea Tiberius Tapınağı'ndaki 49 ve 50; kentteki çeşme binasının yakınındaki 51 katalog numaralı korinth başlıkları; Tyana'daki 123 katalog numaralı korinth başlığı, 137 katalog numaralı ion başlığı, 157 katalog numaralı friz; Sivas Müzesi'ndeki 97 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlık incelenecektir.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın 54 katalog numaralı korinth başlığı³⁴⁰ dekorasyon ve stil özellikleriyle önemli detaylara sahiptir. 54 katalog numaralı korinth başlığı, korinth başlıklarında yaygın görülen tasarımlarında yer alan caulis, kılıf yaprakları, heliks ve volütlere sahip değildir. Bunların yanı sıra akanthus yaprak dilimleri, destek yaprakları ve abakus süslemeleri önemli veriler sunmaktadır. Orta damarlar, yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşan akanthuslar farklı şekilde yaprak dilimlerine sahiptir. Yaprak tabanından başlayan geniş ve oval kanallar, dilimlerdeki parmakların içlerine kadar devam etmektedir. Ayrıca bu parmaklar yivsizdir. Ayrıca dilimlerde yaprak tabanından başlayarak parmak uçlarına ve uçlardan yaprak tabanına kadar inen yivli dilimler görülmektedir. Dilimler arasında damla formunda kapalı gözler yer almaktadır. Abakus çiçeği sapı, kadeh şeklinde destek yaprağından filizlenmektedir. Başlığın kısmen korunmuş abakusunda ion kymation ve saz yaprakları yer almaktadır.

54 katalog numaralı korinth başlığı daha önce farklı bilimsel çalışmalarda incelenmiştir. P. Baldassari, stil özelliklerinden yola çıkarak 54 numaralı korinth başlığını yazıtıyla kesin olarak MS 92 – 93 yıllarına tarihlenen Ephesos Pollio Çeşmesi'nin korinth başlıklarıyla karşılaştırarak MS 1. yüzyılın ikinci yarısının erken dönemine tarihlemektedir³⁴¹. C. Berns, diğer detaylarla birlikte abakus üzerinde yer alan saz yapraklarından dolayı başlık için daha erken bir dönem olan Augustus Dönemi'ni önermektedir³⁴².

54 katalog numaralı korinth başlığı ile ilgili en kapsamlı çalışma ise D. Kaplan'a aittir. Akanthusların etli yapısı ve damla formundaki göz motiflerini Anadolu'da yazıtıyla MÖ 2 – MS 2

³⁴⁰ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri", 49-51, Lev. 24 e-f.

³⁴¹ Baldassari, *Il Tempio. Elaiussa Sebaste I*. 119-128.

³⁴² Berns, "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien)", 153.

yıllarına tarihlenen Pisidia Antiocheiası Augustus Tapınağı'nın Propylonu³⁴³ ve stil özellikleriyle geç Augustus Dönemi'ne tarihlenen Sagalassos Yukarı Agorası'ndaki Onur Sütunu'na ait başlıklar³⁴⁴, Suriye'de Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Slim³⁴⁵, Baalbek Heliopolitanus³⁴⁶ ve Mushenhef³⁴⁷ Tapınakları'nın başlıklarıyla; açık kadeh şeklindeki destek yapraklarını Roma'da Augustus Dönemi'ne tarihlenen Mars Ultor³⁴⁸ ve Dioskur Tapınakları ile Nimes'teki Maison Carree'nin başlıklarındaki³⁴⁹ kadehlerle; abakuslarda yer alan saz yaprak kullanımını ise Roma'da Augustus Dönemi'ne tarihlenen Concordia Tapınağı'ndaki konsollar, Suriye'de Augustus Dönemi'ne tarihlenen Damaskus Jupiter Tapınağı'nın Doğu Kapısı'ndaki simalar ve Palmyra Bel Tapınağı'nın güney Thalmosu'nun çatı elemanlarıyla³⁵⁰ birlikte değerlendirmektedir³⁵¹.

Atölye önerisinde ise D. Kaplan, benzer stil özellikleri ve kentteki farklı bir yapıda kullanılan yapım tekniğinden faydalanmaktadır. Yaprak dilimlerindeki etli yapı ve damla formundaki gözler Anadolu ve Suriye'deki başlıklarda paralel kullanımları eklektik bir unsur olarak değerlendirmektedir. Akanthuslardaki, yaprak tabanından başlayan geniş ve oval kanallar, dilimlerdeki parmakların içlerine kadar devam etmesi ve açık kadeh şeklindeki destek yaprakları ise batılı bir etki olarak kabul edilmektedir³⁵². Paralel bir durum Suriye mimari süslemelerinde de mevcuttur. Bunun temelinde Batılı ustaların Augustus Dönemi'nde Doğu Eyaletleri'nde çalışmış olmaları ve buradaki (Suriyeli) ustaları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir Suriye'deki Damaskus Jupiter Tapınağı'nın Doğu Kapısı ve Palmyra Bel Tapınağı'nda Batılı (Roma) Atölye etkilerinin görülmesi, Baalbek Heliopolitanus Tapınağı'nda ise Batılı (Roma) ustaların çalıştığının bilinmesi de bu durumu desteklemektedir. Ayrıca M. Spanu, Batılı (Roma) bir yapım tekniği olan opus reticulatum Elauissa Sebaste'deki hamamda Batılı ustalar tarafından uygulandığını önermektedir³⁵³. Mevcut veriler ışığında D. Kaplan, Anadolu ve Suriye arasındaki ilişkiyi değerlendirerek başlığın, batılı ustalardan etkilenen Suriyeli ustalar tarafından yapıldığını ya da Batılı ve Suriyeli ustaların yapıda birlikte çalıştığını önermektedir³⁵⁴.

³⁴³ Mert, "Frühkaiserzeitliche architektur und bauornamentik von Antiocheia in Pisidien: Stilistische und ikonographische beobachtungen" 273-275, Abb. 18.

³⁴⁴ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 46-49, Pl.13.2, 15.2.

³⁴⁵ Freyberger, "Der Tempel in Slim: Ein Bericht" 26-29, Taf.13 a-b.

³⁴⁶ Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des sogenannten "Bacchus- Tempels" im Heiligtum des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek." Taf. 20 a-b.

³⁴⁷ Freyberger, "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus." 100, Taf. 36 b; Freyberger, "Zur datierung des Teaters Borsa" 21, Taf. 2.5.

³⁴⁸ Weigand, "Baalbek und Rom, die römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung" Abb. 5.

³⁴⁹ Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der römischen Architekturdécoration*, Taf. 40, 44.2.

³⁵⁰ Freyberger, "Das Tychaion von as-Şanamain. Ein Vorbericht." 73. Taf. 25.

³⁵¹ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri", 52-55.

³⁵² Freyberger, "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus." 73; Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des sogenannten "Bacchus-Tempels" im Heiligtum des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek." 108.

³⁵³ Spanu, "Roman Influence in Cilicia through Architecture" 11.

³⁵⁴ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri", 204-206; Kaplan, "Doğu Dağlık Kilikia'da Augustus Dönemi'nde batılı etkiler ve rotalar", 125-136.

Diocaesarea'daki Tiberius Tapınağı'ndaki 49 ve 50 katalog numaralı korinth başlık parçalarındaki akanthuslar ve kılıf yapraklarındaki etli yapı ve damla formlu göz motifleri dönemin yaygın görülen karakteristik özelliklerindedir. Ancak akanthuslardaki dilimleri oluşturan parmaklar atölye/usta konusunda önemli veriler sunmaktadır. Yaprak dilimleri üç parmaklıdır. Parmakların genelinde birbirini orantılı bir şekilde tekrar etmektedir. Dilimlerin en üstündeki parmaklar geriye doğru kıvrılmaksızın yan yüzleriyle diğer dilimlerdeki parmaklara temas etmektedir. Ayrıca akanthusların arasında üç parmaklı kaplama yaprağı yer almaktadır.

49 ve 50 katalog numaralı korinth başlık parçalarını D. Wannagat, Diocaesarea'daki tapınak yapısına ait olduğunu önermektedir³⁵⁵. D. Kaplan ise Diokaisareia'daki bu yapının, mimari ve stil özellikleri üzerine detaylı bir çalışma gerçekleştirmiş, dönemin genel siyasi konjonktürünü göz önüne alarak yapının, Kappadokia Kralı I. Archelaos ve oğlunun yönetim yıllarının başlarına (MÖ 10 – MS 40) ait olduğunu ve Tiberius kültü onuruna inşa edildiğini önermektedir. Ayrıca akanthus ve kaplama yapraklarını, MÖ 1. yüzyılın son on yılına tarihlenen Slim ve MÖ 10 – MS 40/41 yılları arasında tarihlenen Mushennef Tapınakları'ndaki başlıklarla³⁵⁶ karşılaştırmaktadır. Suriye'de yer alan benzer örneklerden hareketle Diokaisareia Tiberius Tapınağı'ndaki başlıkların Suriyeli atölye/ustalar tarafından üretildiğini önermektedir³⁵⁷.

Diokaisareia'daki diğer bir başlık çeşme yapısının yakınındaki 51 katalog numaralı korinth başlığıdır. D. Kaplan tarafından süsleme stil özellikleri yazıtıyla MÖ 2 – MS 2 yıllarına tarihlenen Pisidia Antiocheiası Augustus Tapınağı'nın Propylonu³⁵⁸ ve stil özellikleriyle geç Augustus Dönemi'ne tarihlenen Sagalassos Yukarı Agora, Tiberius – Nero dönemlerine tarihlenen Sebasteion, Augustus Dönemi'ne tarihlenen Side Dionysos Tapınağı, Stratonikeia Tiyatrosu³⁵⁹, Ephesos'taki Tiyatro ve Agora Kuzey Portikosu'nun³⁶⁰ korinth başlıklarıyla karşılaşılmaktadır. Bu nedenle 51 katalog numaralı korinth başlığının bu kentlerde faaliyet göstermiş bir atölye/ustalar tarafından üretildiği önerilmektedir³⁶¹.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'ndaki 54 katalog numaralı korinth başlığı ve Diokaisareia Tiberius Tapınağı'ndaki 49 ve 50 katalog numaralı korinth başlık parçaları ve kentteki çeşme yapısının yakınındaki 51 katalog numaralı korinth başlığının atölye/usta özellikleri üzerine D. Kaplan tarafından yapılan öneriler güncelliğini korumakta olup tarafımızca da kabul edilmektedir.

³⁵⁵ Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç 2001-2004. Das Zeus Tempels Heiligtum und die Stadt Diokaisareia", 144, Abb. 43-44.

³⁵⁶ Freyberger, "Der Tempel in Slim: Ein Bericht", 29, 10, Taf. 14b, 9d.

³⁵⁷ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri", 55-57, 206-207; Kaplan, "Diokaisareia'daki (Dağlık Kilikia) Podyumlu Tapınak için tarihlleme ve kült önerisi", 183-200.

³⁵⁸ Mert, "Frühkaiserzeitliche architektur und bauornamentik von Antiocheia in Pisidien: Stilistische und ikonographische beobachtungen", 273-275, Abb. 18.

³⁵⁹ Pisidia Antiocheiası, Side ve Stratonikeia'daki örnekler için bkz. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study*, Sema I. 46-49, 297, 306, Pl.13.2, 15.2, 64.1, 73.5.

³⁶⁰ Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos*. 43, Fig. 109.

³⁶¹ Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri", 57-58, 207.

Augustus Dönemi'ne tarihlediğimiz 123 katalog numaralı korinth başlığının akanthuslarının yaprak dilimleri, Augustus Dönemi örneklerinden³⁶² farklı olarak özgün bir tasarıma sahiptir. Paralel dönem başlıklarındaki akanthus dilimlerinde görülen yivli ve yumuşak geçişli kıvrımlara sahip parmaklar, 123 katalog numaralı başlıktaki akanthuslarda görülmemektedir. 123 katalog numaralı korinth başlığındaki parmaklar geniş ve düz yüzeyli olup parmakların yumuşak uçları dışında herhangi bir detaya sahip değildir. Bununla birlikte alt yaprak dilimleri tek parmaklıdır. Bu parmaklar yaprak gövdesinden kenarlara doğru uzamakta ve komşu akanthusun parmağına temas etmeksizin önce yukarı sonra içe kıvrım yapmaktadır. Kıvrım merkezinde, üst yaprak dilimleriyle taç yaprakları arasında bir dönem özelliği olan kapalı göz motifi yer almaktadır.

Mevcut verileri incelediğimizde 123 katalog numaralı başlığın akanthusları Augustus Dönemi'nin karakteristik stil özelliklerinin yanında (orta) yaprak dilimlerinin genel yapısı özelinde benzer örneklerini Miletos ve Leptis Magna'da tespit etmekteyiz. Ancak alt yaprak dilimlerinin benzer örneği tespit edilememektedir. Bununla birlikte 123 katalog numaralı başlık parçasının üst kısmı da tespit edilememiştir. Sonuç olarak özgün bir tasarıma sahip olan 123 katalog numaralı korinth başlık parçasının benzer bir örneği tespit edilememiştir. Bu durum söz konusu başlığın tasarımında yerel bir atölye/ustanın rol almış olabileceğini düşündürmektedir.

Sivas Müzesi'ndeki 97 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlığın yumurta ve çanakları Augustus Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Aphrodite Tapınağı, Pisidia Antiocheiası Augustus Tapınağı ve Magnesia Propylonu frizlerindeki³⁶³ ion kymation süslemelerindekilerle yakın benzer örnekleri tespit edilmiştir. Benzer örneklerde oklar ise çanakların sınırlarına paralel olarak form özelliklerinin değiştiği görülmüş, fakat sapların geniş başlayıp uçlara doğru daralması, uçların önce kavisli bir şekilde genişlemesi ve sivrilerek son bulan bir örneği tespit edilememiş olup tarafımızca yerel bir etki olabileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlediğimiz diğer mimari elmanlar Tyana'daki 137 katalog numaralı ion başlığı, 157 katalog numaralı friz, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişleri ile Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın 56 katalog numaralı frizdir. Bu mimari elemanların süslemeleri Anadolu kentlerindeki yapılarda yaygın görülen stil özelliklerine sahiptir.

137 katalog numaralı ion başlığı Augustus Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Aphrodite Tapınağı³⁶⁴ ve Sagalossos Apollon Klarios Tapınağı'ndaki³⁶⁵ ion başlıklarıyla; 157 katalog numaralı friz, 172 ve 173 katalog numaralı konsollu kornişlerin ion kymationlar, Ephesos'taki MÖ 2 – MS 2

³⁶² Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 151; Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, 129-136.

³⁶³ Benzer örnekler için bkz. Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 7, 41, 67, Taf. 9.5, 70.1, 89.1-3

³⁶⁴ Bingöl, *Das Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*, 29-31, Kat. 25-40; Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen bauornamentik des hellenismus*, 7, Taf. 8.6, 9.2.

³⁶⁵ Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos a case study Sema I*, 54, 55, Pl. 20.1-4.

yılları arasında Augustus ve Torunları onuruna inşa edilen Anıtın kornişinde, MÖ 4/3 yıllarına tarihlenen Mithridates ve Mazeus Kapısı frizinde, Pazar Bazilikasının ion başlığında ile Claudius Dönemi'ne tarihlenen Miletos'taki Capito Hamamı Palaestrası'nın palmetli başlığında ve Ionik Avlu'daki frizindeki ion kymationlar³⁶⁶ ile; 56 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonu yazıtıyla Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ankyra Augustus Tapınağı kornişlerinde³⁶⁷, stilistik olarak Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Oktagon Yapısı orthostat bloğunda³⁶⁸, Pisidia Antiocheiası Propylonu orthostat bloğunda, Kırıkkale ve Side Arkeoloji Müze'lerindeki orthostat bloklarındaki³⁶⁹ ve 157 katalog numaralı frizlerdeki ise Aphrodisias Aphrodite Tapınağı³⁷⁰ ve Sagalassos Aşağı Agora Güney – Batı Kapısı frizlerinde, Kırıkkale Müzesi'nde sergilenmekte olan orthostat bloğundaki³⁷¹ girland dekorasyonlarıyla paralel stil özelliklerine sahiptir.

5.2. Traianus – Hadrianus Dönemleri

98 katalog numaralı korinth başlığının süslemelerinde plastik etki artmıştır. Matkap işçiliğinde Erken İmparatorluk Dönemi'nden farklı bir sanat anlayışı söz konusudur. Derin ve dar, oval kanalların sınırlandığı orta damarlar; etli hatlı, “v” kesitli ve sivri uçlu parmaklardan oluşan yaprak dilimleri; dilimler arasında yaygın olarak damla, üçgen ve uzun köşeli formlarda gözler; kalın ve üçgen sırtlı caulisler, önceki dönem örneklerine göre daha bodur işlenen kılıf yaprakları; kalathos üst sınırı ile arasında boşluk bırakılarak helezon yapan heliks ve volütleri bu dönemde öne çıkan stil özellikleridir. Kılıf yaprakları ve kalathosun arasından yükselen, kavisli kenar detaylarına sahip heliks ve volüt gövdelerinin dış kenarları içlere göre daha etlidir.

98 katalog numaralı korinth başlığındaki stil özellikleri yazıtlarıyla Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlenen Pergamon'daki Traianeum, Palaestra, Kızıl Avlu ve Asklepion yapılarındaki korinth başlıklarıyla paralel olup buradaki başlıklar Pergamon Dekorasyon Atölyesi'ne aittir³⁷². Dolayısıyla 93 numaralı korinth başlığı Pergamon Atölyesi tarafından kentteki bir yapı için üretilmiş olmalıdır.

³⁶⁶ Ephesos'taki örnekler için bkz. Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos*, 9, 20, 37, Fig. 4, 165, 86-103; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. 16, 19; Miletos'taki örnekler için bkz. Köster, *Die bauornamentik von Milet*. 41, 49, Taf. 16. 1-4, Taf. 24. 1-7.

³⁶⁷ Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. 6, Taf. 5.3.

³⁶⁸ Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos*, 74; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 43, Taf. 52.2.

³⁶⁹ Pisidia Antiocheiası, İzmir ve Side'deki örnekler için bkz. Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 212, 215-216, Kat. 157, 200, 216.

³⁷⁰ Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 7, Taf. 9.5.

³⁷¹ Sagalassos ve Kırıkkale'deki örnekler için bkz. Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 213-214, 227, Kat. 118, 204.

³⁷² Heilmeyer, “Korinthische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdokoration”, 93-97; Volker M. Strocka, “Wechselwirkungen der stadtrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian”, *Istanbul Mitteilungen* 39, (1988): 294; Freyberger, *Stadtrömische kapitelle aus der zeit von Domitian bis Alexander Severus*, 66-67; Georg Plattner, “Elemente stadtrömischer Bautypen und Ornamentformen in der kleinasiatischen Architektur”, *Römische Historische Mitteilungen* 46, (2007): 127

99 – 101 katalog numaralı frizlerindeki ion kymation süslemeleri yazıtlarıyla Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlenen Pergamon’daki Traianeum, Palaestra ve Kızıl Avlu’ya ait konsollu kornişlerdeki ion kymation süslemeleriyle ortak stil benzerliklerine sahiptir. Ancak 99 – 102 katalog numaralı frizlerdeki süslemelerdeki işçilik Pergamon’daki benzer örnekleri kadar başarılı bir işçiliğe sahip değildir. Bu nedenle ion kymation süslemelerinin Pergamon’daki süslemelerle ilişkilendirmek mümkün değildir. 99 – 101 ile birlikte Sebastopolis’te yer alan 102 katalog numaralı frizdeki girland dekorasyonlarının benzer örnekleri ise yazıtıyla Hadrianus Dönemi’ne tarihlenen Apollonia Ad Rhyndos’taki Kastro Yapısı³⁷³, stil özellikleriyle aynı dönemine tarihlenen Pisidia Antiocheiası Batı Kapısı³⁷⁴ ve Bandırma Müzesi’ndeki³⁷⁵ frizlerde yer almaktadır. Dolayısıyla Sebastopolis’teki bahsi geçen frizler, Anadolu’lu olasılıkla Pergamon Atölyesi ile ilişkili ustalar tarafından kentteki yapı veya yapılar için üretilmiş olmalıdır.

147 katalog numaralı architrav üzerinde yer alan ion kymation süslemesi üstten kesik geniş yüzeyli ve kavisli daralan yumurtalar, düz başlayan kavisli bir şekilde yumurtayı saran çanaklar ve onların arasında yer alan düz saplı, kenar kanatları çanaklara temas eden sivri uçlu oklardan oluşmaktadır. Ayrıca ion kymation süslemesindeki motiflerle birlikte inci – makara dizisindeki motifler (Yumurta – inci, ok – makara) birbirleriyle paralel aks uyumuna sahiptir. 147 katalog numaralı architravındaki süslemelerdeki stilistik özellikler Aphrodisias³⁷⁶ ve Attaleia³⁷⁷, Perge Nymphaionu F3³⁷⁸ ve Phaselis’teki³⁷⁹ yapıların friz ve konsollu kornişlerindeki süslemelerle ortak özelliklere sahiptir. Hadrianus Dönemi’nde bu kentlerle birlikte Anadolu’nun pek çok kentindeki yapılarda Pergamon Dekorasyon Atölyesi’nin çalışmış olduğu düşünülmektedir. Tyana’da yer alan ve kaliteli mermerden malzemeden üretilen 147 katalog numaralı architrav, Pergamon Dekorasyon Atölyesi tarafından kentteki bir yapı için üretilmiş olmalıdır.

5.3. Antoninuslar Dönemi

Kappadokia Bölgesi’nde çalıştığımız mimari elemanlar arasında Antoninuslar Dönemi’nde süslemeli mimari elemanların sayılarında artış görülmektedir.

Tyana’daki 155 katalog numaralı architrav – friz yazıtıyla³⁸⁰ MS 175-177 yılına tarihlenmektedir. Bölgede yazıtıyla tarihlenen tek mimari elemandır. Kuşak üzerinde yer alan kıvrık dallar ve taç

³⁷³ Mert, “Apollonia Ad Rhyndos’taki Girlandlı friz blokları”, 539-541, Resim 1-11.

³⁷⁴ Mitchell ve Waelkens, *Pisidia Antioch: The Site and It’s Monument*. 79-99; Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 235, Kat. No 186-187.

³⁷⁵ Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 54.

³⁷⁶ Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, 337-340, Taf. 113.3; Stročka, “Das Markttor von Milet”, 27.

³⁷⁷ Stročka, *Das Markttor von Milet*. 28, abb. 49.

³⁷⁸ Mansel, “Die Nymphaeum von Perge”, 369-373; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study*, Sema I, Pl. 107.1.

³⁷⁹ Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 82, Lev. 22 a.

³⁸⁰ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*, 137, 218. Taf. 81.81.

kısımındaki ion kymation süslemeleri bu dönem süslemelerinin atölye tartışması açısından önem taşımaktadır.

Kıvrık dallar yivli ana ve yan dallardan oluşmaktadır. Kıvrım boşlukları, öne hamle yapan yaban domuzu ve çiçek rozeti ile dekore edilmiş, zengin tasarıma sahiptir. Süslemeler orantılı bir şekilde friz kuşağı içerisinde dağılmaktadır. Süslemeleri oluşturan motiflerin yüzeyleri geniş, kenarları derin işlenerek motifler daha hacimli hale getirilmiş, zeminle arasında ışık – gölge efekti kurulmuştur. Kıvrık dal süslemesi Antoninuslar Dönemi’nde Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi’nin Barok Sanat anlayışıyla³⁸¹ paralel stil özellikleri sergilemektedir. Dalların yivli işlenmesi benzer örneği yazıtıyla MS 161-168 yılları arasında tarihlenen Aspendos Tiyatrosu³⁸² ve yazıtıyla 178 yılı sonrasına tarihlenen Smyrna Agora Portikosu³⁸³ frizleri ile stil özellikleriyle MS 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Parion Tiyatrosu’nun architrav – frizinde³⁸⁴ tespit edilmiştir.

155 katalog numaralı architrav – friz üzerinde yer alan diğer süsleme ion kymationudur. Friz tacındaki ion kymation süslemesi, kıvrık dallarda olduğu gibi Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi’nin stil özelliklerine sahiptir. Ancak architrav üzerindeki ion kymation süslemesinde ise yaygın kullanımın aksine çanaklar ve oklar işlenmemiştir. Bu durum süslemelerin bitirilmediği veya yerel etkiyi akla getirmektedir. Ancak 155 katalog numaralı architrav – friz kenarlarının tahrip durumda olması, kentte paralel ölçü ve süslemelere sahip farklı bir mimari elemanın tespit edilememesinden dolayı kesin bir sonuca ulaşmamaktayız. Dönemin valisinin adının yer aldığı 155 katalog numaralı architrav – frizinin kıvrık dal ve ion kymation süslemelerindeki stilistik özelliklerden hareketle Aphrodisias Atölyesi veya bu atölyenin etkisindeki ustalar tarafından kentteki bir yapı için yapıldığını düşünmekteyiz.

Yazıtıyla MS 175-177 yıllarına kesin olarak tarihlenen 155 katalog numaralı architrav – friz üzerinde yer alan kıvrık dal ve ion kymation süslemelerinin stil özellikleriyle karşılaştırdığımızda, 158 katalog numaralı frizdeki süslemelerle yakın benzerliğe sahip olduklarını ancak Antoninuslar Dönemi’nin en belirgin kriteri olan süslemelerdeki derin matkap işçiliği 155 katalog numaralı architrav – friz süslemelerindeki kadar başarılı olmadığı görülmektedir.

158 katalog numaralı frizin stil benzerliğine sahip örneklerini incelediğimizde bu durumun nedeni ortaya çıkmaktadır. 158 katalog numaralı frizdeki kıvrık dal süslemeleri stil özellikleriyle Antoninuslar Dönemi’ne tarihlenen Sagalassos Hamamı³⁸⁵, Side Tiyatrosu³⁸⁶ ve Aspendos Tiyatrosu³⁸⁷, ion kymation

³⁸¹ Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*. 98-100.

³⁸² Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu mimari bezemeleri” Res. 4 b, 18.

³⁸³ Naumann ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107-108, Taf. 24 d.

³⁸⁴ Başaran ve Yıldızlı, “Parion Tiyatrosu Roma Dönemi mimari bezemeleri,” 89-90, Fig. 18.

³⁸⁵ Aphrodisias ve Sagalassos’taki kıvrık dal örnekleri için bkz. Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. 88, Pl. 76.2, 122, Pl. 65.3.

³⁸⁶ Mansel, *Die runien von Side*, 138, Abb. 111.

³⁸⁷ Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, 96-97; Can, “Roma Çağı Anadolu mimarisinde Kıvrık dal (Ranke) bezemeleri” 95-96, Lev. 34 b.

süslemeleri ise Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Attaleia Hadrianus Kapısı, MS 147-149 yıllarına tarihlenen Ephesos Vedius Hamam – Gymnasiuonu³⁸⁸, Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı³⁸⁹ ve MS 2. yüzyıl ortalarına tarihlenen Side Tiyatrosu'ndaki³⁹⁰ üst yapı elemanlarındaki ion kymation süslemeleriyle paralel stil benzerliklerine sahiptir.

Stil özellikleriyle geç Hadrianus – erken Antoninuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz 158 katalog numaralı frizdeki süslemelerin, Pamphylia ve Pisidia Bölgeleri'nde yer alan kentlerdeki yapılarda benzer örnekleri olduğu görülmektedir. Bu benzerlik söz konusu mimari elemanın, Pamphylialı bir atölye tarafından üretilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Antoninuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz Tyana'daki 159 – 164 katalog numaralı frizler, 174 ve 175 katalog numaralı konsollu korniş, 195 ve 197 katalog numaralı alınlık parçaları, Aksaray Müzesi'ndeki 37 katalog numaralı konsollu korniş³⁹¹, Kayseri Müzesi'ndeki 43 katalog numaralı tavan kasetindeki ion kymation süslemeleri ortak stil özelliklerine sahiptir. Süslemeleri oluşturan motifler orantılı bir şekilde birbirlerini tekrar etmektedir. Yumurtalar iri ve geniş yüzeylidir. Çanaklardan derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Çanaklar kalın ve kavisli yapıdadır. Oklar kısa düz saplı uçları ise uzun üçgen şeklindedir. Bahsi geçen mimari elemanlardaki ion kymationların stilistik benzer örnekleri Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi tarafından üretilen örnekler³⁹² ve etkisindeki ustalar³⁹³ tarafından üretilmiştir. Dolayısıyla bu mimari elemanlar, Aphrodisias Atölyesi etkisindeki ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır.

Antoninuslar Dönemi'nde bölgede tespit edilen tek başlık Aksaray Müzesi'ndeki 32 katalog numaralı ion başlığıdır. Başlığın ekinusunda üç yumurtalı ion kymation süslemesi yer almaktadır. Üstten kesik uzun yumurtalar geniş ve hacimlidir. Yumurtalar ve çanaklar derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Düz başlayan çanaklar “u” şeklinde yumurtaları sarmaktadır. Çanaklar kalın yapıda ve yumuşak sırtlıdır. Çanaklardan derin kanallarla ayrılan oklar mızrak şeklindedir. Çanaklara benzer şekilde oklarda kalın yapıda ve yumuşak sırtlıdır. Köşe palmetleri üç yapraklıdır. Yapraklar uzun, geniş ve düz yüzeylidir. Birbirlerinden derin ve geniş kanallarla ayrılmaktadır. Balteusları boncuklar arasındaki “s” motifiyle, polysterler ise palmetlerle kaplıdır. Süslemeler iri ve hacimli, yüzeyleri geniş,

³⁸⁸ Attaleia ve Ephesos'taki benzer örnekler için bkz. Strocka, “Das Markttor von Milet”, 28, 29, Abb. 49. 54.

³⁸⁹ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I.* 77, Pl. 25, 27-28.

³⁹⁰ Mansel, *Die ruinen von Side.* 138, Abb. 111.

³⁹¹ Ion kymationlarla birlikte konsolları üzerindeki akanthus ve lesbos kymationu süslemelerinin benzer örnekleri yazıtıyla Marcus Aurelius – Lucius Verus Dönemi'ne tarihlenen Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki architravlar ve konsollu kornişlerde yer almaktadır. Bkz. Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” 156-157, Lev. 14 b; Özdemir “Uzuncaburç Tiyatrosu”, Kat. No. 239b. Ayrıca Kat. No 36'daki akanthuslar, Diocaesarea Tiyatrosu architravlarındaki akanthuslarla paralel stil özelliklerine sahiptir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia.* 81-82; Özdemir “Uzuncaburç Tiyatrosu” 143-148.

³⁹² Strocka, “Das Markttor von Milet”, 20, abb 57; Can, Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, 93-95, Res. 9-15

³⁹³ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I.* 105, Pl 44.1-3.

kenarları ise derin işlenmiştir. Ion başlığının süslemelerinin tamamında Barok Sanatı'nın etkilerini görmek mümkündür. Motiflerin iri ve hacimli, kenarlarının derin ve genişlenmesiyle ışık – gölge efekti ortaya çıkmaktadır. Ortak stil özelliğine sahip benzer örnekleri Hadrianus ve Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen Stratonikeia³⁹⁴ ve Metropolis'ten³⁹⁵, MS 2. yüzyıla tarihlenen Patara Ana Cadde Batı Portikosu'ndan³⁹⁶ yer almaktadır. Mevcut veriler ışında 32 katalog numaralı başlık Anadolu ustalar tarafından yapılmış olmalıdır.

Antoninuslar Dönemi mimari elemanlarının arasından yerel bir atölyenin üretim yaptığına dair veriler mevcuttur. Bu veriler Tyana'daki 159 – 163 katalog numaralı frizlerde ion kymation ve girland dekorasyonları süslemelerinde yer almaktadır.

Ion kymation süslemeleri yazıtıyla MS 175-177 yıllarına tarihlenen 155 katalog numaralı architrav – friz, stil özellikleriyle Antoninuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz ion kymationlarla paralel stil özelliklerine sahip olup dönemin ekol atölyesi olan Aphrodisias etkisini³⁹⁷ taşımaktadır. Girland dekorasyonlarında ise yaprak sıralarıyla dekore edilmiş girland askıları; gerçekçi adalelere ve hareketli tasvir edilen taşıyıcı eros figürleriyle, iri yaprak ve göbek yapısına sahiptir. Işık – gölge efektine sahip iri ve hacimli motifler zengin bir tasarımla sunulmaktadır. Benzer örnekleri Alexandria Troas'taki Polygonal Yapısı, Perge Tiyatrosu ve Smyrna Agora Portikosu'nda³⁹⁸ tespit edilmiştir.

159 – 163 katalog numaralı frizlerdeki girland dekorasyonlarında farklı bir detay dikkat çekmektedir. Bu dönemde friz kuşaklarına yer alan süslemeler bir dönem özelliği olarak kuşak sınırlarını zorlamaksızın orantılı bir şekilde birbirini tekrar eder şekilde işlenmektedir. Ancak frizlerdeki erosların başları ve kurdeleler kuşaktan taç üzerine taşmaktadır. Bu uygulamanın benzer bir kullanımı tespit edilememiştir. 159 – 163 katalog numaralı frizlerdeki bu stilistik detay olasılıkla yerel bir tasarım olabilir.

Sebastopolis'te yerel kayalardan üretilmiş 103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerin friz kuşaklarında girland dekorasyonu yer almaktadır. Süslemeler, Antoninuslar Dönemi süslemeleriyle paralel olarak kuşak sınırları içerisine orantılı bir şekilde dağılmaktadır. Ancak girland askıları, taşıyıcı ve doldurma öğelerindeki stil detayları dönem özelliklerinde farklıdır. İkili meyve sıralarından oluşan girland askıları, yatay “S” şeklinde kuşak boyunca devam etmektedir. Taşıyıcı olarak aslan başları ve bucephalionlar kullanılmıştır. Bukephlionlar üçgen formda, boynuzlar kısa ve geniş açılı, kulaklar kısa daire, gözler ise badem şeklinde; göz kenarları ve burun delikleri derin, burun kemikleri geniş açılı ve keskindir. Bukephalionlara benzer şekilde aslan başları da stilize işlenmiş olup kabarık peruk şeklinde

³⁹⁴ Gürsoy, “Stratonikeia ion başlıkları” 68-69, Kat. 41.

³⁹⁵ Arslan, “Metropolis'teki ion tipi sütun başlıklarının biçimsel gelişimi” 91-95, Kat. 9-10.

³⁹⁶ Şahin, “Patara mimari bezemeleri”, Kat. 3/Lev. 11 c.

³⁹⁷ Can, “Antoninler Dönemi Baroğu ışında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri”, 89-119.

³⁹⁸ Alexandria Troas ve Perge'deki girlandlar için bkz. Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 16, 181; Smyrna için bkz. Nauman ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107, Taf. 26 a.

yeleler, yuvarlak yüz ve derin göz ve ağız çukurlarına sahiptir. Askı boşluklarında çiçek rozetleri ve bir medusa yer almaktadır. Çiçek rozetleri, ilki merkezi daire biçiminde oyuk göbek ve dört yapraktan oluşmakta, ikincisi ise daire biçiminde kabarık göbek ve onu saran eğimli altı yapraktan oluşan iki farklı tiptedir. Medusa friz kuşağına gömülü şematik bir görünüme sahiptir. Saçları bukleli, yüz hatları ise yuvarlak, gözleri iri daire şeklinde, ağız uzun olup kenarları derin çizgisel hatlarla detaylandırılmış, yanaklar geniş ve dolgundur.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland dekorasyonlarının Anadolu’da görece benzer örnekleri stil özellikleriyle Antoninuslar Dönemi’ne tarihlenen Tymbrida Kutsal Alanı ve Bursa İznik Müzelerinde³⁹⁹ tespit edilmesine rağmen girland dekorasyonlarının bağımsız palmet yapraklarıyla birlikte dekore edildiği bir örnek tespit edilememiştir. Dolayısıyla girland dekorasyonlarındaki bu detay yerel bir atölye/ustaya ait tasarım olmalıdır.

5.4. Severuslar Dönemi

Severuslar Dönemi içerisinde Kappadokia Bölgesi’nde imar hareketliliğinin artmış olduğu görülmektedir. Bunun en önemli arkeolojik kanıtı, yerinde yaptığımız incelemeler sayesinde tespit ettiğimiz mimari elemanlar üzerinde yer alan mimari süslemelerin sayısındaki ciddi artıştır.

İlk olarak Severuslar Dönemi’ne tarihlediğimiz korinth başlıkları, dil motifli (yivli) – akanthuslu ve kompozit başlıkların ortak stil özellikleri incelenecektir.

Felahiye Anıt Mezarı’ndaki 39 katalog numaralı pilaster korinth başlığı, Sarıkaya Roma Hamamı’ndaki 4 ve 5 katalog numaralı yarım korinth başlıkları; Tyana’daki 124 – 129 katalog numaralı korinth başlıkları ve 139 – 145 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar; Kayseri Ulu Camii’ndeki 48 katalog numaralı kompozit başlığı; Kayseri 40 katalog numaralı kompozit başlığı; Malatya Müzesi’ndeki 95 katalog numaralı korinth başlığı akanthusları geniş ve düz orta damarları, dört ve beş parmaklı yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Orta damarlar iki derin kanalla sınırlandırılmaktadır. Bu damarlar orta yan yaprak dilimini ikiye ayırmaktadır. Bu kanalların üzerlerinde iplikçikler yer almaktadır. Yan yaprak dilimleri “v” kesitli, keskin kıvrım geçişli ve sivri uçludur. Yaprakların kenarları da derin işlenmiştir. Dilimlerin en alttaki parmakları yatay ve uzundur. Bu haliyle dilimler çeyrek daire şeklindedir. Dilimler arasında ince uzun kanallar şeklinde gözler yer almaktadır. Akanthuslar birbirlerine yakın hatta parmakları birbirleriyle temas halindedir. Caulisleri kalathosa gömülü üçgen/keskin sırtlıdır. Kılıf yaprakları akanthuslarla paralel yaprak ve kanallara sahiplerdir. Onların üzerinden başlayan heliks ve volütler kalathosa gömülü, düz yüzeyli ve kenarları keskindir. Abakus çiçekleri daire şeklinde bir göbek ve geniş yapraklardan oluşmaktadır. Göbek ve yaprakları akanthus ve kılıf yapraklarında da görülen derin kanallarla parçalanmış vaziyettedir. Çiçeklerin sapları ise düz ya da yumuşak sırtlıdır. Yoğun matkap kullanımının artmasıyla motifler daha hacimli işlenmeye

³⁹⁹ Benzer örnekler için bkz. Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 74, 108, 250.

başlamış, ancak giderek işçilikteki kalitenin de düşmesiyle kalathos yüzeyi süslemelerden görünmez hale gelmiştir. Bölgedeki bu tarz korinth başlıkları, dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar ve kompozit başlıklarındaki paralel stil özelliklerine sahip akanthuslu başlıklar ve ait oldukları yapılarda⁴⁰⁰ Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi’nin çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla Kappadokia Bölgesi’ndeki bahsi geçen örnekler, Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi⁴⁰¹ ile ilişkilendirilmelidir.

38 ve 95 katalog numaralı korinth başlıkları diğer başlıklardan farklı olarak Suriye etkili özelliklere sahiptir.

38 katalog numaralı başlığında helikslerin yerinde ve 95 katalog numaralı başlıkta abakus çiçeği ile sapının birleşim yerinden iki kenara doğru kaplama yaprakları filizlenmektedir. Kaplama yaprak kullanımı ile Severuslar Dönemi’nde Kappadokia’nın komşusu Kilikia’da da karşılaşılmaktadır. D. Kaplan Hierapolis – Kastabala’daki Sütunlu Cadde’ye ait korinth başlıklarındaki kaplama yapraklarını tespit etmiş ve Suriye atölye/ustalarına atfetmiştir⁴⁰².

Sarıkaya Roma Hamamı’ndaki 4 ve 5 katalog numaralı yarım korinth başlıklar, Tyana’daki 139 ve 140 numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar ile Kayseri Müzesi’ndeki 40 numaralı kompozit başlığın akanthuslarında dikkat çeken farklılıklar mevcuttur.

Bölgedeki korinth başlıklarında yaprak tabanından başlayan derin ve geniş kanallar, orta damarları sınırlandırmakta ve orta yaprak dilimlerindeki parmaklarda son bulmaktadır. Ancak 4 ve 5 katalog numaralı korinth başlıkları, 139 ve 140 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklarda yaprak tabanından başlayan derin ve geniş kanallar orta damarları sınırlandırarak taç yapraklarına kadar uzanmaktadır. Dilimler arasındaki gözler de diğer örneklerle göre daha uzundur. Akanthuslardaki her iki detayın benzer bir kullanımı tespit edilememiştir. Dolayısıyla bu detaylar yerel bir tasarım olabilir. Akanthusların stil özelliklerini de göz önüne alındığında Sarıkaya Roma Hamamı

⁴⁰⁰ MS 178 sonrasında inşa edilen Smyrna Agora Portikosu (Naumann ve Kantar, “Die Agora von Smyrna”, 107-108; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I*, Pl. 120. 1-2), MS 198-200 yıllarına tarihlenen Perge’deki S. Severus Nymphaionu (F2) ve Tiyatro sahne binası (Mansel, “Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-72”, 65; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, Kat. No 39; De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore 3. Citta della Troada alla Pamfilia (Studi di Architettura Antica 4)*. 148-155; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi”, Kat. No 54), MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasion (Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*.170, Fig. 175), ve stilistik özellikleriyle Severuslar Dönemi’ne tarihlenen Diocaesarea Tiyatro sahne binası (Spanu, *The Theater of Diokaisareia*. 55-57, 79; Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, 80, Kat. 44/Lev. 9 e; Özdemir, “Diocaesarea Tiyatrosu”, 118, Kat. No 156), Nysa Tiyatrosu sahne binasının üçüncü katı (Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander I*. 118-119, Taf. 8-9), Ankyra Sütunlu Caddesi (Kadioğlu, Gökay – Mitchell, *Roma Döneminde Ankyra*. 174-175, Fig. 104) ve Hacılar Köyünde (Konya) devşirme olarak kullanılan korinth başlık parçaları (Gider Büyüközer, “Isauria Antik Kenti’nden yakınındaki yerleşim alanlarına taşınmış korinth başlıkları”, 103-104, Res. 11) yer almaktadır.

⁴⁰¹ Pensabene, “Marmi d’Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella Decorazione Architettonica di eta Severiana in Alconi Centri Della Province Syria et Palastina e Arabia.”, 404; Kadioğlu, Musa ve Gökay, Kutalmış. Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında Μητρόπολις ηής Γαλατίας: Ankyra. *Anadolu/Anatolia* 32, (2008): 55; Kadioğlu, Gökay ve Mitchell, *Roma Dönemi’nde Ankyra*. 175.

⁴⁰² Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, 211-212, Lev. 53 a-b.

ve Tyana'daki başlıklar, Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi'nin sanat anlayışına sahip yerel atölye/ustalar tarafından üretilmiş olabilir.

40 katalog numaralı kompozit başlığın akanthusları arasında keskin sırtlı yükseltilmiş trapezler (detaylandırılmamış yapraklar?) mevcuttur. Trapezler, Traianus Dönemi'nden itibaren korinth başlıklarında üst çelenkteki akanthusların altına işlenmiştir. Severuslar Dönemi örneklerini incelediğimizde Anadolu'da Stratonikeia'da dil motifli – akanthuslu bir başlığın⁴⁰³ akanthusları arasında, Suriye Borsa Binası ve Askalon/İsrail'de korinth başlıklarında⁴⁰⁴ üst çelenkteki akanthusların arasında yükseltilmiş trapezler yer almaktadır. Ancak Stratonikeia'daki örnekte trapezlerden saz yaprağı, Suriye Borsa Binası ve Askalon/İsrail'dekinden ise üst çelengin orta damarları başlamaktadır. 40 katalog numaralı başlıkta bu detaylar yer almamaktadır. Başlığın diğer süslemelerindeki detaylarla birlikte değerlendirdiğimizde Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi etkisindeki yerel bir atölye/usta tarafından üretilmiş olabileceği ihtimalini öne çıkarmaktadır.

Kappadokia Bölgesi'nde Severuslar Dönemi stil özelliklerine sahip in situ ve yerinde korunmuş mimari süslemelerin olduğu yapı kalıntıları, Sarıkaya Roma Hamamı ve Komana'daki tapınaktır. Bu yapıların özellikle cephe tasarımlarına ait elemanların önemli bir kısmı günümüze ulaşmıştır.

Sarıkaya Roma Hamamı 6 – 21 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerindeki ion kymation, girland, palmet ve lesbos kymationu süslemeleriyle zengin bir cephe tasarımına sahiptir.

Yapı elemanları üzerindeki süslemelerin tamamında Severuslar Dönemi stil özelliklerini görmek mümkündür. Yapıya ait 6 – 21 katalog numaralı architrav – friz ve 23 – 28 katalog numaralı kornişlerdeki süslemelerde Aphrodisias Dekorasyon Okulu etkisinde gelişen, Severuslar Dönemi Anadolu kentlerindeki yapılarda popüler hale gelen yoğun matkap işçiliği görülmektedir⁴⁰⁵. Hamam yapısında 4 ve 5 katalog numaralı yarım korinth başlıklarında tespit ettiğimiz yerel özellik, yapının diğer süslemelerinde görülmemektedir. Bunun yanı sıra hamama ait bir kornişte, önemli bir detay dikkat çekmektedir. 23 katalog numaralı kornişin üzerindeki süslemelerin eskiz çizgilerinin yapılmış ancak matkap çalışmasının tamamlanmadığı görülmektedir.

Tamamlanmamış süslemeli mimari elemanlar bölgenin farklı kentlerinde mevcuttur. Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen Sebastopolis'teki 106 ve 107 katalog numaralı architrav – friz, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Komana'daki tapınağın 80 katalog numaralı konsollu kornişindeki yumurtalar dışındaki motifler ve Tyana'daki 146 katalog numaralı başlığın süslemelerin tamamı işlenmemiştir. Bu durumu söz konusu kentlerdeki çalışmaların tamamlanmadığını göstermektedir.

⁴⁰³ Yılmaz, “Stratonikeia palmet ve dil motifli (yivli) başlık katalog çalışması”, 611-612, Res. 12.

⁴⁰⁴ Fischer, *Das korinthische Kapitell im Alten Israel in der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*. 50-51, Fig. 181, 182, 186.

⁴⁰⁵ Naumann ve Kantar “Die agora von Smyrna”, 107-109, Taf. 24 b, 26 a-b; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*, Pl. 89.3, 110.1, 113.3.

Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz Komana'daki tapınağın korinth başlıkları⁴⁰⁶, ion kymation, kıvrık dal, palmet ve soffit süslemelerinin benzer örnekleri Ionia⁴⁰⁷, Karia⁴⁰⁸, Phrygia⁴⁰⁹ ve Pamphylia⁴¹⁰ bölgeleri ile Suriye kentlerindeki⁴¹¹ yapılarda tespit edilmiştir. Kappadokia Bölgesi'nde ilk kez Komana'daki tapınakta 58 – 61 katalog numaralı korinth başlıkların akanthus ve kılıf yapraklarında görmeye başladığımız filigran tarz ve yapıdaki diğer süslemelerin benzer örneklerini incelediğimizde Severuslar Dönemi'nde Anadolu'da yürütülen imar faaliyetlerinde Kappadokia Bölgesi'nin de yer aldığı ve bu çalışmalarda Anadolu'nun merkezi kentlerindeki yapılarda çalışmış atölyeler tarafından üretilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Komana'daki tapınağın friz ve konsollu kornişlerindeki ion kymation süslemelerinde farklı stilistik detaylar mevcuttur. 68 katalog numaralı frizde diğer frizlerden farklı olarak bazı oklar mızrak bazıları kısa saplı ve kenar kanatları çanaklara temas eden üçgen şeklindedir. Benzer şekilde 82 ve 83 katalog numaralı alınlık parçalarında ise ion kymation süslemelerinde yumurta ve çanakların arasındaki oklar, kısa saplı ve kalp şeklinde iken bazılarının arasında ok motifleri işlenmemiştir. 80 katalog numaralı konsollu kornişteki ion kymation da ise ok motifleri işlenmemiştir. Benzer durum Sarıkaya Roma Hamamı'nda görülmüş, fakat blok üzerindeki diğer süslemelerde de görüldüğü üzere konturları belirlenmiş ancak tamamlanmamıştır.

Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz Ozan Köyü Anıt Mezarı'ndaki 90 katalog numaralı pencerenin altında ve Tyana'daki 166 – 169 katalog numaralı frizlerdeki girland dekorasyonlarında yerel bir atölyeye ait detaylar mevcuttur.

90 katalog numaralı pencere ve 166 – 169 katalog numaralı frizlerdeki girland dekorasyonlarının genel dönem özellikleri Hierapolis Tiyatrosu, Pisidia Antiocheia'sı Tiyatrosu, Kastabala Kuzey Sütunlu

⁴⁰⁶ Yazıtıyla MS 206/207 – 211/212 yıllarına tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu (De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore I. Cibyra, Serge, Hierapolis (Studi Architettura Antica I)*. 59-67; Kadioğlu, *Die scene frons des Theatres von Nysa am Mäander I*. Taf. 49-3), MS 211/212 yıllarına tarihlenen Sardes Hamam – Gymnasiumu (Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*. 170, Fig), MS 200 yılında restore edilen Perge Tiyatrosu (De Bernardi Ferrero, *Teatri classici in Asia Minore I. Cibyra, Serge, Hierapolis (Studi Architettura Antica I)*. 148-155; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi, Kat. No 21), stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Severus Takı/Güney Kapısı (Mansel, “Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-72”, 65; Türkmen, “Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi, Kat. No 48) ve Myra Tiyatrosu'nda (Peschlow, “Tradition und innovation: Kapitelskulptur in Lykien”, 71-72, taf. 20-16) yer almaktadır.

⁴⁰⁷ Naumann ve Kantar “Die agora von Smyrna”, 107-109, Taf. 24b, 24d; Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardes*. 170, Fig. 123, 146, 352-354; Koenigs ve Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, 347-348; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. Pl. 89.3

⁴⁰⁸ Kadioğlu, *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander*. 129-130, Taf. 34.1.

⁴⁰⁹ Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, Sema I*. Pl. 90.1.

⁴¹⁰ Mansel, “Die Nymphaeen von Perge”, 65, 70; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a Case Study, Sema I*. Pl. 110.1, 113.3, 119.1; Köster, *Die bauornamentik von Milet*, Taf. 134.1; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr)*. 122, Abb. 155.

⁴¹¹ Pensabene, “Marmi d'Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella decorazione architettonica di eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syrie et Palastine e Arabia”, Fig. 87, Fig. 97.

Caddesi'ndeki frizlerde⁴¹² yer almakta, fakat erosların üzerinde bağlı şekildeki kurdeleler ve işçilik benzer örneklerden farklıdır. Dolayısıyla frizlerdeki girland dekorasyonu, Anadolu kentlerindeki yapılarda görülen süsleme anlayışına sahip yerel atölye/ustalar tarafından çalışılmış olmalıdır.

MS 3. yüzyıla tarihlediğimiz 46 ve 47 katalog numaralı korinth başlıkları özellikle akanthus ve kılıf yapraklarında ortak stil özelliklerine sahiptir. Her iki başlığın akanthus ve kılıf yaprakları, ilk kez Severuslar Dönemi'nde Komana'daki tapınağın 58 – 61 katalog numaralı başlıklarında gördüğümüz filigran tarzda ve dikensi parmaklara sahiptir. Başlıklardan 47 katalog numaralı başlıkta özgün bir uygulama söz konusudur. Başlığı çevreleyen akanthuslar hareketli tasvir edilmiştir. Doğu kökenli olduğu düşünülen bu uygulamanın Anadolu'da merkezi kentlerdeki yapılarda örnekleri⁴¹³ tespit edilmektedir. Dolayısıyla 46 ve 47 katalog numaralı korinth başlıklarının bu uygulamaya hâkim Anadolu kentlerinde çalışmış atölyeler tarafından üretildiğini düşündürmektedir.

Akanthusların hareketli tasvir edilmesinin en erken örnekleri yazıtıyla MS 191/192 yıllarına tarihlenen Suriye – aş – Şanamaion'daki Tyche Tapınağı⁴¹⁴ ve stil özellikleriyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Kyrenaika'daki Pazar Caddesi'nde⁴¹⁵ tespit edilmiştir. Anadolu'da ise ilk kez Severuslar Dönemi'nde Soloi Sütunlu Caddesi'nde⁴¹⁶, MS 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde Perge Tiyatro bahçesinde ve Antalya Müzesi'ndeki korinth başlıklarda⁴¹⁷ görülmektedir. Ayrıca stil özellikleriyle Augustus Dönemi'ne tarihlenen 48 katalog numaralı ve Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz 38 ve 95 katalog numaralı başlıklarda da gördüğümüz kaplama yaprakları 45 katalog numaralı başlıkta da mevcut olup Suriye etkisidir. Stil özelliklerinden hareketle 44 katalog numaralı başlığın Anadolu kentlerinde çalışmış atölye/ustalar, 45 katalog numaralı başlığın ise Suriyeli veya Suriye süsleme işçiliğinden etkilenmiş ustalar tarafından yapılmış olmalıdır.

Tyana'daki 130, 131 ve 132 katalog numaralı ile Aksaray Müzesi'ndeki 31 katalog numaralı korinth başlıklarının stil özellikleri incelendiğinde, Anadolu ve farklı coğrafyalarda bu stilde yapılmış pilaster başlıkların olduğu görülmektedir.

J. Kramer tarafından bu tip başlıklar Geç Roma Dönemi'nde Phrygia kökenli bir atölyeye atfedilmektedir. Kendi içinde A ve B koleksiyonu olarak sınıflandırdığı başlıklar genel olarak ince taneli

⁴¹² Koçak, “Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, 252-254, Kat. 90, 111, 197.

⁴¹³ İnan, Jale. Neşe Atik. Arzu Öztürk, Hüseyin S. Alanyalı ve Güler Ateş, “Vorbericht über die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge”, 285-340; Peschlow, “Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien”, 71-72, Taf. 21-18, 19; Mansel, “Die Runien von Side”; Kramer, *Korinthische Pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel*. (Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 1994): 26; Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*, 18, fig. 19; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. Kat. 109, abb 118.

⁴¹⁴ Freyberger, “Das Tychaion von as-Şanamain. Ein Vorbericht”. 78; Strube. “Baudekoration im nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell-, Tür- und Gesimsformen der Kirchen des 4. und 5. Jahrhunderts n. Chr.”, 13-14, Taf. 3 a-b.

⁴¹⁵ Sichtermann, “Funde und Forschungen in Der Kyrenaika 1942-1958”. 284, abb. 23-24, 29-30.

⁴¹⁶ Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, 84.

⁴¹⁷ Peschlow, “Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien”, 71-72, Taf. 21-18, 19.

saf beyaz ve yarı saydam mermerden yapılmıştır. Bu atölyenin hem işçiliği hem de tercih ettikleri mermerin Phrygia Bölgesi ile ilişkilendirilmesine rağmen Suriye, Yunanistan ve İtalya'ya kadar uzanan pek çok yerde çalıştıkları düşünülmektedir⁴¹⁸.

Mevcut veriler ışığında 31, 130, 131 ve 132 katalog numaralı korinth başlıkları Phrygialı Atölye tarafından üretilmiş olmalıdır.

Stil özellikleriyle MS 3. yüzyıla tarihlenen 84 katalog numaralı architravdaki ion kymationlarının benzer örnekleri stil özellikleriyle MS 3. yüzyıl başlarına tarihlenen Ankyra Caracalla Hamamı⁴¹⁹ ve Side Geç Antik Dönem Kapısı onarım bloğu⁴²⁰ üzerinde yer almaktadır. Fakat ok uçlarının yivli işlenmesi özgün bir kullanım olup benzer örneği tespit edilememiştir. Bu nedenle yerli atölye veya ustalar tarafından Komana kentindeki bir yapı için üretilmiş olma ihtimali mevcuttur.

41 ve 42 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklar kalathos ve abakustan oluşmaktadır. Başlık tabanının hemen üzerinde inci – makara süslemesi yer almaktadır. Kalathos yüzeyi tamamen dil motifleri ile kaplıdır. Kalathostan abakusa geçişte ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Süslemeler estetikten uzak kaba işçiliğe sahiptir. Başlıkların tarihlenmesinde faydalanan süsleme ekinusta yer alan ion kymationlardır. Ion kymationları oluşturan yumurtalar daire, çanaklar kavisli ve oklar kısa saplı, geniş üçgen uçludur. Motiflerin araları oldukça derin ve geniş işlenmiştir.

41 ve 42 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklardaki süslemelerin benzer örnekleri Kappadokia'nın komşusu olan Galatia⁴²¹ ve Kilikia⁴²² ile birlikte daha çok Pamphylia Bölgesi'nde⁴²³ karşımıza çıkmaktadır. Benzer örnekleri göz önüne aldığımızda gerek nitelik gerekse nicelik bakımından diğer bölgelere göre Pamphylia Bölgesi daha öne çıkmaktadır. Dolayısıyla söz konusu başlıkları Pamphylia Bölgesi'nde çalışmış atölye tarafından üretilmiş olabilir.

5.5. Geç Antik Dönem

191 katalog numaralı konsollu kornişteki ion kymation ve palmet süslemeleri özensiz ve kaba işçiliğe sahiptir. Benzer örnekleri stilistik olarak Caracalla Dönemi'ne tarihlenen Ankara Roma Hamamı⁴²⁴, MS 4. yüzyıla tarihlenen Afyon Müzesi'ndeki kompozit başlık⁴²⁵ ve Soloi Sütunlu Caddesi'ndeki üst yapı elemanında⁴²⁶ tespit edilmiştir. Ancak yaygın görülen ion kymation diziliminde eksik motifler mevcuttur. Süsleme dizilimlerinin bazılarında çanakların dış aralarında olması gereken

⁴¹⁸ Kramer, "Korinthische Pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel", 18-19.

⁴¹⁹ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*. Lev. 14 a.

⁴²⁰ Gliwitsky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 186-187, 98.

⁴²¹ Başaran, *Roma Çağı Lotus Palmet Örgesi*, 14 a.

⁴²² Esenli "Soloi Pompeiopolis antik kenti yapıları ve mimari süslemeleri" 73-74, Kat. 4.

⁴²³ Mansel, *Die ruinen von Side*. 186, Abb. 149; Kramer, "Zu einigen architekturteilen des grabtempels westlich von Side, 160-162; Mansel, *Side*, 227, Res 254 a

⁴²⁴ Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*. Lev. 14 a.

⁴²⁵ Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 19, Fig. 21.

⁴²⁶ Esenli, "Soloi Pompeiopolis Antik Kenti Yapıları ve Mimari Süslemeleri", 73-74, Kat. 4.

oklar eksiktir. Bölgede ve Anadolu’da benzer bir kullanım tespit edilememiştir. Bu kullanım yerel bir atölye/ustalar tarafından Tyana’daki bir yapı için tasarlanmış olmalıdır.

Bölgede tespit ettiğimiz korinth başlıklarından yedi tanesi Geç Antik Dönem’e aittir. Bu başlıklar Tyana’daki 133 – 136, Kayseri Ulu Camii’ndeki 46 ve 47, Kayseri Müzesi’ndeki 39’dur. Başlıkların tamamı mermerdendir. Akanthuslar uzun ve geniş formlarda olup kalathos yüzeyine yapışıktır, orta damarlar geniş ve düz yüzeyli, yaprak dilimleri üç ile beş parmaklı, parmaklar keskin geçişli ve sivri uçludur.

Korinth başlıklarının benzer örnekleri; MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Side’deki Batı Nekropoldeki Anıt Mezarı⁴²⁷ ile Nymphaionu’nda⁴²⁸, MS 408-450 yılları arasına tarihlenen Antalya Kaleiçi’nde⁴²⁹, MS 4. yüzyıla tarihlenen Myraleion, MS 457-472 yılları arasına tarihlenen İmparator Leo Onur Sütunu/Topkapı Sarayı ve Aya Sofia’nın MS 4. yüzyıla tarihlenen Theodosius skeuophylakionu konsolları ile MS 537 yılında tamir gören kuzey koridorundaki başlıkta⁴³⁰, MS 4 yüzyıl sonu – 5 yüzyıl başına tarihlenen Ephesos St. John Kilisesi⁴³¹ ve MS 5-6. yüzyıla tarihlenen Limyra Piskoposluk Kilisesi’nin⁴³² korinth başlıklarında tespit edilmiştir. Başlıklardaki akanthusların stil özellikleri Konstantinopolis, Ephesos, Limyra ve Antalya (Attaleia) gibi Anadolu’nun merkezi kentlerinde yaygın görülmektedir. 39, 46 ve 47 katalog numaralı korinth başlıkların bahsi geçen bu merkezi kentlerde çalışmış atölye/ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır.

47 katalog numaralı başlıkta akanthuslara kadar inen abakus çiçeğinin sapından dört adet kaplama yaprağı filizlenmektedir. Bölgede Augustus (Kat. No 49) ve Severuslar Dönemi (Kat. No 38, Kat. No 45 ve Kat. No 95) korinth başlıklarında da gördüğümüz bu uygulama Suriye etkisi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla 47 katalog numaralı başlık ile birlikte Kayseri Ulu Camii’nde devşirme olarak kullanılan 46 katalog numaralı başlık, Suriyeli atölye/ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır.

Tyana’daki 133 – 136 katalog numaralı başlıkların tasarımları ve akanthusların arkalarında detaylandırılmamış öğeler (akanthuslar?) yer almaktadır. Benzer örnekleri Adana ve Silifke Müzeleri⁴³³ ile Herakleia Pontikası’nda⁴³⁴ başlıklarda da görülmektedir. Kilikia’da detaylandırılmamış korinth

⁴²⁷ Kramer, “Zueinigen Architektur teilendes Grabtempelswestlich von Side” 149, 151, Abb. 2; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 149-151, 156, Abb. 234.

⁴²⁸ Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 110-114, abb. 114-115.

⁴²⁹ Demir, “Anadolu’da II. Theodosius Dönemi Sütun Başlıklarında Maske Akanthus Motifi Kullanımı”, şek. 8.

⁴³⁰ Başlıklar için bkz. Kramer, *Justinianische Kampferkapitelle mit einem Dekor aus Paaren von Zweigen und die Nachfolgekaptelle im Veneto*. Pl. 33, 91; Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 21-31, Fig. 52, 54, 56, 267.

⁴³¹ Niewöhner, *Byzantine Ornaments in Stone*. 46, Fig. 101.

⁴³² Peschlow, “Tradition und innovation: Kapitellsulptur in Lykien”, 68, Taf. 18. 3-6.

⁴³³ Aydın, “Erken Hristiyanlık – Bizans Dönemi mimari elemanları”, 301-305, kat. 247-257; Aydın, “Adana ve Mersin Müzeleri’ndeki Figürlü Başlıklar”, 373-374, Kat. 1/ Fig. 1-4.

⁴³⁴ Kıpırdamaz ve Yıldırım, “Herakleia Pontika (Kdz. Ereğli) Geç Roma – Erken Bizans Dönemi Sütun Başlıkları”, Res. 2.

başlıklar MS 2. yüzyıldan itibaren yoğun bir şekilde tercih edilmiştir⁴³⁵. Tyana'nın Kilikia Bölgesi ile komşuluğu mevcuttur. Dolayısıyla Tyana'daki söz konusu başlıklar Kilikialı atölye veya ustalar tarafından yapılmış olmalıdır.

⁴³⁵ Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi'nde önemli kentlere sahiptir. Bu kentlerden Aquae Sarvenae, Kappadokia Komanası, Elaiussa Sebaste, Diocaesarea, Sebastopolis ve Tyana'nın lokasyonu kesin olarak bilinmektedir. Bu kentler dışında Caesarea, Kybistra, Melitene, Archelais ve Sebasteia kentlerinin lokasyonları tam olarak bilinmemekle birlikte Kayseri, Ereğli/Konya, Malatya, Aksaray, Ereğli ve Sivas il ve ilçe merkezleri içerisinde olduğu düşünülmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi Kappadokia'sında yer alan Aquae Sarvenae (Sarıkaya) Roma Hamamı (Kat. No 1 – Kat. No 28), Kappadokia Komanası'ndaki Tapınak ve Anıt Mezarı (Kat. No 57 – Kat. No 84), Diocaesarea'daki Tiberius Tapınağı ve bağımsız bir korinth başlığı (Kat. No 49 – Kat. No 51), Elaiussa Sebaste'deki Augustus Tapınağı (Kat. No 52 – Kat. No 56), Tyana (Kat. No 108 – Kat. No 200) ve Sebastopolis'teki (Kat. No 98 – Kat. No 107) bağımsız vaziyetteki süslemeli mimari eleman ile birlikte bölge sınırları içerisinde yer alan Felahiye/Kayseri (Kat. No 38) ve Ozan Köyü/Malatya (Kat. No 88 – Kat. No 94) Anıt Mezarları'nın süslemeli mimari elemanları, Kayseri Ulu Camii'ndeki devşirme olarak kullanılmış korinth başlıkları (Kat. No 44 – Kat. No 48), Aksaray (Kat. No 29 – Kat. No 37), Ereğli (Kat. No 85 – Kat. No 87), Kayseri (Kat. No 39 – Kat. No 43) Malatya (Kat. No 95) ve Sivas müzelerindeki (Kat. No 96, Kat. No 97) bağımsız mimari elemanlar üzerinde yer alan mimari süslemeler, bu doktora tez çalışmasının konusunu ve içeriğini oluşturmaktadır.

Kappadokia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi mimari süslemelerinin tarih önerileri, stilistik – tipolojik gelişimleri ve atölye özellikleri ilk kez bu doktora tez çalışmasında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Tyana'daki 155 katalog numaralı architrav – friz, Kappadokia Bölgesi'nde yazıtlı kesin tarihlenen tek mimari elemandır. 155 katalog numaralı architrav – friz üzerinde kıvrık dal ve ion kymation süslemeleri yer almaktadır. 155 katalog numaralı architrav – friz'deki kıvrık dal ve ion kymation süslemeleri bölgedeki paralel dönem stil özelliklerine sahip kıvrık dal ve ion kymation süslemelerinin tespit edilmesine imkân sağlamaktadır.

Kappadokia Bölgesi üzerine yaptığımız saha ve kütüphane çalışmalarında yazıtlı kesin olarak tarihlenen yerinde korunmuş yapı tespit edilememiştir. Tyana'daki 155 katalog numaralı architrav – friz dışında bölgede yazıtlı kesin olarak tarihlenen yapı kalıntısı ya da mimari eleman da mevcut değildir. Bu durum tez çalışmasında incelenen mimari elemanların tarihleri ve atölyeleri ile ilgili yaptığımız çalışmaları olumsuz yönde etkilemiştir. Bu da bizi, bölgede tespit ettiğimiz mimari süslemelerin tarihlendirme önerileri ve atölye tartışmaları üzerine yaptığımız çalışmalarda süslemelerin stil özelliklerinin benzer örneklerle karşılaştırması yöntemiyle sonuca ulaşmaya itmiştir.

Stil özellikleri ışığında Kappadokia Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Dönemi mimari süslemeleriyle ilgili elde ettiğimiz sonuçlar aşağıdaki şekildedir.

Kappadokia Bölgesi'ndeki mimari süslemelerin stilistik – tipolojik özellikleri üzerine yaptığımız çalışmalarda korinth başlıkları, ion başlıkları, ion kymation, kıvrık dal, palmet, girland dekorasyonları ve lesbos kymation süslemelerinin kronolojik gelişime sahip oldukları tespit edilmiştir. Stilistik – tipolojik gelişim gösteren mimari süslemelerle ilgili elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Kappadokia Bölgesi'nde tespit ettiğimiz en yoğun mimari eleman korinth başlıklarıdır. Korinth başlıkları Augustus, Traianus – Hadrianus, Severuslar, Geç Antik dönemlerine aittir. Buna karşın Flaviuslar ve Antoninuslar dönemlerinde ait korinth başlığı saptanamamıştır.

Erken İmparatorluk Dönemi'nde korinth başlıkları normal (Kat. No 51, Kat. No 54 ve Kat. No 123) ve pilaster (Kat. No 49, Kat. No 50) tiptedir. Traianus – Hadrianus Dönemleri'nde tespit edilen tek örnek (Kat. No 98) ise kare formda olması ile bir paye üzerinde duruyor olmalıdır.

En yoğun korinth başlığı tespit ettiğimiz dönem Severuslar Dönemi'dir. Erken dönemlerde görülen normal (Kat. No 95, Kat. No 124, Kat. No 126 – Kat. No 129) ve pilaster (Kat. No 38, Kat. No 125) başlık tiplerinin yanında yarım (Kat. No 4, Kat. No 5) başlıkların da kullanımı tespit edilmiştir. Severuslar Dönemi'nde akanthuslar ve kılıf yapraklarında farklı bir tarz olan filigran tarzda dikensi parmaklarla işlenen örnekleri Komana'daki tapınakta normal (Kat. No 58 – Kat. No 60) ve pilaster (Kat. No 61) tipte tespit edilmiştir. Yaygın tasarım özelliklerine sahip başlıkların yanı sıra söz konusu tarza sahip korinth başlıkların daha geç, MS 3. yüzyılın ortaları normal (Kat. No 31, Kat. No 44, Kat. No 45, Kat. No 131, Kat. No 132) ve kaplama (Kat. No 130) tipte örnekleri de mevcuttur. Geç Antik Dönem'e ait korinth başlıklarda ise normal (Kat. No 134 – Kat. No 136) ve pilaster (Kat. No 133) tipte örnekleri tespit edilmiştir.

Kappadokia Bölgesi'nde az sayıda ion başlığı tespit edilmiştir. Bunlar Augustus, Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine aittir.

Augustus Dönemi ion başlığı (Kat. No 137) sütun üst tamburu (boyun) ile birlikte işlenmiştir. Tamburdan ekinusa geçişte inci – makara süslemesi yer almaktadır. Ekinusu beş yumurtadan oluşan ion kymation süslemesine, korunmuş tek köşe palmetine ve volüte sahiptir. Antoninuslar (Kat. No 32) ve Severuslar (Kat. No 33, Kat. No 34, Kat. No 85, Kat. No 96) dönemlerine ait başlıklar stilistik – tipolojik olarak Augustus Dönemi ion başlığından farklıdır. Sütun üst tamburu ve ekinusun başlangıcında herhangi bir süsleme mevcut değildir. Ayrıca ekinus üzerinde yer alan ion kymationlar üç yumurtalıdır. Polysterler üzerindeki süslemeler ise dönemin sanat anlayışı ve işçiliğine uygun süslemelere sahiptir.

Kappadokia Bölgesi'nde sadece iki adet dil motifli (yivli) kompozit başlığı (Kat. No 40, Kat. No 48) tespit edilmiştir. Her iki başlık da Severuslar Dönemi'ne aittir. Başlıklar paralel tasarıma sahiptir. Kalathosların alt yarısı akanthus, üstleri ise dil motifleriyle çevrilidir. Ekinusları üç yumurtalı ion kymation, köşe palmetleri, çift volüt ve polyster süslemelerine sahiptirler. Birbirlerinden farklı olarak Kat. No 40 numaralı başlığın akanthusları arasında yükseltilmiş üçgen trapezler, Kat. No 48 numaralı başlığın kalathostan ekinusa geçişte inci – makara süslemesi yer almaktadır.

Kappadokia Bölgesi'nde incelenen son başlıklar dil motifli (yivli) başlıklardır. Bu başlıklar dil motifli (yivli) – akanthuslu (Kat. No 139 – Kat. No 145) ve dil motifli (yivli) – ion kymationlu (Kat. No 41, Kat. No 42, Kat. No 97) olmak üzere iki tasarıma sahiptir.

Dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar Severuslar Dönemi'ne aittir. Bölgede tespit edilen bu başlıkların altı tanesi normal bir tanesi pilaster tiptedir. Tyana'da yer alan başlıkların süsleme detayları paralel olup altları akanthus, üstleri ise dil motifleriyle çevrili kalathoslardan, kademeli ve süslemesiz abakuslardan oluşmaktadır.

Dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklar Augustus Dönemi'ne (Kat. No 97) ve MS 3. yüzyıla (Kat. No 41, Kat. No 42) aittir. Başlıklar arasında tasarım farklılıkları mevcuttur. Augustus Dönemi'ne ait başlığın kalathosu tabanında ion kymation süslemesi ile başlamaktadır. Kalathos gövdesi dil motifleriyle kaplıdır. Abakus kademeli ve süslemesizdir. MS 3. yüzyıla tarihlediğimiz iki adet başlık ise tabanda inci – makara süslemesi ile başlamaktadır. Kalathos gövdesi dil motifleriyle kaplıdır. Abakusları düz ve süslemesizdir.

Kappadokia Bölgesi'nde ion kymation süslemeleri Augustus, Traianus – Hadrianus, Antoninuslar, Severuslar ve Geç Antik dönemlere aittir. Bölgede Flaviuslar Dönemi'ne ait ion kymation örneği mevcut değildir.

Augustus Dönemi'nde korinth başlıklarında (Kat. No 49, Kat. No 50, Kat. No 51, Kat. No 54 ve Kat. No 123), ion başlıklarında (Kat. No 37), dil motifli (yivli) – ion kymationlu (Kat. No 97) başlıklar, friz (Kat. No 157) ve konsollu kornişlerde (Kat. No 172, Kat. No 173) ion kymation süslemeleri kullanılmıştır. Traianus – Hadrianus Dönemleri'nde architrav (Kat. No 147) ve frizlerde (Kat. No 99 – Kat. No 101) dekoratif unsurlar arasında yer almaktadır. Antoninuslar Dönemi'nde architrav – friz (Kat. No 155), friz (Kat. No 158 – Kat. No 164) ve konsollu kornişlerin (Kat. No 37, Kat. No 174, Kat. No 175) yanında tavan kaseti (Kat. No 43) ve alınlık parçalarında (Kat. No 195, Kat. No 197) dekoratif olarak tercih edilmişlerdir. Bu dönemde iki farklı tipte örneği mevcuttur. En yoğun kullanımı Severuslar Dönemi'ndedir. Yer aldığı mimari elemanlar kapı (Kat. No 62, Kat. No 63), korinth (Kat. No 58, Kat. No 61) ve kompozit başlıkları (Kat. No 40, Kat. No 48), architrav (Kat. No 54, Kat. No 148 – Kat. No 154), architrav – friz (Kat. No 6 – Kat. No 20, Kat. No 156), friz (Kat. No 165 – Kat. No 169), friz – konsollu korniş (Kat. No 171), korniş (Kat. No 24 – Kat. No 28), konsollu korniş (Kat. No 76 – Kat. No 79, Kat. No 176 – Kat. No 190) ve alınlıklardır (Kat. No 82, Kat. No 83, Kat. No 195, Kat. No 82, Kat. No 83 197). Bu dönemde dört farklı tipte örneği tespit edilmiştir. Geç Dönem örnekleri MS 3. yüzyıla (Kat. No 84) ve MS 3. – 4. yüzyıl başına (Kat. No 41, Kat. No 42, Kat. No 191) aittir. MS 3. yüzyıla tarihlediğimiz örnek bir architrav üzerinde yer almaktadır. Bölgedeki diğer süslemelerden farklı olarak yivli oklara sahiplerdir. MS 3. – 4. yüzyıl başına tarihlediğimiz ion kymationlar ise dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklar ve konsollu korniş üzerinde yer almaktadır.

Kappadokia Bölgesi'nde kıvrık dal süslemelerinin Antoninuslar ve Severuslar Dönemi'ne ait örnekleri tespit edilmiştir.

Antoninuslar Dönemi kıvrık dal süslemeleri architrav – friz (Kat. No 155) ve friz (Kat. No 158), Severuslar Dönemi ise kapı (Kat. No 62, Kat. No 63), friz (Kat. No 68 – Kat. No 74, Kat. No 84, Kat. No 165) ve friz – konsollu kornişte (Kat. No 171) ana süsleme olarak kullanılmıştır.

Kappadokia Bölgesi'ndeki palmet süslemeleri Augustus, Antoninuslar, Severuslar ve Geç Antik dönem başlarına aittir.

Augustus Dönemi'nde palmet süslemesi konsollu korniş (Kat. No 173) üzerinde yer alırken Antoninuslar Dönemi'nde kornişte (Kat. No 23) kullanımı tespit edilmiştir. Severuslar Dönemi'nde ise konsollu kornişlerle (Kat. No 76 – Kat. No 80, Kat. No 82, Kat. No 83, Kat. No 176 – Kat. No 190) birlikte iki adet köşe akroterinde (Kat. No 199, Kat. No 200) ana süsleme olarak palmetler yer almaktadır. MS 3. – 4. yüzyıl başlarına tarihlediğimiz palmet süslemesi, bir konsollu korniş (Kat. No 191) üzerinde yer almaktadır.

Kappadokia Bölgesi'nde girland dekorasyonları Augustus, Traianus – Hadrianus, Antoninuslar ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Augustus (Kat. No 56, Kat. No 157) ve Traianus – Hadrianus dönemlerinde (Kat. No 99 – Kat. No 102) frizlerde yer almaktadır. Antoninuslar Dönemi'nde architrav – friz (Kat. No 103 – Kat. No 107) ve frizler (Kat. No 159 – Kat. No 163) üzerinde yer almakta olup iki farklı tipte örneği tespit edilmiştir. Severuslar Dönemi'nde ise architrav – friz (Kat. No 6 – Kat. No 21) ve frizlere (Kat. No 166 – Kat. No 169) ek olarak korinth başlığı (Kat. No 58) ve bir pencerenin altında (Kat. No 90) girland askıları dekoratif olarak kullanılmıştır. Antoninuslar Dönemi'nde olduğu gibi Severuslar Dönemi'nde de girland dekorasyonlarında iki farklı tip örneği tespit edilmiştir.

Kappadokia Bölgesi'nde az sayıda lesbos kymation süslemesi tespit edilmiştir. Bunlar Antoninuslar ve Severuslar dönemlerine aittir.

Antoninuslar Dönemi lesbos kymation süslemesi konsollu korniş (Kat. No 37) üzerinde yer alırken Severuslar Dönemi'ne ait süslemeler architrav (Kat. No 64 – Kat. No 67) ve architrav – frizlerin (Kat. No 6 – Kat. No 21) dekorasyonunda tercih edilmişlerdir. Severuslar Dönemi lesbos kymationlarında iki farklı tip tespit edilmiştir.

Stil özellikleriyle tarihlemelerini yaptığımız süslemelerin, stil – tipolojileri de tarafımızca değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sırasında bölgede Anadolu ekoller, Batılı ve Doğulu etkilerle birlikte varyasyon olarak eklektik tarz özelliklerine rastlanılmıştır. Bununla birlikte yerel bir atölyenin varlığına ilişkin bir tartışma yürütülmesi için öncelikle ana atölyelerin bölgedeki etkilerinin iyi bir şekilde tespit edilmesi önem arz etmektedir. Ardından eklektik tarz ve yerel unsurlardaki etkilerini tartışmak daha yerinde olacaktır.

Tez kapsamında ele alınan en erken mimari süslemeler Augustus Dönemi'ne aittir. Bunlar Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı, Diocaesarea Tiberius Tapınağı ve kentteki bağımsız bir korinth başlığı, Tyana kenti ve Sivas Müzesi'nde yer almaktadır.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'ndaki 54 katalog numaralı korinth başlıkların süsleme özelliklerinde Anadolu süslemeciliğinin yanında Batılı ve Doğulu stilistik unsurlar da mevcuttur. Benzer bir durum Diocaesarea Tiberius Tapınağı'ndaki 49 ve 50 katalog numaralı korinth başlık parçaları için de geçerlidir. Yaygın görülen dönem özelliklerinin yanı sıra süslemelerde Suriyeli atölye/ustalara ait unsurlar tespit edilebilmektedir. Dolayısıyla bu durum, her iki kentteki tapınaklara ait başlıklarda eklektik tarzın hâkim olduğunu göstermektedir. Elaiussa Sebaste ve Diocaesarea'daki başlıklarla ilgili geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar güncelliğini korumakta olup tarafımızca da kabul edilmektedir. Buna ek olarak I. Archelaos'un kendisi gibi vasal bir kral olarak Herodos ile arasındaki ilişki her iki kentteki mimari süslemelerdeki detayları ve ilişkileri desteklemektedir.

Kappadokia Kralı I. Archelaos siyasi ilişkilerini güçlendirmek amacıyla kızını Iudea Kralı Herodos'un oğlu ile evlendirmiştir. Augustus'un da onay verdiği bu evlilik MÖ 18/17 yıllarında gerçekleşmiş fakat Iudealı Kral ve oğlu arasında çıkan sorunlar bu siyasi ilişkiyi olumsuz yönde etkilemiştir. Gelişmeler üzerine I. Archelaos, Ierusalem'e giderek sorunların çözülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Sonrasında Kral Herodos, Kappadokia Kralı için görkemli şöenler ve dostluk gösterileri düzenletmiş ve ona değerli hediyeler vermiştir. I. Archelaos'un Kappadokia'ya dönüşünde Herodos ona Antiocheia'ya kadar eşlik etmiştir. I. Archelaos ile Suriye Valisi Marcus Titius arasında önceki yıllara dayanan anlaşmazlık vardır. Herodos'un dahil olmasıyla I. Archelaos, Suriye valisi ile olan sorunlarını çözmeyi başarmıştır⁴³⁶. I. Archelaos'un Ierusalem'e yaptığı yolculuk gerek Iudea Kralı Herodos gerekse Augustus'un gözdesi olan Marcus Titius arasındaki ilişkilerin güçlenmesini ve Roma İmparatoru Augustus nazarında değerinin artmasını sağlamıştır.

I. Archelaos'un Roma, Iudea ve Suriye arasında kurduğu siyasi ilişkiler, Elaiussa Sebaste ve Diocaesarea'daki mimari süslemelerde görülen Batılı, Doğulu ve yerel unsurların varlığı hususunda rol oynamış olmalıdır.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'ndaki 57 katalog numaralı friz, Diocaesarea'daki 51 katalog numaralı bağımsız korinth başlığı ve Tyana'daki 137 katalog numaralı ion başlığı, 172 ve 173 katalog numaralı frizlerdeki süslemeler Anadolu'nun merkezi kentlerindeki yapılarda çalışmış atölye/ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır.

Eklektik tarz ve Anadolu atölye/ustalara ait süsleme özelliklerinin yanında tarafımızca yerel atölye/ustalara ait olabileceği düşünülen stilistik detaylar da tespit edilmiştir. Bu detaylar Tyana'daki

⁴³⁶ Josephus, *The works of Flavius Josephus*. (New York, 1895): I. 446-512, 538; Muzaffer Demir, "Kappadokia Kralı Arkhelaos" *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri 16-19 Kasım 2011*. Yrd. Doç. Dr. Âdem Öger (Nevşehir, NEVKAM 2012): 341-345.

123 katalog numaralı korinth başlık parçasının akanthusları ile Sivas Müzesi'ndeki 97 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlığın ion kymation süslemeleridir. Her iki süslemedeki dönem özelliklerinin yanında sahip oldukları özgün tasarımların benzer bir örneği tespit edilememiştir.

Yerel stil detaylarına sahip başlıkların bulunduğu kentlerden Tyana'nın, Hellenistik Dönem'den itibaren Yunan kent modeli olan *polis*ler şeklinde gelişim gösterdiği, bu kültüre ait mimari yapılara ve festivallere ev sahipliği yaptığı bilinmektedir⁴³⁷. Farklı yol güzergahları üzerinde yer alan Tyana önemli bir güney Kappadokia kentidir. Augustus Dönemi'ne tarihlenen ve merkezi kentlerde yaygın görülen dönem özelliklerine sahip farklı mimari elemanlar da tespit edilmiştir. Sebasteia ise I. Archelaos Dönemi öncesinde Megalopolis adıyla bilinmekte olup I. Archelaos Dönemi'nde adı değiştirilmiştir⁴³⁸. I. Archelaos Dönemi'nde bu durum yaygın bir uygulamadır. Bölgenin diğer *Polis* modeline sahip kenti Mazaka'nın adı da Caesarea olarak değiştirilmiştir⁴³⁹. Vasal kralın yönetimine verilen Elaiussa'ya Sebaste eklenmiştir⁴⁴⁰. Augustus Dönemi mimari süslemelerinde tespit ettiğimiz detaylar sayesinde vasal kral olarak İmparator Augustus'un politikalarına hizmet eden I. Archelaos Dönemi'nde bölge kentlerinde inşaat faaliyetlerinin gerçekleştiği, bu faaliyetler içerisinde Anadolu, Batılı ve Doğulu atölyelerin yanı sıra yerel atölyelerin de yer almış olabileceği tarafımızca ilk kez bu çalışmada tespit edilmiştir.

Flaviuslar Dönemi'nde Kappadokia Bölgesi'nde güvenliğin ön planda olduğu bir süreç yaşanmıştır. Bunun sebebi, bölgenin imparatorluğun doğu sınırında yer almasıdır. Parth ve Kafkas barbar akınlarına⁴⁴¹ karşı yeni legion birlikleri bölgeye tahkim edilmiş⁴⁴² ve kuzey sınırında düzenlemeler yapılmış, eyalet sistemi *purocurator* durumundan *consularis* sistemine yükseltilmiştir⁴⁴³. Flaviuslar Dönemi'ne ait süslemeli bir mimari eleman henüz tespit edilememiştir. Askeri ve sınır düzenlemelerinin hâkim olduğu istikrarsızlığın bu duruma neden olduğunu kabul etmekteyiz.

Traianus Dönemi'nde askeri garnizonlar ile bölgenin güçlendirilmesi, yol ve kamu bayındırlık faaliyetleriyle desteklenmiştir⁴⁴⁴. İkinci gezisinde bölgeyi ziyaret eden Hadrianus Dönemi'nde⁴⁴⁵ de bu faaliyetler devam etmiştir⁴⁴⁶. Kappadokia valileri, kuzey ve güney kentlerinde kamu yapıları inşa

⁴³⁷ Strabon, *Geographika*, 12. 2. 7; Jones, *The Greek city from Alexander to Justinian*. 20, 220; Jones, *Cities of the Eastern Roman Provinces*. 179.

⁴³⁸ Hild ve Restle, "Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)", 193, 274.

⁴³⁹ Eusebius, *Historia Ecclesiastica*. 2. 147; Koyuncu, "Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi" 328.

⁴⁴⁰ Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia mimarisi yeni tespitler ve öneriler*. 1-9.

⁴⁴¹ Kurt, "Antik Lykaonia'da yönetim ve şehirleşme, Kütahya", 127.

⁴⁴² Öztürk ve Pilevneli, "Halûk Perk Müzesi'nden Lucius Artorius Marcianus'un Zeus Keraunios'a Adağı", 107-118.

⁴⁴³ Kurt ve Bulut, "Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Tyana", 78.

⁴⁴⁴ Procopius, *De Aedificiis*. 4. 3. 18; Hild ve Restle, "Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)", 236; Sear, *Roman Theatres*. 360; Bölükbaş, "Bir Kappadokia Kenti: Tyana", 41-42, dn. 203.

⁴⁴⁵ Philostratus, *Apollonius of Tyana*. 7.20.

⁴⁴⁶ Cassia, *Cappadocia Romana*, 117-118; Yurdakul, "Roma'nın Principatus Devri'nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia eyalet valileri", 200.

ettirmişlerdir⁴⁴⁷. Ayrıca bölgedeki kentlerde imparatorlar adına sikke basımı gerçekleşmiştir. Ancak bu olumlu gelişmelere rağmen tez kapsamında incelenen mimari süslemeli elemanlar içerisinde az sayıda süslemeli mimari elemanın Traianus – Hadrianus dönemlerine ait olduğu görülmektedir.

Traianus – Hadrianus dönemlerine tarihlendiğimiz süslemeli mimari elemanlar, Kappadokia Eyaleti'ne dahil edilen Sebastopolis ve Tyana'da yer almaktadır. Sebastopolis'teki 98 katalog numaralı korinth başlığı ve Tyana'daki 147 katalog numaralı architrav süslemelerinde Pergamon Dekorasyon Atölyesi ile özdeşleştirilen detaylar tespit edilmiştir. Traianus – Hadrianus Dönemleri'nde özellikle Batı Anadolu'da pek çok yapı için çalışan Pergamon Dekorasyon Atölyesi'nin Kappadokia kentlerindeki yapılar içinde çalıştıkları tarafımızca ilk kez önerilmektedir.

Antoninuslar Dönemi'nde Kappadokia Bölgesi bir kez daha önem kazanmıştır. Bunun temelinde Armenia Bölgesi'ne yapılan askeri seferler yer almaktadır. Batı eyaletlerinden gelen birlikler bölgenin doğu kentlerinde konuşlandırılmış ve komşu eyaletlere gönderilmiştir⁴⁴⁸. Bölgenin güney kentlerinden Faustinapolis'e *Coloni* ünvanı verilmiştir⁴⁴⁹. Tespit ettiğimiz mimari elemanların sayıca fazlalığı bu dönemde bölgede imar faaliyetlerinin canlandığını göstermektedir. Antoninuslar Dönemi'ne ait süslemeler Tyana ve Sebastopolis kenti ile Aksaray ve Kayseri Müzeleri'nde yer almaktadır.

Antoninuslar Dönemi'ne ait en fazla süslemeli mimari eleman Tyana'da bulunmaktadır⁴⁵⁰. Tyana'da 118 katalog numaralı mitolojik ve bitkisel sahnelerle sahip olan kabartmalı sütun tamburu, 155 katalog numaralı architrav – friz, 164 katalog numaralı friz, 174 ve 175 katalog numaralı konsollu korniş, 195 ve 197 katalog numaralı alınlık parçaları yer almaktadır. Bu elemanların üzerindeki süslemelerde Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi'nin sanat anlayışının özellikleri görülmekte olup yakın benzer örnekleri Anadolu kentlerindeki yapılarda tespit edilmiştir. Benzer bir durum Aksaray 37 katalog numaralı konsollu korniş ve Kayseri Müzeleri'ndeki 43 katalog numaralı tavan kaseti için de geçerlidir. Dolayısıyla Aphrodisias Dekorasyon Atölyesi'nin Kappadokia Bölgesi'nde de çalışmış olduğu görülmektedir.

Antoninuslar Dönemi'nde Anadolu atölye/ustaların yanı sıra yerel atölye/ustalara ait olduğunu düşündüğümüz süslemeler de tespit edilmiştir. Bunlar Sebastopolis ve Tyana'da yer almaktadır.

Sebastopolis'teki 103 – 105 katalog numaralı blokların friz kuşaklarındaki girland dekorasyonlarının sahip olduğu özgün işçilik ve tasarım yerel bir atölyenin üretimi olabileceği fikrinin öne çıkmasını sağlamaktadır. Kentte 106 ve 107 katalog numaralı iki adet architrav – friz daha mevcuttur. 103 – 105 katalog numaralı architrav – friz diğerleri ile aynı yerel malzemedendir. Friz kuşaklarında yer alan girland dekorasyonları 104 katalog numaralı architrav – friz ile aynı tasarıma

⁴⁴⁷ Cumont ve Cumont, “Studia Pontica II”, *Voyage d'exploration archeologique dans le Pont et la petite Armenie*. Bruxelles, (1906): 202-203; Alkan, “Sebatopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 46, 50-52.

⁴⁴⁸ Anderson, *Studia Pontica II*, 35; Alkan, “Sebatopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 48.

⁴⁴⁹ Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 494.

⁴⁵⁰ Berges, *Tyana I-II*. 123-127, Taf. 67. 1-2, 74. 2, 75. 1-3.

sahiptir. Buna karşın girland dekorasyonunu oluşturan öğelerin matkap işçiliği tamamlanmamıştır. Bu durum yerel malzeme kullanımı ve süslemelerdeki özgün tasarımlar ile birlikte değerlendirildiğinde kentte yerel bir atölye/ustaların çalışmış olabileceğini göstermektedir.

Sebastopolis'te tespit edilen bazı epigrafik veriler kentteki imar faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. İmparator Traianus, Hadrianus ve Antoninus Pius'a ait ithaf yazıtlarında Kappadokia valilerinin adları ve ünvanları yer almaktadır⁴⁵¹. Bununla birlikte İmparator Hadrianus'un rahibi ünvanına sahip kentin yerlisi Antoninus Rufus'un kentte imar faaliyetleri yürüttüğü (köprü, portico⁴⁵², stoa, ergasteria/işlik⁴⁵³) ve imparator onuruna gladyatör ve hayvan dövüşlerinin yer aldığı oyunlar düzenlediği bilinmektedir. Ayrıca sonraki yıllarda Antoninus Rufus'un kızı Antonina Maxima kente bir gymnasion⁴⁵⁴ inşa ettirmiştir. Veriler ışığında Kappadokia valileri aracılığıyla Traianus – Hadrianus Dönemleri'nden başlayarak Antoninuslar Dönemi'ne de yansıyan mimari hareketlilikte yerli bir ailenin rolü de olduğu görülmektedir.

Yerel atölye/ustalara ait olabileceğini düşündüğümüz diğer süslemeler Tyana'daki 159 – 163 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır. Frizlerdeki girland dekorasyonlarında dönemin sanat anlayışının yanı sıra özgün özellikler de yer almaktadır. Girland dekorasyonunu oluşturan öğelerde genel olarak dekorasyonu oluşturan öğeler iri ve hacimli, figürler adaleli ve hareketlidir. Bu döneme ait süslemeler kuşak sınırlarını zorlamaksızın orantılı bir şekilde dağılım göstermektedir. 159 – 163 katalog numaralı frizlerde ise erosların başları ve kurdeleler, taçlardaki ion kymation süslemelerinin üzerine taşmaktadır. Süslemelerde görülen bu detayların benzer bir uygulaması tespit edilememiş olup özgün bir kullanım olarak yerel atölye/ustalara ait olduğunu düşünmekteyiz.

Severuslar Dönemi'nde bölgede önemli gelişmeler yaşanmıştır. Hem imparatorluk hem de doğu seferleri sırasında Septimius Severus pek çok kez bölgeyi ziyaret etmiştir⁴⁵⁵. Caesarea'ya *Coloni* ve *Neokoros* ünvanı verilmiş, kentte festivaller ve yarışmalar düzenlenmiştir⁴⁵⁶. Ayrıca bölgede pek çok yol inşa edilmiş, var olanlar ise tamir edilmiştir⁴⁵⁷. Caracalla Dönemi'nde bölgedeki hareketlilik devam etmiş, Tyana'ya *Coloni* ünvanı verilmiştir⁴⁵⁸. Caracalla MS 215 yılında Parthlar'a karşı aralarında Kappadokialı birliklerin de bulunduğu bir ordu ile Armenia'ya sefer düzenlemiştir⁴⁵⁹. Traianus

⁴⁵¹ Plinius, *Natural History*. 6. 3. 8; Anderson, *Studia Pontica II*, 35; Alkan, “Sebatopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 6-7.

⁴⁵² Cumont ve Cumont, *Studia Pontica II*. 202-203.

⁴⁵³ Gülbay, “Anadolu'da İmparator Hadrianus Dönemi imar faaliyetleri”. 46, Dipnot. 241.

⁴⁵⁴ Alkan, “Sebatopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, 50-52.

⁴⁵⁵ Historia Augusta, Severus, 14; Kaya, *Roma'nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus*. 213-246.

⁴⁵⁶ Burrell, *Neokoroi Greek Cities and Roman Emperors*. 246-256.

⁴⁵⁷ Mitford, “Cappadocia And Armenia Minor. Historical setting of the limes”, 1206.

⁴⁵⁸ Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, 46, Şekil 3.6.13.

⁴⁵⁹ Mitford, “Cappadocia and Armenia Minor. Historical setting of the limes”, 1207; Koyuncu, “Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi” 232-233.

Dönemi'nden itibaren bölge kentlerindeki sikke basımı, Severuslar Dönemi'nde artarak devam etmiştir⁴⁶⁰.

Roma İmparatorluk Dönemi'nden günümüze ulaşan yapılar ve yapı bloklarının önemli bir kısmının Severuslar Dönemi'ne ait olduğu ve en yoğun süslemeli mimari elemanın bu dönem ait olduğu tespit edilmiştir.

Severuslar Dönemi'ne ait süslemeler Aquae Sarvanae, Kappadokia Komanası, Sebastopolis, Tyana kentleri ile Aksaray, Ereğli, Kayseri ve Malatya müzelerindeki farklı mimari elemanların üzerinde yer almaktadır.

Severuslar Dönemi'ne ait başlıklar arasında korinth başlıkları, dil motifli (yivli) kompozit başlıklar, dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar ve ion başlıkları yer almaktadır.

Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki 4 ve 5 katalog numaralı, Felahiye Anıt Mezarı'ndaki 38 katalog numaralı, Tyana'daki 124 – 129 katalog numaralı ve Malatya Müzesi'ndeki 95 katalog numaralı korinth başlıklarında, Antoninuslar Barok anlayışıyla gelişen ve Severuslar Dönemi'nde popüler hale gelen yoğun matkap işçiliği görülmektedir. Akanthuslar ve kılıf yapraklarının yaprak dilimleri çeyrek saat/daire görünümünde, dilimleri oluşturan parmakların kıvrım geçişleri keskin, uçları ise sivridir. Orta damarlar, derin ve geniş kanallarla sınırlandırılmakta ve kanallar üzerinde iplikçikler yer almaktadır. Caulisler üçgen sırtlı ve kalathosa gömülüdür. Heliks ve volütler de benzer şekilde kalathosa gömülü, ayrıca yüzeyleri düz kenarlı keskin ve derindir. Tyana'daki 139 – 145 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar ile Kayseri Müzesi'ndeki 40 ve Kayseri Ulu Camii'ndeki 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıklarının akanthusları, korinth başlıklarındaki akanthuslarla paralel stil özelliklerine sahiptir. Bu başlıklardaki ortak stilistik detaylar Anadolu kentlerindeki Severuslar Dönemi yapılarında yaygın görülmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen başlıklar tarafımızca Aphrodisias Atölyesi etkisinde kalmış atölyeler tarafından üretilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Severuslar Dönemi başlıklarından Felahiye Anıt Mezarı'ndaki 48 katalog numaralı pilaster korinth başlığı ve Malatya Müzesi'ndeki 95 katalog numaralı korinth başlığında Doğulu; Sarıkaya Roma Hamamı'ndaki ve 5 katalog numaralı yarım korinth başlıkları, Tyana'daki 139 ve 140 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklar ve Kayseri Müzesi'ndeki 40 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlıkta yerel unsurlar tespit edilmiştir.

Kaplama yapraklarının yüksek ve güçlü işlenmesi Doğulu, bir çiçek etrafında yer alması ise Doğu kökenli başlıklarda yaygın görülen stilistik detaylardır. 38 ve 95 numaralı başlıklar da yapraklar kalın ve güçlü işlenmiştir. Ayrıca 95 katalog numaralı başlıkta kaplama yaprakları, gür ve abakus çiçeğinin etrafını sarmaktadır. Antoninuslar – Severuslar Dönemleri'nde benzer uygulamalar Kilikia Bölgesi⁴⁶¹

⁴⁶⁰ Şener, “Tyana Kenti'nin Roma İmparatorluk Dönemi Sikke Basımları”, 126-149

⁴⁶¹ Hierapolis – Kastaba'daki Sütunlu Cadde ve Diocaesarea Tiyatrosu'nun IV ve V nolu başlıkları için bkz. Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi mimari süslemeleri”, 83-89, Lev. 53 a-b.

ve daha doğusundaki Syria Eyaleti'ndeki kentlerdeki⁴⁶² yapılarda görülmektedir. Doğulu Atölyelere atfedilen ve Kilikia'da yaygın görülen bu uygulamanın benzeri, Kappadokia'da da görülmektedir. Dolayısıyla bu durum, Doğulu bir atölyenin Kappadokia'daki yapılarda çalıştığını düşündürmektedir.

4 ve 5 katalog numaralı yarım korinth başlıkları, 139 ve 140 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklarda ortak bir detay dikkat çekmektedir. Yaygın kullanımda akanthuslarda yaprak tabanından başlayan kanallar orta damarları sınırlandırmakta ve orta yaprak dilimlerine kadar devam etmekte, yaprak dilimlerini ikiye ayırarak parmak uçlarında son bulmaktadır. Ancak bu başlıklardaki akanthuslarda tabandan başlayan derin ve geniş kanallar orta damarları sınırlandırmakta, orta yaprak dilimlerine devam etmeksizin düz bir şekilde taç yapraklarına kadar ilerlemektedir. Ayrıca yaprak dilimlerinin arasında yer alan göz motifleri popüler kullanımdan farklı olarak daha uzundur. Kanallarda ve göz motiflerindeki bu uygulamanın benzer bir kullanımı tespit edilememiştir.

40 katalog numaralı dil motifli (yivli) kompozit başlık yerel unsura sahip son başlıktır. Kalathosun tabanından başlayan ve aralıklı yerleştirilen akanthusların arasında yükseltilmiş keskin sırtlı trapezler (yapraklar?) yer almaktadır.

40 katalog numaralı kompozit başlıktaki trapezlere benzer uygulamalar, Tyana'da Geç Antik Dönem'e tarihlenen 133 – 136 numaralı korinth başlıklarda da mevcuttur. Tyana'daki başlıkların benzer örneklerini Adana ve Silifke Müzeleri⁴⁶³ ile Herakleia Pontikası'nda⁴⁶⁴ görmekteyiz. Fakat 40 numaralı başlıktaki süslemelerin stil özellikleri daha erken bir döneme, Severuslar Dönemi'ne aittir. Severuslar Dönemi'nde benzer bir uygulama henüz tespit edilememiş olup 40 katalog numaralı kompozit başlığının yerel bir atölye/usta tarafından üretilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Severuslar Dönemi'nde korinth başlıkları arasında akanthus ve kılıf yaprakları filigran tarza sahip örnekler de mevcuttur. Bunlar Komana'daki tapınağın 58 – 61 katalog numaralı başlıklardır. Bölgedeki diğer başlıklardan farklı olarak akanthuslar ve kılıf yapraklarında farklı bir tarz işçilik söz konusu olup yaprak dilimleri üç ile beş parmaktan oluşmakta ve dilimler filigran tarzda, dikensi/iğne kenarlara sahiptir. İlk kez Severuslar Dönemi yapılarında görülmeye başlanan bu stilistik değişim MS 3. yüzyıl içerisinde pek çok yapıda kullanılmıştır⁴⁶⁵. Severuslar Dönemi'nde yazıtlı kesin tarihlenen örnekler ışığında tarafımızca söz konusu başlıkların Anadolu Atölye/ustalar tarafından Komana'daki tapınak için üretildiği düşünülmektedir.

⁴⁶² Palmyra yenilenen Sütunlu Cadde için bkz. Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", 77; Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Borsa Tiyatrosu ve Nymphaionu başlıkları için bkz. Freyberger "Zur datierung des Teaters Borsa", 26, Taf. 10 a-b; Freyberger, "Das Tychaion von as-Şanamain. Ein Vorbericht" 55, Taf. 11 b.

⁴⁶³ Aydın, "Erken Hristiyanlık – Bizans Dönemi mimari elemanları", 301-305, Kat. 247-257; Aydın, "Adana ve Mersin Müzeleri'ndeki figürlü başlıklar", 373-374, Kat. 1, Fig. 1-4.

⁴⁶⁴ Kıpırdamaz ve Yıldırım, "Herakleia Pontika (Kdz. Ereğli) Geç Roma – Erken Bizans Dönemi sütun başlıkları", Res. 2.

⁴⁶⁵ Peschlow, "Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien" 71-72; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyliische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.)*. 185-187.

Severuslar Dönemi'ne ait dört adet ion başlığı tespit edilmiştir. Bunlar Aksaray Müzesi (Kat. No 33), Aksaray Yağmur Köyü Höyüğü (Kat. No 34), Ereğli (Kat. No 85) ve Sivas (Kat. No 96) müzelerinde bulunmaktadır. Başlıkların tarihlemesinde ion kymation ve köşe palmetlerinin stil özelliklerinden faydalanılmıştır. Yoğun matkap kullanımına bağlı olarak süslemeleri oluşturan motiflerin arasındaki orantı uyumunun bozulması, iri ve hacimli, kenarların derin ve geniş işlenmesi Severuslar Dönemi süslemelerinde yaygın görülen stil özellikleridir. Benzer örneklerini Anadolu kentlerinde tespit ettiğimiz bu başlıklar, Anadolu kentlerinde çalışmış ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır.

Aquae Sarvenae Sarıkaya Roma Hamamı'nda (Kat. No 1 – Kat. No 28), Komana'daki tapınakta (Kat. No 62, Kat. No 63, Kat. No 58 – Kat. No 80, Kat. No 82, Kat. No 83), Tyana'da (Kat. No 148 – Kat. No 154, Kat. No 156 – Kat. No 195, Kat. No 197, Kat. No 199, Kat. No 200) ve Ereğli Müzesi'ndeki (Kat. No 86, Kat. No 87) üst yapı elemanları üzerinde ion kymation, kıvrık dal, palmet, lesbos kymationu, soffit süslemeleri ve girland dekorasyonları yer almaktadır.

Süslemelerin genelinde başlıklarla benzer şekilde motifler hacimli ve geniş yüzeyli, kenarları derin ve geniştir. Ancak bu dönemde matkap işçiliğinin yozlaşmasıyla motifler arasındaki orantılı dağılım yerini kalabalık ve sıkı görünümlere bırakmıştır. Motifler taç, kuşak ve sima fark etmeksizin yer aldıkları yüzeylerin sınırlarını zorlamakta ve boşluk kalmayacak şekilde kaplamaktadır. Süslemelerin benzer örnekleri Anadolu'nun merkezi kentlerinde, yazıtlarıyla kesin tarihlenen yapılarda tespit edilmiş olup bu kentlerde çalışmış atölye/ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır.

Severuslar Dönemi süslemeleri girland dekorasyonlarında, motiflere ve işçiliğe bağlı olarak yerel unsurlara sahiptir. Bu süslemeler Ozan Köyü Anıt Mezarı'ndaki 90 katalog numaralı ve Tyana'daki 166 – 169 katalog numaralı frizlerde yer almaktadır.

Severuslar Dönemi girland dekorasyonlarında gördüğümüz kuşak sınırlarını zorlayan kalabalık görünüm ile süslemelerin iri ve orantısız işlenmesi 90 katalog numaralı pencere altındaki girland askısı ve 166 – 169 katalog numaralı frizlerdeki girland dekorasyonlarında da görülmektedir. Dönem özelliklerinden farklı olarak 166 – 169 katalog numaralı frizlerdeki taşıyıcı erosların üzerindeki bağlanmış kurdelelerin kompozisyonu özgün bir kullanımdır ve benzer bir örneği tespit edilememiştir. Buna ek olarak girland askılarındaki özensiz ve yoğun matkap kullanımına bağlı olarak kaba işçilik, Severuslar Dönemi girland askılarında yaygın görülmektedir. Ancak bölgedeki erken ve çağdaş girland dekorasyonlarıyla karşılaştırıldığında 90 ve 166 – 169 katalog numaralı frizlerdeki girland askıları bölge ve Anadolu'daki paralel dönem dekorasyonlarından farklıdır.

Severuslar Dönemi yerel unsurlara sahip süslemelerin tespit edildiği kentleri incelediğimizde süslemeli mimari elemanlar arasında gerek sayısal gerekse süsleme açısından en fazla çeşit Tyana'da yer almaktadır (Kat. No 124 – Kat. No 129, Kat. No 139 – Kat. No 145, Kat. No 148 – Kat. No 154, Kat. No 156, Kat. No 164 – Kat. No 171, Kat. No 176 – Kat. No 190, Kat. No 192 – Kat. No 94, Kat.

No 196 – Kat. No 200). Hellenistik Dönem’den itibaren *polis* yapısına sahip olan Tyana⁴⁶⁶, Kilikia Kapıları’na yakın stratejik konuma sahip bir kenttir. Ayrıca Severus Ailesi’nin kentte bir asır önce yaşamış olan filozof Apollonius’a özel bir ilgisi vardır. İmparator Septimius Severus kenti defalarca ziyaret etmiş, Caracalla Dönemi’nde kente *coloni* ünvanı verilmiş⁴⁶⁷, onuruna tapınak ve heroon inşa ettirmiştir⁴⁶⁸. Iulia Domna, Philostratos’u kente göndererek Apollonius adına bir çalışma yaptırmış⁴⁶⁹, Alexander Severus’un evinde kutsal odasındaki (Lararium) heykellerin arasında Apollonius heykeli de yer almıştır⁴⁷⁰. Melitene’de pek fazla mimari eleman tespit edilememiştir. Ancak Severuslar Dönemi’nden günümüze ulaşmış az sayıdaki yapılardan biri olan Ozan Köyü Anıt Mezarı burada yer almaktadır.

Mevcut veriler ışığında 95 numaralı pencere ve 166 – 169 katalog numaralı frizlerde, Severuslar Dönemi sanat anlayışına sahip yerel atölye/ustalar çalışmış olmalıdır. Bu durum bize yerel atölye/usta faaliyetlerinin Antoninuslar Dönemi’nden sonra da devam ettiğini göstermektedir.

Severuslar Dönemi’nin ardından Kappadokia Bölgesi’nde süslemeli mimari elemanların sayısında ve kalitesinde önemli bir düşüş tespit etmekteyiz. MS 3. yüzyıl ikinci çeyreğinden itibaren bölgede istikrarsız bir dönem başlamıştır. Severus Alexander Dönemi’nde (MS 222 – 235) Doğu’da ciddi bir güç haline gelen Pers kralı Artakserkses Mezopotamya ile birlikte Kappadokia Bölgesi’ne saldırmış⁴⁷¹, Roma İmparatorluğu doğu birliklerindeki disiplinsizlik nedeniyle bu saldırılara karşılık verilememiştir. Ancak batı eyaletlerinden gelen birliklerle Septimius Severus, Pers birliklerini mağlup etmiş ve kaybettiği toprakları geri almıştır⁴⁷². MS 3. yüzyılın ortalarında ise İmparator Philippos’un kardeşi Priscus’un uyguladığı ağır vergiler ve baskıcı politika Kappadokia ve Syria’da isyanların çıkmasına yol açmış⁴⁷³, isyancılar Caesarea ve Tyana’yı ele geçirmiştir. Bu isyanlar, İmparator Traianus Decius Dönemi’nde (MS 251-253) bastırılmıştır⁴⁷⁴. İmparator Licinius Valerianus Dönemi’nde (MS 270-275) bölgenin güneyi, Palmyra kraliçesi Zenobia tarafından işgal edilmiştir. İmparator L. Domitius Aurelianus Dönemi’nde bölge tekrar Roma hakimiyetine girmiştir⁴⁷⁵. Bölgede bu döneme ait mimari elemanlar 45, 46 ve 184 numaralı korinth başlıkları, 41 ve 42 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklar, 84 katalog numaralı architrav ve 164 katalog numaralı konsollu korniştir.

Kayseri Ulu Camii’nde devşirme olarak kullanılan 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıklarındaki süsleme öğeleri tarz olarak Komana’daki tapınağın korinth başlıkları ile paralel olup

⁴⁶⁶ Strabon, *Geographika*, 12. 1. 4, 2. 7.

⁴⁶⁷ Bölükbaş, “Bir Kappadokia kenti: Tyana”. 49, Şekil 3. 6. 11.

⁴⁶⁸ Cassius Dio *Historia Romana*. 78. 18. 4.

⁴⁶⁹ Philostratos, *Apollonius of Tyana*.

⁴⁷⁰ Georg Robert S. Mead, *Apollonius of Tyana the philosopher-reformer of the first century A.D.* (London: Theosophical Publishing Society, 1901): 30-31.

⁴⁷¹ Herodianus, *Historia Romana*. 6. 2.

⁴⁷² Koyuncu, “Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi”, 236-237.

⁴⁷³ Zosimus, *Historia Nova*. 1. 20-21.

⁴⁷⁴ Koyuncu, “Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi”, 240.

⁴⁷⁵ Akşit, *Roma Tarihi*. 269-176.

filigran tarzın daha geç dönem örneğidir. Severuslar Dönemi süslemeciliğinden uzak daha kaba bir işçiliğe sahiptir. Motifler daha iri ve hacimli, kenarlar derin ve daha geniştir. Ancak başlıklardan 45 katalog numaralı başlığın akanthuslarında bölge özelinde özgün bir uygulama mevcuttur. Başlığı çevreleyen alt ve üst çelenkteki akanthuslar kenara doğru savrulma anıyla (hareketli) tasvir edilmiştir. Bu uygulamanın ilk örnekleri Severuslar Dönemi'nde Doğulu kentlerdeki yapılarda görülmekte, Anadolu'da da paralel uygulamalara sahip örnekler mevcuttur. 44 ve 45 katalog numaralı korinth başlıkları stil özellikleri dolayısıyla Doğulu atölye/ustalar veya bu atölye/ustalardan etkilenmiş Anadolu atölye/ustalar tarafından üretilmiş olabilir.

MS 3. yüzyıla ait korinth başlıkları Tyana'daki 130, 131 ve 132 ile Aksaray Müzesi'ndeki 31'dir. Stil özelliklerini incelendiğimizde, Anadolu ve farklı coğrafyalarda benzer stil özelliklerine sahip pilaster başlıkları ile karşılaşılmaktadır. Ortak stil özelliklerine sahip bu başlıklar ise gerek kullanılan mermer gerekse işçilik bakımından Geç Roma Dönemi'nde Phrygia kökenli bir atölye ile ilişkilendirilmektedir. Mevcut veriler ışığında Tyana ve Aksaray Müzesi'ndeki korinth başlıklarının bahsi geçen atölye tarafından üretilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Geç Antik Dönemi'ne ait diğer mimari elemanlar Tyana'daki 191 katalog numaralı konsollu korniş ile Kayseri Müzesi'ndeki 41 ve 42 katalog numaralı dil motifli (yivli) – ion kymationlu başlıklardır. Mimari elemanlar üzerinde ion kymation ve palmet süslemeleri yer almaktadır. Bu süslemelerin benzer örnekleri Anadolu kentlerindeki yapılarda tespit edilmiştir. Dolayısıyla Anadolu atölye/ustalar tarafından üretilmiş oldukları düşünülmektedir. Ancak MS 3. yüzyıla tarihlediğimiz Kappadokia Komanası Roma Anıt Mezarı yakınlarındaki 84 katalog numaralı architravdaki ion kymation süslemesindeki oklarda özgün bir detay dikkat çekmektedir. Ion kymation süslemesinde yer alan yumurtalar ve çanaklar yaygın görülen stil özelliklerine sahipken oklar yivli işlenmiştir. Benzer bir uygulama tespit edilememiş olup yerel bir atölye/usta tarafından üretilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Geç Antik Dönem'e tarihlediğimiz yedi adet korinth başlığı bulunmaktadır. Bu başlıklar Tyana'daki 133 – 136, Kayseri Ulu Camii'ndeki 46 ve 47, Kayseri Müzesi'ndeki 39'dur. Başlıklardaki süsleme öğelerinin stil özellikleri tarafımızca incelenmiş, benzer örnekleri Anadolu'da tespit edilmiş ve Anadolu ustalar tarafından üretildikleri değerlendirilmiştir. Ancak Kayseri Ulu Camii'ndeki 47 katalog numaralı korinth başlıklarında Suriyeli Atölye/ustalara ait bir detay yer almaktadır.

Kappadokia Bölgesi'nde daha önce Augustus ve Severuslar Dönemi korinth başlıklarında tespit ettiğimiz kaplama yaprak kullanımı, 47 katalog numaralı korinth başlığında da mevcuttur.

Kappadokia Bölgesi mimari süslemelerinin atölye özelliklerine dair yaptığımız ayrıntılı incelemeler sonucunda ulaştığımız bulgular ve değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur:

Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait mimari süslemeler, Diocaesarea, Elaiussa Sebaste ve Tyana kentleri ile Sivas Müzesi'nde yer almaktadır. Diocaesarea ve Elaiussa Sebaste kentlerindeki başlıklarda

farklı kültürel coğrafyalara ait süsleme unsurlarının eklektik biçimde bir arada kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Diocaesarea'daki Tiberius Tapınağı'na ait 49 ve 50 numaralı, Elaiussa Sebaste'deki Augustus Tapınağı'na ait 54 numaralı korinth başlıklarda, tasarım ve stil özellikleri bakımından Anadolu, Batılı ve Doğulu atölyelere özgü özellikler bir arada kullanılmıştır. Bu başlıklarda akanthus yapraklarındaki etli form ve damla biçimindeki kapalı gözler Anadolu ve Suriyeli atölyelere; yaprak dilimlerindeki yivlerin yaprak tabanından başlaması, Suriyeli atölyelere; 54 numaralı başlıkta görülen açık kadeh formundaki destek yapraklar ve saz yaprağı kullanımı ise Romalı atölyelere özgü unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

Tyana kentinde ve Sivas Müzesi'ndeki başlıklarda ise yerel atölyelere ait olabileceğini düşündüğümüz stilistik unsurlar ile Anadolu'da çalışmış atölyelerin karakteristik özellikleri birlikte yer almaktadır. Bu bağlamda özgün stilistik detaylara, Sivas Müzesi'ndeki 97 numaralı başlıkta görülen ion kymation süslemesi ile Tyana'daki 123 numaralı başlığın akanthuslarında rastlanmaktadır.

97 numaralı başlıkta yer alan dil motifli (yivli) – ion kymation süslemesindeki yumurta formları Anadolu'daki benzer örneklerle paralellik gösterirken, ok motiflerinde farklılık dikkat çekmektedir. Ion kymation süslemelerinde oklar genellikle uzun mızrak formunda, uçları ise üçgen ve keskin şekilde sonlanırken 97 numaralı başlıkta okların sapları daha geniş bir başlangıçla çanak konturlarına paralel olarak kavisli biçimde daralmakta, ok uçları yine çanakların dış konturlarına paralel olarak dış bükey kavis yaparak sivrilmektedir. 123 numaralı Korinth başlığın alt kısmındaki akanthus yaprakları ise özgün bir görünüme sahiptir. Yaprak yüzeyleri, orta damarlar dışında düzdür. Üst yaprak dilimleri kısa ve geniş üç parçadan oluşurken, alt yaprak dilimi tek parmaklıdır. Bu parmaklar daha ince ve uzun formda olup, yaprak tabanından kenarlara doğru açılarak içe kıvrılan özel bir kompozisyona sahiptir. Bu özgün yerel stil özellikleri, Kappadokia Bölgesi'nde tespit edilen en erken yerel atölye özellikleridir.

Sonuç olarak, Augustus Dönemi'nde bölgenin iç kesimlerinde yerel atölye özelliklerinin, Anadolu atölye karakteristikleriyle eklektik biçimde sentezlendiği görülmektedir.

Traianus – Hadrianus dönemlerine ait mimari süslemeler, Sebastopolis ve Tyana kentlerinde yer almaktadır. Bu süslemelerde, Anadolu'nun önemli merkezî atölyelerinden biri olan Pergamon Atölyesi'nin etkisi belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Her iki kentteki süslemelerin ortak üslup özellikleri, bölgedeki süsleme anlayışının bu atölye doğrultusunda şekillendiğini ortaya koymaktadır.

98 katalog numaralı korinth başlığında görülen etli akanthus yaprakları ile damla formuna yakın göz motifleri, ayrıca 99 – 101 katalog numaralı frizler ve 147 katalog numaralı architravdaki ion kymation süslemelerindeki yumurta, çanak ve mızrak biçimli oklar, Augustus Dönemi'ne bir öykünme olarak değerlendirilmektedir. Ancak Traianus – Hadrianus dönemlerindeki bu süslemelerde matkap işçiliğinin daha derin ve belirgin biçimde işlenmiştir. Motif formlarında dönemsel değişimler yaşanırken, motiflerle zemin arasındaki renk zıtlıkları da bu üslubun karakteristik bir özelliği olarak öne

çıkarmaktadır. Tüm bu özellikler, Pergamon Dekorasyon Okulu'nun bölgedeki süsleme anlayışına yön verdiğini ve sanat üretiminde ortak bir stil birliği içerisinde olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Antoninuslar Dönemi'ne ait mimari süslemeler, Sebastopolis ve Tyana kentleri ile Aksaray ve Kayseri Müzeleri'nde yer almaktadır. Bu süslemelerde, Aphrodisias Atölyesi'nin karakteristik üslubu belirgin şekilde görülmektedir. Özellikle Aphrodisias Atölyesi'ne özgü olan derin ve estetik matkap kullanımı, söz konusu kentlerdeki eserlerin neredeyse tüm detaylarında izlenebilmektedir.

Aphrodisias Atölyesi'nin etkisiyle birlikte, bölgedeki süslemelerde kanallar daha derin ve geniş; motifler ise daha iri, hacimli ve belirgindir. Ayrıca süslemelerdeki sıkı dizilimler yerini daha rahat bir düzene bırakmıştır. Pergamon Atölyesi'nde ortaya çıkan ışık zıtlığı, bu dönemde yerini ışık – gölge etkisine bırakmış, böylece motifler daha belirgin bir görsel etki kazanmıştır.

Antoninuslar Dönemi süslemeleri arasında özgün örnekler de yer almaktadır. Bu özgün örnekler, Sebastopolis'teki 103 – 105 katalog numaralı architrav – friz parçaları ile Tyana'daki 159 – 163 numaralı frizlerdeki girland dekorasyonlarıdır.

103 – 105 katalog numaralı architrav – frizlerdeki girland dekorasyonlarında işçilikten kaynaklanan bazı farklılıklar gözlemlenmektedir. Öncelikle, girland askıları taşıyıcı bukranionlara doğrudan bağlanmaksızın, yatay “s” biçiminde kıvrımlarla kuşak boyunca devam etmektedir. Askılar, zengin ve hacimli bir tasarımdan ziyade, iki sıralı yapraklardan oluşan sade bir görünüme sahiptir. Taşıyıcı bukranionlar ise askılardan daha küçük formda olup, yaygın tipolojiden farklı olarak daha stilize detaylara sahiptir. Bunlara ek olarak girland dekorasyonlarında palmet dallarının kullanılması, alışılmışın dışında ve özgün bir uygulama olarak öne çıkmaktadır.

159 – 163 katalog numaralı frizlerde yer alan girland dekorasyonları, Aphrodisias Atölyesi'nin stilini belirgin biçimde yansıtmaktadır. Bu frizlerde kullanılan zengin ve hacimli askılar, hareketli eros figürleri ve geniş yapraklı rozetler, özellikle Roma Dönemi'nde etkisini gösteren Barok sanat anlayışıyla örtüşmektedir. Ancak dekoratif düzenlemede dikkate değer bir farklılık gözlenmektedir: Eros başları ve onların kenarlarından çıkan kurdeleler friz kuşak sınırlarını aşarak taç kısmında yer alan ion kymation süslemelerinin üzerine taşmaktadır. Bu durum, dönemin genel sanat anlayışıyla tam olarak bağdaşmamaktadır. Zira söz konusu dönemde friz kuşaklarında yer alan süslemeler, kuşak sınırlarını zorlamaksızın kuşak yüzeyinde orantılı şekilde dağıtılmakta ve bunlar belirli bir simetri içerisinde.

Antoninuslar Dönemi'nde, girland dekorasyonlarında özgün atölye özellikleri açıkça görülmektedir. Bu süslemeler arasında malzeme ve stilistik açıdan belirgin farklılıklar mevcuttur. Sebastopolis'te bulunan süslemeler, yerel kayaçlardan üretilmiş mimari bloklar üzerinde yer alırken, Tyana'daki süslemeler mermer mimari bloklar üzerinde yer almaktadır. Stilistik açıdan karşılaştırıldığında, Tyana'daki girland dekorasyonları Antoninuslar Dönemi Baroğu'nun etkisini yansıtırken, figür ve süsleme öğelerinin friz dışına taşması döneme özgü sanat anlayışı dışındaki yerel bir ekleme olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık, Sebastopolis'teki işçilik tamamen özgün ve yerel

karakterdedir. Bu farklılıklar, Antoninuslar Dönemi'nde Sebastopolis'te bağımsız ve özgün bir yerel atölyenin, Tyana'da ise Barok etkileri altında yerel bir atölyenin imar faaliyetlerinde rol almış olabileceğini göstermektedir.

Severuslar Dönemi'ne ait mimari süslemeler Kappadokia Bölgesi genelinde yaygın olarak tespit edilmiştir. Bu dönemde, Aphrodisias Atölyesi'nin etkisinin devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte bölgedeki süslemelerde Doğulu ve yerel atölyelere ait unsurların da belirgin şekilde yer aldığı gözlemlenmektedir.

Doğulu özellikleri incelendiğimizde özellikle korinth başlıklarındaki kaplama yapraklar öne çıkmaktadır. Felahiye Anıt Mezarı'nda yer alan 38 katalog numaralı pilaster korinth başlığında heliksler kaplama yaprak formunda tasarlanmıştır. Benzer şekilde, Malatya Müzesi'ndeki 95 katalog numaralı Korinth başlığında, abakus çiçeği ile sapın birleştiği noktada kaplama yapraklar kullanılmıştır. Dağlık Kilikia'daki Diocaesarea Tiberius Tapınağı'ndaki 50 katalog numaralı korinth başlık parçasında ilk kez gördüğümüz kaplama yapraklar, Severuslar Dönemi korinth başlıklarında tekrar kullanılmıştır.

Severuslar Dönemi süslemelerinde yerel atölyelere ait detaylar, Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Aquae Sarvenae Roma Hamamı ile Tyana kenti ve Kayseri Müzesi'ndeki mimari bloklarda yer almaktadır.

Aquae Sarvenae'deki Roma Hamamı'ndaki 4 ve 5 katalog numaralı korinth başlıkları ile Tyana'daki 139 ve 140 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklarda, akanthus yapraklarının ortasındaki damarları sınırlayan kanallar, yaprakların tabanından başlayıp taç yapraklarına kadar devam etmektedir. Buna karşın, Aphrodisias Atölyesi'ne ait başlıklarda ise kanallar genellikle başlık tabanından başlayıp orta yaprak dilimlerine kadar uzanmakta ve parmak uçlarında son bulmaktadır. Bu özgün detay, ilk kez farklı kentlerdeki başlıklarda karşımıza çıkan bir benzerlik olarak oldukça dikkat çekicidir. Daha önce Augustus ve Antoninuslar Dönemi'nde de farklı kentlerde yerel atölyelere ait unsurlar tespit edilmiştir. Ancak o dönemlerde bu unsurlar arasında stilistik bir paralellik mevcut değildir. Bu yüzden, Severuslar Dönemi'nde ilk defa, tarafımızca yerel bir atölyenin iki farklı kentte çalışmış olabileceğine dair bir işaret olarak değerlendirilmektedir.

Kayseri Müzesi'nde bulunan 48 katalog numaralı dil motifli (yivli) – akanthuslu başlıklarda, akanthus yaprakları arasına yerleştirilmiş keskin sırtlı, üçgen formunda yüksek trapezler ilginç detaylardır. Bu trapezler, Traianus Dönemi'nden itibaren korinth başlıklarında, genellikle üst çelenge ait akanthus yapraklarının altında konumlanmaktadır. Ancak burada, dil motifli başlıklarla birlikte kullanılmış olmaları, tarafımızca yerel bir atölye karakteri taşıyan özgün bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

Ozan Köyü Anıt Mezarı'ndaki 90 katalog numaralı pencerenin alt kısmında ve Tyana'daki 166 – 169 katalog numaralı frizlerde yer alan girland dekorasyonları hem işçilik hem de stilistik bakımdan özgün detaylar sergilemektedir.

Severuslar Dönemi süslemelerinde, matkap kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte işçilikte belirgin bir yozlaşma gözlenmiş, estetik anlamda Aphrodisias Atölyesi'nin Barok anlayışından uzaklaşıldığı görülmüştür. Bu tarz çözümler, Anadolu'nun farklı kentlerinde de izlenebilmekte olup, Ozan Köyü ve Tyana'daki girland süslemelerinin tarihlendirilmesinde bize önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle, girland askılarındaki dağınık işçilik ile Tyana'daki taşıyıcı eros figürlerinin üzerindeki kurdelelerin bağlı biçimde tasvir edilmesi özgün uygulamalar olarak değerlendirilmektedir.

Tyana'da, hem Antoninuslar hem de Severuslar Dönemi'ne ait yerel atölye özelliği taşıyan girland dekorasyonları tespit edilmiştir. Fakat bu iki döneme ait süslemeler arasında stilistik bir süreklilik ya da doğrudan bir benzerlik tespit edilememiştir. Ancak yine de farklı dönemlerde ortaya çıkan bu özgün stil özellikleri, olasılıkla kentte yerel atölye anlayışının var olabileceğine işaret etmektedir.

MS 3. yüzyıla tarihlenen sınırlı sayıdaki mimari süsleme Anadolu kökenli atölyelere ait özellikler taşımaktadır. Bu süslemelerde, Doğulu ve yerel atölyelere ait bazı unsurların da eklektik biçimde bir araya getirildiği gözlemlenmektedir.

Anadolu'daki atölyeler arasında, Phrygia kökenli olduğu öne sürülen bir atölye, özellikle korinth başlıklarındaki tasarım ve stil özellikleriyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu atölyenin yalnızca Anadolu'da değil, farklı coğrafyalarda da etkinlik gösterdiği önerilmektedir. Bu bağlamda, atölyeye atfedilen örnekler arasında, Tyana'daki 130 ve 131 katalog numaralı ile Aksaray Müzesi'ndeki 31 numaralı korinth başlıkları yer almaktadır.

Kayseri Ulu Camii'ndeki 45 katalog numaralı korinth başlığında, Severuslar Dönemi'nde Doğulu atölyeler tarafından yaygınlaştırılan ve aynı dönemde Pamphylia ile Kilikia eyaletlerinde de görülen bir özellik olarak, akanthus yapraklarının hareketli şekilde betimlenmesi dikkat çekmektedir.

Bu yüzyılda Komana'daki Roma Anıt Mezarı yakınında yer alan 84 katalog numaralı architrav üzerindeki ion kymation süslemesinde özgün bir stil özelliği tespit edilmiştir. Bu stilistik detay, okların yivli olarak işlenmesidir. 84 katalog numaralı architrav üzerindeki ion kymation süslemesinde yer alan bu detay, Augustus, Antoninuslar ve Severuslar Dönemleri'nin ardından bölgede gözlemlenen en geç tarihli yerel atölye özelliği taşıyan süsleme olarak değerlendirilmektedir.

Geç Antik Dönem'e ait mimari süslemeler, Tyana kenti ile Kayseri Ulu Camii'nde yer almaktadır. Bu süslemelerde Anadolu kentlerinde faaliyet göstermiş çeşitli atölyelerin etkisi belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Dönemin öne çıkan atölyesi Kilikia Eyaleti'ne ait olup bu atölyenin üretim tarzı söz konusu süslemelere yansımıştır.

Kilikia'da, ilk kez Severuslar Dönemi'nde karşımıza çıkan detaylandırılmamış Korinth başlıklarının benzer biçimleri, Geç Antik Dönem boyunca da kullanılmaya devam etmiştir. Bu tip başlıkların benzer örneklerine, Tyana'daki 133 – 136 katalog numaralı korinth başlıklarında da

rastlanılmaktadır. Bu durum, Kilikia kökenli bir atölyenin Kappadokia’da da faaliyet göstermiş olabileceğine işaret etmektedir.

Kayseri Ulu Camii’nde yer alan 47 katalog numaralı korinth başlığı, kaplama yaprakları yer almaktadır. Bu yapraklar, abakus çiçek sapının her iki kenarında ikişer adet olarak yerleştirilmiştir. Stil ve kompozisyon açısından Suriye atölyeleriyle ilişkilendirilen bu kaplama yaprakları, Kappadokia Bölgesi’nde ilk kez Erken İmparatorluk Dönemi’nde Diocaesarea’da görülmüş; ardından Severuslar Dönemi’nde Felahiye Anıt Mezarı ve Malatya Müzesi’ndeki korinth başlıklarında da benzer şekilde kullanılmıştır. 47 katalog numaralı başlık, bu detayın bölgede tespit edilen en geç kullanımını temsil etmektedir.

EKLER 1- KATALOG

AQUAE SARVENAE **Sarıkaya Roma Hamamı**

Tanım: Yapı iki adet havuz ve çok sayıda mekândan oluşan bir komplekstir. İki havuz ile birlikte büyük havuzun doğu kenarına yakın kemerler üzerine inşa edilmiş cephenin önemli bir kısmı günümüze kadar korunmuştur. Dikdörtgen forma sahip büyük havuzun ölçüleri 23.30 m. x 12.80 m., derinliği 1.34 m.'dir. Kemerlerle ayrılan kısım ise 16 m. x 4 m.'dir. Yapının küçük havuzu 15 m. x 5.20 m. ölçülere sahiptir. Büyük havuzu ikiye ayıran kemerli cephe iki katlıdır. Her iki katta on adet kemer yer almaktadır. Kemer ayakları attik tipi kaideler, pilaster yivsiz sütunlar ve pilaster Korinth başlıklarıyla detaylandırılarak zenginleştirilmiştir. Pilaster başlıkların üzerin architrav-friz blokları yer almaktadır. Cephe 30 m. uzunluğa, 4.5 m. yüksekliğe sahiptir. Batıya bakan cephenin kuzey ve doğu kenarlarında yarım daire formu bölümlerle son bulmaktadır. Yarım daire formu bölümlerin entablaturları tahrip durumdadır. Fakat kazı çalışmalarında tespit edilen kemerli üst yapı elemanları sayesinde bu bölümlerin süslemeli yapı elemanlarına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kemerlerle bölünen büyük havuzun doğu bölümünün kuzey ve güneyde giriş için merdivenler yer almaktadır. Bu bölümün kemerli cephenin doğusunda yer almaktadır. Cephenin bu yöne bakan yapı elemanlarının eğimli formları sayesinde tonoz şeklinde bir tavan tercih edilmiş olması muhtemeldir.

Kat. No: 1

Mimari Elemanın Adı: Yarım Attik-Ion Kaide
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütunların altında

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.32 m.

Fillet Ölçü: 0.12 m.

Fillet Yüksekliği: 0.12 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.07 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.08 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.05 m.

Sütun Çap: 0.54 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Kaide plinthe, torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 2

Mimari Elemanın Adı: Yarım Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütunların altında

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.32 m.

Fillet Ölçü: 0.12 m.

Fillet Yüksekliği: 0.12 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.07 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.08 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.05 m.

Sütun Çap: 0.54 m.

Korunma Durumu: Sol kenarı kırıktır.

Tanım: Kaide plinthe, torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 3

Mimari Elemanın Adı: Yarım Sütun

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım Attik-Ion Kaidenin üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.55 m.

Alt Çap: 0.54 m.

Üst Çap: 0.54 m.

Korunma Durumu: Gövde yüzeyinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Kaide ile birleşik işlenmiştir. Yivsizdir.

Kat. No: 4

Mimari Elemanın Adı: Yarım Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütunların üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlığın genelinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Başlığın güney yönündeki akanthusu orta damarı ve bir yaprak dilimi tanımlanabilir durumdadır.

Tanım: Kalathos yüzeyinde iki adet akanthus ve keskin sırtlı detaylar yer almaktadır. Paralel iki derin oyuk akanthusun orta damarını

sınırlandırılmaktadır. Korunmuş tek yaprak dilimi dört parçadan oluşmaktadır. Kıvrım geçişleri sert, merkezindeki oyuk ise derindir. Dilimin hemen altında bulunan göz, derin, ince uzun şekildedir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 5

Mimari Elemanın Adı: Yarım Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütunların üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlığın genelinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlık iki adet akantus ve orta üst kısmındaki caulis yer almaktadır. İki derin oyuk akantusun orta damarın sınırlandırmaktadır. Başlık tabanından başlayıp orta damarın her iki yönünden kenarlara açılan derin oyuklar akantusun diğer detaylarıdır. Caulisin kökü yarım daire şeklindedir. Caulisten filizlenen yaprakların yüzeyleri düz işlenmiştir. Kenar detayları derin işlenmiştir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 6

Mimari Elemanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Bloğun sağ kenarı ve friz tacının önemli bir kısmı kırıktır.

Tanım : Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz, kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç

yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 7

Mimari Elemanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Bloğun sol kenar birleşim yeri ve buranın devamındaki tacın belli bir kısmı kırıktır.

Tanım : Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 8

Mimari Elemanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Architrav ve friz tacında, neredeyse bütün süslemeler tahrip durumundadır.

Tanım : Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında, girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 9

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok cephesinin genelinden kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 10

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok cephesi kırık ve aşınmalardan dolayı ciddi şekilde tahrip durumdadır.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 11

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok cephesinin genelinde, friz kuşağının ve taçın sol üst kısımları kırıktır.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 12

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok cephesi tahrip durumdadır. Bloğun sağ üst birleşim yeri kırıktır.

Tanım : Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 13

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Durumu: Blok cephesi kırık ve aşınmalardan dolayı ciddi şekilde tahrip durumdadır. Friz tacının sol birleşim kenarı ve süslemelerde yer yer kırıklar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 14

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Büyük havuzun batısında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.68 m.

Uzunluk: 2.10 m.

Alt Derinlik: 0.48 m.

Üst Derinlik: 0.60 m.

Korunma Durumu: Friz tacında ve süslemeler yer yer kırıklar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Lev. No: 28.206.

Kat. No: 15

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Büyük havuzun batısında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Uzunluk: 2.05 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik: 0.45 m.

Korunma Durumu: Friz tacında ve süslemeler yer yer kırıklar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 16

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Kuzey eksedranın yanında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Uzunluk: 2.05 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik: 0.45 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarlar birleşim yerlerinde ve friz tacında kırıklar, süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 17

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Kuzey eksedranın yanında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Uzunluk: 2.05 m.

Alt Derinlik: 0.45 m.

Üst Derinlik: 0.50 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenar birleşim yeri, friz tacının tamamı ve süslemeler kırıktır.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Bloğun sağ kenarının belli bir kısmında süslemeler tamamlanmamıştır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 18

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Sahne binasının kuzeyinde

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.68 m.

Uzunluk: 1.50 m.

Alt Derinlik: 0.40 m.

Üst Derinlik: 0.55 m.

Korunma Durumu: Bloğun sağ kenar birleşim yeri, friz tacı ve süslemelerde kırıktır. Bloğun sol birleşim yeri modern beton harçla kaplıdır. Süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım : Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 19

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Büyük havuzun batısında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Uzunluk: 2.05 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik: 0.45 m.

Korunma Durumu: Bloğun her iki kenar birleşimleri, friz tacının önemli bir kısmı ve Architravın sol alt kenarı kırıktır. Süslemelerde de yer yer kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri, taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 20

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Büyük havuzun batısında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Uzunluk: 1.90 m.

Alt Derinlik: 0.45 m.

Üst Derinlik: 0.60 m.

Korunma Durumu: Blok, kırıklar ve açınmalardan dolayı tahrip durumdadır.

Tanım : Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Faskiaların geçişlerinde inci – makara süsleme, taç yüzeyindeki süsleme tanımlanamamaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland yer almaktadır. Friz tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Architrav-Friz bloğunun cephesindeki süslemelerin anlaşılmasına rağmen süslemelerin stilistik özelliklerine dair detaylar aşınmalardan dolayı çalışılamaz durumdadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 21

Mimari Elmanın Adı: Architrav – Friz
Bulunduğu Yer: Yapıda, yarım sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: Büyük havuzun batısında, diğer blokların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Uzunluk: 1.80 m.

Alt Derinlik: 0.40 m.

Üst Derinlik: 0.60 m.

Korunma Durumu: Bloğun her iki kenar birleşim yeri, architravın ilk faskiası kırıktır.

Bloğun merkezinde geniş ve derin bir oyuk yer almaktadır. Süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Architrav-Friz bloğu dış bükey eğimli bir forma sahiptir. Architrav iki faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Friz kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında girland ve çiçek rozetleri yer almaktadır. Merkezdeki geniş ve derin oyukun sağ tarafında süslemeler tamamlanmamıştır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 22

Mimari Elmanın Adı: Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Kuzey eksedranın yanında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.38 m.

Alt Derinlik: 0.50 m.

Üst Derinlik: 0.80 m.

Uzunluk: 0.90 m.

Korunma Durumu: Simanın sol köşesi kırıktır. Süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Korniş eşit ölçülere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlerin üzerinde yumurta sırası yer almaktadır. Simaya geçişte kyma reversa ile sağlanmaktadır. Sima üzerinde lesbos kymationu ve pamet süslemeleri yer almaktadır. Yumurta sırası, lesbos kymationu ve palmetler

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 23

Mimari Elmanın Adı: Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Havuzun batı kenarında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Uzunluk:-

Korunma Durumu: Bloğun sol kenar birleşim yerinde süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Korniş eşit ölçülere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlerin üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Simaya

geçişte kyma reversa ile sağlanmaktadır. Sima üzerinde lesbos kymationu ve palmetler yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 24

Mimari Elmanın Adı: Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Havuzun batı kenarında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: -

Alt Derinlik: -

Üst Derinlik: -

Uzunluk: -

Korunma Durumu: Bloğun kenar birleşim yerleri ve simanın üst kısmı tamamen kırıktır. Süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Korniş eşit ölçülere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlerin üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Simaya geçişte kyma reversa ile sağlanmaktadır. Sima üzerinde lesbos kymationu süslemesi yer almaktadır. Kırıktan dolayı simanın diğer süslemesi (palmet?) tanımlanamamaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 25

Mimari Elmanın Adı: Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Havuzun batı kenarında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Uzunluk:-

Korunma Durumu: Bloğun sağ kenar birleşim yer ve simanın önemli bir kısmı kırıktır. Süslemeler kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Korniş eşit ölçülere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlerin üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Simaya geçiş kyma reversa ile sağlanmaktadır. Sima üzerinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Ancak süsleme tahrir durumundadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 26

Mimari Elmanın Adı: Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Havuzun batı kenarında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Uzunluk:-

Korunma Durumu: Bloğun kenar birleşim yerlerinin tamamı, sima alını bir kısmı ve üst kısmının tamamı kırık. Süslemeler kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Korniş eşit ölçülere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışların üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Simaya geçişte kyma reversa ile sağlanmaktadır. Sima üzerinde süslemeler tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 27

Mimari Elmanın Adı: Korniş Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Havuzun batı kenarında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Uzunluk:-

Korunma Durumu: Bloğun önemli bir kısmı kırık ve kayıptır. Süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima birlikte, aynı blok üzerinde çalışılmıştır. Korniş eşit ölçülere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışların üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Simaya geçişte kyma reversa ile sağlanmaktadır. Sima üzerinde lesbos kymationu ve palmetler yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 28

Mimari Elmanın Adı: Korniş Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav – frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Havuzun batı kenarında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Uzunluk:-

Korunma Durumu: Bloğun önemli bir kısmı kırık ve kayıptır.

Tanım: Blok, birlikte çalışılan bir Korniş ve sima parçasıdır. Korniş üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Kyma reversa ile simaya bağlanmaktadır. Simanın korunmuş kısmında lesbos kymaion süslemesinin bazı detayları yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

**ARCHELAIS
Aksaray Müzesi**

Kat. No: 29

Mimari Elmanın Adı: Postament-Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunun altında

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Alt ve Üst Profil Ölçüsü: 0.37 x 0.37 m.

Gövde Ölçüsü: 0.33 x 0.33 m.

Korunma Durumu: Postamentin yüzeyinde aşınma, alt torusunda ve taç profil kenarlarında kırıklar mevcuttur. Postamente birleşik olan kaidenin alt torusunun bazı kısımları, üst torusunun önemli bir kısmı kırık.

Tanım: Postament ve Attik-ion kaide birlikte işlenmiştir. Alt plinthe, orthostat ve üst taç profil postamenti oluşturmaktadır. Alt plinthenen orthostata geçişte ve orthostan üst taç profiline geçişte basamak şeklinde iki sıra bulunmaktadır. Postamentin üst taç profilinin bir cephesinde “H” harfi yer almaktadır. Postamentin üst kısmında bulunan kaide, iki torus ve trichilostan meydana gelmektedir.

Kat. No: 30

Mimari Elmanın Adı: Postament-Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunun altında

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.52 m.

Alt ve Üst Profil Ölçüsü: 0.37 x 0.37 m.

Gövde Ölçüsü: 0.30 x 0.30 m.

Korunma Durumu: Alt plinthenin bir cephesinde ve üstteki torusun bir kısmı kırık.

Tanım: Postament ve Attik-ion kaide birlikte işlenmiştir. Alt plinthe, orthostat ve üst taç profil postamenti oluşturmaktadır. Alt plinthenen orthostata geçişte ve orthostan üst taç profiline geçişte basamak şeklinde iki sıra bulunmaktadır. Postamentin üst kısmında

bulunan kaide, iki torus ve trichilostan meydana gelmektedir.

Kat. No: 31

Mimari Elmanın Adı: Pilaster Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunun üzerinde

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.28 m.

Alt Ölçü: 0.19 x 0.27 m.

Üst Ölçü: 0.22 x 0.36 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.24 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği: 0.24 m.

Abakus Yüksekliği: 0.04 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Başlığın ön cephesi ve iki kısa kenarı detaylandırılmıştır. Başlık tabanından yükselen akanthuslar, kalathosu sarmaktadır. Akanthuslar iki yan yaprak dilimi ve bir taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Akabthuslar, üç parmaklı ve uçları sivridir. Yan yaprak dilimleri arasından ince uzun yarık şeklinde gözler mevcuttur. Ayrıca yan yaprak dilimleri komşu yaprakların yan dilimleriyle temas halindedir. Yaprakların yüzeyleri derin yarıklar ve keskin hatlarla sahiptir. Akathusların arasında kalathosa gömülü vaziyette caulisler bulunmaktadır. Uzun, keskin ve üçgen gövdelidirler. Aynı şekilde caulis düğümleri de keskin ve üçgendir. Heliks ve volüt için ayrılan dallar keskin hatlı ve yüzeylidir. Başlığın detaylandırılmış üç kenarında da abakuslar bitkisel motifler bulunmaktadır.

Tarih:

Kat. No: 32

Mimari Elmanın Adı: Ion Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunun üzerinde

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.15 m.

Alt Çap: 0.40 m.

Üst Ölçü: 0.47 x 0.47 m.

Boyun:-

Echinus: 0.07 m.

Abakus: 0.08 m.

Korunma Durumu: Başlık yüzeyinde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlığın ön cephesinin her iki kenarında spiral yapan volütler ve volütlerin üst noktasından içe doğru köşe palmetleri uzanmaktadır. Etli bir düğümden üç adet

parmak çıkmaktadır. Palmetlerin arasında, başlığın merkezinde ion kymation süslemesi bulunmaktadır. Ion kymation, üç adet yumurta ve onların arasındaki iki adet oktan oluşmaktadır. Köşe palmetleri her iki kenardaki yumurtaların üst kısımlarını örtmektedir. Polsterler yüzeyleri, balteustan volütlere doğru devam eden balık pulu şeklinde süslemeleri ile kaplıdır. Pulların yüzeyleri süslemesizdir.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kat. No: 33

Mimari Elmanın Adı: Ion Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunun üzerinde

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.14 m.

Alt Çap: 0.37 m.

Üst Ölçü: 0.41 x 0.41 m.

Boyun:-

Echinus: 0.08 m.

Abakus: 0.06 m.

Korunma Durumu: Başlık yüzeyinde aşınmalar mevcuttur. Volütlerde ve başlığın diğer tarafındaki palmetler, çanaklar ve yumurtalar kırıktır.

Tanım: Başlığın korunmuş olan ön cephesinin her iki kenarında spiral yapan volütler yer almaktadır. Volütlerin üst noktasından içe doğru köşe palmetleri uzanmaktadır. Palmetlerin arasında ion kymation süslemesi bulunmaktadır. Köşe palmetleri her iki kenardaki yumurtaların üst kısımlarını örtmektedir. Polysterler, balteustan volütlere doğru uzanan altı parmaklı palmet süslemeleri bulunmaktadır. Palmetler başlığın ön kısmında olduğu gibi buradaki palmetlerde kalın ve etli yapıdadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 34

Mimari Elmanın Adı: Ion Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunun üzerinde

Korunduğu Yer: Yağmur Höyüğü Köyü

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Boyun:-

Echinus:-

Abakus:-

Korunma Durumu: Başlık modern bir köy evinde ahşap bir direğin altındadır. Beton sıva

ile kaplı başlığın yüzeyi turkuaz renkle kaplıdır. Volütlerin bazı kenarları, köşe palmetleri ve ortadaki yumurta ve sağ tarafındaki ok kırıktır.

Tanım : Beton sıvadan dolayı başlığın abakusu görülmemektedir. Merkezde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Polsterlerdeki süslemeler tanımlanamamaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Mehmet Tekocak, “Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaçören ve Eski İlçeleri Yüzey Araştırmaları” Fig. 13; Özmen, Antik Çağ’da Aksaray İli ve çevresinin tarihi coğrafyası”, Fig. 68.

Kat. No: 35

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlığın üzerinde

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Alt Derinlik: 0.30 m.

Üst Derinlik: 0.30 m.

Uzunluk: 1.00 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar, kenarlarda kırıklar mevcuttur.

Tanım: İki faskialıdır, taç ile son bulmaktadır. Üst faskiada “N T O” harfleri bulunmaktadır.

Tarih:-

Kaynakça: Soner Özmen, Antik Çağ’da Aksaray İli ve çevresinin tarihi coğrafyası”, Fig. 86.

Kat. No: 36

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlığın üzerinde

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Alt Derinlik: 0.30 m.

Üst Derinlik: 0.30 m.

Uzunluk: 1.60 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar, kenarlarda kırıklar mevcuttur.

Tanım: İki faskialıdır, taç ile son bulmaktadır. Üst faskiada “I B” harfleri bulunmaktadır.

Tarih:-

Kaynakça: Özmen, Antik Çağ’da Aksaray İli ve çevresinin tarihi coğrafyası”, Fig. 87.

Kat. No: 37

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, frizin üzerinde

Korunduğu Yer: Aksaray Müzesi, Bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.38 m.

Alt Derinlik: 0.50 m.

Üst Derinlik: 0.80 m.

Uzunluk: 0.90 m.

Korunma Durumu: Sima ve sol kenar kırıktır. Blok yüzeyinde yer yer aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Bloğun detaylandırılması dış sırası ile başlamaktadır. Dış sırası ile konsolların arasında eğimli bir bant bulunmaktadır. Bant üzerinde lesbos kymation süslemesi yer almaktadır. Konsolların yüzeylerinde akanthus yapraklarıyla kaplıdır. Konsollar, ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Korunmuş konsolların arasında çiçek ve insan yüzü betimi bulunmaktadır. Korniş alnının alt kısmındaki süsleme inci – makara dizi bulunmaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Tekocak, “Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaçören ve Eski İlçeleri Yüzey Araştırmaları”, Fig. 18; Soner Özmen, Antik Çağ’da Aksaray İli ve çevresinin tarihi coğrafyası”, Fig. 67.

CAESAREA

Kayseri – Felahiye Anıt Mezarı

Tanım: Yapı podyum üzerinde yükselmektedir. Korinth düzenin, prostylos planlı bir Anıt Mezarıdır. Pronaos, naos ve adyton’a sahiptir. Pronaos günümüze kadar korunmamıştır. Korunmuş ölçüleri 9. 65 x 11. 85m’., yüksekliği 11.60 m.’dir. Yapı birbirine kenetlerle sabitlenmiş, mermer rektagonal bloklardan inşa edilmiştir. Yapının köşelerinde pilasteri ve onların üzerinde de Korinth pilaster başlıkları yer almaktadır. Üç faskialı architrav, friz, konsollu korniş ve alınlık yapının entablaturünü oluşturmaktadır. Günümüze ulaşmayan pronaostan bir kapı ile naosa geçiş sağlanmaktadır. Uzun ve kısa kenarda birer adet pencere yer almaktadır. Naos tonoz tavana sahiptir. Naos içerisinde de dış tasarımda olduğu gibi pilasterler ve ikisinde pilaster Korinth başlıkları yer almaktadır. Naostan merdivenlerle yapının alt katındaki adytona geçiş sağlanmaktadır.

Kat. No: 38

Mimari Elmanın Adı: Pilaster Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, pilaster sütun üzerinde

Korunduğu Yer: In situ.

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Çift sıra akanthus çelengi kalathos gövdesi sarmaktadır. Akanthuslar, orta damarlar ve onların etrafındaki yan yaprak dilimleri ile tek taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Tabandan başlayan ve orta yan yaprak dilimine kadar devam eden iki derin oyuk ile sınırlıdır. Bu oyuklarda, orta damar ile alt yan yaprak dilimlerini birbirlerine bağlayan iplikçikler bulunmaktadır. İplikçikler, yaprak dilimleri arasında birbirine temas eden parmaklarda da görülmektedir. Alt yan dilim dört, orta yan yaprak dilimi ise üç parmaklıdır. Parmaklar sivri uçlu ve kıvrımları “v” kesitlidir. Alt çelenkteki akanthusların arasından yükselen üst çelenk akanthusları bulunmaktadır. Akanthusların orta damarları, iki derin oyuk ile sınırlıdır ve keskin sırtlıdır. Alt çelenkteki gibi üst çelenkteki yaprak dilimlerindeki parmaklar sivri uçlu ve “v” kesitlidir. Üst çelenk akanthusları arasında kalathosa gömülü caulis kökleri bulunmaktadır. Kökler, keskin sırtlıdır. Caulis köklerinden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Kılıf yapraklarını detaylandıran oyuklarda, akanthuslarda görülen iplikçikler bulunmaktadır. Abakusta kaba bir görünüme sahip çiçek motifi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Öztaner, “Kappadokia Bölgesi’nden tapınak planlı bir anıt mezar: Kayseri-Felahiye Anıt Mezarı”, Fig. 12.

Kayseri Müzesi

Kat. No: 39

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: İç salon

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.42 m.

Alt Çap: 0.40 m.

Üst Ölçü: 0.58 x 0.58 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.32 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği: 0.32 m.

Abakus Yüksekliği: 0.10 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Kalathos, tek sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır. Akanthuslar, altı yan ve bir taç yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Alt ve üst yan yaprak dilimleri ile taç yaprak dilimleri dört, orta yan yaprak dilimi beş parmaklıdır. Abakus yüzeyi farklı süslemelere sahiptir. Abakusun üç kenarı, üç parmaklı yaprak sıralarıyla, bir yüzü ise meander motifleriyle kaplıdır.

Tarih:

Kat. No: 40

Mimari Elmanın Adı: Kompozit Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: İç salon

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.64 m.

Alt Çap: 0.33 m.

Üst Ölçü: 0.60 x 0.60 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Yiv Yüksekliği: 0.14 m.

Echinus: 0.14 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.50 m.

Abakus Yüksekliği: 0.04 m.

Korunma Durumu: Süslemelerde aşınmalar mevcuttur. Başlık tabanından çıkan ve kalathosu saran akanthusların bazıları kırıktır.

Tanım: Başlık tabanından yükselen akanthus yaprakları, kalathosun alt kısmını sarmaktadır. Akanthuslar, dört yan ve bir taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Yaprak dilimleri üç parmaklıdır. Kalathosun üst gövdesi yiv/oluk süslemeleri ile kaplıdır. Başlık, iki volütlüdür. Polyster yüzeyleri geniş ve yumuşak hatlı yapraklar ve onların altına işlenmiş keskin sırtlı yapraklarla kaplıdır. Volütlerin üst kısımlarından filizlenen ve köşelerdeki yumurtaların üst kısımlarını örten köşe palmetleri kırıktır. Volütler arasında ion kymation süslemesi bulunmaktadır. Ion kymation süslemesi, üç yumurta ve iki oktan oluşmaktadır. Elips şeklindeki yumurtalar, geniş ve dış bükey şeklindedir. Derin bir olguyla çanaklardan ayrılmaktadırlar. Çanaklar, ince hatlıdır. Oklar, ince uzun saplı ve üçgen uçludur.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 41

Mimari Elmanın Adı: Dil motifli (yivli) – Ion kymationlu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Giriş

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.73 m.

Alt Çap: 0.58 m.

Üst Çap: 0.95 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.30 m.

Oluk/Yiv genişliği: 0.08 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.52 m.

Abakus Yüksekliği: 0.21 m.

Korunma Durumu: Başlık yüzeyinde aşınmalar, abakusta kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık tabanın hemen üzerinde kaba görünüme sahip inci – makara süslemesi bulunmaktadır. Başlık yüzeyinde yiv/oluk, abakusa geçişte ion kymation başlığın diğer süslemeleridir. Süslemedeki yumurtalar elips şeklinde, derin ve geniş yarıklarla çanaklardan ayrılmış durumdadır. Çanaklar, geniş yüzeyli ve yumuşak geçişlidir. Oklar, kısa saplı ve üçgen uçlara sahiptir. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 42

Mimari Elmanın Adı: Dil motifli (yivli) – Ion kymationlu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Giriş

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.66 m.

Alt Çap: 0.52 m.

Üst Çap: 0.90 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.30 m.

Oluk/Yiv genişliği: 0.08 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.52 m.

Abakus Yüksekliği: 0.21 m.

Korunma Durumu: Başlığın yüzeyinde ve süslemelerde kırık ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlık tabanın hemen üzerinde kaba görünüme sahip inci – makara süslemesi bulunmaktadır. Başlık yüzeyinde yiv/oluk, abakusa geçişte ion kymation başlığın diğer süslemeleridir. Süslemedeki yumurtalar elips şeklinde, derin ve geniş yarıklarla çanaklardan ayrılmış durumdadır. Çanaklar, geniş yüzeyli ve yumuşak geçişlidir. Oklar, kısa saplı ve üçgen uçlara sahiptir. Abakus süslemesizdir.

Tarih:

Kat. No: 43

Mimari Elmanın Adı: Tavan Kaseti

Bulunduğu Yer: Yapıda, kornişte

Korunduğu Yer: Giriş

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yüzey Ölçü: 0.58 x 0.58 m.

Derinlik: 0.23 m.

Kaset Ölçü: 0.28 x 0.30 m.

Korunma Durumu: Blok ve süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Merkezde bir çerçeve içerisinde medusa başı bulunmaktadır. Çerçevenin iç kenarları ion kymation ile çevrilidir. Ion kymation, yuvarlak formdaki yumurtalar, onlardan derin bir oyukla ayrılan ve altta bir iplikçik ile bağlanan çanaklar ve çanakların arasındaki kısa saplı ok motiflerinden oluşmaktadır. Bu çerçeveyi çevreleyen bir friz bulunmaktadır. Friz kuşağında ince hatlı dallar ve dalların uçlarındaki kalp şeklindeki yapraklardan oluşan sarmaşık süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kayseri Ulu Cami/Cami-Kebir

Kat. No: 44

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Mescit içerisinde sütun üzerinde

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Akanthus yaprak dilimleri ile kılıf yapraklarının üst kısımları kırıktır.

Tanım: Kalathos tabanından ilk çelenge ait akanthus yaprakları yükselmektedir. Akanthusların orta damarı, tabandan taç yapraklarına kadar devam eden derin iki yarık ile sınırlanmaktadır. Orta damar, keskin geçişlidir. Akanthusların kenarı ince ve keskin detaylara sahiptir. Alt akanthus yaprakların arasındaki boşluklarda keskin sırtlı pervazlar bulunmaktadır. Pervazların üzerinde üst çelengin akanthusları yükselmektedir. İki derin yarık ile sınırlandırılan orta damarın çevresinde beş parmaklı yaprak dilimleri bulunmaktadır. Alt ve üst yaprak çelenkleri kalathos gövdesinin önemli bir kısmını örtmektedir. Üst çelenge ait akanthusların arasında keskin sırtlı, caulis kökleri kalathosa gömülüdür. Caulis

köklerinden, akanthuslar ile aynı işçiliğe sahip kılıf yaprakları filizlenmektedir.

Tarih:

Kat. No: 45

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Mescit içerisinde sütun üzerinde

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Kılıf yapraklarının üst kısımları ve abakusun bir köşesi kırıktır.

Tanım: Kalathos, alt ve üst yaprak çelenkleri, onların arasında bulunan caulisler ile kaplıdır. Kalathos tabanından ilk çelenge ait akanthus yaprakları yükselmektedir. Akanthusların orta damarı, tabandan taç yapraklarına kadar devam eden derin iki oyuk ile sınırlanmaktadır. Orta damar, keskin geçişlidir. Orta damarın her iki kenarında beş parmaklı yaprak dilimleri bulunmaktadır. Akanthuslar, sağa doğru, rüzgârın etkisiyle savrulan yapraklar gibi betimlenmektedir. Birbirleriyle bitişik olan alt çelenk yapraklarının üzerinde üst yaprak çelengi yer almaktadır. Aynı şekilde iki derin yarık ile sınırlandırılan orta damarın çevresinde şekillenen beş parmaklı yaprak dilimleri bulunmaktadır. Alt çelenkteki akanthuslar gibi üst çelenkteki akanthuslarda, rüzgârın etkisiyle savrulan yapraklar gibi betimlenmektedir. Üst çelenge ait akanthusların arasında keskin sırtlı, kalathoslara gömülü caulis kökleri bulunmaktadır. Caulis köklerinden, akanthuslar ile aynı işçiliğe sahip kılıf yaprakları filizlenmektedir.

Tarih:

Kat. No: 46

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Mescit içerisinde sütun üzerinde

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Akanthusların ve caulislerin uç kısımları kırıklar mevcuttur.

Tanım: Çift sıra akanthu çelenkleri kalathosu sarmaktadır. Akanthuslar, iki paralel oyuk ile sınırlanan orta damar ve bu damarın etrafında şekillenen yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Derin yarıklarla detaylandırılan birer yan ve tek taç yaprakların parmak uçları kırıktır. Korunmuş olan parmak uçları sivridir. Bu parmakların arasında kalan gözler, ince uzun yarıklar şeklindedir. Üst çelenk yaprakları arasında keskin sırtlı caulis kökleri bulunmaktadır. Caulis kökleri kalathosa gömülüdür. Caulis köklerinden kaplama yaprakları filizlenmektedir. İçe doğru kıvrılan ve helikslerin altındaki yan dallar, iki caulis kökü arasında bulunan üçgen formlu, yüzeyi bitkisel motiflerle süslü farklı bir motifin üzerinde kıvrım yapmaktadır. Abakus köşelerine doğru dışa çıkan kısımları kırıktır.

Tarih:

Kat. No: 47

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Mescit içerisinde sütun üzerinde

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlık yüzeyinde aşınmalar ve arka cephesi kırıktır.

Tanım: Başlık tabanından çıkan alt çelenk ve alt çelenge ait akanthusların arasından yükselen üst çelenk yaprakları kalathosu sarmaktadır. Aralıklı yerleştirilen alt çelenk akanthusları birer yan ve tek taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Kaba görünüme sahip orta damarlar, yaprak gövdelerinden taç yapraklarına kadar uzanan iki oyuk ile sınırlandırılmaktadır. Alt çelenkteki akanthusların bazılarında aşınmalar mevcuttur. Korunmuş olanlarda alt yaprak dilimlerinin olmadığı görülmektedir. Orta ya da yan yaprak dilimleri üç parmaklıdır. Yan parmak dilimleri

ile taç yaprak dilimleri arasında kalan gözler ince uzun, derin yarıklar şeklindedir. Aralıklı işlenen alt çelenk akanthusları arasında üst çelenk akanthusları bulunmaktadır. Kalathosa gömülü olan orta damarlar, taç yaprak dilimlerine kadar uzanan iki derin oyukla sınırlandırılmaktadır. Orta damar keskin sırtlıdır. Üst çelenkteki akanthuslar, “v” kesitli, keskin geçişlidir. Alt çelenkteki yaprakların üzerinde, üst çelenkteki yaprakların arasında farklı bitkisel motifler bulunmaktadır. Başlığın korunmuş iki yüzünde, dört kollu ve merkez çiçekten oluşan palmet motifleri bulunmaktadır. Abakus çiçeğinden aşağı devam eden çiçek sapı, palmetin merkezindeki çiçekte son bulmaktadır. Tek cephesinde ise abakus çiçeğinden aşağı inen çiçek sapından karşılıklı filizlenen dört yaprak bulunmaktadır. Yapraklar, üç parmaklıdır. Parmaklar sivri uçludur ve orta damarların son noktalarında iki matkap deliği görülmektedir.

Tarih: Geç Severuslar Dönemi

Kat. No: 48

Mimari Elmanın Adı: Kompozit Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Mescit içerisinde sütun üzerinde

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Yiv Yüksekliği:-

Echinus:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlıktaki süslemelerde aşınmalar mevcuttur. Başlık tabanından çıkan ve kalathosu saran akanthusların bazıları kırıktır.

Tanım: Başlık tabanından yükselen akanthus yaprakları, kalathosun alt kısmını sarmaktadır. Akanthuslar, dört yan ve bir taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Yaprak dilimleri üç parmaklıdır. Kalathosun üst gövdesi yiv/oluk süslemeleri ile kaplıdır. Başlık, iki volütlüdür. Polyster yüzeyleri geniş ve yumuşak hatlı yapraklar ve onların altına işlenmiş keskin kenarlı yapraklarla kaplıdır. Volütler arasında ion kymation ve tahrir durumda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Volütlerin üst kısımlarından filizlenen köşe palmetleri kırıktır.

Ion kymation süslemesi, üç yumurta ve iki ok motifinden oluşmaktadır. Elips şeklindeki yumurtalar, geniş ve dış bükey yüzeylidir. Derin bir olguyla çanaklardan ayrılmaktadırlar. Çanaklar, ince hatlıdır. Oklar, ince uzun saplı ve üçgen uçludur.

Tarih: Severuslar Dönemi

DIOCAESAREA

Podyumlu (Tiberius) Tapınak

Tanım: Tapınak, Zeus Olbios Tapınağı'nın temenosunun doğusunda yer almaktadır. Kuzey doğu – güney batı yönündedir. Podum üzerinde inşa edilmiştir.

Kat. No: 49

Mimari Elmanın Adı: Pilaster Korinth Başlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Yapı içinde

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.32 m.

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlığın önemli kısmı kırıktır. Kısmen korunmuş süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım : Korunmuş kısım bir pilaster başlığının kalathosunun alt kısmı korunmuştur. Alt çelenge ait iki akanthus ve onların arasında üst çelenge ait akanthuslar kısmen tanımlanabilmektedir. Akanthuslar kalın etli orta damarlara sahiptir. İki derin kanal orta damarları sınırlandırmaktadır. Yan yaprak dilimleri üçer parmaklıdır. Parmaklar geniş yivli, kısa ve yuvarlatılmış şekilde son bulmaktadır. Parmak dilimlerinin arasında damla şeklinde kapalı göz motifleri yer almaktadır.

Tarih: Tiberius Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, Kat. No. 72, Lev. 23b; Kaplan, “Diokaisareia'daki (Dağlık Kilikia) podyumlu tapınak için tarihleme ve kült önerisi”, Fig.6.

Kat. No: 50

Mimari Elmanın Adı: Pilaster Korinth Başlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Yapı içinde

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlık parçasının genelinde aşınmalar ve kenarlarda kırıklar mevcuttur.

Tanım: Bu başlık pilaster başlığının üst kısmıdır. Alttan kalın güçlü bir gövdeyle başlayan kıvrım yaprakları heliks ve volütlere kadar yükselmektedir. Yaprak kıvrımları yumuşak geçişli, parmaklar geniş sığ yivli ve parmak aralarında damla şeklinde kapalı göz motifleri yer almaktadır. Kılıf yaprağının ayrıldığı noktadan yivli yüzeye sahip heliks ve volüt başlamakta ve eğimli açıyla kenarlara açılarak kıvrım yapmaktadırlar. Abakus oldukça dar ve yüzeyssel profillerle detaylandırılmıştır.

Tarih: Tiberius Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Diokaisareia’daki (Dağlık Kilikia) podyumlu tapınak için tarihlleme ve kült önerisi”, Fig.6.

Kat. No: 51

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kentteki modern çeşmenin önünde

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.70 m.

Alt Ölçü: 0.40 m.

Üst Ölçü: 0.68 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.32 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.63 m.

Abakus Yüksekliği: 0.08 m.

Korunma Durumu: Başlık genelinde ciddi şekilde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthuslar orta damar, yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Etli kalın orta damarlar derin kanallarla sınırlandırılmaktadır. Yaprak dilimleri üç parmaklıdır. Parmaklar geniş yivli ve yumuşatılmış uçlara sahiptir. Dilimlerin arasında daire şeklinde kapalı göz motifleri yer

almaktadır. Üst çelenkteki akanthuslar daha uzun orta damarlara sahiptir. Bunun yanında orta damar ve yan yaprak dilimlerindeki detaylar alt çelenktekilerle paralellik göstermektedir. Üst çelenkteki akanthusların arasında caulisler yer almaktadır. Kalathosa gömülü işlenen caulislerin gövdeleri yivlidir ve daire şeklinde düğümlere sahiptir. Düğümlerden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Akanthuslarla paralel şekilde kalın güçlü gövdeye, kısa geniş yivli, yuvarlatılmış uçlu parmaklara son olarak da kapalı gözlere sahiplerdir. Kılıf yapraklarının üzerinden yivli yüzeye sahip bir gövde yükselmektedir. Bu gövde ikiye ayrılarak heliks ve volütleri oluşturmaktadır. Başlığın abakusu dar bir yüksekliğe sahiptir. Tek süslemesi tahrip durumdaki abakus çiçeğidir. Çiçeğin ince narin sapı helikslerin arasından üst çelenkteki akanthuslara kadar inmektedir.

Tarih: Erken İmparatorluk Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Kat. No. 239, Lev. 24 e-f.

ELAIUSSA SEBASTE

Augustus Tapınağı

Tanım: Güney limanına hâkim dağlık burun üzerine yer almaktadır. Korinth düzeni ve peripteros planında inşa edilmiştir. Podyumlu bir alt yapı üzerinde yükselen yapı 32.90 m. x 17.60 m. stylobat ölçülerine sahiptir. Peristasisi 6 x 12’dir.

Kat. No: 52

Mimari Elemanın Adı: Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik:-

Fillet Ölçü:-

Fillet Yüksekliği:-

Alt Torus Yüksekliği:-

Trochilos Yüksekliği:-

Üst Torus Yüksekliği:-

Sütun Çap:-

Korunma Durumu: Plinthede kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kaide plinthe, torus, trochilos ve torustan oluşmaktadır.

Kaynakça: Deniz Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”, Kat. No 77, Lev. 24d.

Kat. No: 53

Mimari Elemanın Adı: Sütun

Bulunduğu Yer: Yapıda, Attik-Ion Kaidenin üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 9 - 10 m.

Alt Çap: 1.07 m.

Üst Çap:-

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Yivli ve tek parça işlenmiştir.

Kaynakça: Deniz Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Kat. No 77, Lev. 24d.

Kat. No: 54

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlık Parçaları

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Yapı yıkıntılarının arasında

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Akanthuslarda kırık ve aşınmalar mevcuttur. Abakusun önemli kısmı kırıktır.

Tanım: Başlık iki parçadan oluşmaktadır. Alt parça çift sıra akanthus çelengiyle kaplıdır. Alt çelenkteki akanthuslar kalathos tabanından başlamaktadır. Akanthuslar orta damar, yan yaprak dilimleri ve taç yapraklarından oluşmaktadır. Etli, kalın ve düz yüzeyli orta damarlar iki kanalla sınırlandırılmaktadır. Yan yaprak dilimleri üç parmaklıdır. Parmaklar sıg yivli olup sivri olmayan yumuşatılmış şekilde son bulmaktadır. Parmaklar arasındaki kıvrım geçişleri keskindir. Dilimlerin arasında kapalı damla şeklinde göz motifleri yer almaktadır. Üst çelenkteki akanthuslar daha önde ve ince uzun işlenmişlerdir. Üst çelenkteki akanthusların bir kısmı alt, diğer kısmı üst çelenkte yer almaktadır. Alt çelenktekilerle benzer şekilde kalın orta damarlara, sıg yivli yumuşatılmış uçlu parmak dilimlerine ve kapalı damla şeklinde gözlere sahiptir. Başlığın abakusunun kısmen korunmuş yerlerinde dil motif sırası ve ion kymation süslemelerine ait detaylarla abakus çiçeğinin sap kısmı görülmektedir. Dil motifleri kısa ve geniş forma

sahiptir. Merkezlerinde yumuşak sırtlı hatlar yer almaktadır. Onların üzerindeki ion kymationun yumurtaları geniş ve kavisli yüzeyli olup sivrilerek alt silmeye temas etmektedir. Çanaklar ise sıg kanallarla yumurtalardan ayrılmaktadır. Genel olarak ince hatlı ve keskin sırtlı görünüme sahiptirler. Oklar ise uzun parmak şeklinde ve keskin sırtlıdır. Abakus çiçeğinin sapı kalın ve yumuşak yüzeyli olup, üst çelenkte akanthusların arasında kadar inmektedir.

Tarih: Augustus Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Kat. 79, Lev. 24e, f.

Kat. No: 55

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Yapı yıkıntılarının arasında

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.84 m.

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır ve taç ile son bulmaktadır. Herhangi bir süslemeye sahip değildir.

Kaynakça: Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Lev. 24g.

Kat. No: 56

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Yapı yıkıntılarının arasında

Malzeme: Kireç taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.66 m.

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı düzdür. Kuşakta nikelerin taşıdığı girland ve bukranon yer almaktadır.

Tarih: Augustus Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Lev. 24h.

KAPPADOKIA KOMANASI Komana'daki Tapınak

Tanım: Yapı podyum üzerine inşa edilmiştir. Korinth düzeninde ve tetrastylos prostylos plana sahiptir. Dörtgen bloklardan inşa edilen yapının dış dizaynı, aittik-ion kaide sütun, Korinth başlıkları, architrav, friz, konsollu korniş ve alınlıktan oluşmaktadır. Ante duvarları, aittik-ion kaidelerine ve plaster korinth başlıklarına sahiptir. Yapı pronaos ve naos bölümlerine sahiptir. Pronaosta dört sütun ve kenardaki sütunlar ile anteler arasında birer sütun daha olmak üzere toplam altı sütun yer almaktadır. Stylobat ölçüleri 18. 75 x 9.60 m.'dir. Naos kapısı ile aynı akstaki merkez iki sütun arası boşluklar 3.15 m., onların kenarları ile arasındaki boşluklar 2.82 m., sütunlar ile ante duvarlar arasındaki boşluk 2.60 m'dir.

Kat. No: 57

Mimari Elmanın Adı: Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.57 m.

Plinthe Ölçü: 1.40 x 1.40 m.

Plinthe yüksekliği: 0.15 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.16 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.16 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.10 m.

Sütun Çap: 1.15 m.

Korunma Durumu: Alt torusta ve üst torusta kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kaide alt torus, trochilos ve üst torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 58

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.10 m.

Alt Ölçü: 0.80 m.

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.38 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.62 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.95 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Başlık tabanında ve abakus köşelerinde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık akanthus çelenkleriyle çevrilidir. Akanthuslar iki derin oyuk ile

sınırlandırılan orta damar ve damarın başlangıç noktasından çıkan dördü ve beşli parmaklara sahip yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Yaprak dilimlerindeki parmaklar düz yüzeyli ve testere kenarlıdır. Üst çelenk sırasının arasından keskin sırtlı caulis kökleri yer almaktadır. Caulis köklerinden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Filiz yaprakları akanthuslar ile aynı görünüme sahiptir. Kılıf yapraklarının üzerinden çıkan ve içe doğru kıvrım yapan heliksler yer almaktadır. Abakus iki kademelidir. İlk kademede oluk/yiv süsleme sırası, ikinci kademede ion kymation süslemesi yer almaktadır. İon kymation elips şeklinde, dışa doğru kavisli yüzeye sahip yumurtalar, onlardan derin bir oyukla ayrılan keskin sırtlı çanaklardan ve kısa saplı üçken uçlu oklardan oluşmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan, "Kappadokia komanasında (Şar) bulunan bir tapınak üzerine yeni gözlemler" Fig. 6.

Kat. No: 59

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.80 m.

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.15 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.38 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.65 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Akanthuslarda kırıklar mevcuttur.

Tanım: Alt ve üst çelenkler kalathosu sarmaktadır. Akanthusların merkezindeki orta damarlar, tabandan başlayan ve taç yapraklarına kadar devam eden iki derin oyuk ile sınırlandırılmaktadır. Orta damarların yanların yaprak dilimleri yer almaktadır. Yaprak dilimlerindeki parmaklar keskin sırtlıdır. Aralarında küçük yuvarlar şeklindeki matkap oyukları ile detaylandırılmış parmaklar birbirlerine iplikçiklerle bağlanmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 60

Mimari Elmanın Adı: Plaster Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.95 m.

Alt Ölçü: 0.80 m.

Üst Ölçü: 1.20 x 0.80 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.55 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.82 m.

Abakus Yüksekliği: 0.13 m.

Korunma Durumu: Başlık tabanı, abakus köşeleri ve abakus süslemesinde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık yüzeyinde çelenk akanthusları yer almaktadır. Akanthuslar, iki derin oyuk ile sınırlandırılan orta damar ve onun etrafında sivri uçlu, matkap delikleriyle detaylandırılmış beş parmaklı yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Üst çelenkteki akanthusların üzerinden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Filiz yaprakları da akanthuslar ile aynı işçiliğe sahiptir. Kılıf yapraklarının üzerinden çıkan ve içe doğru kıvrım yapan heliksler yer almaktadır. Abakus cephesinde oluk/yiv motiflerinden oluşan olasılıkla yarım daire şeklinde bir süsleme yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 61

Mimari Elmanın Adı: Plaster Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.45 m.

Alt Ölçü: 1.12 x 0.80 m.

Üst Ölçü: 1.30 x 0.95 m.

Çelenk Yüksekliği: 0.15 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.30 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Abakus köşeleri ve abakus çiçeği kırıktır.

Tanım: Korinth başlığının üst kısmı kılıf yapraklarından başlamaktadır. Kılıf yaprakları geniş ve keskin sırtlıdır. Onlardan içe ve dışa doğru kıvrım yapan düz ve detaysız yüzeyli heliksler çıkmaktadır. Abakus yüzeyi iki kademelidir. İlk kademede kıvrım yapan dallar ve onların ortalarında daire şeklindeki boşluklarında dört yapraklı çiçek rozetleri yer almaktadır. İkinci kademede ion kymation süslemesi yer almaktadır. Üstü kesik yarım elips şeklindeki yumurtalar, geniş ve dışa doğru kavis yapan yüzeylere sahiptir. Sığ oyuklarla çanaklardan ayrılmaktadırlar. Çanaklar ince hatlı ve keskin sırtlıdır. Çanakların arasında

kırlangıçkuyruğu şeklinde ikiye ayrılan ok sapları ve üçgen sivri uçlu oklar yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 62

Mimari Elmanın Adı: Söve

Bulunduğu Yer: Yapıda, kapı kenarlarında

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 5.25 m.

Genişlik: 0.52 m.

Dış Derinlik: 1.15 m.

İç Derinlik: 1.15 m.

Korunma Durumu: Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Söve düz kuşak yüzeyine sahiptir ve taç ile son bulmaktadır. Friz kuşağının alt çizgisinde, yan yana sıralı baklava sırası yer almaktadır. Kuşak yüzeyi kıvrık dal süslemesiyle kaplıdır. Yüksek kabartma olarak şeklindeki kıvrık dalların yüzeyleri düzdür. Kıvrık dal merkezindeki boşluklarda çiçek rozetleri yer almaktadır. Tacin ilk süslemesi ion kymation süslemesi, onun üzerinde oldukça ince hatlı açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 63

Mimari Elmanın Adı: Lento

Bulunduğu Yer: Yapıda, frizin altında

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.52 m.

Uzunluk: 4.25 m.

Alt Derinlik: 1.15 m.

Üst Derinlik: 1.15 m.

Korunma Durumu: Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Lento düz kuşak yüzeyine sahiptir ve taç ile son bulmaktadır. Friz kuşağının alt çizgisinde, yan yana sıralı baklava sırası yer almaktadır. Kuşak yüzeyi kıvrık dal süslemesiyle kaplıdır. Yüksek kabartma olarak şeklindeki kıvrık dalların yüzeyleri düzdür. Kıvrık dal merkezindeki boşluklarda çiçek rozetleri yer almaktadır. Tacin ilk süslemesi ion kymation süslemesi, onun üzerinde oldukça ince hatlı açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 64

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun başlıklarının üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.64 m.

Uzunluk: 2.40 m.

Alt Derinlik: 0.80 m.

Üst Derinlik: 1.05 m.

Korunma Durumu: Bloğun sağ köşesi toprak altındadır. Bloğun taç kısmında ve soffit süslemelerinde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır, taç ile son bulmaktadır. Faskia geçişlerinde inci – makara ve lesbos kymationu süslemeleri, taçta inci – makara ve ion kymation süslemeleri yer almaktadır. Architrav altında soffit yer almaktadır. Soffitin dış çerçevesi lesbos kymationu ile yapılmış, kuşakta ise kıvrık dal süslemesi ile kaplıdır. Kıvrık dal boşluklarında tahrip durumdadır. Ancak sağdaki son kıvrık dalda sağa doğru hamle yana bir hayvanın boyun ve sol ön bacağı görülmektedir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 65

Mimari Elmanın Adı: Architrav Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlıkların üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun önemli bir kısmı kırık ve kayıptır. İlk faskia ve alt yüzeyinin yarısı günümüze ulaşmıştır.

Tanım: Soffit lesbos kymation süslemesi ile çevrilidir. Soffitin içerisinde hayvan betimi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kappadokia Komanası’nda (Şar) bulunan bir tapınak üzerine yeni gözlemler” Fig. 9.

Kat. No: 66

Mimari Elmanın Adı: Architrav Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlıkların üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk: 1.30 m.

Alt Derinlik: 0.80 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun önemli bir kısmı kırık ve kayıptır. İlk faskia ve alt yüzeyinin yarısı günümüze ulaşmıştır. Soffitteki süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Soffit lesbos kymation süslemesi ile çevrilidir. Soffit içerisinde bitkisel (kıvrık dal?) süslemeler yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 67

Mimari Elmanın Adı: Architrav Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlıkların üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun merkezinin alt yüzeyi dışındaki kısımlar kırık ve kayıptır.

Tanım: Soffit, lesbos kymation süslemesiyle çevrilidir. Soffit içerisinde kökten filizlenen akanthus yaprakları yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 68

Mimari Elmanın Adı: Friz Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana’daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Frizin önemli bir kısmı kırıktır.

Tanım: Friz dışa doğru kavislidir. Kuşakta kıvrık dal süslemesi yer almaktadır. Kıvrık dal boşluklarında çiçek ve domuz başı betimi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kappadokia Komanası’nda (Şar) bulunan bir tapınak üzerine yeni gözlemler”, Fig. 11.

Kat. No: 69

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana’daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.70 m.

Alt Derinlik: 0.77 m.

Üst Derinlik: 0.82 m.

Korunma Durumu: Blok ve süslemelerde e kısmı kırıktır.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır ve bir taç ile son bulmaktadır. Kuşak yüzeyi kıvrık dal süslemesi ile kaplıdır. Kıvrık dal merkez boşluğundan çiçek rozeti yer almaktadır. Taçta ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 70

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.87 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun sol kenarı kırktır. Süslemelerde yer yer kırık ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır ve bir taç ile son bulmaktadır. Kuşak yüzeyi kıvrık dal süslemesi ile kaplıdır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 71

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.80 m.

Alt Derinlik: 0.65 m.

Üst Derinlik: 0.74 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarı ve taç kısmı kırıktır. Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır ve bir taç ile son bulmaktadır. Kuşak yüzeyi kıvrık dal süslemesi ile kaplıdır. Kıvrık dal merkez boşluğundan çiçek rozeti yer almaktadır. Taçta ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 72

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 1.00 m.

Alt Derinlik: 0.70 m.

Üst Derinlik: 0.78 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarı ve taç kısmı kırıktır. Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır ve bir taç ile son bulmaktadır. Kuşak yüzeyi kıvrık dal süslemesi ile kaplıdır. Kıvrık dal merkez boşluğundan çiçek rozeti yer almaktadır. Taçta ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 73

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.50 m.

Alt Derinlik: 0.78 m.

Üst Derinlik: 0.85 m.

Korunma Durumu: Blok, kuşağın bir kısmı dışında kalan kısımları kırık ve kayıptır.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır. Kuşak yüzeyi

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 74

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.80 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun her iki kenarı kırık ve kayıptır.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır ve bir taç ile son bulmaktadır. Kuşak bitkisel (kıvrık dal?) süslemelerle kaplıdır. Taçta ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 75

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.45 m.

Uzunluk: 0.76 m.

Alt Derinlik: 1.15 m.

Üst Derinlik: 1.20 m.

Korunma Durumu: Bloğun her iki kenarı, taç ve süslemeler kırıktır.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavis yapmaktadır. Kuşak yüzeyinde kıvrık dal süslemesi ve aslan başı yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 76

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.70 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik: 0.98 m.

Korunma Durumu: Simanın sol köşesi ve altındaki kaset kırıktır.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Kornişin detaylandırılması dış sırası ile başlamaktadır. Dış sırası ile konsollara geçiş süslemesizdir. Korniş, iki adet konsola sahiptir. Konsolların yüzeylerinde akanthus yapraklarıyla kaplıdır. Konsollar, ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Korunmuş iki konsolun arasında meyve betimi yer almaktadır. Kornişten simaya geçişte inci – makara dizisi, sima yüzeyinde palmet süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 77

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.40 m.

Uzunluk: 0.68 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun önemli bir kısmı toprak altındadır. Konsol, Sima ve süslemelerde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş, bir adet konsola sahiptir. Konsolların yüzeylerindeki süsleme tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Konsol, yumurta süslemesi ile çevrilidir. Konsolun sol kenarındaki boşlukta bir hayvan başı (tavşan?) betimi yer almaktadır. Kornişten simaya geçişte inci – makara dizisi, sima yüzeyinde palmet süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 78

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer:

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0,50 m.

Uzunluk: 0.95 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik: 1.15 m.

Korunma Durumu: Simanın sağ köşesi kırıktır.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar sırasından sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde bir adet tam iki adet yarım konsol yer almaktadır. Tam konsol üzerinde akanthus yaprağı yer almaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde iki adet kaset, kasetlerde çiçek rozetleri yer almaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 79

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer:

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.85 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik: 1.25m.

Korunma Durumu: Simanın sağ ve sol kenarları kırıktır.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana

sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışler sırasından sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde iki adet konsol yer almaktadır. Konsolların üzerinde akanthus yaprakları yer almaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde üç adet kaset, kasetlerde çiçek rozetleri yer almaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 80

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.80 m.

Uzunluk: 0.90 m.

Alt Derinlik: 0.95 m.

Üst Derinlik: 1.90 m.

Korunma Durumu: Bloğunun bir kısmı toprak altındadır.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı dış sırası ile başlamaktadır. Dışler ile konsollar arasında kyma reversa, Kyma reversa üzerinde sığ oyuk olan testere süslemeleri yer almaktadır. Kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde iki adet konsol yer almaktadır. Konsolların üzerinde detaylandırılmamış yapraklar yer almaktadır. Konsolların etrafını yumurta sırası ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde bir adet kaset, kasetlerde çiçek rozeti yer almaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 81

Mimari Elmanın Adı: Konsol

Bulunduğu Yer:-

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.67 m.

Genişlik: 0.40 m.

Derinlik: 0.70 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde yer yer kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Yumuşak geçişli kıvrımlara sahip hatlar aşağı inmekte, konsolun alt sınırını aşmayacak şekilde kıvrım yapmaktadır. Üst iç kenarlarda akanthus yaprakları yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 82

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.45 m.

Uzunluk: 2.22m.

Alt Derinlik: 0.95 m.

Üst Derinlik: 1.40 m.

Korunma Durumu: Blok üzerindeki süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışler ile konsollar arasında kyma reversa, Kyma reversa üzerinde sığ oyuk olan testere süslemeleri yer almaktadır. Kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde dört adet konsol yer almaktadır. Konsolların üzerinde akanthus yaprakları yer almaktadır. Konsolların etrafını yumurta sırası ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde altı adet kaset, kasetlerde çiçek rozetleri yer almaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 83

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Komana'daki Tapınak

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.30 m.

Uzunluk: 2.65m.

Alt Derinlik: 0.95 m.

Üst Derinlik: 1.40 m.

Korunma Durumu: Sima kenarlarında ve süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana dış sırası ile başlamaktadır. Dışler ile konsollar arasında kyma reversa, Kyma reversa üzerinde sığ oyuk olan testere süslemeleri yer almaktadır.

Kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde dört adet konsol yer almaktadır. Konsolların üzerinde akanthus yaprakları yer almaktadır. Konsolların etrafını yumurta sırası ile çevrilidir. İon kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerindeki kasetlerde çiçek rozetleri yer almaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan, “Kappadokia Komanası’nda (Şar) bulunan bir tapınak üzerine yeni gözlemler” Fig. 12.

Roma Anıt Mezarı/Kırık Kilise Yakını

Kat. No: 84

Mimari Elmanın Adı: Architrav Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlıkların üzerinde

Korunduğu Yer: Yapının yanındaki mimari elemanların arasında

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.35 m.

Uzunluk: 1.40 m.

Alt Derinlik: 0.40 m.

Üst Derinlik: 0.49 m.

Korunma Durumu: Bloğun sol ve iç kısmındaki kenarlarında kırıklar mevcuttur.

Tanım: İki faskialıdır, taç ile son bulmaktadır. Faskia geçişinde kesik baklava? Disizi, taçta ion kymation süslemesi ve onun üzerinde yerel bir süsleme sırası yer almaktadır. Architrav altında soffit yer almaktadır. Soffit kuşağı sıza doğru kavislidir, birbirini takip eden pul şeklinde süslemeye kaplıdır.

Tarih: MS 3. Yüzyıl

KYBISTRA Ereğli Müzesi

Kat. No: 85

Mimari Elmanın Adı: İon Başlığı Parçası

Bulunduğu Yer:-

Korunduğu Yer: Müze deposu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Boyun Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Başlığın sol tarafı kırıktır.

Tanım: Başlık cephesinde volüt, ok ve köşe palmetinin bir kısmı yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 86

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlığın üzerinde

Korunduğu Yer: Ereğli Müzesi, bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Alt Derinlik: 0.30 m.

Üst Derinlik: 0.30 m.

Uzunluk: 1.00 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarlarında ve ön cephesindeki süslemelerde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır. İkinci faskiada yan yana sıralı baklava dilimleri, ilk ve son faskiada inci – makara süslemesi son bulmaktadır. Architravın arka cephesinde profiller belirtilmiş fakat süslemelerle detaylandırılmamıştır. Alt kısmında soffit yer almaktadır. Soffit merkezinde kulpsuz bir kap yer almaktadır. Kaptan dallar çıkarak soffit kuşağı boğunca kıvrım yapmakta ve bu dallardan filizlenen çiçek ve yaprak motifleri filizlenmektedir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 87

Mimari Elmanın Adı: Friz Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Ereğli Müzesi, bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: m.

Uzunluk: m.

Alt Derinlik: m.

Üst Derinlik: m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarlarında ve merkezinde, süslemelerde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı düzdür, bir taç ile son bulmaktadır. Kuşakta kıvrık dal süslemesi, taçta ion kymation süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

MELITENE Ozan Köyü Anıt Mezarı

Tanım: Anıt mezar kare formdadır. Anıtın dış ölçüleri 6.65 x 6.65 m., iç ölçüleri ise 3.48 x 4.56 m.’dir. Kuzey ve güney cephelerde duvar kalınlığı 1.25 m., doğu ve batı cephelerde bu kalınlık 0.73 m.’dir. Yapının korunmuş yüksekliği, 6.69 m.’dir. Yapı, yerel kireç taşından kesme bloklarla inşa edilmiştir. Duvar

teknîği isodomdur. Anıtın girişi, batıdandır. Anıtın her köşesindeki ortak plaster sütunlarla birlikte her cephesinde dört plaster sütun bulunmaktadır. Stylobat üzerinde plaster kaide, plaster yivsiz sütun, plaster ion başlığı, architrav, friz ve korniş anıtın dış cephe tasarımını oluşturmaktadır. Anıtın üst yapı elemanları süslemesizdir. Plaster sütunların arasında her cephede üçer pencere, pencerelerin söveleri plaster paye, üstleri kemerli dizayn edilmiş, altlarında girland süslemesi bulunmaktadır. Anıtın içerisi tonozludur.

Kat. No: 88

Mimari Elmanın Adı: Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, plaster sütun altında

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.39 m.

Plinthe yüksekliği: m.

Alt Torus Yüksekliği: m.

Trochilos Yüksekliği: m.

Üst Torus Yüksekliği: m.

Sütun Çap: 0.72 m.

Korunma Durumu: Alt plinthenin önemli bir kısmı, toruslarda ise yer yer kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kaide plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşmaktadır.

Kaynakça: Sağ ve Eyüpgiller, “A Forgotten Roman Mausoleum In Darende, Malatya: The Architectural Features and Conservation Issues of the Ozan Monument” Fig. 16; Kaplan vd. “Kappadokia’da bir anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata” Fig. 6.

Kat. No: 89

Mimari Elmanın Adı: Plaster Sütun

Bulunduğu Yer: Yapıda, kaide üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik: 4.55 m.

Alt Çap: 0.72 m.

Üst Çap: 0.57 m.

Korunma Durumu:

Tanım: Yivsizdir.

Kat. No: 90

Mimari Elmanın Adı: Pencere

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunların arasında

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Çap:-

Korunma Durumu: Pencere ve motiflerin detaylarında aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Pencerelerin söveleri plaster paye, üstleri kemerli dizayn edilmiş, altlarında girland süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Sağ ve Eyüpgiller, “A Forgotten Roman Mausoleum In Darende, Malatya: The Architectural Features and Conservation Issues of the Ozan Monument” Fig. 14-15; Kaplan vd. “Kappadokia’da bir anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata”, Fig. 7.

Kat. No: 91

Mimari Elmanın Adı: Plaster Ion Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.42 m.

Alt Ölçü: m.

Üst Ölçü: m.

Boyun Yüksekliği: m.

Abakus Yüksekliği: m.

Korunma Durumu: başlık ve süslemelerin genelinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlık sütunun üst kısmı ile birlikte işlenmiştir. Başlık cephesinde volüt, inci – makara süslemesi, onun üzerinde ion kymationa ait iki yumurta ve bir ok ucu yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Sağ ve Eyüpgiller, “A Forgotten Roman Mausoleum In Darende, Malatya: The Architectural Features and Conservation Issues of the Ozan Monument” Fig. 18; Kaplan vd. “Kappadokia’da bir anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata”, Fig. 8.

Kat. No: 92

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.40 m.

Uzunluk: m.

Alt Derinlik: m.

Üst Derinlik: m.

Korunma Durumu: Faskialarda aşınmalar, taçta kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır, bir taç ile son bulmaktadır. Süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan vd. "Kappadokia'da bir anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata", Fig. 8.

Kat. No: 93

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.24 m.

Uzunluk: m.

Alt Derinlik: m.

Üst Derinlik: m.

Korunma Durumu: Frizin genelinde aşınmalar ve yer yer kırıklar mevcuttur.

Tanım: Friz dışı doğru kavilidir, bir taç ile son bulmaktadır. Süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan vd. "Kappadokia'da bir anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata", Fig. 8.

Kat. No: 94

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: In situ

Malzeme: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.47 m.

Uzunluk: m.

Alt Derinlik: m.

Üst Derinlik: m.

Korunma Durumu: Dış, alın ve simada kırıklar mevcuttur.

Tanım: Sima ve korniş aynı blok üzerindedir. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlerden sonra alın, alından simaya geçiş basamak şeklinde kademelidir. Blok yüzeyi süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Kaplan vd. "Kappadokia'da bir anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata", Fig. 8.

Malatya Müzesi

Kat. No: 95

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütunların üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.36 m.

Alt Çap: 0.22 m.

Üst Ölçü: 0.43 x 0.43 m.

Alt Çelenk: 0.15 m.

Üst Çelenk: 0.20 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: İki sıra akanthus çelengi kalathos gövdesini tamamen sarmaktadır. Alt yaprak çelengindeki akanthuslar başlığın tabanından, üst yaprak çelengi ise alt yaprak dizisinin arasından yükselmektedir. Orta yaprak dilimleri, yaprak merkezinden gelen derin bir oyuk etrafında şekillenen yan yaprak dilimleri dört parmaklıdır. Yan yaprak dilimlerinde derin oyuk ve ona göre daha sık işlenmiş diğer oyuklar arasındaki geçişler keskindir. Yan yaprak dilimleri, kalathostan ince ve uzun yarıklar ile ayrılmaktadır. Alt yaprak çelengindeki akanthuslar, iki derin oyuk ile sınırlandırılmış orta damarlar etrafında şekillenmektedir. Bu kanallar tıpkı yan parmak dilimlerinde olduğu gibi keskin ve geniş hatlıdır. Yan parmak dilimlerine ait bir parmak üst dilime bir köprücük ile bağlanmaktadır. Aynı şekilde orta damarı oluşturan iki taraflı derin ve geniş kanallar, yaprak tabanından başlar ve üst dilimin parmak uçlarına kadar devam etmektedir. Başlığın üst çelengindeki akanthuslar, alt çelengindekilere göre daha kısadır. Bu çelenkteki parmakların kenarları kırıklardan dolayı tanımlanamamaktadır. Parmak aralarındaki oyukların derindir. Üst çelenkteki akanthusların aralarına caulis kökleri yer almaktadır. Caulislerden filizlenen kılıf yaprakları helikslerin alt kısmını kaplamaktadır. Kılıf yaprakları, akanthuslardaki gibi derin ve sık oyuklarla detaylandırılmıştır. İki heliksin ortasında, kalathosun en yüksek noktasında aşağı sarkan iki yaprak yer almaktadır. Yaprakların hemen üzerinde, abakusun merkezinde bir adet çiçek rozeti yer almaktadır. Çiçek rozeti derin oyuklarla detaylandırılmıştır.

Tarih: Severuslar Dönemi

SEBASTEIA

Sivas Müzesi

Kat. No: 96

Mimari Elmanın Adı: İon Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Boyun:-

Alt Çap:-

Üst Ölçü:-

Korunma Durumu: Başlığın yarısı kırıktır.

Tanım: Başlık tek cephelidir. Volüt, volüttün üstünden filizlenen üç parmaklı köşe palmeti ve palmetin altında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Köşe palmetinin parmakları düz ve geniş yüzeylere sahiptir. İon kymationa ait korunmuş yumurta, ince uzun elipse şeklindedir. “v” kesitli bir oyukla çanakta ayrılmaktadır. Çanak, keskin sırtlıdır. Çanağın yanındaki ok, ince uzun mızrak şeklinde olup keskin sırtlıdır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 97

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (yivli) – İon Kymationlu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Kum Taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.34 m.

Alt Çap: 0.35 m.

Üst Ölçü: 0. 60 x 0.60 m.

Yumurta-Ok Süslemesi Yüksekliği: 0.06 m.

Yiv/Oluk Süslemesi Yüksekliği: 0.18 m

Kalathos Yüksekliği: 0.25 m.

Abakus Yüksekliği: 0.09 m.

Korunma Durumu: Abakusun bir köşesi kırıktır.

Tanım: Başlığın ilk süslemesi, tabandan hemen üzerinde başlığı saran ion kymation süslemesidir. Yumurtaların üstü kesik, elips şeklindedir. Geniş ve yayvan yüzeyi dış bükey yapmakta ve sivrilerek son bulmaktadır. Çanaklar derin bir oyukla birbirinden ayrılmaktadır. Çanaklar yumuşak geçişlidir. Çanaklar arasında oklar bulunmaktadır. Oklar, ince uzun mızrak şeklindedir. Okların uçları, üçgendir. Başlığın gövdesi yiv/oluk süslemeleriyle çevrilidir. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Augustus Dönemi

SEBASTOPOLIS

Kat. No: 98

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Sulusaray Müzesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.66 m.

Alt Ölçü: 0.50 x 0.55 m.

Üst Ölçü: 0.65 x 0.65 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.24 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği: 0.55 m.

Abakus Yüksekliği: 0.11 m.

Korunma Durumu: motiflerde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık çift sıra akanthus çelengiyle çevrilidir. Akanthusların araları mesafelidir. Korunmuş akanthuslar, iki derin oyukla sınırlanmaktadır. Etli bir yapıya sahiptirler. Kenarlarda dört yan ve bir taç yaprak dilimlerine sahiptirler. Yaprak dilimleri, dört parmaklıdır. Yaprak kıvrımları yumuşak geçişlidir. Yaprak dilimleri arasında damla şeklinde açık göz motifleri yer almaktadır. Üst çelenge ait akanthuslar tahrip durumdadır. Onların arasında yarım daire şeklinde güçlü yapıya sahip caulis kökleri bulunmaktadır. Köklerden, akanthuslar ile aynı görünüme sahip kılıf yaprakları filizlenmektedir. Tahrip durumdaki abakus tacından, abakus çiçeğinin her iki kenarından genişleyerek aşağıya doğru motifler inmektedir. Motiflerin yüzeyleri yivlidir.

Tarih: Traianus – Hadrianus Dönemleri

Kaynakça: Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, Fig. 36.

Kat. No: 99

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde.

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.44 m.

Alt Derinlik: 0.65 m.

Üst Derinlik: 0.65 m.

Uzunluk: 1.05 m.

Korunma Durumu: Süslemelerde aşınmalar, sağ bukranion ve friz tacında kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kuşakta, iki bukranion girland taşımaktadır. Üst girland boşluğunda genç erkek yüz kabartması bulunmaktadır. Friz tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Korunmuş kısımlardaki yumurtalar, elips şeklindedir. Daire sırtlı, yayvan bir dış yüzeye sahiptir. Çanaklar, yumurtalardan derin ve geniş oyuklarla ayrılmaktadır. Çanak yüzeyi yumuşak geçişlidir. Çanaklar arasında parmak mızrak şeklindeki oklar bulunmaktadır.

Tarih: Traianus – Hadrianus Dönemleri

Kaynakça: Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, Fig. 35; Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi

Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No: 209, Lev. No: 29.209

Kat. No: 100

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.45 m.

Alt Derinlik: 1.35 m.

Üst Derinlik: 1.35 m.

Uzunluk: 1.30 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar mevcuttur. Kenarları kırıktır.

Tanım: Kuşakta, bir bukranion girland taşımaktadır. Üst girland boşluklarında genç erkek yüz kabartmaları bulunmaktadır. Friz tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Yumurtalar, yarım elips şeklindedir. Daire sırtlı, yayvan bir dış yüzeylere sahiptirler. Çanaklar, yumurtalardan derin ve geniş oyuklarla ayrılmaktadır. Çanak yüzeyi yumuşak geçişlidir. Çanaklar arasında parmak mızrak şeklindeki oklar bulunmaktadır.

Tarih: Traianus – Hadrianus Dönemleri

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 207/Lev. 28.207c.

Kat. No: 101

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taş

Ölçüleri

Yükseklik: 0.47 m.

Alt Derinlik: 0.38 m.

Üst Derinlik: 0.54 m.

Uzunluk: 0.63 m.

Korunma Durumu: Girland, bukranion ve friz tacında kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kuşakta, bir bukranion girland taşımaktadır. Üst girland boşluklarında genç erkek yüz kabartması bulunmaktadır. Friz tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır. Yumurtalar, üstten kesik yarım elips şeklindedir. Daire sırtlı, yayvan bir dış yüzeylere sahiptirler. Çanaklar, yumurtalardan derin ve geniş oyuklarla ayrılmaktadır. Çanak yüzeyi yumuşak geçişlidir. Çanaklar arasında parmak mızrak şeklindeki oklar bulunmaktadır.

Tarih: Traianus – Hadrianus Dönemleri

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland

Dekorasyonu”, Kat. No 207/Lev. 28.207a.

Kat. No: 102

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.90 m.

Alt Derinlik: 0.55 m.

Üst Derinlik: 0.63 m.

Uzunluk: 0.90 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarları kırıktır.

Tanım: Bloktaki friz kuşağında yer almaktadır. Kuşakta, bir bukranion girland taşımaktadır. Üst girland boşluklarında genç erkek yüz kabartması bulunmaktadır.

Tarih: Traianus – Hadrianus Dönemleri

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 208/Lev. 29.208a.

Kat. No: 103

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60. m.

Alt Derinlik: 0.62 m.

Üst Derinlik: 0.62 m.

Uzunluk: 1.30 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve friz tacının sol kısmı kırıktır.

Tanım: Architrav ile friz aynı blok üzerinde yer almaktadır. Architrav süslemesizdir. Friz, kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Kuşakta, pul şeklinde yapraklardan oluşan iki bukranion girlandlar bulunmaktadır. Girland boşluklarında üstlerde rozetler bulunmaktadır. Kuşağın en solunda “s” şeklinde bir palmet yer almaktadır. Friz tacı süslemesizdir.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, Fig. 37; İbrahim E. Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 210/Lev. 29.210b.

Kat. No: 104

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60. m.
Alt Derinlik: 0.62 m.
Üst Derinlik: 0.62 m.
Uzunluk: 0.95 m.

Korunma Durumu: Frizin kenarları ve tacın sağ köşesi kırıktır. Süslemeler aşınmıştır.

Tanım: Architravın son faskiası ile friz aynı blok üzerimde yer almaktadır. Architrav süslemesizdir. Friz, kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında iki bukranion girland taşımaktadır. Girlandın üst boşluklarında sağda ve solda birer çiçek rozeti, ortada medusa yer almaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 210/Lev. 29.210a.

Kat. No: 105

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik:-
Alt Derinlik:-
Üst Derinlik:-
Uzunluk:-

Korunma Durumu: Frizin kenarları ve tacın sağ köşesi kırıktır. Süslemeler aşınmıştır.

Tanım: Architrav ile friz aynı blok üzerimde yer almaktadır. Architrav süslemesizdir. Friz, kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında iki bukranion girland taşımaktadır. Girlandın üst boşluklarında sağda ve solda birer çiçek rozeti, ortada medusa yer almaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 210/Lev. 29.210a.

Kat. No: 106

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.
Alt Derinlik: 0.34 m.
Üst Derinlik: 0.36 m.
Uzunluk: 0.83 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Architravın ve friz aynı blok üzerimde yer almaktadır. Architrav üç faskialıdır ve

süslemesizdir. Friz, kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında iki bukranion girland taşımaktadır. Girlandın üst boşluklarında iki daire şeklinde kabartma (çiçek rozeti?) bulunmaktadır. Kuşaktaki kabartmalar detaylandırılmamıştır.

Tarih:-

Kaynakça: Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu”, Kat. No 211/Lev. 29.211.

Kat. No: 107

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Müze bahçesi

Malzeme: Yerel Taşı

Ölçüleri

Yükseklik:-
Alt Derinlik:-
Üst Derinlik:-
Uzunluk:-

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Architrav ve friz aynı blok üzerimde yer almaktadır. Architrav üç faskialıdır ve süslemesizdir. Friz, kuşak ve taçtan oluşmaktadır. Friz kuşağında iki bukranion girland taşımaktadır. Girlandın üst boşluklarında iki daire şeklinde kabartma (çiçek rozeti?) bulunmaktadır. Kuşaktaki kabartmalar detaylandırılmamıştır.

Tarih:-

Kaynakça: Alkan, “Sebastopolis Antik Kenti (Tokat-Sulusaray)”, Fig. 39.

TYANA

Kat. No: 108

Mimari Elmanın Adı: Postament

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi – Kazı alanının karşısı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.20 m.
Alt Ölçü: 0.80 m.
Üst Ölçü: 0.80 m.
Alt Plinthe Yüksekliği: 0.16 m.
Plintheden Postamente Geçiş Eğik Ara Profil Yük.: 0.12 m.
Postament Orthostat Yüksekliği: 0.70 m.
Üst Taç Profil Yüksekliği: 0.10 m.

Korunma Durumu: Alt plinthe ve üst taç profilinin köşeleri kırıktır.

Tanım: Postament, alt plinthe, orthostat ve üst taç profilinden oluşmaktadır.

Kat. No: 109

Mimari Elmanın Adı: Postament

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski siteler/İkinci bina önü

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Alt Ölçü: 0.95 x 0.95 m.

Üst Ölçü: 0.95 x 0.95 m.

Alt Plinthe Yüksekliği: 0.09 m.

Plintheden Postamente Geçiş Eğik Ara Profil Yüksekliği:-

Postament Orthostat Yüksekliği: m.

Üst Taç Profil Yüksekliği: 0.06 m.

Korunma Durumu: Alt plinthe ve üst taç profilinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Orthostatta küçük bir delik bulunmaktadır.

Tanım: Postament alt plinthe, orthostat ve üst taç profilinden oluşmaktadır.

Kat. No: 110

Mimari Elmanın Adı: Postament

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Alt Ölçü: 0.95 x 0.95 m.

Üst Ölçü: 0.95 x 0.95 m.

Alt Plinthe Yüksekliği: 0.09 m.

Plintheden Postamente Geçiş Eğik Ara Profil Yüksekliği: 0.09 m.

Postament Orthostat Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Taç Profil Yüksekliği: 0.06 m.

Korunma Durumu: Alt plinthe ve üst taç profilinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur

Tanım: Postament, alt plinthe, orthostat ve üst taç profilinden oluşmaktadır.

Kat. No: 111

Mimari Elmanın Adı: Postament Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Yazgan sokak/Hacı Mehmet Camii karşısı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.80 m.

Alt Ölçü: 0.40 x 0.40 m.

Üst Ölçü: 0.40 x 0.40 m.

Alt Plinthe Yüksekliği:-

Plintheden Postamente Geçiş Eğik Ara Profil Yüksekliği:-

Postament Orthostat Yüksekliği:-

Üst Taç Profil Yüksekliği:-

Torus Yüksekliği:-

Sütun Yüksekliği:-

Sütun Çap: 0.53 m.

Korunma Durumu: Postamentin üst taç profilinin bir köşesi kırıktır. Orthostat ve kaide yüzeyinde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Postament ve kaide aynı blok üzerindedir. Postament alt plinthe, orthostat ve üst taç profili, onun üzerinde alt plinthe, torus ve sütunun alt kısmından kaide yer almaktadır.

Kat. No: 112

Mimari Elmanın Adı: Postament kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kilise narteks duvarı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Alt Plinthe Yüksekliği: 0.10 m.

Plintheden Postamente Geçiş Eğik Ara Profil Yüksekliği: 0.16 m.

Postament Orthostat Yüksekliği: 0.16 m.

Üst Taç Profil Yüksekliği: 0.08 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.04,5 m

Trochilos Yüksekliği: 0.05 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.04 m.

Korunma Durumu: Orthostatın ve alt plinthenin sol köşesi kırıktır.

Tanım: Postament ve kaide aynı blok üzerindedir. Postament alt plinthe, orthostat ve üst taç profili, onun üzerinde alt plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşan attik ion kaide yer almaktadır.

Kat. No: 113

Mimari Elmanın Adı: Plaster Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.24 m.

Plinthe Ölçü: 0.88 x 0.88 m.

Plinthe Yüksekliği:-

Alt Torus Yüksekliği: 0.08 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.08 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.08 m.

Sütun Çap: 0.85 m.

Korunma Durumu: Kaide yüzeyinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Kaide alt plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 114

Mimari Elmanın Adı: Postament kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası, Belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Alt Ölçü: 0.48 x 0.48 m.

Üst Ölçü: 0.48 x 0.48 m.

Alt Plinthe Yüksekliği: 0.13 m.

Plintheden Postamente Geçiş Eğik Ara Profil Yüksekliği:-

Postament Orthostat Yüksekliği: 0.15 m.

Üst Taç Profil Yüksekliği:-

Alt Plinthe Yüksekliği: 0.06 m.

Sütun Yüksekliği: 0.05 m.

Sütun Çap: 0.40 m.

Korunma Durumu: Orthostatın alt kısmı ve alt plinthe kırıktır.

Tanım: Postament ve kaide aynı blok üzerindedir. Postament, kırık alt plinthe üzerindeki orthostat ile başlamaktadır, üst taç profili, onun üzerinde alt plinthe, torus ve sütunun alt kısmından kaide yer almaktadır.

Kat. No: 115

Mimari Elmanın Adı: Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Cami mahallesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.30 m.

Plinthe Ölçü: 0.61 x 0.61 m.

Plinthe yüksekliği: 0.08 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.06 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.06 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.04 m.

Sütun Çap: 0.58 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Kaide alt plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 116

Mimari Elmanın Adı: Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Petrol istasyon bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 30 m.

Plinthe Ölçü: 0.88 x 0.88 m.

Plinthe Yüksekliği: 0.14 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.6 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.06 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.04 m.

Sütun Çap:-

Korunma Durumu: Alt plinthede ve alt torusta kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kaide alt plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 117

Mimari Elmanın Adı: Attik-Ion Kaide

Bulunduğu Yer: Yapıda, stylobat üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası, Belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.30 m.

Plinthe Ölçü: 0.65 x 0.65 m.

Plinthe yüksekliği: 0.14 m.

Alt Torus Yüksekliği: 0.06 m.

Trochilos Yüksekliği: 0.06 m.

Üst Torus Yüksekliği: 0.04 m.

Sütun Çap: 0.58 m.

Korunma Durumu: Kaide yüzeyinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Kaide alt plinthe, alt torus, trochilos ve üst torustan oluşmaktadır.

Kat. No: 118

Mimari Elmanın Adı: Kabartmalı sütun parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, kaide üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası, Okul bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.53 m.

Alt Çap: 1.00 m.

Üst Çap: 1.00 m.

Korunma Durumu: Sütun yüzeyinde ve panel kabartmalarında kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım : Sütun parçası, yivsiz yarım daireye ile üç tarafı friz kabartmalı düz kenarlı bir forma sahiptir. Düz kenarlardaki friz kuşaklarında bitkisel (kırık dal?) süslemeler yer almaktadır.

Tarih:-

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 68, Taf. 75-2, 3.

Kat. No: 119

Mimari Elmanın Adı: Kabartmalı sütun tanburu

Bulunduğu Yer: Yapıda, kaide üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Arka bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.08 m.

Alt Çap: 1.00 m.

Üst Çap: 1.00 m.

Korunma Durumu: Yivlerde ve panel kabartmalarında kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Sütun, yivli yarım daire ile üç tarafı, kabartmalı paneller olan düz kenarlı bir formdadır. Sol uzun ile arka dar kenar tek paneldir. Sütunun sol uzun kenar panelinde; bir taht üzerinde oturan kadın figürü, taht altında kanatlı dişi aslan yer almaktadır. Zengin dökümlü bir elbise ile figürün saçları omuzlarına dökülmekte, sağ elini dirseğinden havaya kaldırmakta ve elinde bir nesne tutmaktadır. Panelin zemin çizgisinin altında solda konik formlu bir nesne ve onun sağında büyük bir hayvan (Boğa?) betimi bulunmaktadır. Oturan figürün arkasında, kısa dar kenarda kıvrık dal süslemesinin içinde pelerinli bir figür (eros?) yer almaktadır. Kıvrık dal, etli ince hatlı dallar ve onlara bağlı yaprak ve üzüm dallarından oluşmaktadır. Sağ uzun kenar panelinde; sağ ve alt kısımları ana kaya olan panel merkezinde sağ kolu havada, sol kolu aşağıda kendini savunan pelerinli, çıplak erkek figürü ve onun sağ ve sol bacaklarına hamle yapan iki köpek yer almaktadır. Figürün üzerinde durduğu ana kaya parçasının cephesinde kozalak ve ince uzun parmaklı yapraklara sahip bir dal bulunmaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 67, Taf. 72-1, 2, 73-1, 2.

Kat. No: 120

Mimari Elmanın Adı: Sütun

Bulunduğu Yer: Yapıda, kaide üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Çap:-

Üst Çap:-

Korunma Durumu: Alt kısmı kırıktır.

Tanım: yivsiz iki sütun, kalp formdadır.

Kat. No: 121

Mimari Elmanın Adı: Sütun

Bulunduğu Yer: Yapıda, kaide üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Cumhuriyet mahallesi/Ayözmen mevki

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 2.05 m.

Alt Çap: m.

Üst Çap: 0.52 m.

Korunma Durumu: Sütunun alt kısmı kırıktır.

Tanım: Yivsizdir. Üzerinde “A” harfi bulunmaktadır.

Kat. No: 122

Mimari Elmanın Adı: Sütun

Bulunduğu Yer: Yapıda, kaide üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi/Petrol istasyonu bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 1.70 m.

Alt Çap:-

Üst Çap: 0.45 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Üstü profilli, yivsizdir. Keneti korunmuştur.

Kat. No: 123

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi/Petrol istasyonu bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.46 m.

Alt Ölçü: 0.64 m.

Üst Ölçü: 0.77m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.19 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.28 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.33 m.

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Akanthuslarda aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korinth başlığının alt yarısıdır. Başlık, sütunun üst kısmı ile birlikte işlenmiştir. Sütun ve başlık bir bilezik ile ayrılmaktadır. İki sıra akanthus yaprak çelengi kalathos gövdesini tamamen sarmaktadır. Akanthuslar, yaprak tabanından taç yaprağına kadar yükselen, keskin sırtlı bir orta damarlara sahiptirler. Alt dilimlerden çıkan birer parmak dışa doğru çıkarak kıvrım yapmaktadır. Üst dilimlerdeki yaprak kıvrımları detaylandırılmamıştır. Geniş yüzeyli yaprak dilimleri arasında kapalı göz

motifleri bulunmaktadır. Aynı görünüme sahip üst çelenk, alt çelenkteki yaprakların arasından yükselmektedir.

Tarih: Augustus Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 156, Kat. 134, Taf. 89-2.

Kat. No: 124

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi/Petrol istasyonu bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Alt Ölçü: 0.55 m.

Üst Ölçü: 0.66 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.40 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.45 m.

Abakus Yüksekliği:-

Korunma Durumu: Kalathos gövdesinin bir kısmı, abakusun tamamı, akanthus yapraklarının tamamının taç yaprakları kırıktır. Alt akanthus çelengine ait yaprakların alt kısımları oldukça aşınma mevcuttur.

Tanım: İki sıra akanthus yaprak çelengi kalathos gövdesini tamamen sarmaktadır. Alt yaprak çelengindeki akanthuslar başlığın tabanından, üst yaprak çelengi ise alt yaprak dizisinin arasından yükselmektedir. Alt sıra yaprak çelenginde bulunan akanthusların alt yaprak dilimleri tamamen kırıktır. Orta yaprak dilimleri, yaprak merkezinden gelen derin bir oyuk etrafında şekillenen yan yaprak dilimleri beş parmaklıdır. Yan yaprak dilimlerindeki derin oyuk ve ona göre daha sığ işlenmiş diğer oyuklar arasındaki geçişler keskindir. Yan yaprak dilimleri, kalathostan ince ve uzun yarıklar ile ayrılmaktadır. Alt yaprak çelengindeki akanthuslar, iki derin oyuk ile sınırlandırılmış orta damarlar etrafında şekillenmektedir. Bu kanallar tıpkı yan parmak dilimlerinde olduğu gibi keskin ve geniş hatlıdır. Yan parmak dilimlerine ait bir parmak üst dilime bir köprücük ile bağlanmaktadır. Aynı şekilde orta damarı oluşturan iki taraflı derin ve geniş kanallar, yaprak tabanından başlar ve üst dilimin parmak uçlarına kadar devam etmektedir. Üst çelengindeki akanthuslar, alt çelengindekilere göre daha uzundur. Üst akanthuslarda korunmuş kısımları alt parmak dilimleridir. Alt yan yaprak dilimlerinde üç parmaklıdır. Bu parmaklardaki oyukların sığdır. Üst yaprak çelengindeki

akantusların yan yaprak dilimleri kenarlara doğru yarım daire şeklinde kıvrım yaparak alt çelengindeki akanthusların üzerlerine kemer yapmaktadır. Kemer yapan üç parmaklı yan yaprak dilimleri birbirlerine temas etmemektedir. Yan yaprak dilimleri aralarında üçgenimsi geometrik boşluklar bulunmaktadır. Bu boşluklara caulisler yerleştirilmiştir. Ancak caulisler uğradıkları tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana” Kat. No T2.

Kat. No: 125

Mimari Elmanın Adı: Plaster Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, ante duvarları/pilaster sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Tyana Mavi Kafe bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Alt Ölçü: 0.48 x 0.60m.

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.23 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.39 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.47 m.

Abakus Yüksekliği: 0.03 m.

Korunma Durumu: Başlık ve üzerindeki süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Alt ve üst çelenkler başlığın ön cephesi ile iki yan kenarı sarmaktadır. Alt çelenkteki akanthuslar başlık tabanından yükselmektedir. Etli yapıya sahip olan orta damarlar iki sığ oyuk ile sınırlandırılmaktadır. Orta damarlardan üst yan yapraklara devam eden kıvrımlar sığ “v” kesitlidir. Yaprak dilimlerinin önemli bir kısmı tahrip durumdadır. Alt çelenkteki akanthusların ortalarından, kalathosa gömülü olan üst çelenk yükselmektedir. Yaprak dilimleri arasında ince uzun yarıklar şeklinde göz motifleri bulunmaktadır. Tahribattan dolayı üst çelenkteki akanthuslar diğer özellikleri tanımlanamamaktadır. Üst çelenkteki akanthusların arasında heliksler bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 153, Kat. 135, Taf. 90-1, 2.

Kat. No: 126

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.57 m.

Alt Ölçü: 0.40 m.

Üst Ölçü: 0.67 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.36 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.48 m.

Abakus Yüksekliği: 0.09 m.

Korunma Durumu: Abakusun önemli bir kısmı heliksler kırıklar, akanthuslarda aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlık tabanından yükselen alt çelenk ve onların arasından yükselen üst çelenkteki akanthuslar kalathos gövdesini sarmaktadır. Üst çelenkteki akanthuslar alt çelenkteki akanthusların üzerine kemer yapmaktadır. Tabandan başlayan orta yan yaprak dilimlerinin sonuna kadar devam eden iki derin oyuk orta damarın alt yarısını, orta yaprak dilimlerinden başlayıp taç yapraklarının sonuna kadar devam eden diğer iki derin oyuk orta damarı sınırlandırmaktadır. Orta damar ve yaprak dilimlerindeki kıvrımlar etli yapıya sahiptir. Yaprak detayları yumuşak geçişlidir. Dilimler arasında ince uzun yarıklar şeklinde gözler bulunmaktadır. Dilimlerdeki parmaklar üstteki parmaklara iplikçikler ile bağlıdır. Üst çelenkteki akanthuslar arasında, kalathosa gömülü caulisler bulunmaktadır. Caulislerden kılıf yaprakları filizlenmektedir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana” Kat. No. T4.

Kat. No: 127

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Tyana B sitesi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Alt Ölçü: 0.45 m.

Üst Ölçü: 0.65 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.34 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.50 m.

Abakus Yüksekliği: 0.10 m.

Korunma Durumu: Abakus yüzeyi ve başlıktaki süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: İki sıra akanthus çelenkleri kalathosa sarmaktadır. Akanthusların orta damarları tabandan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden iki derin oyuk ile sınırlandırılmaktadır.

Yaprak detayları tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Üst çelengin arasından kalathosa gömülü keskin sırtlı caulisler bulunmaktadır. Caulislerden kılıf yaprakları filizlenmektedir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 128

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Alt Ölçü: 0.50 x 0.76 m.

Üst Ölçü:-

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.16 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.45 m.

Abakus Yüksekliği: 0.08 m.

Korunma Durumu: Abakus yüzeyi ve başlıktaki süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: İki sıra akanthus çelenkleri kalathosa sarmaktadır. Üst çelengin arasından kalathosa gömülü keskin sırtlı caulisler bulunmaktadır. Caulislerden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Yapraklardaki detaylar tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 129

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası, Belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Alt Ölçü: 0.45 m.

Üst Ölçü: 0.65 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.22 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.34 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.50 m.

Abakus Yüksekliği: 0.10 m.

Korunma Durumu: Abakus bir kenarı kırıktır. Süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: İki sıra akanthus çelenkleri kalathosa sarmaktadır. Akanthusların orta damarları tabandan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden iki derin oyuk ile sınırlandırılmaktadır. Yaprak detayları tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Üst çelengin arasından kalathosa gömülü keskin sırtlı caulisler

bulunmaktadır. Caulislerden kılıf yaprakları filizlenmektedir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 140, Taf. 91-3, 4.

Kat. No: 130

Mimari Elmanın Adı: Korinth başlık kaplaması

Bulunduğu Yer:

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Depo

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.32 m.

Alt Derinlik: 0.03 m.

Üst Derinlik: 0.03 m.

Akanthus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Kenarları kırıktır.

Tanım: Akanthuslar, tabandan yan yaprak dilimlerine kadar uzanan iki derin oyuk, orta damarı sınırlandırmaktadır. Orta damarlarda, karşılıklı iplikçikler bulunmaktadır. Alt yan yaprak dilimi dört, orta yaprak dilimi üç parmaklıdır. Taç yaprak dilimleri kırıktır. Yaprak dilimlerindeki yapraklar “v” kesitli ve sivri uçludur. Akanthusların arasından kalathos gömülü caulisler bulunmaktadır. Caulislerden kılıf yaprakları filizlenmektedir. Kılıf yaprakları, “v” yapan derin oyuklar ve onların etrafındaki “v” kesitli, sivri uçlu parmaklar bulunmaktadır. Kılıf yapraklarının hemen üstünde spiral yapan heliksler bulunmaktadır. Helikslerin yüzeyleri düzdür. İki heliksin birleştiği yerin üzerinde abakus çiçeği bulunmaktadır.

Tarih:

Kat. No: 131

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Üstün Parkı/Bor

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.48 m.

Alt Ölçü: m.

Üst Ölçü: 0.55 x 0.68 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.18 m.

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.38 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.40 m.

Abakus Yüksekliği: 0.08 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Başlık tabanından yükselen alt çelenk ve onların arasından yükselen üst çelenkteki akanthuslar kalathos gövdesini sarmaktadır. Tabandan başlayıp taç yapraklarının sonuna

kadar devam eden iki derin oyuk orta damarı sınırlandırmaktadır. Orta damar ve yaprak dilimlerindeki kıvrımlar düz ve geniş yüzeylidir. Dilimler arasında ince uzun yarıklar şeklinde gözler bulunmaktadır. Dilimlerdeki parmaklar üstteki parmaklara iplikçikler ile bağlıdır.

Tarih:

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 139, Taf. 91-1.

Kat. No: 132

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Tyana salonu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.37 m.

Alt Ölçü: 0.32 m.

Üst Ölçü: 0.64 x 0.64 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.14 m

Üst Çelenk Yüksekliği: 0.23 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.28 m.

Abakus Yüksekliği: 0.9 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Başlık tabanın itibaren başlayan akanthuslar kalathos tamamen örmektedir. Akanthusların orta damarı, tabandan taç yapraklarına kadar devam eden derin iki yarık ile sınırlandırılmaktadır. Orta damar, keskin geçişlidir. Dilimlerdeki yapraklar testere biçimlidir. Tabandan yükselen akanthuslardaki işçilik başlıktaki diğer yapraklar içinde geçerlidir.

Tarih:

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 153, Taf. 92-3

Kat. No: 133

Mimari Elmanın Adı: Plaster Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, ante duvarları üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.47 m.

Alt Ölçü: 0.42x0.66 m.

Üst Ölçü: 0.57x0.74 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği: 0.40 m.

Abakus Yüksekliği: 0.07 m.

Korunma Durumu: Başlığın kenarlarında ve abakusunda kırıklar, akanthuslarda aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Bir uzun ile bir kısa kenarları süslemeli diğer uzun ve kısa kenarlar süslemeli değildir. Uzun kenarda başlık tabanından yükselen üç, kısa kenarda iki adet akanthus yaprağı, onların arasında caulisler bulunmaktadır. Akanthuslar, sığ iki oyuk ile sınırlandırılan orta damar ve onun kenarlarında bulunan yaprak dilimlerinden oluşmaktadır. Alt yan yaprak dilimleri ve taç yaprakları kırıktır. Orta ve üst yan yaprak dilimleri dört parmaklıdır. Parmaklar “v” kesitli ve sivri uçludur. Yaprak dilimleri arasında ince uzun yarıklar şeklinde gözler bulunmaktadır. Akanthusların arasında keskin sırtlı caulisler ve onlardan çıkan yüksek olmayan heliksler bulunmaktadır.

Tarih:

Kat. No: 134

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Üstün Parkı/Bor

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.37 m.

Alt Ölçü: 0.45 m.

Üst Ölçü: 0.35 x 0.65m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.25 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği: 0.34 m.

Abakus Yüksekliği: 0.03 m.

Korunma Durumu: Başlığın abakus köşelerinde, abakus çiçeğinde ve akanthusların alt yaprak dilimlerinde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık tabanından yükselen akanthuslar ve onların arasındaki caulisler, kalathosu sarmaktadır. Akanthuslar, dört yan, bir taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Tabandan başlayıp taç yapraklarının sonuna kadar devam eden iki derin oyuk orta damarı sınırlandırmaktadır. Orta damar ve yaprak dilimlerindeki kıvrımlar etli yapıya sahiptir. Yapraklardaki kıvrımlar “v” kesitlidir. Alt yaprak dilimleri dört, orta yaprak dilimleri üç ve dört parmaklıdır. Parmakların uçları sivridir. Dilimlerdeki parmaklar üstteki parmaklara iplikçikler ile bağlıdır. Dilimler arasında ince uzun yarıklar şeklinde gözler bulunmaktadır. Caulisler kökleri keskin sırtlıdır. Caulislerden heliksler çıkarak iki kenara ayrılmaktadır. Helikslerin üst kısımları ve onların arasında kalan çiçek rozeti kırık olduğu için tanımlanamamaktadır.

Tarih:

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 136, Taf. 92-1.

Kat. No: 135

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası, Belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.37 m.

Alt Ölçü: 0.45 m.

Üst Ölçü: 0.35 x 0.65 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.25 m.

Üst Çelenk Yüksekliği:-

Kalathos Yüksekliği: 0.34 m.

Abakus Yüksekliği: 0.03 m.

Korunma Durumu: Başlığın abakus köşelerinde, abakus çiçeğinde ve akanthusların alt yaprak dilimlerinde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Başlık tabanından yükselen akanthuslar ve onların arasındaki caulisler, kalathosu sarmaktadır. Akanthuslar, dört yan, bir taç yaprak diliminden oluşmaktadır. Yaprak dilimlerindeki parmakların uçları kırık olduğu için tanımlanamamaktadır. Tabandan başlayan orta yan yaprak dilimlerinin sonuna kadar devam eden iki derin oyuk orta damarın alt yarısını, orta yaprak dilimlerinden başlayıp taç yapraklarının sonuna kadar devam eden diğer iki derin oyuk orta damarı sınırlandırmaktadır. Orta damar ve yaprak dilimlerindeki kıvrımlar etli yapıya sahiptir. Kıvrımlar “v” kesitlidir. Dilimler arasında ince uzun yarıklar şeklinde gözler bulunmaktadır. Caulisler kökleri keskin sırtlıdır. Caulislerden heliksler çıkarak iki kenara ayrılmaktadır. Helikslerin üst kısımları ve onların arasında kalan çiçek rozeti kırık olduğu için tanımlanamamaktadır.

Tarih:

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 136, Taf. 92.1

Kat. No: 136

Mimari Elmanın Adı: Korinth Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemerhisar Kasabası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.44 m.

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü:-

Çelenk yüksekliği: 0.30 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.36 m.

Abakus Yüksekliği: 0.08 m.

Korunma Durumu: Başlığın yarısı ile abakusu kırıktır.

Tanım: Başlıkta iki adet akanthus ve onların ortasında caulis yer almaktadır. Akanthuslar, orta damar ve dört yan yaprak ve bir taç yaprakтан oluşmaktadır. Tabandan başlayan ve taç yapraklarına kadar devam eden iki derin oyuk orta damarı sınırlandırmaktadır.

Tarih:

Kat. No: 137

Mimari Elmanın Adı: Ion Başlığı

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kilise kazı alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.26 m.

Alt Ölçü: m.

Üst Ölçü: m.

Boyun Yüksekliği: m.

Abakus Yüksekliği: m.

Korunma Durumu: Abakus tacı ile sağ volüt tahrip olmuştur. Başlığın diğer kısımlarında aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlığın ön cephesinin her iki kenarında spiral yapan volüt ve volütün üst noktasından içe doğru köşe palmetleri uzanmaktadır. Düğümünden üç adet parmak çıkmaktadır. Palmetlerin arasında, başlığın merkezinde ion kymation süslemesi bulunmaktadır. Ion kymation, beş adet yumurta ve onların arasındaki dört adet oktan oluşmaktadır. Köşe palmetleri her iki kenardaki yumurtaların üst kısımlarını örtmektedir.

Tarih: Augustus Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana” Kat. No T5.

Kat. No: 138

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli)

Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası, Belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.42m.

Alt Ölçü: m.

Üst Ölçü: m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.17 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.13 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.35 m.

Abakus Yüksekliği: 0.7 m.

Korunma Durumu: Başlık yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.

Tanım : Başlık kalathos ve abakustan oluşmaktadır. Başlık tabanının üzerinde yumurta sırası yer almaktadır. Yumurtalar daire şeklindedir. Yumurtaların üzerinden başlayan dil motifleri (yiv) sıraları kalathosun dışı doğru açılan seviyesine kadar yükselmektedir. Yumurtaların kenar, dil motiflerinin iç kavisleri derindir. Dil motifleri birbirlerinden, içlerine göre daha sık kanallarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Abakus düz ve süslemesizdir.

Tarih:-

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana” Kat. No T10.

Kat. No: 139

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Postallı Köyü, Cami bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.85 m.

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü: 0.98 x 0.98 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.37 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.34 m.

Kalathos Yüksekliği: m.

Abakus Yüksekliği: m.

Korunma Durumu: Başlık tabanın kenarları, abakus köşeleri ve akanthus kenarları kırıktır.

Tanım: Başlığın alt yarısı, tabandan yükselen akanthuslarla, başlığın üst yarısı oluk/yiv süslemeleri ile kaplıdır. Akanthusların orta damarları, etli bir yapıya sahip olup, tabandan çıkan ve orta yan yaprak diliminin parmak uçlarına kadar devam eden derin, “v” kesitli oyuklarla sınırlandırılmaktadır. Orta yan yaprak dilimlerinin olduğu noktadan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden farklı iki oyuk orta damarı belirgin hale getirmektedir. Alt yan yaprak dilimleri ve taç yaprak dilimleri kırıktır. Kıvrımlar “v” kesitlidir. Yaprak dilimleri arasında ince uzun gözler bulunmaktadır. Oluk/dil süslemeleri yarım daire şeklinde başlayıp dışı doğru kıvrılır ve aynı şekilde son bulmaktadır. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 140

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Postallı Köyü, Cami bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Alt Ölçü:-

Üst Ölçü: 1.07 x 1.07 m.

Alt Çelenk Yüksekliği:-

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.26 m.

Kalathos Yüksekliği:-

Abakus Yüksekliği: m.

Korunma Durumu: Başlık tabanıyla bir kısmı zemin içerisindedir. Abakusun bir köşesi, oluk/yiv ve akanthuslarda kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlığın alt yarısı, tabandan yükselen akanthuslarla, başlığın üst yarısı oluk/yiv süslemeleri ile kaplıdır. Akanthusların orta damarları, tabandan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden derin iki derin oyukla sınırlanmaktadır. Alt yan yaprak dilimleri ve taç yaprak dilimleri kırıktır. Kıvrımlar “v” kesitlidir. Yaprak dilimleri arasında ince uzun gözler bulunmaktadır. Oluk/dil süslemeleri yarım daire şeklinde başlayıp dışa doğru kıvrılır ve aynı şekilde son bulmaktadır. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 149, Taf. 92-4.

Kat. No: 141

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Sinan Bey Cami

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.90 m.

Alt Ölçü: 0.60 m.

Üst Ölçü: 0.90 x 0.90 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.28 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.75 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Başlığın yüzeyi beyaz boya ile kaplıdır. Abakusu ile kalathos kırıktır. Ancak modern bir sıva ile tekrar birleştirilmiştir. Akanthuslarda kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlığın alt yarısı, tabandan yükselen akanthuslarla, başlığın üst yarısı oluk/yiv süslemeleri ile kaplıdır. Akanthusların orta damarları, etli bir yapıya sahip olup, tabandan çıkan ve orta yan yaprak diliminin parmak

uçlarına kadar devam eden derin, “v” kesitli oyuklarla sınırlanmaktadır. Orta yan yaprak dilimlerinin olduğu noktadan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden farklı iki oyuk orta damarı belirgin hale getirmektedir. Oluk/dil süslemeleri yarım daire şeklinde başlayıp dışa doğru kıvrılır ve aynı şekilde son bulmaktadır. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 142

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Sinan Bey Cami

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.95 m.

Alt Ölçü: 0.60 m.

Üst Ölçü: 0.90 x 0.90 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.28 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.80 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Başlığın yüzeyi beyaz boya ile kaplıdır. Akanthuslarda kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlığın alt yarısı, tabandan yükselen akanthuslarla, başlığın üst yarısı oluk/yiv süslemeleri ile kaplıdır. Akanthusların orta damarları, etli bir yapıya sahip olup, tabandan çıkan ve orta yan yaprak diliminin parmak uçlarına kadar devam eden derin, “v” kesitli oyuklarla sınırlanmaktadır. Orta yan yaprak dilimlerinin olduğu noktadan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden farklı iki oyuk orta damarı belirgin hale getirmektedir. Alt yan yaprak dilimleri ve taç yaprak dilimleri kırıktır. Orta yan yaprak dilimleri beş parmaklıdır. Kıvrımlar “v” kesitlidir. Yaprak dilimleri arasında ince uzun gözler bulunmaktadır. Oluk/dil süslemeleri yarım daire şeklinde başlayıp dışa doğru kıvrılır ve aynı şekilde son bulmaktadır. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 143

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Sinan Bey Cami

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.85 m.

Alt Ölçü: 0.60 m.

Üst Ölçü: 0.90 x 0.90 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.28 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.70 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Beyaz boya ile kaplı başlığın, bir tarafı düz bir şekilde kırıktır. Akanthuslarda ve oluk/yiv süslemelerinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlığın alt yarısı, tabandan yükselen akanthuslarla, başlığın üst yarısı oluk/yiv süslemeleri ile kaplıdır. Akanthusların orta damarları, etli bir yapıya sahip olup, tabandan çıkan ve orta yan yaprak diliminin parmak uçlarına kadar devam eden derin, “v” kesitli oyuklarla sınırlanmaktadır. Orta yan yaprak dilimlerinin olduğu noktadan başlayıp taç yapraklarına kadar devam eden farklı iki oyuk orta damarı belirgin hale getirmektedir. Alt yan yaprak dilimleri ve taç yaprak dilimleri kırıktır. Orta yan yaprak dilimleri beş parmaklıdır. Kıvrımlar “v” kesitlidir. Yaprak dilimleri arasında ince uzun gözler bulunmaktadır. Oluk/dil süslemeleri yarım daire şeklinde başlayıp dışa doğru kıvrılır ve aynı şekilde son bulmaktadır. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 144

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Sinan Bey Cami

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.85 m.

Alt Ölçü: 0.60 m.

Üst Ölçü: 0.90 x 0.90 m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.30 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.28 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.70 m.

Abakus Yüksekliği: 0.15 m.

Korunma Durumu: Başlığın yüzeyi beyaz boya ile kaplıdır. Akanthuslarda kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Başlığın alt yarısı, tabandan yükselen akanthuslarla, başlığın üst yarısı oluk/yiv süslemeleri ile kaplıdır. Yaprak dilimleri arasında ince uzun gözler bulunmaktadır. Oluk/yiv süslemeleri yarım daire şeklinde başlayıp dışa doğru kıvrılır ve aynı şekilde son bulmaktadır. Abakus süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 145

Mimari Elmanın Adı: Dil Motifli (Yivli) – Akanthuslu Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, ante üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Vaftizhane duvarı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.42m.

Alt Ölçü: m.

Üst Ölçü: m.

Alt Çelenk Yüksekliği: 0.17 m.

Oluk/Yiv Yüksekliği: 0.13 m.

Kalathos Yüksekliği: 0.35 m.

Abakus Yüksekliği: 0.7 m.

Korunma Durumu: Bir köşesinde kırıklar ve süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Bir uzun ile bir kısa kenarları süslemeli diğer uzun ve kısa kenarlar süslemeli değildir. Uzun kenarda başlık tabanından yükselen dört, kısa kenarda üç adet akanthus yaprağı, üzerinde oluk/yiv süslemeleri bulunmaktadır. Akanthuslar, tabandan yan yaprak dilimlerine kadar uzanan iki derin oyuk, orta damarı sınırlandırmaktadır. Orta damarlarda, karşılıklı iplikçikler bulunmaktadır. Alt yan yaprak dilimi dört, orta yaprak dilimi üç parmaklıdır. Taç yaprak dilimleri kırıktır. Yaprak dilimlerindeki yapraklar “v” kesitli ve sivri uçludur. Abakus kademli olup süslemesizdir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana” Kat. No T3.

Kat. No: 146

Mimari Elmanın Adı: Başlık

Bulunduğu Yer: Yapıda, sütun üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.44 m.

Alt Ölçü: 0.35 m.

Üst Ölçü:-

Kalathos Yüksekliği: 0.36 m.

Abakus Yüksekliği: 0.08 m.

Korunma Durumu: Abakusu kırıktır.

Tanım: Başlık süslemesizdir.

Tarih:-

Kat. No: 147

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kenan Akpınar Parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.27 m.

Uzunluk: 1.15 m.

Alt Derinlik: 0.85 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Cephede yer yer, diğer kenarların tamamı kırıktır.

Tanım: Öne eğik cephesinde iki farklı süsleme yer almaktadır. Bu süslemelerden ilki inci – makara, onun üzerinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Traianus – Hadrianus Dönemleri

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana” Kat. No T11.

Kat. No: 148

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Aliağlar Konağı kapısı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.57 m.

Uzunluk: 2.45 m.

Alt Derinlik: 0.50 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Taç kısmında, faskia geçişlerindeki süslemelerde kırıklar, blok üzerindeki süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 78, Taf. 78.

Kat. No: 149

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Aliağlar Konağı kapısı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.57 m.

Uzunluk: 2.45 m.

Alt Derinlik: 0.50 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Taç kısmında kırıklar, süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 79, Taf. 78.

Kat. No: 150

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer Camii kapısı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde yer yer kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 76, Taf. 79.

Kat. No: 151

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer Camii kapısı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun sol kenarı kırıktır.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır. Architravın soffitinde kıvrımlı dallar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 77, Taf. 79.

Kat. No: 152

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.57 m.

Uzunluk: 2.50 m.

Alt Derinlik: 0.66 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Architrav tacında ve sol kenarda kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır. Bloğun diğer cephesi süslemesizdir. Soffit kuşağında, merkezinde bir bitki ve kuşağı kaplayan sarmaşık dalları ve dallardan filizlenen kalp şeklinde yapraklar yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 153

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.58m.

Uzunluk: 2.40 m.

Alt Derinlik: 0.50 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Architrav sol kenarda kırıklar mevcuttur. Soffit kuşağındaki kıvrık dal süslemesi yer yer kırıktır.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır. Bloğun diğer cephesi süslemesizdir. Soffit kuşağında, merkezinde bir bitki ve kuşağı kaplayan sarmaşık dalları ve dallardan filizlenen kalp şeklinde yapraklar yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 154

Mimari Elmanın Adı: Architrav

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kenan Akpınar Parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 2.45 m.

Alt Derinlik: 0.44 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Architrav tacında, sol ve sağ kenarlarında kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üç faskialıdır. Faskialar arasında süslemeler yer almaktadır. İlki yan yana sıralı baklava motifleri, ikinci faskianın sonunda inci – makara süslemeleri bulunmaktadır. Architrav tacında inci – makara, ion kymation ve kıvrımlı dallar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 155

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, başlık üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Arka bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.80 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.47m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar, kenar ve frizin taş kısmında kırıklar mevcuttur.

Tanım: Architrav ve friz aynı blok üzerindedir. Architrav üç faskialıdır ve bir taş ile son bulmaktadır. İlk faskiadan ikinci ve ikinciden üçüncü faskiaya geçiş inci – makara süslemesi bulunmaktadır. Tacın üzerindeki yumurta sırası yer almaktadır. Üçüncü faskianın üzerinde “...ΕΝ Τ ΑΠΠΙΟΥΑΝΤΩΝΕΙΝ...” yazıtı bulunmaktadır. Friz kuşağı kıvrık dal süslemesi yer almaktadır. Süslemenin arasında bir domuzun ön kısmının betimi bulunmaktadır. Frizin tacında ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: MS 175-177

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 81, Taf. 81.

Kat. No: 156

Mimari Elmanın Adı: Architrav-Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun sağ kenarı ve sol friz taç, friz kuşağındaki motiflerin farklı uzuvları kırıktır.

Tanım: Architrav ve friz aynı blok üzerindedir. Architrav ve friz aynı blok üzerindedir. Architrav üç faskialıdır ve bir taç ile son bulmaktadır. İlk faskiadan ikinci faskiaya geçişte birbirine iplikçilerle bağlı makara dizisi, ikinci faskiadan üçüncü faskiaya geçişte ve üçüncü faskiadan taca geçişte inci – makara dizisi yer almaktadır. Architravın taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır. Friz kuşağında karışık yaratıkların yer aldığı Deniz Thiasosuna ait sahneler bulunmaktadır. Friz tacında, architravında olduğu gibi ion kymation süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 157

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Vaftizhane duvarı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.30 m.

Uzunluk: 0.77 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı düzdür ve taç ile son bulmaktadır. Kuşakta girland taşıyan bukranon, taçta ion kymation süslemeleri yer almaktadır.

Tarih: Augustus Dönemi

Kat. No: 158

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0. m.

Uzunluk: 0. m.

Alt Derinlik: 0. m.

Üst Derinlik: 0. m.

Korunma Durumu: Bloğun sağ ve sol kenarları kırıktır.

Tanım: Friz dışa bükey kavislidir, taç ile son bulmaktadır. Kuşakta kıvrık dal süslemesi, taçta ion kymation süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 95, Taf. 84-1.

Kat. No: 159

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Cami Mahallesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.40 m.

Uzunluk: 1.55 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Friz tacının sol kenarında ve girlandda kırıklar mevcuttur. Kuşak yüzeyinde üç adet delik bulunmaktadır.

Tanım: Kuşak yüzeyi düzdür ve taç ile son bulmaktadır. Friz kuşağında iki girland taşıyan bir eros bulunmaktadır. Üst girland boşluklarında çiçek rozetleri bulunmaktadır. Taç yüzeyinde ion kymation süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 160

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kenan Akpınar Parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.46 m.

Uzunluk: 1.47 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.85 m.

Korunma Durumu: Bloğun yüzeyinde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavisli yapmaktadır. Kuşakta girland taşıyan iki figür ve onların arasında çiçek rozetleri bulunmaktadır. Girlandlar aşınmadan dolayı tanımlanamamaktadır. Figürler ise cepheden hafif yana döner vaziyettedir. Korunmuş tek çiçek rozeti yapraklı ve merkezindeki küçük yuvarlak şekilden meydana gelmektedir. Rozetin yüzeyi eğimli ve yumuşak geçişlere sahiptir. Frizin taç kısmında ion kymation dizisi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 91, Taf. 83. 2.

Kat. No: 161

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde
Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.53 m.

Uzunluk: 0.92 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.90 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyinde aşınmalar ve taç kısmı kırıktır.

Tanım: Friz kuşağı dışa doğru kavislidir ve bir taç ile son bulmaktadır. Friz kuşağında iki girland taşıyan bir eros yer almaktadır. Girland boşluğunda (tahrip olmuş) çiçek rozeti bulunmaktadır. Tacın yüzeyinde ion-kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 140, Kat. 89, Taf. 83-1.

Kat. No: 162

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kenan Akpınar Parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.53 m.

Uzunluk: 1.20 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.85 m.

Korunma Durumu: Blok yüzeyi aşınmalar ve farklı kısımlarında kırıklar mevcuttur.

Tanım : Kuşak yüzeyi düzdür ve taç ile son bulmaktadır. Friz kuşağında iki girland taşıyan bir eros bulunmaktadır. Taç yüzeyinde ion kymation süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 163

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.38 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.33 m.

Korunma Durumu: Blok kenarlarında kırıklar, taç kısmındaki motiflerde ve girlandda kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kuşak düzdür, taç ile son bulmaktadır.

Friz kuşağında iki girland taşıyan bir eros bulunmaktadır. Taç yüzeyinde ion kymation süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 164

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Müze Deposu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.43 m.

Uzunluk: 0.35 m.

Alt Derinlik: 0.40 m.

Üst Derinlik: 0.40 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarları kırıktır.

Tanım : Friz kuşağı “s” şeklindedir, bir taç ile son bulmaktadır. Kuşakta, dil motifi (yiv), taçta ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 98, Taf. 87-1.

Kat. No: 165

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kenan Akpınar Parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.90 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.85 m.

Korunma Durumu: Kuşak ve taçtaki motiflerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kuşak dış bükey kavislidir, taç ile son bulmaktadır. Kuşakta kıvrık dal süslemesi, taç yüzeyinde ise ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Dietrich Berges ve Johannes Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 97, Taf. 84-1.

Kat. No: 166

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Arka bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.35 m.

Uzunluk: 1.17 m.

Alt Derinlik: 0.28 m.

Üst Derinlik: 0.28 m.

Korunma Durumu: Süslemelerin yüzeylerinde aşınmalar, taç kısmında kırıklar mevcuttur.

Tanım: Friz düz kuşaklıdır, taç ile son bulunmaktadır. Kuşakta, girland taşıyan eroslar, girland boşluklarında masklar yer almaktadır. Taçta, ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 84, Taf. 82-2.

Kat. No: 167

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.45 m.

Uzunluk: 1.30 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.70 m.

Korunma Durumu: Kuşaktaki motiflerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Kuşak düzdür, taç ile son bulmaktadır. Kuşakta girland taşıyan eroslar yer almaktadır. Girlandların üst boşluklarında masklar bulunmaktadır. Taç yüzeyinde ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 168

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kenan Akpınar Parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.45 m.

Uzunluk: 1.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.80 m.

Korunma Durumu: İyi.

Tanım: Friz, kuşak dış bükeydir ve taç ile son bulmaktadır. Kuşakta girland taşıyan eros süslemesi, taç yüzeyinde ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Girland boşluklarında masklar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 85, Taf. 82.3.

Kat. No: 169

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Depo

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Uzunluk: 0.34 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik: 0.30 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarları kırıktır. Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Friz kuşağı düzdür, bir taç ile son bulmaktadır. Kuşakta girland taşıyan eros, girland boşluğunda bir mask, taçta, ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 170

Mimari Elmanın Adı: Friz

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.37 m.

Uzunluk: 50 m.

Alt Derinlik: 0.28 m.

Üst Derinlik: 0.28 m.

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve taç kısmı kırıktır.

Tanım: Friz kuşağı, dışa bükey kavislidir. Kuşakta, dil motifli (yiv) süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 171

Mimari Elmanın Adı: Friz – Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, architrav üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Tyana Mavi Kafe bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları, siması ve süslemelerin önemli bir kısmı kırıktır.

Tanım : Blok friz kuşağı ile başlamaktadır. Friz kuşağı dış bükey bir yüzeye sahiptir. Önemli ölçüde tahrip olan kuşağın korunmuş kısımlarında karışık bir görünüme sahip pek çok yaprak yer almaktadır. Bazı yapraklar kuşağın üst silmesine gömülüdür. Yaprakların hemen ön kısmında kornişin korunmuş tek konsolu bulunmaktadır. Kenarları kırık olan konsolun yüzeyi ciddi şekilde aşınmıştır. Konsol yüzeyinde olasılıkla bir

akanthus/palmetin kenarlara açılan derin kanalları dışında herhangi bir kısmı seçilememektedir. Blok üzerinde görülen bir diğer süsleme ise konsolu ve kasetleri çevreleyen ion kymation süslemesidir.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, Kat. No Kat. No. T13.

Kat. No: 172

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 1.25 m.

Alt Derinlik: 0.84 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım : Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş iki adet konsol, konsolların üzerinde akanthus yaprakları bulunmaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde iki adet kaset bulunmaktadır. Sağdaki kasette lir, soldaki kasette çiçek rozeti bulunmaktadır. Korniş alınındaki süsleme tahrip olduğundan dolayı tanımlanamamaktadır.

Tarih: Augustus Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, Kat. No. T12.

Kat. No: 173

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 0.80 m.

Alt Derinlik: 0.90 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun sağ kenarları, sağ konsol ve dış sıralarından bazıları kırıktır.

Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde iki adet konsol bulunmaktadır. Korunmuş konsol üzerinde akanthus yaprağı bulunmaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde iki adet kaset, kasetlerde çiçek rozetleri bulunmaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Augustus Dönemi

Kat. No: 174

Mimari Elmanın Adı:

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Konsolunun bir kısmı korunmuştur. Konsol ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Konsol üzerinde akanthus yaprağı bulunmaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kat. No: 175

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.75 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların

arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş bir adet konsol, konsolun üzerindeki süsleme tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde iki adet kaset bulunmaktadır. Sağdaki kasette çiçek rozeti, soldaki tahrip olduğu için tanımlanamamaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kat. No: 176

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, Friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 1.15 m.

Alt Derinlik: 0.60 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım : Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş üç adet konsol bulunmaktadır. Konsolların üzerinde, sağda ve solda akanthus yaprağı, ortadakinde palmet bulunmaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Konsolları saran ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde iki adet kaset bulunmaktadır. Kasetin birinde çiçek rozeti yer alırken diğerinde bir meyve bulunmaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makaradır. Onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 108, Taf. 86-2.

Kat. No: 177

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemer mahallesi parkı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.50 m.

Uzunluk: 2.30 m.

Alt Derinlik: 0.74 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Blok ve süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş dört adet konsol bulunmaktadır. Konsolların üzerinde palmet bulunmaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Konsolları saran ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Konsollar arasında dört adet kaset bulunmaktadır. Kasetin birinde çiçek rozeti yer alırken diğerinde bir meyveler bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 178

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Uzunluk: 1.65 m.

Alt Derinlik: 0.80 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları, süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım : Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş üç adet konsol, konsolların üzerinde palmetler bulunmaktadır. Konsolların etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde dört adet kaset bulunmaktadır. Kasetin birinde çiçek rozeti, diğerinde bir meyve bulunmaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makaradır. Onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 144, Kat. 102, Taf. 85-2.

Kat. No: 179

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.60 m.

Uzunluk: 1.30 m.

Alt Derinlik: 1.00 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları, süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş iki adet konsol, konsolların üzerindeki motifler tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde bir adet kaset bulunmaktadır. Tahripten dolayı motif tanımlanamamaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Bölükbaş, “Bir Kappadokia Kenti: Tyana”, Kat. 104, Taf. 86-1.

Kat. No: 180

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 1.80 m.

Alt Derinlik: 1.15 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar

ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş dört adet konsol, konsolların üzerindeki motifler tahribattan dolayı tanımlanamamaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde üç adet kaset bulunmaktadır. Tahripten dolayı süslemeler tanımlanamamaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 181

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kazı evi bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 1.75 m.

Alt Derinlik: 0.95 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Simada ve süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş üç adet konsol, konsolların üzerinde tahrip durumda palmet süslemeleri bulunmaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde üç adet kaset bulunmaktadır. Tahripten dolayı motif tanımlanamamaktadır. Simada korunmuş tek süsleme, inci – makaradır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 182

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş iki adet konsol, konsolların üzerindeki tahrip durumda yaprak motifleri bulunmaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde korunmuş bir adet kaset bulunmaktadır. Kasette yapraklı bir meyve süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 183

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Eski belediye bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun sol kenarında, süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş kyma reversa ile başlamaktadır. Kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş iki adet konsol, korunmuş konsol üzerinde tahrip durumda yaprak motifleri bulunmaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde bir adet kaset, kasette çiçek rozeti bulunmaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 120, Taf. 87-3.

Kat. No: 184

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Tyana Mavi Kafe bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kaset ve siması korunmuştur. Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Kasette çiçek motifleri, simada inci – makara, onun üzerinde palmet süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 185

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Cumhuriyet Mahallesi, ev bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Simanın bir kısmı kırıktır.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş iki adet konsol bulunmaktadır. Konsollarda yaprak ve palmet motifleri bulunmaktadır. Konsolların etrafı ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetlerinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde bir adet kaset, kasette çiçek motifleri bulunmaktadır. Simanın ilk süslemesi inci – makara, onun üzerinde açık ve kapalı palmet sırası bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 186

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Cumhuriyet mahallesi/Aliağlar Konağı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları, kasetler ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsol yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş bir adet konsol, konsolun üzerinde palmet süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 119, Taf. 87-2.

Kat. No: 187

Mimari Elmanın Adı: Sima

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Tyana B site bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.28 m.

Uzunluk: 0.80 m.

Alt Derinlik: 0.30 m.

Üst Derinlik: 0.65 m.

Korunma Durumu: Aslan başı betimli yalancı çörten kırıktır.

Tanım: Sima yüzeyinde inci – makara süslemesi, onun üzerinde yarım açık açık palmet, kapalı palmet ve aslan başı betimli yalancı çörten yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 188

Mimari Elmanın Adı: Sima Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Bahçeli Kasabası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.24 m.

Uzunluk: 0.80 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun sağ kenarı ve arka kısmı kırıktır. Aslan çörten yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Korniş ve sima aynı blok üzerindedir. Simanın ilk süslemesi inci – makaradır. Üzerinde açık bir palmetin yarısı ile kapalı bir palmet süslemesi, yalancı aslan başlı çörten bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 189

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları ve siması ile süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsollar ve onların arasında kasetler yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş bir adet konsol, konsolun üzerinde palmet bulunmaktadır. Konsolun etrafını ion kymation süslemesi ile çevrilidir. Ion kymation süslemesi aynı zamanda kasetinde dış çerçevesini oluşturmaktadır. Korniş üzerinde bir adet kaset, kasette dal etrafında yaprak ve meyve motifi bulunmaktadır. Simada tahrip durumda inci – makara ve palmet süslemeleri bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 190

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kaset ve siması korunmuştur. Süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Konsollu korniş ve sima bloğu aynı blok üzerinde yer almaktadır. Kasette kurdele benzeri bir motif, simada inci – makara, onun üzerinde palmet süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kat. No: 191

Mimari Elmanın Adı: Konsollu Korniş

Bulunduğu Yer: Yapıda, friz üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Kemerhisar Kasabası, Okul bahçesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.55 m.

Uzunluk: 0.60 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları, kasetler ve siması kırıktır. Süslemelerde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Korniş yan yana sıralı eşit genişlik ve derinliklere sahip dış sırası ile başlamaktadır. Dışlar ile konsollar arasında kyma reversa, kyma reversadan sonra konsol yer almaktadır. Korniş üzerinde korunmuş bir adet konsol, konsolun üzerinde palmet süslemesi bulunmaktadır.

Tarih: MS 3. yüzyıl sonu – 4. yüzyıl başları

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 114, Taf. 87-4.

Kat. No: 192

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Tyana salonu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.48 m.

Uzunluk: 1.10 m.

Alt Derinlik: 0.35 m.

Üst Derinlik: 0.35 m.

Korunma Durumu: Alınlık kabarmasında aşınmalar ve kırıklar mevcuttur.

Tanım: Üçgen alınlığın orta kısmı korunmuştur. Merkezde uzun saçlı ve sakallı bir figür başı, başı taşıyan her iki kenarda, üst gövdesi ve başı insan alt kısmı yılan kuyruğu olan iki figür kabartması yer almaktadır.

Tarih:-

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. 121, Kat. 63, Taf. 71-2.

Kat. No: 193

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Tyana salonu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.61 m.

Uzunluk: 0.91 m.

Alt Derinlik: 0.35 m.

Üst Derinlik: 0.35 m.

Korunma Durumu: Kabartma yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Alınlığın sağ köşesi korunmuştur. Korunmuş köşede, uzun saçlı ve sakallı üst

gövdesi insan alt gövdesi ise yılan olan bir kabartma yer almaktadır.

Tarih:-

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 62, Taf. 71-1.

Kat. No: 194

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Hastane sokağı/Ev bodrumu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Bloğun kenarları kırıktır.

Tanım: Alınlıkta, zengin dökümlü bir elbise giyen kanatlı bir figür (Nike/Victoria?), alınlık kornişinde ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Kıyafet dökümleri ve kanat estetik görünümüne sahiptir. Ion kymationdaki yumurtalar, üstten kesik, geniş dış bükey yüzeylidirler. Çanaklar derin bir oyukla yumurtalardan ayrılmaktadır. Çanaklar arasında kısa saplı ve sivri uçlu oklar bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 65, Taf. 74-2.

Kat. No: 195

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Hastane sokağı/Ev bodrumu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik:-

Uzunluk:-

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Alınlık parçasının sağ kenarı kırıktır.

Tanım: Alınlıkta, zengin dökümlü bir elbise giyen kanatlı bir figürün (Nike/Victoria?) bir bacağı, alınlık simasında ise ion kymation süslemesi yer almaktadır. Kıyafet dökümleri ve kanat estetik görünümüne sahiptir. Ion kymationdaki yumurtalar, üstten kesik, geniş dış bükey yüzeylidirler. Çanaklar derin bir oyukla yumurtalardan ayrılmaktadır. Çanaklar arasında kısa saplı ve sivri uçlu oklar bulunmaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 64, Taf. 74-1.

Kat. No: 196

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Vaftizhane duvarı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.46 m.

Uzunluk: 1.23 m.

Alt Derinlik: 0.30 m.

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Alınlık kabartması ve korniş kırıktır.

Tanım: Alınlığın sağ köşesi korunmuştur. Alınlık yüzeyinde tahrip olmuş bir yılanın gövdesi yer almaktadır.

Tarih:-

Kat. No: 197

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Okul Önü

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 75.6 m.

Uzunluk: 73.5 m.

Alt Derinlik:-

Üst Derinlik:-

Korunma Durumu: Alınlık parçasının taç kısmında ve figürlerde kırıklar mevcuttur.

Tanım: Alınlık yüzeyinde eros ve bir kadın başı, tahta ion kymation süslemesi yer almaktadır.

Tarih: Antoninuslar Dönemi

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 66, Taf. 74-1.

Kat. No: 198

Mimari Elmanın Adı: Alınlık Parçası

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Tyana salonu

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Korunma Durumu: Bloğun kenarları kırıktır.

Tanım: Korunmuş bir madalyon içerisinde Gorgon, etrafı saçlar ve yılanlar tarafından sıkı bir şekilde sarılmaktadır.

Tarih:-

Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 66, Taf. 74-1.

Kat. No: 199

Mimari Elmanın Adı: Akroter

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş/sima üzerinde

Korunduğu Yer: Kemerhisar Kasabası, Mezarlık.

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.65 m.

Derinlik: 0.34 m.

Korunma Durumu: Akroterin üst kenarlarında ve süslemelerde aşınmalar mevcuttur.

Tanım: Akroterin köşe tabanından yükselen palmet tüm yüzeyi sarmaktadır. Palmetin filizlendiği noktanın kenarlarında üç-dört parmaklı akanthus yaprak dilimleri ve bir gemi çapası yer almaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kaynakça: Dietrich Berges ve Johannes Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 70, Taf. 76-4.

Kat. No: 200

Mimari Elmanın Adı: Akroter

Bulunduğu Yer: Yapıda, korniş/sima üzerinde

Korunduğu Yer: Niğde Müzesi, Ön bahçe

Malzeme: Mermer

Ölçüleri

Yükseklik: 0.61 m.

Derinlik: 0.34 m.

Korunma Durumu: Akroterin üst kenarlarında süslemelerde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur.

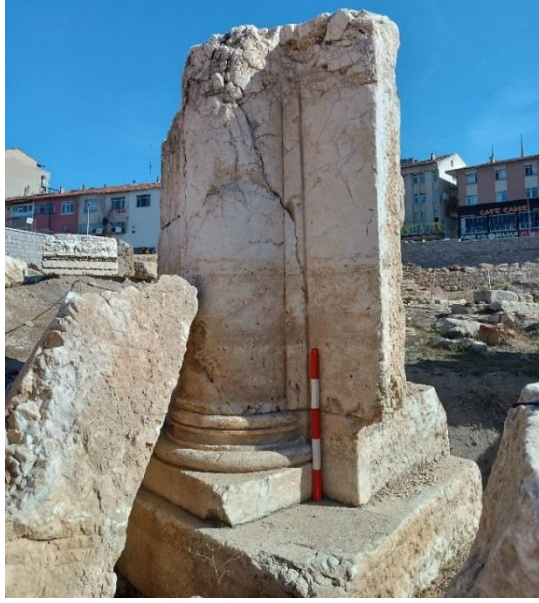
Tanım: Akroterin köşe tabanından yükselen palmet tüm yüzeyi sarmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi

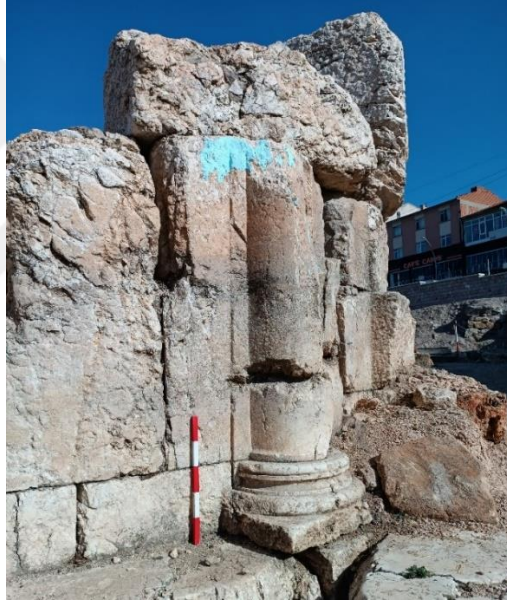
Kaynakça: Berges ve Nollé, *Tyana I-II*. Kat. 71, Taf. 76-3.

Şekil 2: Aquae Sarvenae – Sarıkaya Roma Hamamı

Kat. No 1

Kat. No 2, 3

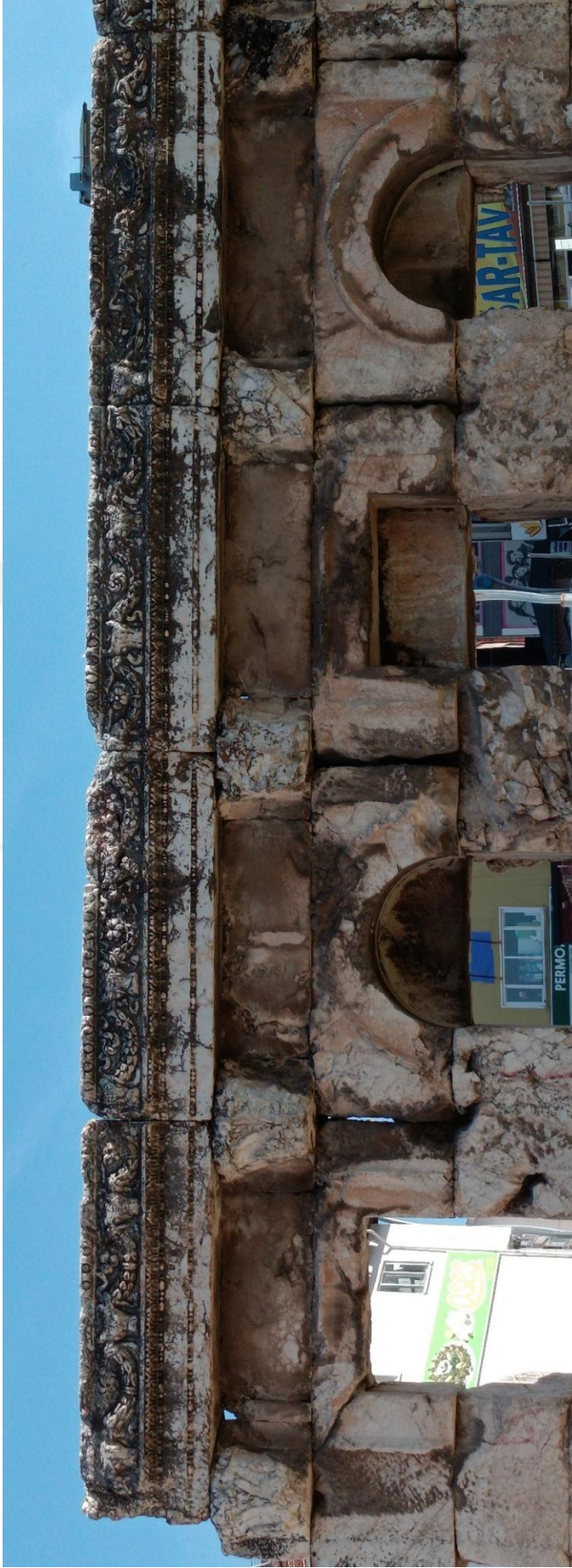
Kat. No 4

Kat. No 5

Kat. No 6, 7, 8, 9

Kat. No 10, 11, 12, 13

Kat. No 14

Kat. No 15

Kat. No 16

Kat. No 17

Kat. No 18

Kat. No 19

Kat. No 20

Kat. No 21

Kat. No 22

Kat. No 23

Kat. No 24

Kat. No 25

Kat. No 26

Kat. No 27

Kat. No 28

Kat. No 29

Kat. No 30

Kat. No 31

Kat. No 32

Kat. No 33

Kat. No 34

Kat. No 35

Kat. No 36

Kat. No 37

Şekil 3. Caesarea – Kayseri Felahiye Roma Anıt Mezar (Özkaner, “Kappadokia Bölgesi’nden Tapınak Planlı Bir Anıt Mezar – Felahiye Anıt Mezarı”, Res. 4)

Kat. No 38

Kat. No 39

Kat. No 40

Kat. No 41

Kat. No 42

Kat. No 43

Kat. No 44

Kat. No 45

Kat. No 46

Kat. No 47

Kat. No 48

Şekil 4. Diocæsarea – Tiberius Tapınağı (Kaplan, “Diokaisareia’daki (Dağlık Kilikia) Podyumlu Tapınak için yeni tarihlleme ve kült önerisi” Fig. 5)

Kat. No 49

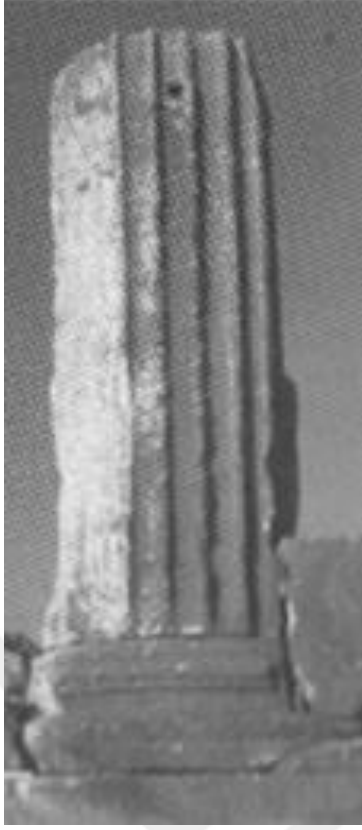
Kat. No 50

Kat. No 51

Şekil 5. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı (Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimarî Süslemeleri" . Lev. 24c)

Kat. No 52, 53

Kat. No 54

Kat. No 55

Kat. No 56

Şekil 6: Kappadokia Komana'sı – Tapınak

Kat. No 57

Kat. No 58

Kat. No 59

Kat. No 60

Kat. No 61

Kat. No 62, 63

Kat. No 64

Kat. No 65

Kat. No 66

Kat. No 67

Kat. No 68

Kat. No 69

Kat. No 70

Kat. No 71

Kat. No 72

Kat. No 73

Kat. No 74

Kat. No 75

Kat. No 76

Kat. No 77

Kat. No 78

Kat. No 79

Kat. No 80

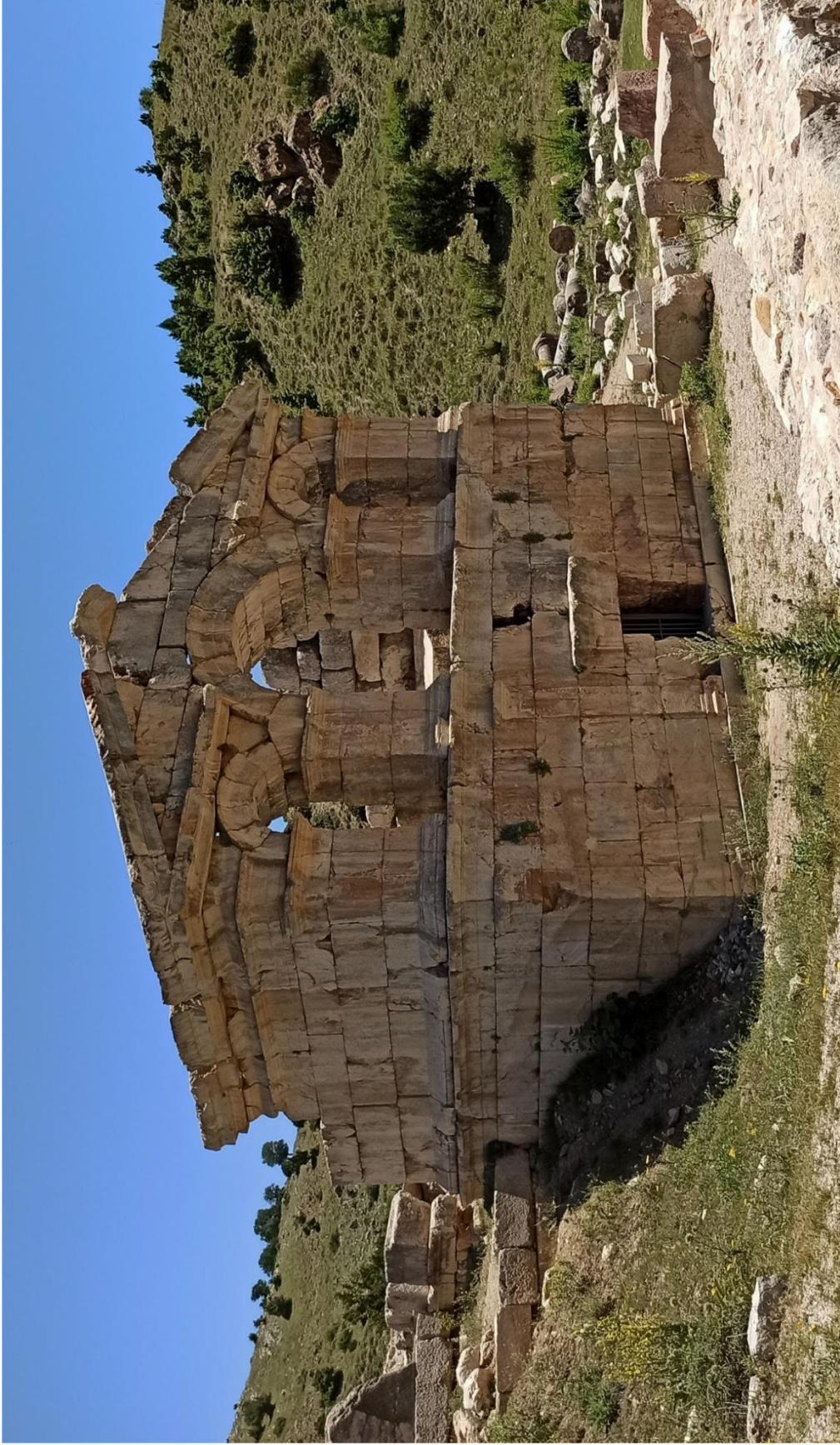
Kat. No 81

Kat. No 82

Kat. No 83

Şekil 7: Kappadokia Komana'sı – Roma Anıt Mezar/Kırık Kilise

Kat. No 84

Kat. No 85

Kat. No 86

Kat. No 87

Şekil 8. Melitene – Malatya Ozan Köyü Anıt Mezar (Sağ, Mustafa K., Eyüpgiller, Kemal K. “A forgotten Roman Mausoleum in Darende, Malatya: The architectural features and conservation issues of the Ozan Monument” Fig. 2)

Kat. No 88, 89

Kat. No 90

Kat. No 91

Kat. No 92

Kat. No 93

Kat. No 94

Kat. No 95

Kat. No 96

Kat. No 97

Kat. No 98

Kat. No 99

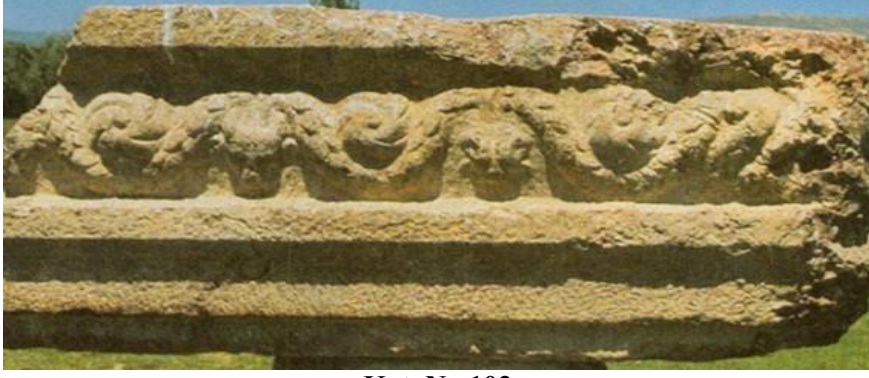
Kat. No 100

Kat. No101

Kat. No 102

Kat. No 103

Kat. No 104

Kat. No 105

Kat. No 106

Kat. No 107

Kat. No 108

Kat. No 109

Kat. No 110

Kat. No 111

Kat. No 112

Kat. No 113

Kat. No 114

Kat. No 115

Kat. No 116

Kat. No 117

Kat. No 118

Kat. No 119

Kat. No 120

Kat. No 121

Kat. No 122

Kat. No 123

Kat. No 124

Kat. No 125

Kat. No 126

Kat. No 127

Kat. No 128

Kat. No 129

Kat. No 130

Kat. No 131

Kat. No 132

Kat. No 133

Kat. No 134

Kat. No 135

Kat. No 136

Kat. No 137

Kat. No 138

Kat. No 139

Kat. No 140

Kat. No 141

Kat. No 142

Kat. No 143

Kat. No 144

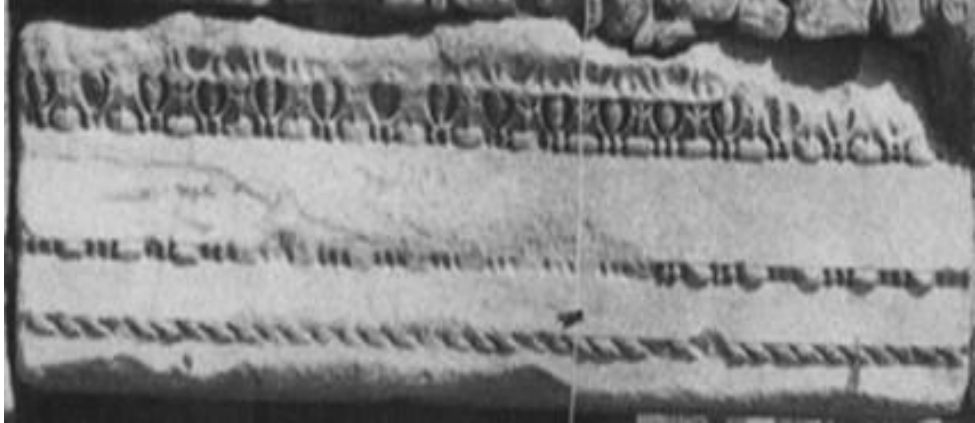
Kat. No 146

Kat. No 145

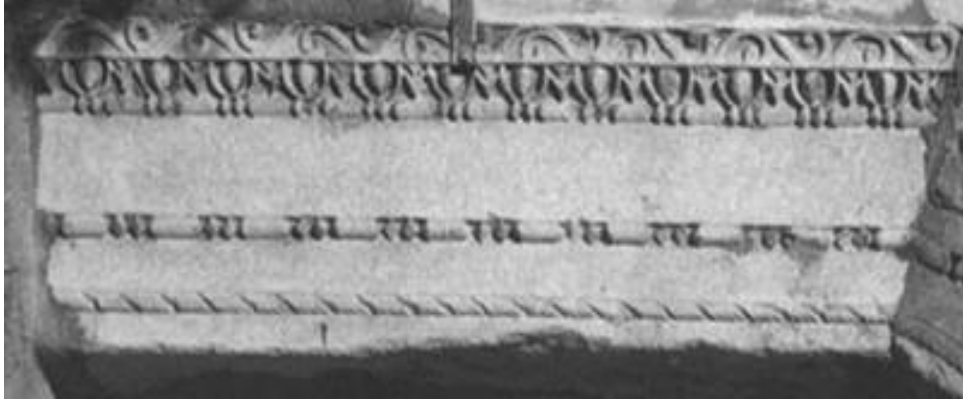
Kat. No 147

Kat. No 148

Kat. No 149

Kat. No 150

Kat. No 151

Kat. No 152

Kat. No 153

Kat. No 154

Kat. No 155

Kat. No 156

Kat. No 157

Kat. No 158

Kat. No 159

Kat. No 160

Kat. No 161

Kat. No 162

Kat. No 163

Kat. No 164

Kat. No 165

Kat. No 166

Kat. No 167

Kat. No 168

Kat. No 169

Kat. No 170

Kat. No 171

Kat. No 172

Kat. No 173

Kat. No 174

Kat. No 175

Kat. No 176

Kat. No 177

Kat. No 178

Kat. No 179

Kat. No 180

Kat. No 181

Kat. No 182

Kat. No 183

Kat. No 184

Kat. No 185

Kat. No 186

Kat. No 187

Kat. No 188

Kat. No 189

Kat. No 190

Kat. No 191

Kat. No 192

Kat. No 193

Kat. No 194

Kat. No 195

Kat. No 196

Kat. No 197

Kat. No 198

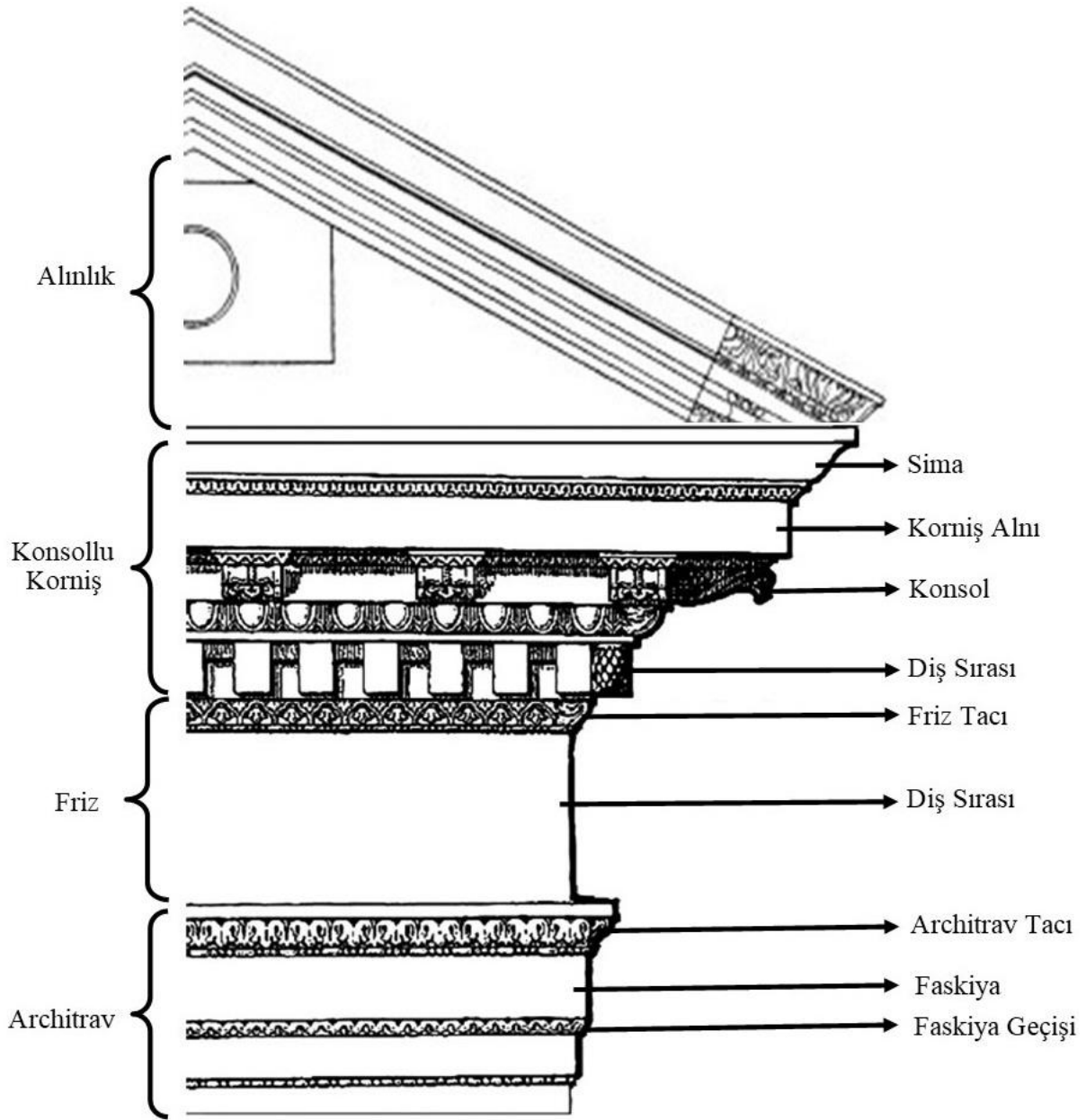

Kat. No 199

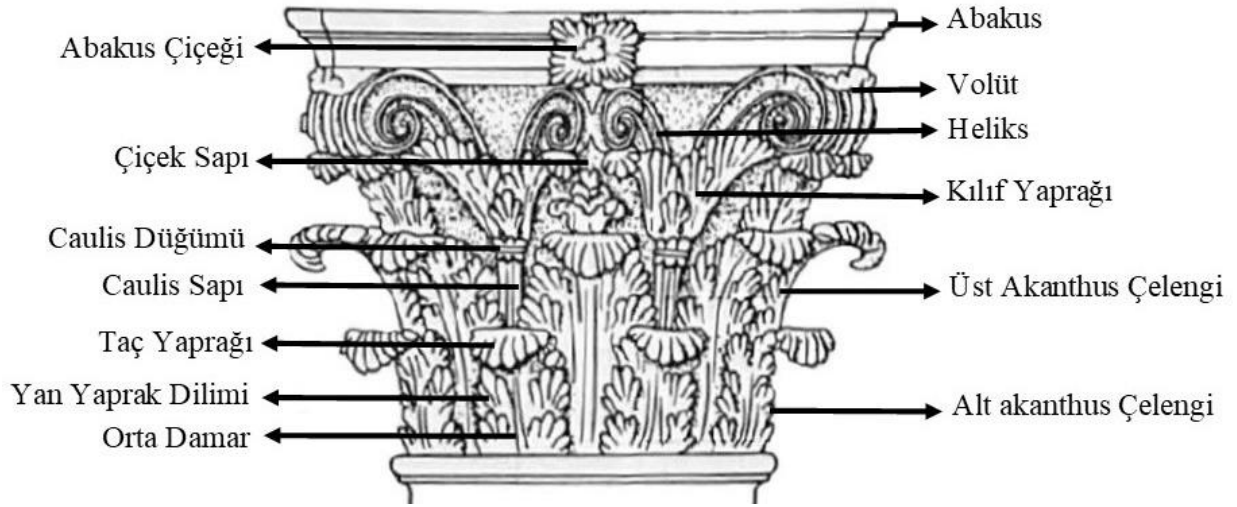

Kat. No 200

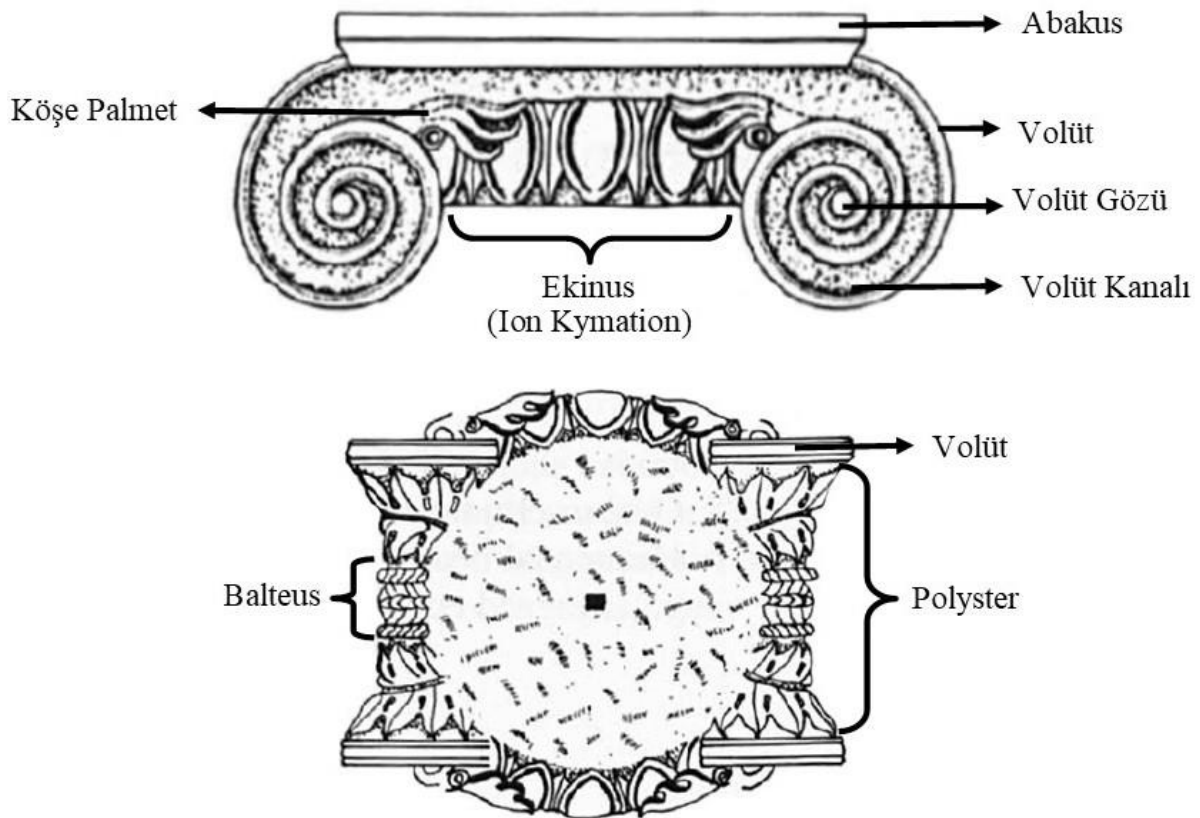
EKLER 2- ÇİZİMLER

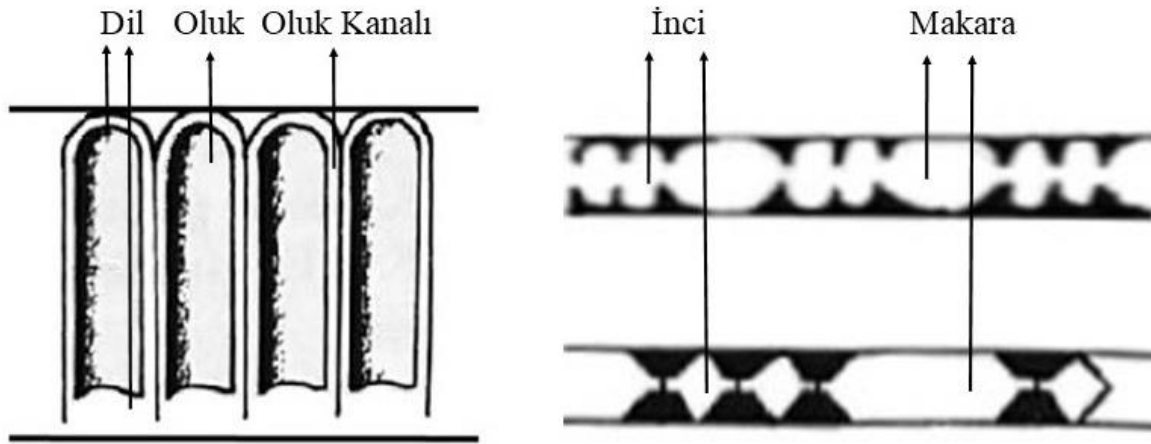
Çizim 1: Entablatur (Harper – Bayburtluoğlu, “Preliminary report on excavations at Şar, Comana Cappadociae, in 1967” Fig. 7; Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Çizim 1a)

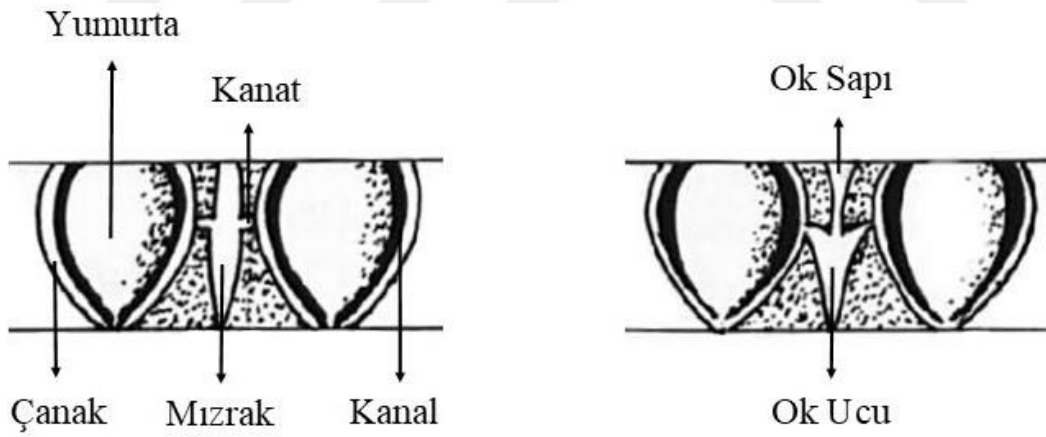
Çizim 2: Korinth Başlığı (Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study*, Sema I. Ter. 1.5.2)

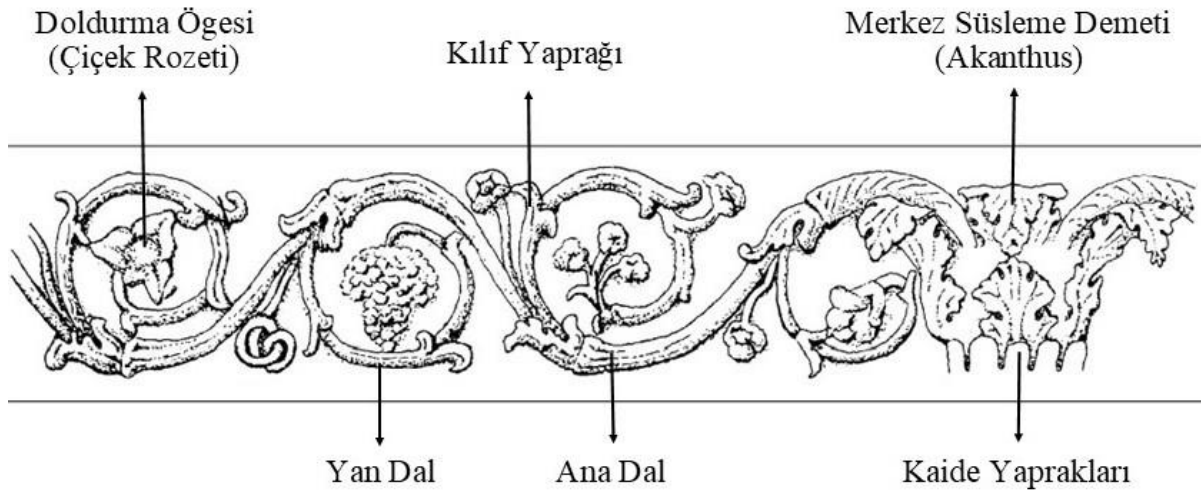
Çizim 3: İon Başlığı (Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study*, Sema I. Ter. 1.5.4)

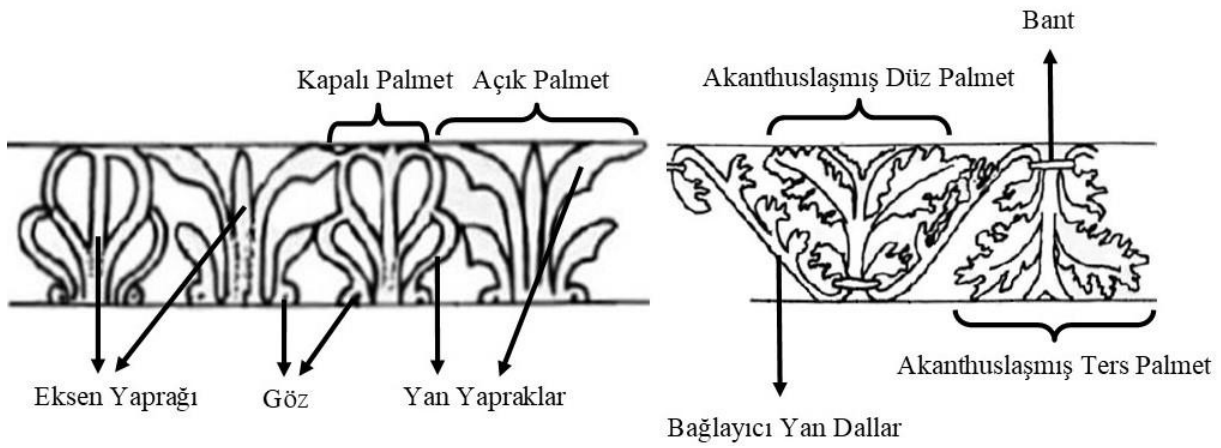
Çizim 4: Dil Motifi (Yiv) Süslemesi ve İnci – Makara Dizisi (Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study, Sema I. Ter. 1.5.7, 1.5.8*)

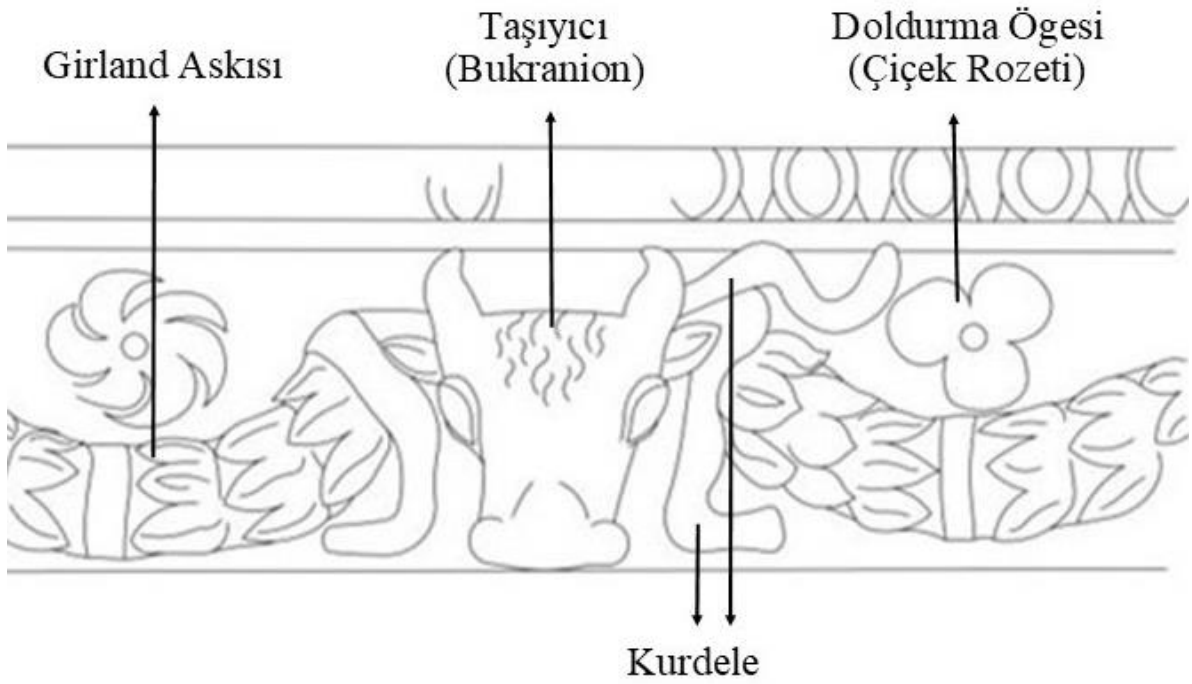
Çizim 5: Ion Kymation Süslemesi (Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study, Sema I. Ter. 1.5.5*)

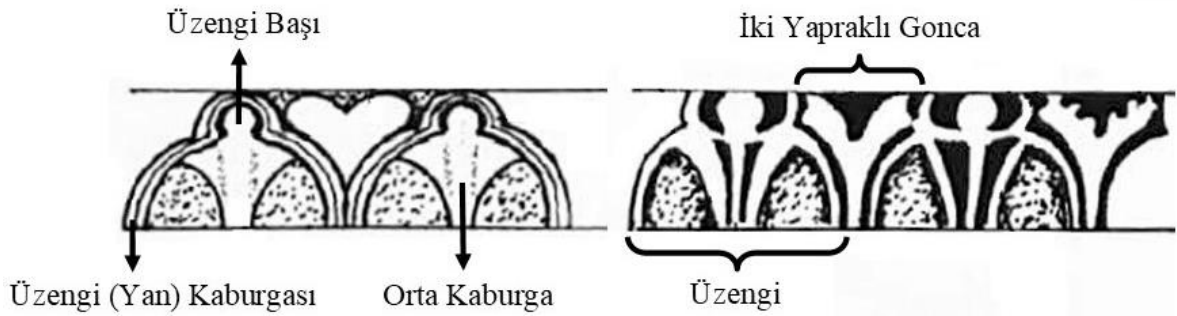
Çizim 6: Kivrık Dal Süslemesi (Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Çizim 3a)

Çizim 7: Palmet Süslemesi (Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study, Sema I. Ter. 1.5.9*; Kaplan, “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri” Çizim 2c)

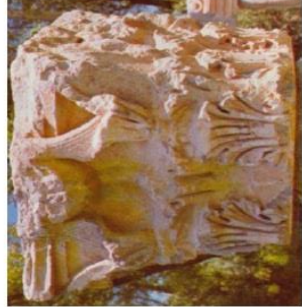
Çizim 8: Girland Dekorasyonu (Koçak, “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi
Cephe Mimarisinde Girland Dekorasyonu” Lev. 28. 206)

Çizim 9: Lesbos Kymation Süslemesi (Vandeput, *The architectural decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: a case study*, Sema I. Ter. 1.5.6)

EKLER 3- TABLOLAR

Tablo 1

Korinth Başlıklarının Stiliztik – Tipolojik Gelişimi	
Geç Antik Dönem	
Severuslar Dönemi	 Tip I Tip II
Antoninuslar Dönemi	
Traianus – Hadrianus Dönemi	
Augustus Dönemi	

Tablo 2

İon Başlıklarının Stilistik - Tipolojik Gelişimi		
Augustus Dönemi		
Antoninuslar Dönemi		
Severuslar Dönemi		

Tablo 3

İon Kymation Süzlemelerinin Stilsitik - Tipolojik Gelişimi				
Augustus Dönemi				
Traianus - Hadrianus Dönemi	Tip I 	Tip II 		
Antoninuslar Dönemi	Tip I 	Tip II 		
Severuslar Dönemi	Tip I 	Tip II 	Tip III 	Tip IV
Geç Antik Dönem				

Tablo 4

Kıvrık Dal Süslemesinin Stilistik – Tipolojik Gelişimi			
Antoninuslar Dönemi		Tip I	
Severuslar Dönemi		Tip I	

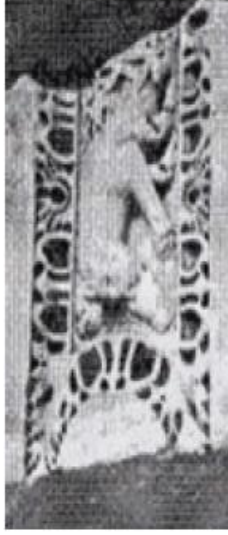
Tablo 5

Palmet Süslemelerinin Stilistik - Tipolojik Gelişimi			
Augustus Dönemi		Antoninuslar Dönemi	
Severuslar Dönemi	 Tip I Tip II Tip III	Geç Antik Dönem	

Tablo 6

Girland Dekorasyonunun Stilistik - Tipolojik Gelişimi			
Augustus Dönemi		Traianus - Hadrianus Dönemi	
		Antoninuslar Dönemi	
		Severuslar Dönemi	
			
		Tip I	Tip II
		Tip I	Tip II

Tablo 7

Lesbos Kymationunun Stiliztik - Tipolojik Gelişimi	
Antoninuslar Dönemi	Severuslar Dönemi
	 Tip I Tip II

Tablo 8

Kappadolia Bölgesi'ndeki mimari sistemelerde etkili olan atölyeler							
	ERKEN İMPARATORLUK DÖNEMİ	FLAVİYUSLAR DÖNEMİ	TRAIANUS - HADRIANUS DÖNEMİ	ANTONINUSLAR DÖNEMİ	SEVERUSLAR DÖNEMİ	MS 3. YÜZYIL	GEÇ ANTIK DÖNEM
ANADOLULU ATÖLYELER	Anadolu'nun merkezi kentlerindeki yapılar	-	Pergamon Atölyesi	Aphrodisias Atölyesi	Aphrodisias, Pamphylia ve İonia Atölyeleri	Anadolu'nun merkezi kentlerindeki yapılar	Anadolu'nun merkezi kentlerindeki yapılar ve Kilikia Atölyesi
DOĞULU ATÖLYELER	Suriye Atölyesi	-	-	-	Suriye Atölyesi	-	Suriye Atölyesi
BATILI ATÖLYELER	Roma Atölyesi	-	-	-	-	-	-
YEREL ATÖLYELER	Tyana ve Sivas Müzesi	-	-	Sebastopolis ve Tyana	Ozan Köyü Mezar Anıtı ve Sarıkaya Roma Hanamı, Sebastopolis ve Tyana kenti ile Kayseri Müzesi	Komana	-

KAYNAKLAR

Antik Kaynaklar

- Cassius Dio, *Historia Romana, Dio's Roman History*. (E. Cary, çev.) London, 1955.
- Cicero, *Ad familiares*. (W.G. Williams çev.) London: Loeb Classical Library, 1958.
- Cicero, *De Provinciis Consularibus*. (Ü. Fafo Telatar çev.) İstanbul: Multilingual, 2004.
- Diodorus Siculus, *Bibliothèque* (C. H. Oldfather çev.) London: Loeb Classical Library, 1933.
- Eusebius, *Historia Ecclesiastica*. (K. Lake çev.), London: Loeb Classical Library, 1926.
- Herodianus, *Historia Romana*. (C. R. Whittaker çev.) London: Loeb Classical Library, 1920.
- Josephus, Flavius. *Bellum Judaicum*. (H. Thackeray çev.) London: Loeb Classical Library, 1956.
- Josephus, Flavius. *The Works of Flavius Josephus*. (John E. Beardsley et al., çev.) New York, 1895.
- Ksenophon, *Onbinlerin Dönüşü*. (Oğuz Yarlığaş çev.) İstanbul: Alfa Yayınları, 2015.
- Philostratus, *Apollonius Of Tyana. Books 1-4*. (Christopher P. Jones çev.) Cambridge: Harverd University Press, 2005.
- Plutarchos, *The Parallel Lives*. Vol. 4 (Bernadotte Perrin çev.) London: Loeb Classical Library, 1916.
- Plinius, *Natural History Vol II* (H. Rackham, çev.) Cambridge, 1961.
- Procopius *De Aedificiis* (J. Haury, Teubner çev.) Leipzig, 1913.
- Tacitus, *Annales*. (J. Jackson çev.) London: Loeb Classical Library, 1998.
- Strabon *Geographika*. (A. Pekman çev.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları, 2000.
- Vitruvius *De Architectura*. (Çiğdem Dürüşken çev.) İstanbul: Alfa, 2016.
- Zosimus, *Historia Nova*. Lipsae, 1887.

Modern Kaynaklar

- Akşit, Oktay. *Roma Tarihi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1970.
- Allen, Robert E. *The Attalid kingdom*. Oxford: Oxford University Press. 1983.
- Anderson, John George Clark. *Studia Pontica*, Bruxelles: H. Lamertin, Libraire-Editeur, 1903.
- Alkan, Ali. "Sebastopolis antik kent (Tokat-Sulusaray)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara. 2004.
- Alp, Oğuz A. "Pisidia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi bezemeli mimari elemanları", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006.
- Alzinger, Wilhelm. *Augusteische Architektur in Ephesos* (Sonderschriften Herausgeben Vom Österreichischen Archäologischen Institut In Wien), Band 16, Wien: Selbstverlag, 1974.

- Anadolu, Mükerrerem U. *Kappadokia Komana'sındaki Mezar Anıtı*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1967.
- Anadolu Mükerrerem U. "Batı Anadolu'da bulunan yiv (oluklu) frizli yapılar". *Arkeoloji Sanat Dergisi* 6 (1992): 3-6.
- Arslan, Burak. "Metropolis'teki ion tipi sütun başlıklarının biçimsel gelişimi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, 2015.
- Aydın, Ayşe. "Erken Hristiyanlık – Bizans Dönemi Mimari Elemanlarının Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirmesi" *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu (Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler)* içinde S. Durugönül, (2013): 183-315. İstanbul: Bilnet Matbaacılık.
- Aydın, Ayşe. "Adana ve Mersin Müzeleri'ndeki Figürlü Başlıklar", *Olba* XXII (2014): 357-392.
- Baldassari, P. *Il Tempio. Elaiussa Sebaste I*. (1999): 115-128.
- Baranaydın, Fırat. "Ayasuluk Tepesi Korinth Başlıkları". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016.
- Başaran, Cevat. *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*. Erzurum: Üniversite Yayınevi, 1995.
- Başaran, Cevat. *Anadolu Kompozit Başlıkları*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999.
- Başaran Cevat ve Yıldızlı, Mustafa. "Parion Tiyatrosu Roma Dönemi mimari bezemeleri" *Parion Roma Roma Tiyatrosu, 2006 – 2015 yılı çalışmaları, mimarisi ve buluntuları* içinde, der., Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016): 77-104.
- Bayramovic, Gojko. "Tüccarlar ve Seyahlar: Anadolu'da Assurlular (MÖ 2000-1600)", *Assurlular (Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı)* içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 26-50.
- Baz, Ferit. *Die Inschriften von Komana (Hierapolis) in Kappadokien*. İstanbul: Arı Matbaacılık, 2007.
- Berges, Dietrich. "Nene Forschungen in Tyana" *Veröff. Joachim Jungius-Ges. Wiss. Hamburg*, 87, (1998): 179-204;
- Berges, Dietrich ve Nollé, Johannes. *Tyana I-II*, Archäologisch-historische untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH, 2000.
- Berns, Christof. "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien)" *Damaszener Mitteilungen*. 10 (1998): 135-154
- Bingöl, Orhan. *Das Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*, Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth, 1980.
- Bölükbaş, Mustafa. "Bir Kappadokia kenti: Tyana". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2020.
- Brands, Gunnar. "Die entstrhung einer stadt beobachtungen zur bauordnungs- und baugeschichte von Resafa" *Spätantike und Byzantinische Baukunst*. içinde Urs Peschlow ve Sabine Möllers, (1998): 77-92. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Bryce, Trevor. Tuwana, *The routledge handbook of the people and place of Ancient Western Asia*, 726, London: Routledge, 2009.

- Burrell, Barbara. *Neokoroi Greek Cities and Roman Emperors*, Boston: Brill Leiden, 2004.
- Büyükkolancı, Mustafa ve Söğüt, Bilal. “Ephesos-Ayasuluk Kompozit başlığı” *Ahmet Adil Tırpan Armağanı*. içinde Bilal Söğüt, (İstanbul: Ege Yayınları, 2012): 115-125.
- Can, Birol. Antoninler Dönemi Baroğu ışığında Aspendos Tiyatrosu bezemeleri” *Adalya XIII*, (2005): 89-120.
- Can, Birol. “Roma Çağı Anadolu mimarisinde Kıvrıkdal (Ranke) bezemeleri”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2005.
- Cassia, Margherita. *Cappadocia Romana*. Catania: Edizioni del Prisma, 2004.
- Cumont, Franz ve Cumont, Eugene. *Studia Pontica II, Voyage d’exploration archeologique dans le Pont et la petite Armenie*. Bruxelles: H. Lamertin, Libraire-Editeur, 1906.
- Coşkun, Yaşar. “Hitit çivi yazılı belgelerin ışığı altında ilk çağda Tuuanuua”, *Belleten LIII*, 207-208 (1989): 477-485.
- De Bernardi Ferrero, Daria. *Teatri Classici in Asia Minore 1. Cibra – Selge – Hierapolis*, Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1966.
- De Bernardi Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 3. Citta Della Troade Alla Pamfília*. Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1970.
- Dessau, Herman. *Inscriptiones Latinae Selectae*, 3 vols. in 5. Berlin, 1916.
- Demir, Hatice. “Anadolu’da II. Theodosius dönemi sütun başlıklarında maske akanthus motif kullanımı”, *Akademik Hassasiyetler* 6, (2019): 135-157.
- Demir, Muzaffer. “Kappadokia Kralı Arkhelaos” 1. *Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri 16-19 Kasım 2011*. Yrd. Doç. Dr. Adem Öger (Nevşehir, NEVKAM 2012): 331-360.
- Dezso, Tamas. “Yeni Assurların Anadolu Seferleri”, içinde *Assurlular Dicle’den Toroslar’a Tanrı Assur’un Krallığı*, editör Kemalettin Köroğlu ve Selim Ferruh Adalı, 128-161. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- Dittenberger, Wilhelmus. *Orientalis Graeci Inscriptiones Selectae*, 2, Leipzig: Lipsiae S. Hirzel 1903-1905.
- Duru, Güneş. “Değişen zaman, dönüşen geçmiş: volkanik Kappadokya’da Neolitik”, *Anadolu/Anatolia* 44 (2018): 157- 179.
- Eck, Werner “Emperor, senate and magistrates”. *The Cambridge Ancient History XI*, içinde A. K. Bowman, 214-238. London: Cambridge University Press, 2008.
- Freyberger, Klaus S. “Zur datierung des Teaters Borsas” *Damaszener Mitteilungen* 3, (1988): 17-26.
- Freyberger, Klaus S. “Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus”. *Damaszener Mitteilungen* 4, (1989): 61–86.
- Freyberger, Klaus S. *Das “Tychaion von as-Şanamain. Ein Vorbericht”*. *Damaszener Mitteilungen* 4, (1989): 87–105.

- Freyberger, Klaus S. *Stadtrömische kapitelle aus der zeit von Domitian bis Alexander Severus*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 1990.
- Freyberger, Klaus S. “Der Tempel in Slim: Ein Bericht” *Damaszener Mitteilungen* 5, (1991): 9-38.
- Freyberger, Klaus S. “Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des sogenannten “Bacchus-Tempels” im Heiligtum des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek.” *Damaszener Mitteilungen* 12, (2000): 96-133.
- French, David H. “Inscriptions from Cappadocia II. Museums of Yozgat, Kırşehir, Hacıbektaş, Nevşehir, Ürgüp, Aksaray, Konya Ereğlisi, Kayseri, Sivas”. *Epigraphica Anatolica* 40, (2007): 67-108.
- Fischer, Moshe. *Das Korintische Kapitell im Alten Israel in Der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien Zur Geschichte Der Baudekoration im Nahen Osten*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 1990.
- Foss, Clive. “The Persians in Asia Minor ant the end of Antiquity”, *The English Historical Review* CCCLVII, (1975): 721-747.
- Ganzert, Joachim. “Zur Entwicklung lesbischer Kymationformen”. *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts*. 98 (1983): 123–202.
- Gider Büyüközer, Zeliha. “Isauria Antik Kenti’nden yakınındaki yerleşim alanlarına taşınmış korinth başlıkları”, *TÜBA-AR* 16, (2013): 97-110.
- Gerkhe, Hans-Joachin. “Bir antik dönem metropolünün tarihçesi”, *Anadolu’da Hellenistik bir başkent Pergamon*. içinde F. Pirson ve A. Scholl, (2014): 122-144. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gliwitzky, Christian *Späte Blüte in Side und Perge (Die Pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr)*. Bern: Peter Lang. 2010.
- Godon, Martin. “New result and remarks about Neolithic pottery in Central Anatolia: A view from Tepecik-Çiftlik” *Colloquium Anatolicum* IV (2005): 91-104.
- Gregory, Shelagh. *Roman military architecture on the eastern frontier*. Vol 2, Amsterdam: Adolf M. Hakkert Publisher, 1996.
- Gülbay, Onur. “Anadolu’da imparator Hadrianus Dönemi imar faaliyetleri”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2009.
- Günaltay, Şemsettin. *Romalılar zamanında Kappadokia, Pont ve Artaksiad*. Ankara: TDK Basımevi, 1951.
- Güngördü, Fevzi V. ve Başoğlu, Okşan “Kızılırmak Nehri kenarında bir çanak çömleksiz Neolitik Dönem yerleşimi: Sofular Höyük”, *Olba* XXVII (2019): 41-60.
- Güngördü, Fevzi V. “Merkezi volkanik Kappadokya’nın eken tarihöncesi toplulukları üzerine yeni bulgular, Avanos Örnekleri; Topraktepe ve Türkmenlik Tepesi” *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11/1 (2021): 260-285.
- Güngördü, Fevzi V. “Avla Dağ’da yeni dönem tarihöncesi araştırmaları: İlk gözlemler”, *Anadolu Araştırmaları* 25 (2021): 1-25.
- Gürsoy, Fatih. “Stratonikeia ion başlıkları”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2016.

- Haluk Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994.
- Harper, Richard P., Bayburtluoğlu, İnci. “Preliminary report on excavations at Şar, Comana Capadociae in 1967”. *Anatolian Studies*, 18, (1968):149–158.
- Heilmeyer, Wolf-Dieter. *Korintische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der römischen Architekturdekoration*. Heidelberg: F. H. Kerle Verlag, 1970.
- Herman John J. ve Tykot R.H. “Some Products From The Dokimeion Quarries: Craters, Tables, Capitals, And Statues”, *Bulletin de Correspondance Hellénique Supplément* 51, (2009): 59-75.
- Hild, Friedrich. *Tabula Imperii Byzantini das byzantinische strassensystem in Kappadokien*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1977.
- Hild, Friedrich ve Restle, Marcel. *Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos). Tabula Imperii Byzantini, II*, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1981.
- Hoben, Wolfgang. *Untersuchungen Zur Stellung Kleinasiatischer Dynastien in Den Machtkämpfen Der Ausgehenden Römischen Republik*. Mainz: Diss. Univ. Mainz, 1969.
- Hoffman, Adolf. “Pergamon’daki Kızıl Avlu: geleceğe yönelik perspektiflerle ayrıntılı bir araştırma tarihçesi” *Anadolu/Anatolia* 25 (2003): 37-52.
- İnan, Jale. Atik. Neşe, Öztürk, Arzu. Alanyalı, Hüseyin S. ve Ateş, Güler. “Vorbericht über die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge”, *Archäologischer Anzeiger* (2000): 285-340.
- Jones, Arnold H.M. *The Greek City from Alexander to Justinian*. Oxford: Clarendon Press. 1940
- Jones, Arnold H. M. *Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford: Clarendon Press, 1971.
- Kadioğlu, Musa. *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander I*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 2006.
- Kadioğlu, Musa ve Görkay, Kutalmış. “Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında Μητρόπολις ηής Γαλατίας: Ankyra”. *Anadolu/Anatolia* 32, (2008): 21-151.
- Kadioğlu, Musa. Görkay Kutalmış ve Mitchell, Stephen. *Roma Döneminde Ankyra*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Kaplan, Deniz. “Kappadokia Komanası’nda (Şar) bulunan tapınak üzerine yeni gözlemler”, *Arkeoloji Dergisi* XI (2008/1): 105-115.
- Kaplan, Deniz. “Diokaisareia’daki (Dağlık Kilikia) Podyumlu Tapınak için yeni tarihlendirme ve kültür önerisi” *Olba* XX (2012): 183-200.
- Kaplan, Deniz. “Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2013.
- Kaplan, Deniz. *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2014.
- Kaplan, Deniz. “Doğu Dağlık Kilikia’da Augustus Dönemi’nde Batılı Etkiler ve Rotalar” *Anadolu/Anatolia* 42 (2016): 125-136.

- Kaplan, Deniz. *Doğu Dağlık Kilikia mimarisi yeni tespitler ve öneriler*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları, 2019.
- Kaplan, Deniz. Koçak, İbrahim E. ve Alkan, Ali. “Kappadokia’da bir anıt: Ozan Köyü anıt mezar ve Legio XII Fulminata.” *Olba*, XXIX, (2021): 287-312.
- Karaosmanoğlu, Mehmet. *Roma Çağı Yumurta Dizisi. Anadolu Mimari Bezemeleri*. Erzurum: Üniversite Yayınevi, 1996.
- Karauguz, Gürkan. “Arkeolojik ve filolojik veriler ışığında MÖ II. binde Anadolu’nun güney kesimi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2000.
- Karauguz, Gürkan. “Orta Anadolu’da Hitit ve Geç Hitit Dönemi kenti Tuwanuwa üzerine birkaç söz”, içinde *Tyana Kazı ve Araştırmaları I*, editör Osman Doğanay, 55-62. (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019).
- Kaya, Mehmet A. “Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu”. *Tarih araştırmaları dergisi* Vol 25, 39, (2004): 27-48. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000216
- Kaya, Mehmet Ali. *Roma’nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008.
- Kıpırdamaz Ali ve Yıldırım, Şahin. “Herakleia Pontika (Kdz. Ereğli) Geç Roma – Erken Bizans Dönemi Sütun Başlıkları”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E- Dergisi* 5/1 (2018): 177-193.
- Koenigs Wolf ve Radt, Wolfgang. “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, *Istanbul Mitteilungen* 29, (1979): 317-354.
- Koçak, İbrahim E. “Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemi cephe mimarisinde girland dekorasyonu.” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2007.
- Koyuncu, Cemil. Eski Yunan ve Roma Dönemi’nde Kappadokia Bölgesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara, 2015.
- Köster, Reinhard. *Die Bauornamentik von Milet, Milet Teil I*, Berlin: Walter de Gruyter, 2004.
- Köroğlu, Kemalettin. *Eski Mezopotamya tarihi başlangıcından Perslere kadar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Kramer, Joachim. “Zu einigen Architekturteilen des Grabtempels westlich von Side”, *Bonner Jahrbucher* 183, Bonn: Rheinland Verlag (1983):145-166.
- Kramer, Joachim. *Korinthische Pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel*. Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag GmbH, 1994.
- Kramer, Joachim. *Justinianische Kampferkapitelle: Mit Einem Dekor Aus Paaren Von Zweigen Und Die Nachfolgekapitelle Im Veneto*. Wiesbaden: Dr Ludwig Reichert Verlag, 2007.
- Kulakoğlu, Fikri. “Kaniş Karumu: Eski Assur Ticaretinin Anadolu’daki Başkenti”, içinde *Assurlular Dicle’den Toroslar’a Tanrı Assur’un Krallığı*, editör Kemalettin Köroğlu ve Selim Ferruh Adalı, 56-83. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019
- Kurt, Mehmet. “MÖ 1. bin yıl Asur-Anadolu ilişkilerinde Kilikia Bölgesi”, *Belleten* LXX, 257 (2006): 1-26.

- Kurt, Mehmet. “Yeni Assur Devleti’nin kuzey yayılımı ve Doğu Anadolu’nun tarihi coğrafyası”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, (2009): 2-13.
- Mehmet Kurt, “Antik Lykaonia’da yönetim ve şehirleşme, Kütahya” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, (2010): 119-132.
- Kurt Mehmet ve Esra Bulut, “Hellenistik ve Roma Dönemi’nde Tyana”, içinde *Tyana Kazıları ve Araştırmaları I.* editör Osman Doğanay, 63-84. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019.
- Küçükbezci, H. Gül. “Assur Koloni Ticaret Çağı’nda Orta Anadolu’da dinsel yapı,” *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5 (2011): 89-102. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2011.
- Levick, Barbara. *Tiberius the politician*. London: Routledge, 1999.
- Llyod, Seton. *Türkiye’nin Tarihi*. Ankara: Tübitak Yayınları, 1989.
- Mahler, Karl-Uwe *Die architekturdekoration der frühen kaizerzeit in Leptis Magna*. Worms: Wernersche Verlagsgesellschaft 2006.
- Mansel, Arif M. *Die ruinen von Side*. Berlin: Walter de Gruyter, 1963.
- Mansel, Arif M. “Die Nymphaeen von Perge”. *Istanbul Mitteilungen*. 25 (1975): 368–372.
- Mansel, Arif M. “Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-72”, *Archäologischer Anzeiger* Band 90 (1975): 49-96.
- Mansel, Arif M. *Side (1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1978.
- Marek, Christian. *In The Land of A Thousand Gods A History Of Asia Minor in The Ancient World, in collab. with Peter Frei*. Princeton: Princeton University Press, 2016.
- Marek, Christian, “Pontos et Bithynia, Pamphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemonianus, Ora Ponti Polemoniani, Pontus Mediterraneus” *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu krallar, imparatorlar, kent devletleri*. İçinde Oğuz Tekin, 302-313. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- Magie, David. *Roman rule in Asia Minor* Vol. 1. New Jersey: Princeton University Press, 1950.
- Mead, Georg Robert S. *Apollonius of Tyana the philosopher-reformer of the first century A.D.* London: Theosophical Publishing Society, 1901.
- Memiş, Ekrem ve Bülbül, Cemil. *Eski Çağda Göçler*. Bursa: Ekin Basın Yayın ve Dağıtım, 2014.
- Mercklin, Eugen. *Antike Figuralkapitelle*. Berlin: Walter De Gruyter, 1962.
- Mert, İbrahim H. *Untersuchungen zur Hellenistischen und Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikei, Istanbul Forschungen* 50, Tübingen: Ernst Wesmuth Verlag, 2008.
- Mert, İbrahim H. “Frühkaiserzeitliche arkitektur und bauornamentik von Antiocheia in Pisidien: Stilistische und ikonographische beobachtungen” *Anodos* 8 (2008): 259-278.

- Mert, İbrahim H. "Apollonia Ad Rhyndakos'taki Girlandlı Friz Blokları", *Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu*, 13-15 Kasım 2015, Ed. Mustafa Şahin-Sezai Sevim-Doğan Yavaş, Özyurt Matbaacılık, Ankara (2016): 533- 542.
- McShane, Roger B. *The foreign policy of the Attalids of Pergamun*. Urbana: Illionis University Press, 1964.
- Mitchell, Stephen ve Marc Waelkens. *Pisidian Antioch: The Site and Its Monuments*. London: Classical Press of Wales, 1998.
- Mitchell, Stephen. *Cremna in Pisidia, An ancient city in peace and in War*. London: Gerald Duckworth & Co. 1995.
- Mitford, Timothy B. "Cappadocia and Armenia Minor. Historical Setting of the Limes". *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt* 2/7, 2, (1980): 1169-1228.
- Narçın, Ali. *A'dan Z'ye Hitit*. İstanbul: Ozan Yayıncılık, 2015.
- Nassar, Mohammad "Composite capitals on Hadrian's Gates during Roman Period: *A Preliminary Study*", *Mediterranean Archaeology and Archaeometry* 8.2, (2008) 3-20.
- Naumann, Rudolf ve Kantar, Selahattin. "Die Agora von Smyrna", in *Kleinasien und Byzanz Istanbul Forschungen* 17, Berlin: Walter de Gruyter, 1950.
- Nedime C. Esenli "Soloi Pompeiopolis antik kenti yapıları ve mimari süslemeleri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023.
- Niewöhner, Philipp. "Der frühbyzantinische rundbau beim Myrelaion in Konstantinopel kapitelle, mosaiken und ziegelstempel", *Istanbul Mitteilungen*. 60 (2010): 411-459.
- Niewöhner, Philipp. *Byzantine Ornaments in Stone: Architectural Sculpture and Liturgical*. Berlin/Boston: Walter De Gruyter GmbH, 2021.
- Ostrogorsky, Georg. *Bizans Devlet Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011.
- Özdemir, Okan. "Diocaesarea Tiyatrosu". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023.
- Özgan, Ramazan. *Roma Portre Sanatı I*. İstanbul: Ege Yayınları, 2013.
- Özmen, Soner. "Antik Çağ'da Aksaray İli ve çevresinin tarihi coğrafyası". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2017.
- Öztaner, Serdar H. "Kappadokia Bölgesi'nden Tapınak Planlı Bir Anıt Mezar – Felahiye Anıt Mezarı", *Belleten* CLXXVI, 24 (2012): 369-384.
- Öztürk, Hüseyin S. ve Pilevneli, Ceren. "Halûk Perk Müzesi'nden Lucius Artorius Marcianus'un Zeus Keraunios'a Adağı". *Adalya*, XVI, (2013): 107-118.
- Plattner, Georg. "Elemente stadtrömischer Bautypen und Ornamentformen in der kleinasiatischen Architektur", *Römische Historische Mitteilungen* 46, 125-132. Wien: Phoibos Verlag, 2007.
- Panichi, Silvia. "Cappadocia through Strabo's eyes", *Strabo's cultural geography the making of a kolossourgia*. (2005): 200-215.

- Pensabene, Patrizio. Marmi d'Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella Decorazione Architettonica di eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina e Arabia. *Archeologia Classica* XLIX, (Roma: L'ERMA di Bretschneider, 1997): 275-422.
- Peschlow, Urs "Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien", *Spätantike un Byzantinische Bauskulptur*. içinde Urs Peschlow ve Sabine Möllers, (1998): 67-76. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Puchstein, Otto. *Die Ionische Säule, als klassisches Bauglied orientalischer Herkunft*. Leipzig: J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1907.
- Ramsay, William M. *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi, 1960.
- Richter, Gisela M.A. The portraits of the Greeks. (London: The Phaidon Press, 1965):1935.
- Rohmann, Jens. *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaizerzeit in Pergamon*. Berlin: Walter de Gruyter 1998.
- Rohmann, Jens "Die Kapitelle des Trajantempels von Pergamon" içinde Spätantike und Byzantinische Bauskulptur. editör Urs Peschlow – Sabine Möllers, (Franz Steiner Verlag, 1998), 25-37. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Rumscheid, Frank. *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 1994.
- Sağ, Mustafa K., Eyüpgiller, Kemal K. "A forgotten Roman Mausoleum in Darende, Malatya: The architectural features and conservation issues of the Ozan Monument". *Art-Sanat*, 14, (2020): 385-412.
- Sear, Frank. *Roman Theatres*, Oxford: University press, 2006.
- Seymour, William W. *The cross in tradition, in history, in art*. London: The Knickerbocker Press, 1898.
- Sevin, Veli. *Anadolu Arkeolojisi*. İstanbul: Der Yayınları, 2003.
- Sever, Erol. *Assur Tarihi*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 1993.
- Severin, Hans-Georg "Konstantinopler Bauskulptur und die provinz Ägypten", *Spätantike un Byzantinische Bauskulptur*. içinde Urs Peschlow ve Sabine Möllers, (1998): 93-104. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Seahill, David. "The origins of the Corinthian capital" *Structure, Image, Ornament: Architectural Sculpture in the Greek World, Proceedings of an international conference held at the American School of Classical Studies, 27-28 November 2004* içinde Peter Schultz ve Ralf von den Hoff, (Oxford, 2009): 40-53.
- Sichtermann, Hellmut. "Funde und Forschungen in Der Kyrenaika 1942-1958". *Archäologischer Anzeiger* 74 (1960): 239-249.
- Silistreli, Uğur. "1984 Köşk Höyük kazısı" *Anatolian Studies* 34 (1985): 223-224.
- Soslu, Salih. "Kappadokia Krallığı'nda siyasi evlilikler ile kurulan ittifaklar", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 36, (2017): 9-29.

- Spanu, Marcello. "Roman Influence in Cilicia through Architecture". *Olba* VIII, (2003): 1-39.
- Spanu, Marcello. *The Theater of Diokaisareia*. Wien: De Gruyter, 2011.
- Speidel, Micheal A. "Hellenistik Kappadokia Krallığı" *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu krallar, imparatorlar ve kent devletleri*. içinde Oğuz Tekin, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019): 118-133
- Strobel, Karl. "Tyana", *Der Neue Pauly*, 12/1, pp. 936, Stuttgart-Weimar, 2002.
- Strocka, Volker M. *Das Markttor von Milet*. Berlin: Walter De Gruyter 1981.
- Strocka, Volker M. "Wechselwirkungen der stadrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian", *Istanbuler Mitteilungen* 39, (1988): 291-307.
- Strong, Donald E. "Late Hadrianic Architectural Ornament in Rome" *British School at Rome*, (1953): 118-151.
- Strube, Christine. Baudekoration im Nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell-, Tür- Und Gesimsformen Der Kirchen Des 4. und 5. Jahrhunderts N. Chr., *Damassener Forschungen* 5, Mainz: Philipp von Zabern, 1993.
- Şahin, Feyzullah "Patara mimari bezemeleri". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2018.
- Şar, Evren. "Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2004.
- Sullivan, Richard D. "The Dynasty Of Cappadocia", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, II 7.2, (1980): 1125-1168.
- Şener, Hüsamet H. "Tyana Kenti'nin Roma İmparatorluk Dönemi sikke basımları". içinde *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, editör Osman Doğanay, 105-136. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları. (2019).
- Şenyurt, Hasan K., Yılmaz, Ömer, Becene, Necip. "Yozgat – Sarıkaya Roma Hamamı". *Byzas*, 26, (2021): 401-414.
- Tekin, Oğuz. *Eski Anadolu ve Trakya*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.
- Tekocak, Mehmet. "Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaören ve Eski İlçeleri Yüzey Araştırmaları" *KST* 29/2 (2011): 83-116.
- Texier, Charles. *Küçük Asia coğrafyası tarihi ve arkeolojisi III* (A. Suat, Çev.) Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, 2002.
- Türkmen, Müjde. "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.
- Ünal, Ahmet. *Hititler devrinde Anadolu I*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları, 2002.
- Yaprak Eran, *Arkaik Dönem Tapınakları, Anıtsal Hellen Mimarlığına Giriş*. İstanbul: Ege Yayınları, 2019.
- Yegül, Fikret. *Bath-Gymnasium Complex of Sardis*. London: Harvard University Press, 1986.

Yılmaz, Banu. “Stratonikeia palmet ve dil motifli (yivli) başlık katalog çalışması”, *Kazı Sonuçları Toplantısı* 36.3 (Ankara 2015): 611-612

Yurdakul, Şenol. “Roma’nın Principatus Devri’nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia eyalet valileri.” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020.

Vandeput, Lutgarde. *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, SEMA I*. Leuven: Brepols, 1997.

Vandeput Lutgarde –Büyükkolancı, Mustafa. “Das große Propylon in Kremna in Pisidien” *Istanbul Mitteilungen* 49, 1999, 240, Taf. 19.1.

Wannagat, Detlev. “Neue Forschungen in Uzuncaburç; 2001-2004 Das Zeus-Olbios-Heiligtum und Die Stadt Diokaisareia”. *Archäologischer Anzeiger*. (2005): 117-165.

Weigand, Edmund. “Baalbek und Rom, die römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung” *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts* XXIX (1914): 37-91.

Wegner, Max. “Bauschnuck von Side”, *Jale İnan Armaganı* içinde Nezih Başgelen, 161-167. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları 1. (1989).

Elektronik Kaynaklar

<https://www.historyfiles.co.uk/FeaturesMiddEast/AnatoliaMap1500BC.htm> 30.05.2025.

BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI

KAPPADOKIA BÖLGESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ MİMARİ SÜSLEMELERİ

ORJİNALLİK RAPORU

%**9**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**6**

İNTERNET KAYNAKLARI

%**8**

YAYINLAR

%**2**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

%**2**

2

kups.ub.uni-koeln.de

İnternet Kaynağı

%**1**

3

Kaya, Fatih Hakan. "Soli/Pompeiopolis Korinth başlıkları", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

%**1**

4

acikerisim.pau.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%**1**

5

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

6

Ünal, Ali Burak. "Julius-Claudiuslar Dönemi'nde Anadolu'daki Yapı Faaliyetleri ve Mimari Bezeme.", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

<%**1**

7

Yurdakul, Şenol. "Roma'nın Principatus Devri'Nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia Eyalet

<%**1**

ÖZGEÇMİŞ

